SFÂNTUL SOFRONIE AL IERUSALIMULUI

Viața și scrierile

Traducere din limba greacă veche de
Prof. Nicolae Petrescu

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte Galaction,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

editura Σοφία

Editura Cartea Ortodoxă
București

Redactori: Marinela Bojin, Diana-Cristina Vlad

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SOFRONIE AL IERUSALIMULUI, SFÂNT

Viața și opera / Sfântul Sofronie al Ierusalimului; trad. din limba greacă veche de prof. Nicolae Petrescu.
– București: Editura Sophia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2012
ISBN 978-973-136-269-4; ISBN 978-606-529-172-0

I. Petrescu, Nicolae (trad.)

Studiu introductiv

Schiță biografică

Sfântul Sofronie a fost patriarh al Ierusalimului între anii 634-638.

Renumele acestui Sfânt Părinte bisericesc este legat de faptul că el a fost cel dintâi care, cu ascuțimea și cu credința minții sale, a sesizat de la bun început erezia monotelită și a osândit-o, fiind conducătorul mișcării ortodoxe care s-a împotrivit energic acestei erezii[1].

Sfântul Sofronie s-a născut la Damasc (Siria), probabil pe la 550[2]. El a frecventat mai multe școli renumite, în care a studiat retorica și filosofia, motiv pentru care, în tinerețe, era numit Sofistul, adică Retorul. Cu acest nume, Sofronie Sofistul, este înfățișat de către Ioan Moshu, ascetul și anahoretul palestinian, în cartea sa intitulată, metaforic, *Limonariul* sau *Livada duhovnicească* (λειμων – pajiște, livadă, fâneață) sau *Noul Paradis.*

[1] Prof. Teodor M. Popescu, Preot prof. Teodor Bodogae, Prof. Gheorghe Gh. Stănescu, *Istoria bisericească universală,* voi. I, București, 1956, pp. 264-265.

[2] Pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Patrologie,* București, 1956, p. 288; F. Cayré, A. A., *Précis de Patrologie,* Tome deuxième, Paris, 1930, p. 299. Unii patrologi fixează anul 550 ca dată a nașterii Sfântului Sofronie. (Prof. Constantin Chiricescu, *curs litografiat,* 1907-1908, p. 471)

ſea pe care a apucat, adică de la realizarea compromisului dogmatic cu monofiziții.

Cyrus îl trimite la Constantinopol, ca să-i înfățișeze patriarhului Serghie părerile sale. Zelosul călugăr, fără să-și piardă nădejdea, pleacă la Constantinopol, dar Serghie, promotorul monotelismului, i-a impus tăcere. Chiar dacă nu a izbutit să se facă auzit, nu s-a resemnat și nu a încetat să se lupte pentru dreapta credință.

În această perioadă de frământări sufletești și de suferințe morale, fără să-și piardă credința în biruința adevărurilor dreptei credințe, insuflate de Dumnezeu, eruditul și inimosul călugăr Sofronie a cules 600 de mărturii patristice în favoarea dogmei despre diotelism, colecție care, din păcate, s-a pierdut.

Puțin după aceea, la 634, Sofronie este ales patriarh al Ierusalimului și, în această poziție, s-a simțit dator să rupă tăcerea și să apere Ortodoxia de erezia monotelită, cu cea mai mare energie. Prima acțiune a noului patriarh a fost convocarea unui Sinod la Ierusalim (634), la care a fost condamnată noua erezie monotelită și la care el a alcătuit o Enciclică Sinodală în care e combătea părerile eretice ale lui Serghie, ale lui Cyrus și ale papei Honoriu I (625-638), care fusese atras spre erezie, printr-o scrisoare meșteșugită, de către confratele său bizantin, patriarhul Serghie. Această Enciclică a fost trimisă către toate Bisericile și Scaunele înalte. În ea se anunța, după obicei, urcarea sa pe scaunul patriarhal și se prezenta învățătura despre cele două voințe, adică despre cele două lucrări, dumnezeiască și omenească, în Iisus Hristos.

Certurile cu privire la cele două voințe în Persoana Mântuitorului se întețiră în imperiu, dar patriarhul Sofronie n-a mai luat parte la ele, pentru că Ierusalimul a

fost ocupat de arabi, la 637, și împrejurarea aceasta, precum și profanarea Locurilor Sfinte, au îndurerat atât de tare sufletul Sfântului Sofronie, încât acesta a murit din pricina supărării, în anul următor, 638.

Scrieri

O parte din lucrările sale s-au pierdut, dar cele care ne-au rămas ne dovedesc din destul că Sfântul Sofronie a fost un scriitor de primă mărime în perioada a treia patristică, în care începuse declinul literaturii patristice. Opera rămasă poate fi împărțită în lucrări dogmatice, aghiografice, poetice și pastorale[1].

Scrieri dogmatice

1. *Scrisoarea de întronizare sau sinodală către Serghie al Constantinopolului.* Patriarhul Fotie, „cel mai erudit bărbat al veacului său", în al său *Myriobiblion*, spune că această scrisoare sinodală este plină de evlavie și dovedește o cunoaștere temeinică a sfintelor dogme.

Este o lucrare consistentă de o mare valoare dogmatico-istorică și în ea se pot distinge trei unități metodico-didactice: o introducere, cuprinsul propriu-zis, care este mărturisirea de credință a Sfântului Sofronie, mărturisire în care distingem nu mai puțin de șapte teme dogmatice, și o încheiere.

În introducere, Sfântul Sofronie, plin de smerenie și de copleșitoare delicatețe sufletească, cere tuturor patriarhilor, prin patriarhul ecumenic Serghie – dând uitării amărăciunea sufletească pe care i-o produsese acesta -, să-i vină

[1] Prof. Teodor M. Popescu, Pr. Prof. Teodor Bodogae și Gheorghe N. Stănescu, *op. cit.*, p. 373.

naștere, pe care o cunoaștem ca naștere de curând și în timp, cea din Maica Născătoare de Dumnezeu".

4. *Învățătura despre cele două voințe, lucrări sau energii, în Persoana Mântuitorului.*

Sinodul al VI-lea ecumenic, de la Constantinopol, ținut între 7 noiembrie 680 și 16 septembrie 681, în ședința a 18-a, din septembrie 681, în prezența împăratului bizantin Constantin al IV-lea Pogonatul (Bărbosul), a publicat, în mod solemn, Mărturisirea de credință cu privire la cele două firi și la cele două voințe ale Mântuitorului Hristos. La Sinodul al IV-lea ecumenic, ținut în 451, la Calcedon, se stabilise dreapta învățătură de credință cu privire la existența a două firi sau naturi în Persoana Mântuitorului și se dăduse și învățătura despre raportul dintre aceste două firi: „Cele două firi ale Mântuitorului sunt unite în mod *neamestecat* și *neschimbat, neîmpărțit* și *nedespărțit* [1]".

Sinodul al VI-lea ecumenic a osândit erezia monotelită, dar în Mărturisirea de credință ortodoxă privitoare la existența a două voințe, dumnezeiască și omenească, acest Sinod s-a întemeiat pe Mărturisirea de credință despre cele două firi ale Mântuitorului, formulată de Sinodul al IV-lea ecumenic, Mărturisire care duce, în mod logic, la existența a două voințe și a două lucrări sau energii în Persoana Mântuitorului. De aceea, Sinodul al VI-lea ecumenic a învățat că *„în Iisus Hristos sunt două voințe și două lucrări sau energii, corespunzătoare celor două firi, neamestecate și neschimbate, neîmpărțite și nedespărțite, precum și neopuse una alteia, cea omenească supunându-se întru totul voinței și lucrării divine".*

Citind cele două Mărturisiri de credință cu privire la cele două firi și la cele două voințe ale Mântuitorului, despre care am vorbit mai sus, și citind și Mărturisirea de credință a Sfântului Sofronie, din această Scrisoare sinodală, cu privire la cele două voințe în Persoana Mântuitorului, mărturisire întru totul identică, în esență, cu cele două Mărturisiri ale dreptei credințe, formulate la cele două Sinoade ecumenicę – al IV-lea și al VI-lea – surprindem două adevăruri care învederează puritatea învățăturii dreptei credințe a acestui Părinte bisericesc: pe de o parte, Sfântul Sofronie stăpânește întru totul învățătura dreptei credințe a Bisericii, așa cum a fost formulată în primele secole, înainte de el, o mărturisește din nou, se întemeiază pe ea în formularea învățăturii despre cele două voințe, folosind termeni dogmatici proprii, pe care îi regăsim în mărturisirile de credință ale celor două Sinoade ecumenice, iar pe de altă parte, Sinodul al VI-lea ecumenic, ținut după moartea sa, supunând discuției învățătura sa de credință, a adoptat-o și a formulat-o, cum am arătat, în esență, cu aceiași termeni dogmatici. Redăm o singură frază din Scrisoarea sinodală în care Sfântul Sofronie mărturisește dreapta credință despre cele două firi și despre cele două voințe, cu cele două lucrări sau energii, cum le numește el: *„Noi învățăm că El (Domnul Hristos) după natura Sa dumnezeiască, după natura aceea cu care El era deoființă cu Tatăl, avea o energie (voință) divină și de nespus, iar după natura Sa omenească, după cea cu care El, Același, a rămas asemenea nouă, oamenilor, a avut o energie (voință) omenească și pământească".*

5. Sfântul Sofronie completează Mărturisirea dreptei credințe cu dreapta învățătură de credință cu privire la adevăruri de natură eshatologică: nemurirea sufletului omenesc și învierea trupurilor, Judecata de apoi, nemurirea îngerilor, care nu se datorează naturii lor, ci harului

[1] *Ibidem*, p. 238.

primit de la Dumnezeu. În legătură cu existența sufletului omenesc și cu existența vieții viitoare, Sfântul Sofronie combate părerile eronate ale lui Origen, Didim și Evagrie despre preexistența sufletului, combate, totodată, necredința în învierea morților și multe alte rătăciri cu privire la creație și mărturisește limpede credința în viața de veci. El osândește, de asemenea, învățătura despre apocatastază, restabilirea în starea cea bună, de care vor avea parte diavolii și oamenii păcătoși după ce-și vor ispăși păcatele îndurând chinurile iadului.

Osândind pe cei alterează puritatea dreptei credințe cu privire la eshatologie, rătăciții despre care spune că „bolborosesc mii de vorbe îngrozitoare, corespunzătoare născocirii lor nelegiuite", la care au ajuns *„răstălmăcind înțelesurile, omorând sufletele oamenilor"*, Sfântul Sofronie redă Mărturisirea dreptei credințe a sfintei noastre Biserici despre viața viitoare, invocând temeiuri din Sfânta Scriptură și din Sfânta Tradiție: *„Noi însă, cei care am fost hrăniți cu laptele duhovnicesc și curat al dreptei și neîntinatei și înțeleptei credințe și care am simțit gustul cuvântului cel bun al lui Dumnezeu, respingem toate învățăturile lor întunecate și, eliberându-ne de toate vorbăriile lor nelegiuite, credem că viața aceea care va să fie, cea care va fi după viața aceasta, va fi veșnică...; noi credem, pe de o parte, că viața aceea ce va să fie veselește pururea pe cei care au săvârșit binele, iar, pe de altă parte, îi chinuie pururea, cu adevărat (în focul cel veșnic) pe cei ce s-au făcut aici, pe pământ, iubitori de răutate și n-au voit să se pocăiască mai înainte de ieșirea și scăparea de aici, de pe pământ, căci viermele lor nu va muri, după cum spune Hristos, Judecătorul și Adevărul"*[1]...

[1] *Isaia* 6, 24; *Marcu* 9, 43.

6. Sfântul Sofronie mărturisește și aprobă învățătura dreptei credințe a sfintei noastre Biserici, formulată de cele cinci Sinoade ecumenice, câte se ținuseră până la el, și dă ca pildă de învățători drept credincioși ai Bisericii pe Sfântul Chiril al Alexandriei și pe Papa Leon al Romei. El scrie: *„Ca să spun, într-un singur cuvânt, eu aprob și îmbrățișez toate câte aprobă sfânta noastră Biserică sobornicească și, iarăși, le resping, le anatematizez și socotesc că sunt de disprețuit toate câte le-a dovedit ea, în atotînțelepciunea ei, că trebuie respinse cu groază, și pe cele pe care ea le socotește dușmănoase credinței noastre, nu numai cărțuliile și micile cuvântări, ci și învățăturile luptătoare împotriva lui Dumnezeu, și cele scrise pe alături de adevăr, în același timp resping și anatematizez și persoanele eretice, de tristă amintire, care au fost urzitoarele ereziilor"*.

7. Sfântul Sofronie alcătuiește un catalog al tuturor ereticilor și schismaticilor, de la începutul creștinismului până în secolul al VI-lea, și rostește anateme împotriva lor. Acest catalog începe cu Simon Magul *„cel dintâi începător al tuturor celor mai urâte erezii"* și sfârșește cu *triteiștii*, fără să dea nume, dar se vede limpede că face aluzie la ereticii care formulaseră o învățătură rătăcită despre existența a trei dumnezei. Sunt înșirate peste o sută de nume de eretici și schismatici, acest capitol constituind un document cu date importante pentru alcătuirea unei istorii a ereziilor ivite în creștinism. După ce se alătură astfel la anatemele rostite de Biserică împotriva tuturor rătăcirilor și schismelor, Sfântul Sofronie mărturisește că el păstrează cu tărie, până la moarte, dogmele cele dumnezeiești formulate de Sfânta Biserică: *„Eu cinstesc și țin cu tărie și gândesc numai dogmele Sfintei noastre Biserici, sobornicească și apostolească... cu aceste învățături dogmatice,*

mă rog eu să fiu luat de aici, de pe pământ, atunci când va îngădui Dumnezeu să-mi dau sfârșitul".

În încheiere, Sfântul Sofronie, plin de smerenie și de respect față de patriarhul ecumenic Serghie, uitând de amărăciunea sufletească pe care acesta i-a pricinuit-o mai înainte, îi face acestuia rugămintea caldă să privească această Scrisoare cu dragoste părintească și frățească, și să completeze, dacă mai lipsește ceva din învățăturile dreptei credințe, și să le îndrepte pe cele greșite dacă cumva vor fi găsite în ea.

Îl mai roagă să-l ajute să poarte cu vrednicie greutatea jugului pastoral, patriarhal.

De asemenea, îl roagă să facă rugăciuni pentru împărații cei „iubitori de Hristos" și „foarte iubitori de pace".

O altă lucrare dogmatică a Sfântului Sofronie este și un *Florilegiu patristic,* în două cărți, care cuprindea aproape 600 de texte, despre care am amintit mai sus. Aceste texte erau mărturii din scriitorii bisericești de dinainte de Sinodul de la Calcedon și de după el, care atestau existența a două lucrări în Persoana Mântuitorului. Această lucrare s-a pierdut.

Scrieri aghiografice

1. *Viața Sfântului Ioan cel Milostiv,* patriarhul Alexandriei, scrisă în colaborare cu Ioan Moshu, prietenul și părintele său duhovnicesc.

2. *Viața Sfinților Mucenici Chir și Ioan, doctori fără de arginți,* cărora Sfântul Sofronie le datora vindecarea de o boală de ochi. Lucrarea este un panegiric, scris cu multă măiestrie, al celor doi sfinți, foarte veneranți în Alexandria, sărbătoriți de Biserica Ortodoxă la 31 ianuarie, și cuprinde istorisirea a șaptezeci de minuni săvârșite de ei cu harul

lui Dumnezeu. Aceste două scrieri aghiografice nu sunt traduse în această lucrare.

3. *Viața Sfintei Maria Egipteanca,* cea cu viață păcătoasă, care a trăit în Alexandria și care, venind la Ierusalim, la praznicul Înălțării Sfintei Cruci, printr-o minune a Maicii Domnului se pocăiește, lepădându-se de viața ei păcătoasă și-și petrece restul zilelelor în mare nevoință, în pustia Iordanului. Există păreri potrivit cărora studiul stilului acestei lucrări ar conduce la concluzia că ea n-ar aparține Sfântului Sofronie. Tradiția însă i-o atribuie lui.

Scrieri poetice

Sfântul Sofronie este autorul unei colecții de *Ode anacreontice,* poezii scrise în metru anacreontic, dar care nu au conținut anacreontic. Cele douăzeci și trei de ode sunt închinate unor sărbători bisericești, însă fără legătură cu sfintele slujbe. Avem astfel, Oda I: La Bunavestire; Oda a II-a: La Nașterea Domnului; Oda a III-a: La închinarea magilor; Oda a IV-a: La întâmpinarea Domnului; Oda a V-a: La Botezul Domnului; Oda a VI-a: La Lazăr, cel înviat din morți; Oda a VII-a: La intrarea Domnului în Ierusalim (Florii); Oda a VIII-a: La Cina cea de Taină; Oda a IX-a: La Sfântul Apostol Pavel; Oda a X-a: La nevoințele Sfântului Apostol Pavel; Oda a XI-a: La Sfântul Ioan Teologul; Oda a XII-a: La cel dintâi mucenic, Ștefan; Oda a XIII-a: La Sfânta Tecla, cea dintâi muceniță; Oda a XIV-a: La cucerirea cetății sfinte – Ierusalimul – de către perși (din care a mai rămas un singur vers); Oda a XV-a: Către sine sau către cel pierdut. (Lipsește în întregime. Această odă, ca și Oda a XVI-a, slăvește pe mucenicii din Egipt, uciși în timpul persecuției lui Dioclețian); Oda a XVI-a: La sfinții mucenici din Egipt (începutul

acestei ode lipsește); Oda a XVII-a: În cinstea lui Narsis, episcopul Ascalonului, și despre dogme; Oda a XVIII: La cinstita Cruce; Oda a XIX-a: La Înălțarea Domnului, și despre sine; Oda a XX-a: Despre dorința fierbinte pe care o avea de a revedea cetatea sfântă, Ierusalimul, și Locurile Sfinte; Oda a XXI-a: În cinstea tatălui său, Mina, ieconomul Alexandriei, care a fost învinuit pe nedrept că l-a primit cu prietenie pe Teodosie, fiul lui Mauricius; Oda a XXII-a: În cinstea lui Pavel, conducătorul strălucit, și a Mariei, mama sa, adormită în Domnul; Oda a XXIII-a: A lui Sofronie monahul, doctorul sufletesc, în cinstea lui Iosif (fiul patriarhului Iacov).[1]

Scrieri pastorale

Ne-au rămas de la Sfântul Sofronie nouă cuvântări cuvântări, a căror traducere o prezentăm în această lucrare. Toate datează din vremea patriarhatului său (634-638)[2].

Ele au un bogat conținut dogmatic, sunt ilustre piese de exegeză biblică și au o aleasă formă oratorică.

Acestea sunt: 1. Cuvântarea a doua la Nașterea Domnului; 2. Cuvântarea la Întâmpinarea Domnului; 3. Cuvântarea a V-a, la sărbătoarea Sfintei Cruci; 4. Cuvânt la Înălțarea Sfintei Cruci și la Sfânta Înviere; 5. Cuvânt de laudă la arhangheli și îngeri; 6. Cuvânt de laudă la Sfinții Apostoli Petru și Pavel. La această ultimă lucrare am adăugat un cuvânt lămuritor, impus de unele expresii folosite aici de Sfântul Sofronie; 7. Despre mărturisirea păcatelor, un scurt, dar folositor cuvânt de învățătură pentru duhovnici; 8. Cuvânt de laudă la Sfântul Ioan Botezător-

[1] Nu am introdus în acest volum traducerea (în proză) a acestor versuri, ci numai enumerarea lor *(n. ed.)*.

[2] Pr. prof. Ioan G. Coman, *op. cit.*, p. 290.

rul; 9. Cuvânt la Bunavestire. Este cea mai extinsă și cea mai profundă cuvântare a Sfântului Sofronie. Ea cuprinde cincizeci de capitole și se poate intitula, așa cum am și făcut traducând textul, astfel: *Dreapta învățătură de credință despre Sfânta Treime și tâlcuirea ortodoxă a textului scripturistic de la Luca 1, 24-38.* În capitolele I-X, ni se prezintă teologia Sfintei Treimi, iar în capitolele următoare, XI-L, ni se înfățișează începutul și desfășurarea lucrării mântuirii neamului omenesc de către Dumnezeu.

Învățătura Sfântului Sofronie

Sfântul Sofronie, prin scrierile sale, în special prin lucrările dogmatice și prin cuvântări, cum s-a văzut, în parte, din cele spuse mai sus, a adus o contribuție însemnată la formarea învățăturii dreptei credințe mărturisite de Biserică, iar prin aceasta el a contribuit la stârpirea ereziilor apărute în primele șapte veacuri creștine. Sinodul al VI-lea ecumenic, de exemplu, a adoptat doctrina Sântului Sofronie ca pe propria sa doctrină[1].

Dogma Sfintei Treimi și dogmele hristologice (Întruparea, cele două firi și cele două voințe în Persoana Mântuitorului) formulate de Sfântul Sofronie cu atâta exactitate, prin puterea lui de pătrundere duhovnicească, îl așază în rândul marilor dascăli ai Bisericii.

Osândind pe toți antitrinitarii, în frunte cu Sabelie, Sfântul Sofronie, de exemplu, înfățișează și propovăduiește în mai multe scrieri ale sale dreapta învățătură creștină despre Sfânta Treime în toată puritatea ei: *„totul este, zic, o cinstire a Fericitei Treimi: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh;*

[1] F. Cayré, A.A., *op. cit.*, p. 302

Aceasta este tocmai Treimea, dar văzută ca Unime; și Unime este, dar este descoperită ca Treime. Pe de o parte, Unimea este în trei Persoane, iar pe de altă parte, Treimea este într-una și singura Dumnezeire, adică într-o singură ființă și natură" (Din *Cuvânt la Buna Vestire*).

Hristologia Sfântului Sofronie, de asemenea, este la înălțimea învățăturii celor mai mari dascăli ai Bisericii, care au combătut și au scris împotriva celor ce s-au abătut de la dreapta învățătură de credință, și este normativă pentru mărturisirea de credință ortodoxă, ca și învățătura marilor învățători din epoca patristică.

Domnul Hristos este *„Dumnezeu-Cuvântul, Fiul Unul-Născut al Tatălui", „...este de aceeași voință sau sfat cu Tatăl și cu Duhul, și tot așa, El este de aceeași ființă și natură, nemărginită, cu Ei".* Întruparea Sa *„în pântecele de Maică Fecioară a fost reală, nu în închipuire, cum li se pare maniheilor și valentinienilor fără de minte, ci eu spun că, într-adevăr și în fapt, S-a deșertat pe Sine, întreg, cu voia Tatălui și cu voia Sa proprie, și a luat întreaga frământătură, trup,* zic, *deoființă cu al nostru, și suflet rațional, de aceeași structură cu sufletele noastre".*

Fecioara Maria este: *„Născătoare de Dumnezeu, pentru că Cel ce S-a născut dintr-însa este Dumnezeu. Sfânta Fecioară a slujit pentru Întruparea Creatorului, ca Fecioară curată, nenuntită și nepătată, fiindu-i sfințit și trupul, și sufletul" (Scrisoarea sinodală, paragraful 2)*

Sfântul Sofronie formulează, foarte clar și foarte amplu, dreapta învățătură despre cele două firi, dumnezeiască și omenească, ale lui Hristos, osândind atât pe „furiosul Nestorie, cel fără de minte", cât și „pe Eutihie, cel rău gânditor". Prin unirea celor două firi ale Domnului Hristos întrupat, *„nici n-a intervenit vreo schimbare sau amestecare, nici nu s-a introdus vreo separare sau vreo despărțire, după unire, prin deosebirea și dualitatea formelor, adică a substanțelor" (Scrisoarea sinodală, paragraful 3).*

3) Dreapta învățătură despre cele două firi ale Domnului Hristos îl duce pe Sfântul Sofronie la formularea dreptei învățături despre cele două voințe, voința dumnezeiască și voința omenească, în Persoana Sa, ca un corolar logic. El spune: *„Drept aceea, Hristos, rămânând Unul și Același Fiu și Unul-Născut, S-a arătat neîmpărțit în fiecare dintre cele două naturi, și a lucrat, în mod firesc, potrivit cu calitatea esențială ce-i aparține fiecăreia dintre ambele substanțe sau potrivit cu însușirea naturală, proprie fiecărei naturi"... „Noi știm că și o energie (lucrare) și alta, a oricăreia dintre cele două naturi, este ființială și naturală, și corespunzătoare fiecărei naturi, că ea iese, în mod neîmpărțit, din fiecare dintre cele două esențe și naturi..." (Scrisoarea sinodală, paragraful 4).* După cum se vede, Sfântul Sofronie vorbește de cele două energii sau lucrări existente în Persoana lui Hristos, energii corespunzătoare celor două naturi. El nu le numește „voințe", dar, psihologic vorbind, cele două lucrări sau energii sunt acte vizibile ale celor două voințe corespunzătoare celor două naturi. De îndată ce Sfântul Sofronie se ridică cel dintâi împotriva monotelismului, nici vorbă nu poate fi că el ar admite o singură voință, o singură energie sau o singură lucrare în Persoana Mântuitorului. De altfel, în acest paragraf, Sfântul Sofronie vorbește foarte mult despre dubla lucrare a Domnului Hristos, adică despre *„fapte ale trupului"* și *„fapte ale Dumnezeirii"* Sale, potrivit celor două voințe și celor două naturi.

Aceste învățături dogmatice mărturisite de Sfântul Sofronie, împreună cu celelalte învățături fundamentale, de care vorbește (despre nemurirea sufletului și a îngerilor,

despre învierea trupurilor, despre viața veșnică ce va să fie etc.), ne îndreptățesc să spunem că Sfântul Sofronie este deopotrivă un mare învățător al dreptei credințe tradiționale a Bisericii și un mare apărător al ei.

Stilul Sfântului Sofronie este bogat și original, ca și gândirea sa, și ornamentat cu multe figuri stilistice, mai cu seamă în poezie, adică în Odele sale anacreontice. Construcția frazei sale, bogată, labirintică, de multe ori, și ornamentată, pune la încercare pe traducător, mai ales că, pe lângă figuri stilistice, epitete, comparații, metafore etc., Sfântul Sofronie folosește și cuvinte grecești cu totul noi, creații ale sale, cuvinte care nu se găsesc în dicționar în formele compuse pe care le folosește el. Acest lucru este, de altfel, semnalat și într-o notă din Migne, în care se spune: "În zadar veți căuta în dicționare această compoziție nouă a cuvântului". Odată cu cuvintele noi, create și întrebuințate de el, Sfântul Sofronie folosește foarte des sinonime mai rare ale cuvintelor cunoscute de cititorii și vorbitorii de limbă greacă, iar acest fapt pune, iarăși, la încercare pe traducător, folosite mai mult în dialectul ionic, pe care Sfântul Sofronie îl stăpânește temeinic. Fiind un poet și un orator de primă mărime, Sfântul Sofronie are un stil emfatic, fiind foarte afectat în scris și vorbire, iar în panegiricile, pentru portretizarea persoanelor despre care vorbește, folosește figuri retorice. Acest lucru, iarăși, pune la încercare pe traducător, care trebuie să distingă figurile de stil poetice și retorice de cuvintele cu înțeles propriu, pentru a nu traduce *ad literam* expresiile folosite de autor și pentru a nu înțelege în mod eronat cele ce vrea să spună. De exemplu, în *Cuvântul de laudă la Sfinții Apostoli Petru și Pavel*, Sfântul Sofronie folosește, referindu-se la Sfântul Petru, expresia *„corifeul Apostolilor"*. Expresia aceasta, după cum se vede ceva mai jos, în acest cuvânt și după cum am arătat și noi în studiul introductiv la acest cuvânt, este un elogiu retoric, omiletic, poetic, cu privire la persoana Sfântului Petru, iar nu o formulă dogmatică. Că așa gândește Sfântul Sofronie, se vede din acest cuvânt în care el spune că și Petru, și Pavel au *„aceeași vrednicie, aceeași îndatorire comună și aceeași cinste"*; iar în Oda a X-a, anacreontică, Sfântul Sofronie, aducând laude Sfântului Pavel, îl numește și pe el *„fruntaș"*, sau *„căpetenie"*, sau *„primul"* între sfinții slujitori, și i se adresează și lui, tot retoric, cu aceleași cuvinte, ca și Apostolului Petru.

Vorbind despre stilul Sfântului Sofronie, avem în minte maxima scriitorului francez, Buffon (1707-1788): *„Le stil c'est l'homme même"*, care ne face să-l caracterizăm pe Sfântul Sofronie ca pe un gânditor original, cu o înaltă cultură teologică, filosofică și literară, un talentat poet creștin, un mânuitor plin de distincție, original, al limbii grecești, în toate dialectele ei, posesor al unui bogat vocabular și un scriitor de mare valoare.

Prin opera sa variată, prin păstrarea și apărarea purității învățăturii despre dreapta credință, prin sfințenia vieții sale, Sfântul Sofronie este pus de Biserică în rândul celor mai de seamă Părinți bisericești din a treia și ultima perioadă patristică și înfățișat drept pildă de credință și de sfințenie a vieții pentru credincioșii sfintei noastre Biserici[1].

Bibliografie

Ediții: J.P. Migne, *P. G.* 87, 3.

Istorii literare, ediții și manuale: Fote, *Biblioteca*, Cod. 231; Edmond Bowy, *Poetes et melodes. Etudes sur les origenes du rythme tonique*

[1] Pr. prof. Ioan G. Coman, *op. cit.*, p. 290; F. Cayre, A. A. *op.cit.*, p. 299.

dans l'hymnographie de l'Eglise greque, Nîmes, 1886, p. 169-182; S. Vailhe, *Sophrone le sophiste et patriarche,* în „Revue de l'Orient chretien", VII, 1902, p. 360-385, VII, 1903, p. 32-69, 356-387; D. S. Balanos, *Patrologia* (greceşte), Atena, p. 534-536; F. Cayre, *Precis de Patrologie,* Tome deuxieme, Paris, 1930; O. Bardenhewer, *Patrologie,* III-e, Auflage, Freiburg in Breisgau Herder, 1910; Idem, *Geschichte der altkirchlichen Literatur,* Freiburg in Bresgau, Herdersche Verlagsbuchhandlung, 1913-1932, V, p. 36-41.

SCRIERI DOGMATICE

SCRISOARE SINODALĂ
către Serghie, Patriarhul Constantinopolului, trimisă de Sfântul Sofronie în calitatea sa de Patriarh al Ierusalimului[1]

INTRODUCERE[2]

Sofronie, netrebnic rob al Sfintei Cetăți a lui Hristos Dumnezeul nostru, către Preasfințitul Stăpân al tuturor și Preafericitul Frate și împreună slujitor, Serghie, arhiepiscop și patriarh al Constantinopolului.

Vai, vai, cei preacinstiți de către Dumnezeu, cât de plăcută și cu mult mai scumpă decât mai înainte îmi este acum această liniște! Acum, când, de la o stare de liniște netulburată, am ajuns într-un vălmășag de fapte, acum când sunt inundat și de atâtea valuri ale vieții pământești! Vai, vai, cei preacinstiți de către Dumnezeu, cât de plăcut îmi este acum chiar cel mai mic și neînsemnat lucru, la chiar mai plăcut îmi este decât înainte, chiar peste măsu

[1] J.P. Migne, *P. G.*, vol. 87/3, col. 3147-3200.

[2] Împărțirea Scrisorii în capitole, după temele pe care le tratează nu există în textul original grecesc folosit. Lucrarea aceasta am fă cut-o noi, pentru cititori, cu scop didactic (*n.tr.*).

ră de plăcut, acum, când am fost înălțat la scaunul arhiepiscopal dintr-o stare de nebăgat în seamă, și din țărână, și dintr-o nespusă și peste măsură de mare umilință! Dar acum eu văd bine cum se împreună valul cel mare cu scaunul arhiepiscopal și văd bine și primejdia care urmează acestui val.

Căci lucrurile cele mai plăcute nu sunt considerate așa de plăcute mai înainte de cunoașterea și încercarea lucrurilor și faptelor aducătoare de întristare; ele sunt considerate ca lucruri foarte plăcute numai atunci când apar în viața noastră, după ce am fost încercați și loviți de fapte întristătoare. Așa, spre exemplu, sănătatea este foarte dorită și prețuită de cei ce se îmbolnăvesc, după ce au fost sănătoși; tot așa, liniștea este aducătoare de bucurie celor care, după liniște, au trecut prin furtuni; tot așa, bogăția este foarte iubită și dorită de cei care au sărăcit, după ce au fost bogați, și oricine va vedea că toate câte se întâmplă și toate câte există așa sunt și așa rămân, cu însușirea lor naturală și substanțială, așa precum apăreau ele mai înainte de încercarea celor contrarii. Oricine va vedea că aceste lucruri întâmplate, după cunoașterea celor contrare, devin mai distinse și cu mult mai prețuite de cei care le-au trăit. Nu numai atât, ci ele devin chiar mai plăcute și mai dorite.

Iar acest lucru ni-l va întări, într-un mod foarte fericit, Iov cel preavrednic de laudă, cel care a trecut prin încercarea ambelor stări, cel care a stabilit hotărâri sau judecăți drepte și care ar putea fi un judecător drept al celor spuse de noi, pentru că el merge înaintea noastră și stabilește o judecată neclintită și cinstită.

Ce spune, deci, acel atlet moral, neînduplecat, care a suferit schimbarea stărilor plăcute și a ajuns în starea copleșitoare a necazurilor? (Iov amintește fericirea sa): *Cine mă va mai pune pe mine în luna zilelor de mai înainte, în care Dumnezeu mă ocrotea, ca atunci când candela Lui strălucea deasupra capului meu? Atunci, cu lumina Lui, eu străbăteam prin întuneric; atunci, călcam apăsat drumurile; atunci, Domnul priveghea peste casa mea; atunci, eram plin de bogăție, iar copiii mei erau împrejurul meu; atunci, căile mele erau pârâie de untdelemn, iar munții mei erau plini de lapte; când mergeam, de dimineață, în cetate, scaunul meu era pus în piețe. Tinerii, când mă vedeau, se ascundeau cu sfială, iar bătrânii se ridicau în picioare; fruntașii poporului încetau să mai vorbească și își puneau mâna la gură; cei ce ascultau, mă fericeau* (Iov 29, 2-11).

Așadar, și eu, în mod firesc, preafericiților, voi striga împreună cu Iov, cel de cinci ori învingător, fiind îndemnat de amintirea bunătățilorpe care eu însumi le aveam în față mai înainte. Acestea îmi dădeau o viață senină și tihnită, pentru că starea mea de smerenie nu cunoștea nici o tulburare.

Cine ar putea să mă așeze în luna zilelor de mai înainte, în care Dumnezeu mă păzea, fiind fără nici un *necaz* sau tulburare, atunci când candela Lui strălucea asupra capului meu, aducându-mi o viață pașnică și neînviforată, când, cu lumina Lui, umblam chiar prin întuneric, când culegeam roadele liniștii sufletești, când eu eram prețuit mult de oamenii liniștii, când eu mă desfătam de vlăstarele stării de netulburare, când tresăltam de bucurie, când eram încununat cu florile stării de lipsă de grijă, când beam din cupa lipsei de teamă, când eram fermecat de harurile răgazului pașnic, când lepădăm sărăcia pământească, când scoteam brazdele sănătoase din gunoiul nevătămător, când pluteam pe marea sărăciei neînviforate,

când eram vesel de frumusețile căminului părintesc, când mâncam mana cea cu miere a felului de trai și de hrană de pe pământ, eu însumi socotindu-mă un al doilea Israel, și desfătându-mă cu mângâierea cerească și pașnică, fără de cârtire și fără vreo judecată fără de minte.

Așadar, preaînțelepților, fiindcă acestea toate, și chiar mai mult decât acestea, au venit împotriva mea, cel de trei ori întristat, dintr-o mare nevoie, prin puterea clericilor de Dumnezeu iubitori, a evlavioșilor monahi, a credincioșilor mireni și a tuturor cetățenilor Sfintei Cetăți a lui Hristos, Dumnezeul nostru, care m-au constrâns, cu mână tare, și care au lucrat împotriva mea, după obiceiul tiranic, după niște judecăți pe care eu nici nu le știu și nici nu le pricep cum sunt, pentru toate acestea, zic, eu vă cer vouă, respectuos, preasfinților, și vă rog stăruitor să-mi veniți în ajutor, mie, cel aruncat în valurile vieții și cel care se luptă cu ele, nu numai prin rugăciunile curate, cele către Domnul, dar să mă și întăriți pe mine, cel ce sunt în pericol, cel ce mă clatin pe picioare din cauza micimii mele de suflet, și să mă și călăuziți cu învățăturile de Dumnezeu insuflate, spre pornirea sau începerea lucrărilor care trebuie săvârșite. Vă rog acestea, ca pe cei care sunteți părinți, care ați născut și ați crescut fii duhovnicești, și ca pe cei care-mi sunteți frați și cosângeni.

Drept aceea, dați-mi voi, părintește și frățește, cele ce vă cer, fiindcă sunt chiar drepte, iar eu, în schimb, mă voi supune povățuirilor voastre și voi ține o legătură strânsă cu voi, legătură prin care credința îi strânge la un loc pe cei de același cuget, și iubirea îi leagă împreună pe cei ce cugetă dumnezeiește. Tripla legătură a acestora, deși înnodată cu aceste trei virtuți dumnezeiești, nu cunoaște nici dezlegare, nu ascunde nici ruptură, nu îngăduie nici o separare,

ci este cu adevărat neîntreruptă, adunând într-o singură credință pe cei care se întăresc cu legătura dumnezeiască a ei. Vă trimit această scrisoare, fiindcă s-a păstrat cu grijă o tradiție apostolică veche, în Bisericile din toată lumea, ca aceia care sunt aduși spre vrednicia de arhiepiscop (patriarh) să le comunice toate, absolut sincer, ierarhilor care conduc deja scaune arhiepiscopale, mai înainte de ei, pentru ca și acești noi arhiepiscopi să gândească și să chibzuiască și să păstreze credința pe care Pavel, preaînțeleptul, le-a predat-o lor cu hotărâre, pentru ca nu cumva alergarea să le fie zadarnică[1], fiindcă toată alergarea lor ar fi zadarnică dacă credința ar fi vătămată întrucâtva.

Căci, acel om dumnezeiesc, Pavel, care a auzit glasul lui Dumnezeu, care a avut ca școală și învățător cerul, care s-a făcut *văzător* al Raiului mai înainte de vreme, care a ascultat cuvinte care nu se pot spune celorlalți oameni[2], se înfricoșa, se cutremura și, precum spune el, se îngrozea, ca nu cumva, vestind altora învățătura mântuitoare a lui Hristos, el însuși să se facă netrebnic. De aceea, Pavel, Apostolul ceresc, s-a suit la Ierusalim și s-a supus Sfinților Apostoli, cei mai dinainte de el, și a făcut cunoscută învățătura pe care o predica el acelora care erau socotiți că au această învățătură mai dinainte decât alții, și i-a făcut părtași ai învățăturii lui, asigurându-se pe sine însuși de infailibilitatea învățăturii predicate de el și asigurându-i și pe cei ce vor primi învățăturile sale, în urma lui, și prin aceasta devenind un model minunat de mântuire pentru toți cei ce voiesc să-și urmeze pașii. Așadar, și noi, supunându-ne acestui obicei și crezând că tot ceea ce s-a făcut, cu cuviință, de către cei de demult este o regulă foarte bu-

[1] II Cor. 6, 1.
[2] *Ibidem*, 12, 4.

nă, mai ales ceea ce a fost întărit cu pecetea apostolică, vă scriem și noi, zic, ceea ce ținem în legătură cu credința, așa cum o avem. Și vă trimitem această scrisoare vouă, de Dumnezeu înțelepțiți, spre cercetare, ca nu cumva să părem că noi schimbăm hotarele veșnice pe care le-au stabilit Părinții noștri[1]; și v-o trimitem nu numai ca să alegeți învățăturile adevărate de cele care au o înfățișare falsă, dar să și adăugați și să împliniți cele de trebuință pentru desăvârșita dragoste întru Hristos, cu exactitate, așa cum se cuvine celor tari și puternici. Eu voi propovădui învățăturile pe care le-am învățat, la început, în Biserica sfântă și sobornicească, fiindcă în ea am fost născut și crescut și am început a pricepe acestea din cea mai fragedă pruncie și, în plus, v-am ascultat pe voi, propovăduitorii cei de Dumnezeu insuflați.

ÎNVĂȚĂTURA DREPTEI CREDINȚE

1. Învățătura despre Sfânta Treime

Cred, așadar, preafericiților, precum am crezut de la început, într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Cel întru totul fără de început și veșnic, Făcătorul tuturor celor văzute și nevăzute.

(Cred) și într-Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care S-a născut din Însuși Dumnezeu și Tatăl, din veci, în mod nepătimitor, și Care nu cunoaște alt început decât pe Tatăl, Care nu-Și are ipostasul din nici o altă parte decât din Tatăl; Lumină din aceeași Lumină, consubstanțială, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, coetern cu El.

[1] Pilde 22, 28.

(Cred) și într-Unul Duh Sfânt, Care din Tatăl purcede, Lumina și Dumnezeu, și Care S-a făcut pe Sine cunoscut, și Care este cu adevărat împreună veșnic cu Tatăl și cu Fiul, Cel care este de aceeași ființă și de același neam, de aceeași substanță și natură ca și de aceeași Dumnezeire cu Ei.

(Cred) în Treimea cea de o ființă și de aceeași cinste și Cea de pe același tron dumnezeiesc, Cea de aceeași natură, de aceeași familie și de aceeași slavă, într-o singură Dumnezeire, recapitulativă, și într-o singură domnie comună, împreună unită fără nici o amestecare a Persoanelor și fără nici o separare de substanță. Noi credem în Treimea în Unime și proslăvim Unimea în Treime: pe de o parte, Treime, cu cele trei Persoane, iar pe de altă parte, Unime, prin singularitatea Dumnezeirii. Căci Sfânta Treime este numărabilă prin existența Persoanelor, iar prin Sfânta Unime este în afară de orice numărătoare. Treimea, pe de o parte, are o împărțire care nu se poate împărți (neîmpărțibilă), iar pe de altă parte, poartă o unime care nu se poate amesteca. Ea este împărțită prin existențele numerice și este numărată prin diferențele existente între Persoane. Este unită prin identitatea ființei și a naturii, dar nu lasă să se vadă, în nici un fel, vreun act de împărțire. Unimea este singulară și nesupusă de nimeni și de nimic, și nu cunoaște nici un fel de numărătoare după ființă. Noi credem, cu dreaptă judecată, că Unul este Dumnezeu, fiindcă și predicăm cu glas răsunător o singură Dumnezeire, deși ea este cunoscută în Treimea Persoanelor. Noi binevestim cu statornicie un singur Domn, fiindcă cunoaștem o singură Domnie, deși Ea se arată în trei fețe. Pentru faptul că Unul este Dumnezeu și una este Dumnezeirea, nici Dumnezeu nu este separat în părți și împărțit în trei dumnezei,

așa ca să Se arate în trei dumnezeiri, dar nici Unul Domn, pentru faptul că este un singur Domn, nu este niciodată despărțit, așa ca să Se desfășoare în trei domni, sau să Se extindă în trei domnii.

Nelegiuirea arienilor desparte pe Unul Dumnezeu în dumnezei inegali și împarte Dumnezeirea unică în dumnezei care nu sunt asemenea, despărțind Domnia unică în trei domnii de alt fel.

Nici pentru faptul că Unul Dumnezeu este o Treime și pentru faptul că așa Îl facem cunoscut, și pentru faptul că pronunțăm trei Ipostasuri, și pentru faptul că Dumnezeu este cinstit în trei Persoane, și pentru faptul că Le numim și Dumnezeu-Tatăl, și Dumnezeu-Fiul, și Dumnezeu-Duhul Sfânt, pentru nici unul dintre aceste fapte, zic, Dumnezeul cel Unul nu este restrâns (în spațiu și în timp) sau alcătuit, printr-o punere alături, parte lângă parte, sau amestecat. [...]

Socotința nelegiuită a sabelienilor amestecă cele trei ipostasuri într-un singur ipostas și contopește cele trei persoane într-o singură persoană.

O, preanecredincioșilor, unde este Trinitatea dacă Treimea – după socotința voastră – Se contrage într-o singură persoană și dacă Se ține, în fugă, spre un ipostas, sau substanță, sau realitate amestecată? Sau unde este Unimea, o, oameni fără de minte, dacă Unimea însăși va fi fost extinsă în trei „ființe" și Se va fi desfășurat în trei naturi sau firi și Se va fi răspândit în trei dumnezeiri?

Este un lucru nelegiuit, pentru dreptcredincioși, și întru totul abătut de la adevărul de credință oricare dintre aceste două socotințe: fie unimea după ipostas, fie treimea după fire (natură). Pe de o parte, acea socotință – unimea după ipostas – ne duce, îndată, la iudaism, și, odată cu

ea, îl târăște aici și pe cel ce rostește această învățătură; pe de altă parte, cea de-a doua socotință – treimea după fire – ne rostogolește în elenismul politeist, și cu ea rostogolește și pe cel care grăiește așa. Și ori devine cu totul elen idolatru cel ce grăiește nebunește acest lucru împreună cu Arie, ori devine iudaizant deplin cel ce primește, dușmănește, împreună cu Sabelie, acea învățătură (unimea după ipostas).

Drept aceea, bine a fost dată învățătura, de grăitorii de Dumnezeu, sub insuflare divină, ca noi să cugetăm că Unimea este Într-Una și singura Dumnezeire, și în identitatea Domniei ființiale și naturale, iar Treimea este în cele trei ipostasuri, neamestecate, și în diferența sau deosebirea fundamentală a celor trei Persoane ca număr. Grăitorii de Dumnezeu au învățat așa, pentru ca nici Sabelie să nu stăruie ca Unimea să fie privită, din toate punctele de vedere, Unime, iar toată mulțimea ipostatică să fie înlăturată, dar nici Arie să nu-și impună părerea că numărul de trei (persoane) este întru totul descompus în părțile lui, iar faptul acesta să înlăture orice vorbire despre unicitatea Dumnezeirii, a ființei și a naturii.

Așadar, precum am fost învățați să gândim că există un singur Dumnezeu, tot așa am primit învățătura să mărturisim o singură Dumnezeire; și precum noi înșine am învățat să ne închinăm la trei Ipostasuri, tot așa am fost educați să preaslăvim și trei Persoane, fără să cunoaștem un alt Dumnezeu, unic, pe lângă cele trei Persoane, nici să învățăm că cele trei Persoane, de aceeași ființă, ale Treimii, Care sunt Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, sunt altele, pe lângă unicul Dumnezeu. Drept aceea, noi predicăm că Una este Treimea, întru care este Dumnezeirea, și mărturisim că Treimea este Una, a Cărei Dumnezeire este, sau, ceea ce

e și mai exact și mai clar, să spunem: noi știm că cele trei Persoane sunt Dumnezeu. Și noi credem acest lucru, că este Unul, dar Trei, și Trei proslăvim, dar Unul cu adevărat mărturisim. Dar nici nu înțelegem că Unul, Care este Unul, sunt Trei, și nici nu înțelegem că Trei, precum trei sunt, sunt Una. Aceasta ar fi ceva cu adevărat plin de uimire. Faptul acesta însuși că este și ceva care se poate număra, dar se și îndepărtează de numărătoare și pe de altă parte, prin Unimea Dumnezeirii, se îndepărtează de orice numărătoare. Căci unitatea ființei lui Dumnezeu și a naturii Lui nu suportă, în esență, să fie numărată, pentru ca să nu introducă vreo deosebire de Dumnezeire și, mai departe, vreo deosebire de ființă sau natură și să transforme Monarhia divină într-o multitudine de dumnezei.

Căci fiecare număr și-a dobândit caracterul distinctiv, iar orice caracter distinctiv și orice semn deosebitor își aduce cu sine și numărul imprimat.

Se numără, așadar, Sfânta Treime, nu în ființe și naturi și în dumnezeiri diferite, sau în trei domnii, ferească Dumnezeu!, așa precum vorbesc nebunește arienii și așa cum latră, ca niște câini turbați, faimoșii „învățători" ai eriteismului nou, că Dumnezeu se numără în trei ființe, în trei naturi și în trei domnii, și tot așa vorbind, în deșert, că sunt trei dumnezeiri. Sfânta Treime se numără însă în Ipostasuri și în însușiri proprii, înțelegătoare, desăvârșite, înfățișate potrivit fiecărei Persoane Înseși, acestea fiind separate prin număr, dar nu separate prin Dumnezeire. Se desparte, deci, Preasfânta Treime în mod nedespărțit, și în mod despărțit iarăși se unește. Căci prin Persoane având despărțire, Treimea rămâne nedespărțită și nedespărțibilă și netăiată și netăiabilă în bucăți, prin ființă și prin natură, la fel ca și prin Dumnezeire.

Drept aceea, noi nici nu spunem că sunt trei Dumnezei, nici nu preaslăvim trei naturi în Treime, nici nu predicăm trei naturi în Ea, nici nu mărturisim trei Dumnezeiri, consubstanțiale, nici de altă ființă, nici de același neam, nici de alt neam, nici nu predicăm, în parte sau în mod izolat, cele sunt în Ea, ca să ne avântăm să mergem spre mulțime, sau să ne îngăduim să despărțim vreo unitate a Ei. Noi nu recunoaștem însă că sunt trei dumnezei, oarecare, sau trei naturi, oarecare, sau trei ființe, oarecare, nici nu știm că sunt trei dumnezeiri, oarecare, nici de aceeași înfățișare; în general, noi n-am cunoscut nici dumnezei, sau naturi, sau ființe, sau dumnezeiri, și nu știm pe cei care cunosc acestea, dar, pe cel care are astfel de cunoaștere, sau cugetă, sau știe acestea, îl dăm anatemei.

Noi știm însă un singur început, o singură Dumnezeire, o singură Stăpânire, o singură Putere, o singură Tărie, o singură Energie, o singură Providență, o singură Voință, o singură Conducere absolută, o singură Mișcare, atât creatoare a toate câte există după Ea, cât și purtătoare de grijă, cu înțelepciune, și creatoare a ordinii și a bunei rânduieli, și păzitoare; noi știm o singură Domnie, o singură Veșnicie, dar cunoaștem și pe fiecare dintre cele care sunt, astfel, singulare și neamestecate, ale unei ființe și naturi, Ființa care este în trei Ipostasuri personale, nici amestecând Ipostasele și aducându-le într-un singur Ipostas, nici împărțind Unica Ființă și tăind-o în trei ființe, iar prin aceasta să separăm Dumnezeirea unică. Noi știm însă că există un singur Dumnezeu, o singură Dumnezeire, Care strălucește în trei Ipostasuri, și trei Ipostasuri și Persoane, Care se fac cunoscute într-o singură Dumnezeire.

Drept aceea, desăvârșit Dumnezeu este Tatăl, desăvârșit Dumnezeu este Fiul, desăvârșit Dumnezeu este

Duhul Sfânt, fiindcă fiecare Persoană în parte are una și aceeași Dumnezeire, neîmpărțită și nedespărțibilă, fără descompunere și desăvârșită. Și fiindcă firea omenească tinde să despartă cele ce sunt de nedespărțit, Dumnezeu a stabilit același adevăr, de mai sus, ca fiecare Persoană, în parte, să fie privită întocmai ca Sine Însuși, ca Dumnezeu, ca să nu se spună că Tatăl este ceva, Fiul altceva, și Sfântul Duh, iarăși, altceva. De aceea, acestea sunt propovăduite de către insuflații de Dumnezeu: Dumnezeu, și Dumnezeu, și Dumnezeu, dar cei Trei sunt Unul. Căci Dumnezeu-Tatăl nu este un alt Dumnezeu, nici Dumnezeu-Fiul nu este un alt Dumnezeu, de asemenea, nici Dumnezeu-Duhul Sfânt nu este un alt Dumnezeu, pentru că nici Tatăl nu este o altă natură, nici Fiul nu este altă natură și, de asemenea, nici Duhul Sfânt nu este altă natură. Dacă ar fi așa, ne-am închipui că sunt mulți și diferiți dumnezei, iar acest fapt ar da la iveală și multe și diferite dumnezeiri. Dar Tatăl este Dumnezeu, la fel Fiul este Dumnezeu, tot așa și Sfântul Duh este Dumnezeu, pentru că cele trei Persoane, în mod nedespărțit și necontenit, sunt pline de o singură Dumnezeire, iar în fiecare dintre ele există Dumnezeirea în mod desăvârșit și total.

Dumnezeirea nu admite împărțire, adică ea există în plinătatea ei în cele trei Persoane, în mod deplin și desăvârșit, în nici un fel de împărțire, umplîndu-le, pe fiecare, aparte, dar fiind în fiecare Persoană în modul cel mai deplin, și rămânând una, împreună cu ea, cu toate că Se arată în trei Persoane, nerecurgând la mulțime de dumnezeiri, chiar dacă este în trei Ipostasuri, pentru ca să nu sufere nici o împărțire trupească, Însăși Ea, Dumnezeirea, Care este cu adevărat nepătimitoare și netrupească, pentru că

Ea nu cunoaște pătimirea. Cele ale pătimirii sunt lucruri proprii ale creaturii.

Așadar, în ceea ce privește existența, Tatăl este Dumnezeu-Tatăl, iar nu Fiu, nici Duh Sfânt, dar este ceea ce este Fiul, după ființă (după natură), și ceea ce este Duhul Sfânt, după ființă (după natură).

Fiul, în ceea ce privește existența, este Dumnezeu-Fiul, dar nici Tatăl, nici Duhul Sfânt; propovăduim însă că El este ceea ce este Tatăl, după natură, și socotim că este ceea ce este Duhul Sfânt, după ființă.

Duhul Sfânt, în ceea ce privește existența, este Dumnezeu-Duhul Sfânt, dar nu este socotit nici Tată, nu este înțeles nici ca Fiul, ci este crezut ca Tatăl, după ființă, și este vestit ca Fiu, după natură.

Aceasta o mărturisim având în vedere, pe de o parte, natura și identitatea ființei, precum și unitatea intimă a ființei, iar pe de altă parte, având în vedere celelalte însușiri ale celor trei Persoane și deosebirea dintre însușirile care caracterizează pe fiecare Persoană, în parte, fără amestecare. Căci, precum fiecare Persoană, Dumnezeu fiind, posedă ceea ce este neschimbabil, tot așa Ea a primit și însușirea proprie, caracteristică, neschimbată și neschimbabilă și fixă a Persoanei, însușire care I se adaugă numai uneia și aceleiași Persoane, și care o deosebește de celelalte Persoane, și care păstrează Treimea cea neamestecată și de aceeași natură, și de aceeași cinste, și de aceeași ființă, și Care stă pe același tron.

Așadar, Treimea nu este o Treime desăvârșită numai prin desăvârșirea Dumnezeirii unice, ci este desăvârșirea supremă, și Dumnezeirea supremă, prin slava, prin veșnicia și prin împărăția Sa, nefiind împărțită, nici despărțită. În Treime, deci, nu este ceva creat sau în stare de sclav, nici

ceva introdus, care să nu fi existat mai înainte și care să fi fost adăugat mai pe urmă; nici nu I-a lipsit Tatălui, Fiul, nici Fiului, Duhul, ci totdeauna a existat Treimea Însăși, statornică și neschimbată.

Iată că eu v-am tratat vouă, deschis și clar, despre Sfânta și cea deoființă Treime, cea veșnică și începătoare, creatoare și conducătoare a toate, și, ca să spun pe scurt, v-am arătat ceea ce gândesc eu, ceea ce slăvesc și ceea ce cinstesc cu închinare. Nu-mi îngăduie însă această prescurtare de cuvinte sinodale să spun aceste lucruri mai pe larg.

2. Învățătura despre Întruparea reală a Domnului Hristos și despre sfințenia și fecioria Maicii Domnului in partu, ante partum și post partum

Eu am să vă spun însă și ceea ce gândesc despre însăși Întruparea cea minunată a Unuia din aceeași Treime Sfântă, a Cuvântului și Fiului lui Dumnezeu, Iubitorul de oameni, adică despre deșertarea Sa cea mai presus de înțelegere, despre pogorârea Sa cea dumnezeiască și îndumnezeitoare la noi, pământenii; eu am învățat să predic pornind de la Sfinții Părinți și de la cei insuflați de Dumnezeu, potrivit cu socotința voastră, ca de la Adevărul însuși, care le întrevede pe toate; acestea le expun, în scris, în această Scrisoare sinodală, și o trimit vouă, cei preaînțelepți, ca să o citiți.

Pe lângă credința în Sfânta Treime, eu mai cred, preasfinților, că Dumnezeu-Cuvântul, Fiul Unul-Născut al Tatălui, Care S-a născut din Însuși Dumnezeu și Tatăl, în mod nepătimitor, mai înainte de toți vecii și mai înainte de toate timpurile, având milă și îndurare iubitoare de oameni față de căderea noastră cea omenească, de bunăvoia Sa și cu sfatul și rânduiala lui Dumnezeu-Tatăl, Cel ce L-a născut, și cu bunăplăcerea dumnezeiască a Duhului, ne-

despărțindu-Se de sânurile Celui care L-a născut, S-a pogorât la noi, smeriții.

Căci precum Fiul este de aceeași voință sau sfat cu Tatăl și cu Duhul, tot așa El este de aceeași ființă și natură nemărginită cu Ei; El nu suferă nicidecum vreo cuprindere sau mărginire în spațiu și în timp, sau vreo schimbare de loc, în felul nostru, al oamenilor; potrivit firii Sale, El a știut să săvârșească lucrarea dumnezeiască, pătrunzând în pântecele femeiesc cel nenuntit, cel împodobit cu curăția fecioriei, al Sfintei Maria, cea strălucită și plină de înțelepciune dumnezeiască și liberă de orice pată de necurăție a trupului, a sufletului și a minții; S-a întrupat Cel ce este fără de trup și a luat chipul nostru, El, Cel care, după ființa divină, atât ca chip, cât și ca stare, este fără formă, și a luat trup ca al nostru, El, Cel fără de trup, și S-a făcut om, după adevăr, El, Cel care totdeauna-Se arată Dumnezeu și a fost în pântece de maică, El, Cel care este în sânul Tatălui Cel veșnic, și El, Cel fără de timp, a primit început de timp; toate acestea au avut loc nu în închipuire, cum li se pare maniheilor și valentinienilor fără de minte, ci eu spun că, într-adevăr și în fapt, S-a deșertat pe Sine întreg, cu voința Tatălui și cu voința Sa proprie, și a luat întreaga frământătură a noastră, trup, zic, deoființă cu al nostru, și suflet rațional, de aceeași structură cu sufletele noastre și minte asemănătoare cu mintea noastră.

Potrivit cu aceste însușiri, El este om și este cunoscut ca om; și S-a făcut om, după adevăr, prin însăși zămislirea supremă în Preasfânta Fecioară. El a voit să Se facă om, pentru ca să curățească ceea ce este întru totul asemănător, prin ceea ce este asemănător, ca să salveze ceea ce este dintr-o rudenie, ca să lumineze ceea ce este de același neam, prin ceea ce este de același neam.

Drept aceea, a fost aleasă Sfânta Fecioară, i-a fost sfințit trupul și sufletul, și așa ea a slujit pentru Întruparea Creatorului, ca Fecioară curată, nenuntită și nepătată. Așadar, Cuvântul și Dumnezeul nostru S-a întrupat, nu unindu-Se cu un trup care ar fi fost plăsmuit mai dinainte, sau întrețesându-Se cu trup format mai dinainte și preexistent în Sine cândva, sau unindu-Se cu un suflet existent mai dinainte. Acestea au început să existe (trupul și sufletul omenesc) atunci când Însuși Cuvântul și Dumnezeul nostru S-a unit cu ele, în mod natural, într-o existență, care are în sine o lucrare de unire, săvârșită în același timp, dar această unire a Cuvântului cu trupul și sufletul omenesc n-a existat cândva la Dumnezeu-Cuvântul, mai înainte de unirea, absolut reală, între ele însele, și nici n-a mai existat cândva această unire între om și Dumnezeu la vreun alt om, dintre cei care sunt întru totul deopotrivă cu noi, ci prin unirea comună, naturală, a Cuvântului cu omul are loc existența împreună lucrătoare, iar aceasta n-a avut loc, ca într-o clipită de ochi, mai înainte de acea unire naturală (venită la „plinirea vremii"), așa cum bombănesc Paul de Samosata și Nestorie.

Așadar, în același timp, El este trup (al omului), în același timp, este trup al lui Dumnezeu-Cuvântul, în același timp, este trup omenesc, înzestrat cu suflet rațional, în același timp, este trup al lui Dumnezeu-Cuvântul, înzestrat cu suflet rațional, căci în el, și nu prin omul trupesc, Și-a avut existența.

Căci, o dată cu zămislirea Cuvântului, acestea au fost aduse la o consistență reală și, în același timp, ele au rămas unite cu El, după ipostas, în același timp în care au fost aduse la consistența cea cu adevărat reală și neîmpărțită, la consistența cea care nu suportă nici separare, nici nu îngăduie schimbare și amestecare; acestea – Dumnezeu și omul – au fost unite de către El (Dumnezeu-Cuvântul), au fost alcătuite în El și au fost reunite cu El și, în general, nu s-a văzut nici un timp de formare proprie a Omului Dumnezeu, Care să fie anterior alcătuirii Sale, dumnezeiască și omenească, neamestecată și nedespărțită – în pântecele Fecioarei.

Așadar, Cuvântul S-a făcut om, cu adevărat, întrupându-Se din sângiurile fecioresti, curate, ale Preasfintei și curatei Fecioare Maria, și fiind purtat în pântece fecioresc, și la plinirea vremii de naștere, legiuită, de naștere de prunci, S-a făcut asemenea nouă, oamenilor, în toate cele naturale, dar nepurtătoare de păcat, respingând și disprețuind nimicnicia noastră de a ne înclina și a cădea în păcat. S-a născut Dumnezeu, cu trup omenesc, tot așa și cu chipul omenesc, având suflet rațional, dar suflet netrupesc, fiindcă El Însuși, în Sine, S-a însuflețit cu duh rațional și nu altcineva L-a însuflețit. El a păstrat-o Fecioară pe cea care L-a născut și a arătat că ea însăși este Născătoare de Dumnezeu în înțeles propriu și cu adevărat, cu toate că Nestorie, cel ce se îndepărtează și se rupe de noi, și ceata lui, luptătoare împotriva lui Dumnezeu, varsă lacrimi, se tânguiește și se văicărește și, împreună cu el, iarăși se smulge dintre noi.

Căci Cel ce S-a născut din Sfânta Fecioară Maria, Născătoare de Dumnezeu, era Dumnezeu și a primit cea de a doua naștere, în timp, pentru noi, după prima Lui naștere, și veșnică, aceea din Tatăl; naștere naturală și de nespus, deși, întrupat, Se năștea pentru asemănarea cu noi, cei născuți cu trup; este proslăvit Dumnezeu, întreg, neîmpărțit, Același care S-a arătat om întreg; este cunoscut Dumnezeu, desăvârșit, Același care S-a făcut cunoscut ca om, desăvârșit, fiindcă El a avut în Sine Unimea, din două

naturi, din natura dumnezeiască și din natura omenească, și, cu două naturi desăvârșite, S-a făcut El cunoscut cu o natură desăvârșită, dumnezeiască, și cu o natură desăvârșită, omenească...

3. Învățătura despre cele două firi ale Domnului Hristos întrupat.

Căci n-a intervenit vreo schimbare sau vreo amestecare, prin unire, nici nu s-a introdus vreo separare sau vreo despărțire, după unire, prin deosebirea și dualitatea formelor, adică a substanțelor, cu toate că această învățătură – despre despărțirea celor două naturi – îl întristează pe furiosul și fără de minte Nestorie, iar acea învățătură – despre existența a două firi unite – îl topește de necaz pe Eutihie cel rău gânditor.

Cele care sunt gândite împreună, unite una cu alta, după ipostas, nici nu îngăduie vreo schimbare, nici nu cunosc vreo despărțire, nici însușirile proprii, deosebitoare, nu știu ce este amestecarea, nici simbolurile (semnele de recunoaștere) nu înțeleg să aibă vreo despărțire.

Tocmai acest lucru, după cum se pare, nu-l cunosc Eutihie și Nestorie, și nici nu au învățat puterea (tăria) unirii, după ipostas, după care S-a întrupat Cuvântul, și trupul însuflețit și înzestrat cu minte, în mod neschimbător, s-a îndumnezeit; unul este aruncat, ca o suliță, în largul mării, de amestec, tulburare și confuzie; iar altul este dus în prăpastie, de separare, de despărțire. Și de aceea, unul se ferește să dea mărturie că natura lui Dumnezeu-Cuvântul, una, S-a întrupat, sau se teme să spună că și Ipostasul Lui, unul, este compus; ei sunt fugarii dezertori, care se tem (de teamă) în locul în care nu are sălaș nici o teamă. Noi însă, cu cuget puternic, respingem nebunia înrobitoare a fiecăruia dintre aceștia și, stând neînfricați pe piatra credinței, propovăduim unirea armonioasă și cea după ipostas a Cuvântului cu trupul, care, potrivit trupurilor noastre, este înzestrat cu minte și cu suflet, și cinstim, cu închinare, pe Unul Hristos și Fiu, Cuvântul, Care S-a întrupat, și mărturisim că ipostasul Lui, unul, este compus, și afirmăm că El este cu două naturi, și credem că sunt două nașteri ale Aceluiași Dumnezeu-Cuvântul: una cea din Dumnezeu-Tatăl, pe care o știm în afară de timp și veșnică, iar cea de a doua naștere este cea din Maica Născătoare de Dumnezeu, pe care o cunoaștem naștere de curând și în timp; și noi proslăvim o natură a lui Dumnezeu-Cuvântul, în Sine, dar nu așa cum spun Apolinarie și Eutihie, ci așa cum ne-a transmis nouă înțeleptul Chiril.

Noi spunem că însușirile proprii ale naturilor se păstrează și susținem deosebirea naturilor unite, deosebire numită naturală, fizică, reală, și care este deosebire de calitate, dar, din punct de vedere al substanței sau esenței, ea este înțeleasă și ca deosebire de cantitate: nouă nu ne este frică însă nici de separarea nestoriană a celor două naturi și nici nu luăm în seamă schimbarea celor două naturi, susținută de Eutihie, pentru că noi nu spunem ca Nestorie, cel ce cugetă cele deșarte, că unirea celor două naturi este relativă (afectivă), și nici nu vorbim, fără socoteală, că această unire există prin *isotimie* (prin egală cinstire), prin tautovulie (prin acordul de voință) și prin mișcarea și identitatea voințelor; nici nu trâncănim, ca Eutihie, cel îndepărtat de Dumnezeu, că unirea (împreunarea, alăturarea) lui Dumnezeu-Cuvântul cu trupul, înzestrat cu suflet înțelegător, adică unirea naturilor și a substanțelor și a formelor acelora din care s-a făcut minunata unire, în Hristos, a avut loc potrivit unei amestecări și schimbări

De aceea, noi, mergând pe calea împărătească și de mijloc, adică pe calea dintre cele două extreme – Nestorie și Eutihie –, respingem cu groază și amestecarea firilor, dar avem oroare și de separarea lor; noi îmbrățișăm, din suflet, cu închinare, numai neamestecarea celor două naturi și totodată și unirea, neîmpărțită, a Dumnezeirii și a omenității, singura pe care unimea cea după ipostas știe s-o facă cunoscută.

Într-o astfel de lucrare s-au unit una cu alta, Dumnezeirea cu omenitatea, pentru ca unirea să nu mai suporte nici o schimbare, nici să mai îngăduie vreo despărțire. Căci învățătura despre unirea celor două naturi – eu vorbesc despre unire fizică (reală) și după ipostas (deoarece eu nu cunosc o altă unire, în Hristos, în afară de aceasta) –, învățătura aceasta, zic, nu nesocotește deosebirea dintre cele două naturi, dar înlătură complet învățătura despre despărțirea lor și susține că acelea ce sunt neschimbabile concură armonios spre unire și nu primesc împărțirea celor două naturi unite.

Drept aceea, noi Îi spunem pe nume, Hristosul, Cel din două naturi, și din natura Dumnezeirii și din natura omenității, și Dumnezeu, Același, și om, și predicăm că El are două forme de naștere, din Tatăl și din Fecioară, și că este îndoit după firi.

De asemenea, noi știm că El este desăvârșit și în Dumnezeire, și în omenitate. Tocmai de aceea, noi învățăm că El este cu două naturi și avem întipărită în minte învățătura că El, ca Dumnezeu, este deoființă cu Tatăl, și ca om, El este deoființă cu Maica Sa și cu noi, că El, Același, este văzut și nevăzut, că El, Același, este creat și, tot așa, este necreat, că El, Același, este trup, dar este și fără de trup, că El, Același, este pipăibil și nepipăibil, că El, Același, este

cuprins și necuprins, că El, Același, este pământesc și ceresc, că El, Același, este trup cu suflet rațional, dar este și Dumnezeire, că El, Același, este de curând (născut), dar este veșnic, că El, Același, este smerit, dar este și preaînalt, și este de toate câte se mai află, ca având două naturi, unite în mod nedespărțit. Cu toate că El a existat totdeauna, având natură veșnică, S-a născut pentru noi, în zilele din urmă, fără de schimbare de natură, luând natură omenească.

Căci, dacă unirea celor două naturi era neschimbată și neîmpărțită, precum și neschimbată și neîmpărțită a rămas, atunci și cele două naturi, care sunt înțelese cu o deosebire neschimbată între ele, împreună strălucesc (se disting) printr-o deosebire esențială, în mod neîmpărțit.

Acestea au stabilit naturile, substanțele și formele, din care s-a născut unirea sau împreunarea cea de nespus, și în care este recunoscut Unul și Același Hristos. Unimea rămâne Unime, adică rezultatul care a avut loc din cele două naturi înseși, nicidecum împărțită în două, dar arătând pe cele din care s-a născut această unire, fără despărțire și fără schimbare. Ipostasul vădește aceasta, și Persoana, compusă, care constă dintr-o alăturare neamestecată (a celor două naturi) și care nu cunoaște împărțirea acestei împreunări de naturi, și este una, și rămâne una, atribuindu-I-se neîmpărțirea; dar nici cele două naturi n-au ajuns să fie una câte una, adică separate, nici nu se amestecă, încât cele din care s-a făcut unitatea, în mod natural, să ajungă la o singură unitate, identitate fizico-naturală și ființială-substanțială; există însă o unime, și aceeași unime este recunoscută ca două; una după ipostas și persoană, și două, după naturile înseși, și după însușirile lor fizico-naturale proprii, din care a apărut ca una, păstrând caracterul îndoit după natură...

4. Învățătura despre cele două voințe, lucrări sau energii, ale Domnului Hristos, despre viața Sa în trup, pe pământ, și despre actul mântuirii, săvârșit de El.

Drept aceea, Hristos, rămânând Unul și Același Fiu, și Unul-Născut, S-a arătat neîmpărțit în fiecare dintre cele două naturi și a lucrat în mod firesc, potrivit cu calitatea esențială ce-i aparținea fiecăreia din ambele substanțe, sau potrivit cu însușirea naturală proprie fiecărei naturi. Dar, dacă ar fi avut o singură natură, și încă nenuntită cu cealaltă natură, așa cum a fost El, după Ipostas și după Persoană, nu ar fi putut să săvârșească această dublă lucrare și, fiind Unul și Același Fiu și Hristos, n-ar fi săvârșit, în mod desăvârșit, cele ce erau ale fiecărei naturi. Când o Dumnezeire, nepărtașă la trup, a mai săvârșit, în mod natural, fapte ale trupului? Sau, când un trup, lipsit de Dumnezeire, a mai săvârșit fapte de-ale Dumnezeirii, fapte care sunt cunoscute, în mod esențial, ca ale Dumnezeirii? Însă Emanuel, Unul fiind, și El Însuși fiind amândoi, adică și Dumnezeu și om, a îndeplinit, cu adevărat, lucrările fiecărei naturi, lucrând cele ce s-au săvârșit fie potrivit cu o natură, fie potrivit cu cealaltă natură.

Pentru faptul că El Însuși era Dumnezeu cu adevărat, a săvârșit cele dumnezeiești, iar pentru faptul că Același Dumnezeu era și om cu adevărat, El Însuși a săvârșit cele omenești. A voit să arate tuturor că El Însuși este Același, Dumnezeu și om. Tocmai de aceea Însuși a săvârșit și cele dumnezeiești, și cele omenești; așa spune învățătura. Nu unul a săvârșit minunile, iar altul a săvârșit faptele omenești și a îndurat suferințe, cum vrea Nestorie, ci Unul și Același Hristos și Fiu a îndeplinit și pe cele dumnezeiești, și pe cele omenești, fie potrivit cu natura dumnezeiască, fie potrivit cu natura omenească, așa precum ne-a transmis învățătura dumnezeiescul Chiril, fiindcă, în ambele naturi, El a avut puterea neamestecată, dar totuși nu despărțită. Pentru faptul că El Însuși a fost Același Dumnezeu veșnic, a săvârșit minunile, iar pentru că Același S-a făcut cunoscut ca om, în toată puterea cuvântului, a săvârșit cele smerite și cele omenești. Căci, precum în Hristos fiecare natură își păstrează fără încetare propria sa însușire, tot așa și fiecare formă lucrează cu participarea celeilalte, adică cu ceea ce a avut propriu; Cuvântul lucrează împreună cu ceea ce-I este părtaș Cuvântului, de bună seamă, cu trupul; trupul însă îndeplinește cele ce sunt ale trupului, Cuvântul firește fiind în părtășie cu el la săvârșirea fiecărei fapte. Și acestea sunt văzute într-un singur ipostas, și sunt fapte care înlătură cea mai dezgustătoare idee de separare a celor două naturi. Nici cele proprii fiecărei naturi nu lucrează în mod separat, ca nu cumva să presupunem că ar fi vreo împărțire și între ele.

Pentru aceasta, să nu-și iasă din minți Nestorie, cel care se îndepărtează de noi ca eretic, amăgindu-se pe sine, pentru faptul că noi spunem că, într-adevăr, și o formă și alta lucra într-Unul și Același Hristos și Fiu, împreună cu cealaltă copărtașă, adică fiecare natură lucra ceea ce-i era propriu. Căci El nu lucra despărțindu-Se de cealaltă formă a Lui pe care o avea în mod propriu, nici să nu ne dăm cu părerea că în El lucrează doi Hristoși și doi Fii, că Unul, Fiu și Hristos, după natură, ar lucra cele mai presus de fire, iar Altul, Fiu și Hristos, după har, ar lucra cele mai umile. Deși noi învățăm că cele două forme lucrează în comun, fiecare lucrând potrivit cu propria sa însușire naturală, totuși afirmăm cu tărie că este Unul și Același Fiu și Hristos, Care lucrează atât pe cele preaînalte, cât și pe cele de jos, smerite, în mod firesc, potrivit cu calitatea naturală și fiin-

țială (esențială) a fiecăreia dintre cele două naturi ale Lui. Căci naturile, chiar rămânând neschimbabile și neamestecabile, și fiind cunoscute în mod clar în număr de două și unindu-se, fără amestecare, nu erau lipsite sau despuiate cu totul de aceste calități naturale, proprii, ci se arătau într-un singur ipostas.

Să nu tresalte de bucurie, în zadar, Eutihie și Dioscur, pentru cele spuse, fiindcă noi nu suntem nicidecum, ca ei, apărători ai existenței vreunei amestecări, nelegiuite, a celor două naturi, ci mărturisim că fiecare natură lucra cu participarea celeilalte, ceea ce-i era propriu ei, dar lucra în așa fel că evita orice împărțire și nu cunoștea nici o schimbare și, păstrând însușirea deosebitoare față de cealaltă natură, își asigura și părtășia, în comun, și unirea cea de nedesfăcut și de nerupt de cealaltă natură.

Drept aceea, noi, cei credincioși, care stăm bine fixați în hotarele dreptei credințe, precum mărturisim că Unul și Același Hristos și Fiu lucra cu ambele naturi, fiindcă era, Același, Dumnezeu și om, și nu avem în minte nici o amestecare, tot așa spunem că fiecare formă lucra cele ce-i sunt proprii, cu participarea celeilalte, tocmai pentru că două forme s-au înfățișat într-Unul și Același Hristos, lucrând în mod natural cele ce le sunt proprii; nu gândim nici un fel de despărțire, precum voiesc să ne calomnieze Eutihie, acum, și Nestorie, atunci, care stau față în față unul cu altul și participă în măsură egală la un război nelegiuit împotriva noastră, a celor dreptcredincioși. Pe aceștia noi îi socotim drept nimic, fiindcă știm că și o energie (lucrare) și alta, a oricăreia dintre cele două naturi, spun, este esențială (ființială) și naturală și corespunzătoare fiecăreia naturi, că ea iese, în mod nedespărțit, din fiecare dintre cele două esențe și naturi, potrivit cu calitatea naturală și esen-

țială (ființială) care-i este înnăscută fiecăreia, și își adaugă sieși, totodată, conlucrarea neîmpărțită și neamestecată a celeilalte substanțe. Căci aceasta face distincția energiilor (lucrărilor) în Hristos, precum, firește, esența naturilor deosebește naturile. Căci nu sunt același lucru Dumnezeirea și omenitatea Lui, după calitatea care-i aparține fiecărei naturi în mod natural, deși s-au întâlnit una cu alta într-un singur ipostas, într-un mod nespus, și deși s-au unit una cu alta într-o singură persoană, fără amestecare, și ne-au înfățișat, desăvârșit, pe Unul și Același Hristos și Fiu, prin atracția și unirea reciprocă (a naturii dumnezeiești cu natura omenească), după ipostas. Dumnezeu-Cuvântul este Dumnezeu-Cuvântul, iar nu trup, deși El Și-a luat trup, înzestrat cu suflet rațional, și Și l-a unit cu Sine, cu o unire naturală, după ipostas. Trupul însă este trup, înzestrat cu suflet rațional; el nu este Cuvântul, deși este considerat trupul lui Dumnezeu-Cuvântul.

De aceea, cele două naturi nu au aceeași energie (lucrare), în mod deosebit, una față de alta, după unirea naturală și neamestecată, adică după unirea reală, după ipostas, dar nici nu spunem că este una și singura energie (lucrare) a lor sau că este o energie esențială (substanțială) și naturală și întru totul nediferențiată, pentru ca nu cumva să ne avântăm cu gândul că ele (cele două energii) sunt într-o singură substanță și într-o singură natură, care este batjocorită de către slujitorii ereticilor acefali, iar, în ceea ce privește natura compusă a Domnului Hristos, aceasta este înfățișată chiar de ei înșiși cu cuvinte lipsite de simțul rușinii. Așadar, precum noi mărturisim că ambele energii naturale, ale ambelor substanțe și naturi, din care s-a născut, pentru noi, unitatea cea întru Hristos, fără de amestecare, și au dat desăvârșit pe Unul Hristos și Fiu, Dumnezeu

întreg (neîmpărțit), și precum credem că Același Hristos este și om întreg, pentru ca să nu amestecăm naturile, cele care s-au unit fără amestecare, dacă este adevărat că naturile se fac cunoscute numai din energiile (lucrările) singure, potrivit spuselor celor care sunt mai încercați cu privire la astfel de lucruri, și dacă totdeauna a fost natural să înțelegem deosebirea substanțelor (existențelor) din deosebirea energiilor, tot așa – zic – noi învățăm că orice vorbă rostită și orice energie (lucrare), oricare ar fi ea, dumnezeiască și cerească, sau omenească și pământească, purcede de la Unul și Același Hristos și Fiu, și dintr-unul și același ipostas compus, dar unic, pe care l-a dobândit Cuvântul lui Dumnezeu, care arăta, pe față, și cele două energii, voințe, în mod neîmpărțit și neamestecat, potrivit naturilor Lui, ieșite din El Însuși, în mod natural; mai învățăm că, pe de o parte, El, după natura Sa dumnezeiască, după natura aceea cu care El era deoființă cu Tatăl, avea o energie (voință) dumnezeiască și de nespus, iar, pe de altă parte, după natura omenească, după cea cu care El, Același, a rămas asemenea nouă, oamenilor, a avut o energie (voință) omenească și pământească. Era o energie cu dragoste față de fiecare natură și în strânsă legătură cu fiecare, fără să lase pe cineva dintre cei care priveau acestea să se scandalizeze, adică să aibă prilej de păcat și să creadă că n-ar fi Același Dumnezeu și om Cel care săvârșește, în mod natural, și pe unele, și pe altele...

Afirmând că Unul și Același Hristos și Fiu săvârșește ambele lucrări – dumnezeiască și omenească –, împiedicăm astfel răspândirea învățăturii eretice a lui Nestorie; noi nici nu cinstim prin aceasta doi Hristoși sau doi Fii, Care ar săvârși și unele, și altele, precum am mai spus, arătând însă că însușirile proprii ale ambelor naturi au rămas

neamestecate, după ce s-a făcut unirea celor două firi, și că fiecare dintre ele săvârșește o lucrare în mod asemănător, naturile făcându-se cunoscute prin însăși rațiunea naturală; iar arătând că prin natura proprie (specifică) se lămurește, în mod natural, de către cea de la care a provenit (a fost adusă cu sine), în mod nedespărțit și în mod natural, se respinge, esențial, vlăstarul iubitor de amestecare a celor două firi al lui Eutihie, îndepărtându-l...

De aici, urmează că Domnul Hristos S-a născut (...), a fost hrănit cu lapte și a crescut, a parcurs și El schimbările de vârstă trupești, până când a ajuns la desăvârșirea vârstei omenești; a suportat și El foamea și setea noastră și a încercat și El oboseala, ca și noi, în mersul pe jos, fiindcă și El făcea, asemenea nouă, lucrare de mers pe jos, care era săvârșită omenește și care se desfășura potrivit cu substanța sau ființa omenească. De aici urmează că El mergea din loc în loc, ca și noi, fiindcă El S-a făcut și om, după adevăr, și a avut natura noastră, întreagă, Și-a păstrat, sigur, înfățișarea sau tiparul trupului și Și-a purtat forma sau chipul omenesc armonios asemenea nouă. Căci la El se întâlnește și forma trupească, adică a trupului, și forma chipului omenesc, potrivit trupului pe care Și l-a format atunci când a fost zămislit în pântecele Maicii Sale, pe care l-a păstrat totdeauna și pe care-l va păstra în veci fără să se strice. Drept aceea, El, flămânzind, Se hrănea, însetoșând, El Își potolea setea cu apă, și El o bea ca orice om. Pentru aceea, copil fiind, era ținut și purtat în brațele feciorești și așezat la sânurile Maicii Sale (ca să fie alăptat). Tocmai pentru că era om, când obosea, ședea jos, iar când avea nevoie de somn, Se culca și dormea. Când El a fost bătut și biciuit, a avut dureri, a suferit și a suportat dureri trupești atunci când I-au fost străpunse cu cuie, pe Cruce, mâinile

și picioarele. El, când voia, dădea prilej naturii trupești să lucreze și să sufere cele ce sunt proprii trupului omenesc, ca nu cumva întruparea Lui, cea mai presus de fire, să fie socotită ca o închipuire oarecare și ca o vedenie deșartă. El a primit și a suportat acestea nu fără voia Sa sau dintr-o constrângere, cu toate că le primea la Sine în mod natural și omenește și le făcea și Se îngrijea de ele prin mișcări sau frământări omenești.

Să piară, deci, orice gând defăimător cu privire la adevărul întrupării Domnului!

Hristos era Dumnezeu și a primit să sufere acestea trupește, ca să ne mântuiască pe noi prin suferințele Sale proprii, dându-ne în dar, prin ele, starea de nepătimire. Acestea le-a arătat El însă atunci când S-a hotărât să sufere, să-Și dea viața și să lucreze omenește, atunci când S-a hotărât să ajute pe cei ce-și îndreptau privirile către El, pentru care chiar S-a făcut om, după adevăr, și nu atunci când pornirile tulburătoare, naturale și carnale, voiau să fie puse în mișcare pentru săvârșirea unei lucrări, deși complotiștii necredincioși ardeau de dorința, plină de cutezanță, de a-și împlini urzelile lor josnice. El a îmbrăcat un trup pătimitor, muritor și stricăcios, supus suferințelor noastre naturale și neînlăturabile și a consimțit să sufere și să lucreze cu acest trup, în mod corespunzător naturii Sale proprii, până la Învierea Sa din morți. În acest fel El a distrus ceea ce este pătimitor, muritor și stricăcios în noi, iar prin aceasta ne-a dăruit nouă libertatea. Așadar, El dovedea că săvârșește cele umile și cele omenești de bunăvoie, rămânând însă Dumnezeu în toate acestea, pentru că El Însuși era Stăpân al suferințelor și al faptelor omenești, și nu numai Stăpân, ci și Căpetenie peste ele, deși avea o natură pătimitoare, cu care Se întrupase în mod natural. De

aceea, cele omenești ale Sale erau mai presus de om, nu pentru că El nu era natură omenească, ci pentru că El S-a făcut om de bunăvoie, iar acestea nu erau săvârșite în mod tiranic, sau ca la noi oamenii, și fără de voie, ci El le săvârșea când voia și în ce măsură voia, și El Însuși îi îngăduia și-i ierta pe cei ce-I produceau suferințele, și tot El Însuși îngăduia desfășurarea acestor suferințe.

Prezentăm un număr de lucrări mai presus de fire, care sunt lucrări dumnezeiești, strălucite și sublime și care, fără îndoială, întrec mărginirea și simplitatea noastră, ca minuni și fapte uimitoare, și care sunt: zămislirea Domnului fără sămânță bărbătească, tresăltarea Sfântului Ioan în pântece, Nașterea Domnului cea fără stricăciune, fecioria cea neîntinată, înainte de naștere, în timpul nașterii și după naștere, fără stricăciune, pregătirea dăscălească, cerească (inițierea) a păstorilor, chemarea magilor printr-o stea mișcătoare, aducerea de daruri și închinarea lor și o dată cu aceasta, știința de carte a Domnului fără să fi învățat undeva – *Cum știe Acesta carte, fără să fi învățat?* se întrebau iudeii (In 7, 15) –, știința care respinge, punct cu punct, pofta cea răutăcioasă a iubitorilor de neștiință, săturarea cu vin din apă, întărirea celor neputincioși, redarea vederii orbilor, îndreptarea celor gârboviți, întărirea slăbănogilor, umbletul drept al ologilor, curățirea de lepră, săturarea pe loc a celor flămânzi, vindecarea celor ce-L urmează, potolirea vânturilor, restabilirea liniștii mării, mergerea cu trupul peste ape, alungarea duhurilor necurate, pornirea neașteptată a stihiilor, deschiderea, de la sine, a mormintelor, Învierea din morți cea de a treia zi, nimicirea definitivă a stricăciunii, alungarea neîncetată a morții, ieșirea, fără nici o piedică, din mormântul cu piatra pecetluită și păzită, intrarea, fără nici o forțare, prin

ușile încuiate, înălțarea cea preaminunată la ceruri cu trupul, și toate ce sunt asemenea acestora, cele care sunt mai presus de cuvânt și de puterea graiului și care întrec orice înțelegere omenească.

Toate cele săvârșite, mai presus de cuvânt și de natura omenească, erau mărturii sigure ale esenței (ființei) și naturii dumnezeiești a lui Dumnezeu-Cuvântul, deși erau săvârșite prin trup și nu erau înfăptuite separat de trupul înzestrat cu suflet rațional.

Dar, pentru acestea, noi nicidecum nu presupunem că Dumnezeu-Cuvântul era fără de trup și nici nu învățăm că El era lipsit de trup, pentru faptul că săvârșea cele mai presus de trup.

Cuvântul S-a întrupat cu adevărat și, întrupat fiind, a avut trup în mod real, și era cunoscut ca Unicul Fiu, Care dădea pe față, de la El Însuși, o energie divină, dar și o energie umană, umilă și măreață, pământească și cerească, trupească și netrupească, văzută și nevăzută, cuprinsă și necuprinsă, corespunzătoare celor două naturi ale Lui, și, prin sine însăși, această dualitate (de naturi și energii) se predică pe ea însăși neîncetat, și se vestește cu glas răsunător.

Căci El, fiind Unul și Același Fiu, după ipostas, nedespărțit, și El Însuși făcând cunoscute cele două naturi, potrivit unei naturi El lucra cele dumnezeiești, iar potrivit celeilalte naturi El binevoia să primească cele umile. Tocmai pentru aceasta, insuflații de Dumnezeu, cei care au primit cununa pentru Hristos, Dumnezeu cel adevărat, care au primit darul vorbirii dumnezeiești și care au alcătuit, pentru noi, cuvinte cu înțelesuri dumnezeiești, spun că ori de câte ori vei auzi glasuri contradictorii despre Unicul Fiu, să atribui cele spuse celor două naturi, fiecăreia ceea ce i se potrivește; dacă auzi despre ceva mare și dumnezeiesc, să-l

atribui naturii dumnezeiești, iar dacă este ceva mic și omenesc, să-l pui pe seama naturii omenești, căci așa vei scăpa de dezacordul vorbelor rostite, fiecare natură primind cele proprii, care i-au fost ei înnăscute, și așa vei mărturisi că Fiul este Unul și că este mai înainte de toți vecii (cu natura Sa dumnezeiască), dar este și nou venit (cu natura Sa omenească), potrivit Sfintelor Scripturi.

Dar insuflații de Dumnezeu (Sfinții Părinți) mai spun și aceasta, în prezența (sub ochii) Unicului Fiu, că nimeni nu va putea să separe întreaga energie de însușirea de Fiu Unic, dar, pe de altă parte, ceea ce a devenit propriu și ceea ce este specific naturii Acestuia oricine va putea să cunoască prin rațiunea proprie. Așadar, foarte frumos a fost susținută de către ei mărturisirea că Unul este Emanuel, fiindcă așa este numit Dumnezeu-Cuvântul, și că El Însuși toate le săvârșește, iar nu unul și altul, fie pe cele preaînalte, fie pe cele prea de jos, fără nici o deosebire. Prin aceste lucrări se fac cunoscute cele două naturi ale Lui, neamestecate, dar El Însuși, Același, nu Se împarte în două ipostasuri și două persoane, dintr-o parte în alta, ci este Unul și Același Fiu și Hristos, neîmpărțit, Care S-a făcut cunoscut cu două naturi, nedespărțite, și afirmăm cu tărie că toate sunt ale Unicului Fiu, și credem că toate sunt ale Lui, și graiurile și lucrările (energiile), deși unele dintre ele sunt proprii pentru oameni, iar unele dintre ele ocupă un oarecare loc de mijloc, fiindcă au în ele, în același timp, și ceea ce este propriu lui Dumnezeu, și ceea ce este propriu omului.

Noi nu spunem însă că energia (lucrarea) acestei Puteri, lucrare denumită și „comună" și „teandrică" (divină și umană), nu este una, ci că este de genuri diferite și deosebite una de alta; despre această energie a spus Dionisie,

grăitorul de Dumnezeu, din Areopag, fiind răpit, sufletește, de dumnezeiescul Pavel, în chip dumnezeiesc, că Fiul o are în Sine Însuși, fie că este ceva propriu lui Dumnezeu, fie că ea este ceva omenesc, și că, prin cea mai plăcută **vorbire**, bine alcătuită, fiecare energie a fiecărei substanțe și naturi apare în mod desăvârșit.

Așadar, noi proslăvim pe Dumnezeu-Cuvântul, Cel mai înainte de veacuri, Cel împreună veșnic cu Tatăl, adorăm și Nașterea Lui, cea în timp, pe care a avut-o din Fecioară, întrupându-Se în înțeles propriu și cu adevărat din Născătoarea de Dumnezeu, Maria. Și tocmai de aceea, noi, în mod firesc, alăturându-ne celor credincioși, credem că El S-a născut prin două nașteri, și Același fiind desăvârșit în Dumnezeire, Același era, desăvârșit, în omenitate, nici împărțit, prin deosebirea substanțelor, nici conducând naturile la o identitate substanțială prin identitatea ipostasului și a persoanei. Dar din aceste (două) naturi„El S-a arătat într-o lumină clară, după ipostas, în aceste naturi a rămas El, nedespărțit, suportând cu înțelepciune toate cele'ale noastre, lucrările și suferințele naturale și faptele ireproșabile, care sunt departe de orice urâțenie și întinăciune, iar în acestea nu se găsește nici o urmă de păcat, căci El n-a săvârșit păcat și nici un vicleșug, în general, nu s-a aflat în gura Lui. El trăia împreună cu noi, în mod obișnuit și asemenea nouă, ca Unul care Se recunoștea om desăvârșit, deși Același era Dumnezeu, în mod neîncetat, și săvârșea lucrări minunate, precum se cuvenea.

Căci El era cunoscut ca Dumnezeu desăvârșit, dar era unit cu un trup omenesc, înzestrat cu suflet înțelegător. El vine la Patima cea de bunăvoie și Se dă, de bunăvoie, iudeilor; ceva mai mult, El Se dă pe Sine lor, de bunăvoie, pentru mântuirea oamenilor, este legat, este pălmuit, este

scuipat, este bătut cu biciul, este batjocorit, este îmbrăcat în hlamidă de purpură, ca Cel ce domnește ca rege peste toți, ține în mână, regește, trestie, ca pe un sceptru împărătesc, este osândit de judecătorul Pilat și, în sfârșit, este răstignit, având mâinile și picioarele însângerate, fiind bătut în cuie pe Crucea mântuitoare, este înălțat pe Cruce, împreună cu tâlharii, este adăpat cu oțet, gustă din fiere și, strigând cu glas tare, Își dă sufletul Tatălui; Îi este străpunsă coasta cu sulița și, după moarte, țâșnește apă și sânge mântuitor, și, mort fiind, este coborât de pe Cruce, este îngrijit, uns cu mir, stă îngropat în mormânt trei zile; și, înviind a treia zi, El iese din mormânt și învie cu Sine pe toți morții, aducându-i din mormânt și din stricăciune la viața Lui cea nemuritoare prin Învierea Lui din morți; și-i face să creadă în Învierea Sa, mâncând și bând împreună cu ei, și prin atingerea mâinilor apostolice de Trupul Său propriu le-a dăruit lor pe Preasfântul Duh, ca pe Cel de un neam și de o ființă cu El; Se înalță la ceruri și, ceva mai mult, El Se înalță la ceruri ca Cel care este Stăpân al cerurilor și șade de-a dreapta Tatălui, având jilțul părintesc și împărătesc și mai presus de toate.

Și, de aici, din ceruri, iarăși va veni, să facă judecata celor vii și a celor morți și să răsplătească fiecăruia după faptele pe care le-a săvârșit; noi credem că El, împreună cu Tatăl și cu Duhul, împărățește peste toate, că Împărăția aceasta este cu adevărat nesfârșită, și că nu va avea capăt sau hotar și nici nu se va încheia.

Dar și despre iconomia Întrupării, pe cât se pare, adică despre Întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul și despre asemănarea Lui cu noi, smeriții, precum spun și gândesc eu, am făcut cunoscute puține lucruri; dar, nașterea și alcătuirea lumii văzute, dintru început, și despre sfârșitul ei, pe

care nu l-am crede departe, mărturisesc, preacinstitorilor de Dumnezeu, că pe toate, nu numai pe cele văzute, ci și pe cele nevăzute, le-a creat Unul Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh; Natura cea veșnică și fără de început a adus și pe cele din neființă la ființă, iar pe cele care nu sunt le-a plănuit mai înainte, repede, și a dat la iveală cu înțelepciune multele mii de forme deosebite ale acestora. Căci pe toate le-a făcut Tatăl, prin Unul-Născut, în (cu) Duhul Sfânt, și pe acestea le păstrează și le guvernează împreună, prin Pronia înțeleaptă, ca Dumnezeu, fiind Conducătorul lucrărilor Lui proprii și hotărându-le tuturor început, în timp; pe de o parte, pe cele ce cad sub simțuri le-a supus unui sfârșit în timp, iar pe de altă parte, pe cele spirituale și nevăzute le-a învrednicit de o cinste mai mare decât a acestora; cele spirituale nu pier niciodată, nici nu se strică, potrivit cu starea trecătoare, perisabilă și ușor de purtat încoace și încolo a lucrurilor sensibile; nu sunt muritoare, totuși, ele nu sunt nemuritoare prin natura lor, și nici nu tind spre substanță nestricăcioasă, ci Dumnezeu le-a dăruit lor un har (aparte), care le ferește de stricăciune și de moarte.

5. Despre nemurirea sufletului și a îngerilor și despre învierea trupurilor. Combaterea părerilor lui Origen, Didim și Evagrie despre preexistența sufletului și combaterea necredinței în învierea morților, și a multor rătăciri cu privire la creație, precum și combaterea apocatastazei diavolilor și oamenilor. Credința în viața de veci.

Precum sufletele oamenilor rămân nestricăcioase, tot așa îngerii continuă să trăiască nemuritori. Într-adevăr, ei nu au o natură nemuritoare, precum spunem, sau, în înțeles propriu, o substanță nemuritoare, ci ei au dobândit de la Dumnezeu harul care le-a adus în dar nemurirea și care este, pentru ei, cauza nestricăciunii.

Dar, pentru faptul că sufletele oamenilor s-au îndepărtat de stricăciune prin harul lui Dumnezeu, stricăciune care aduce moartea, în mod natural, tuturor creaturilor, pentru aceasta, zic, noi nu credem că ele au existat mai înainte de trupuri, nici nu socotim că ele au fost create și așezate într-o oarecare viață veșnică mai înainte de alcătuirea și aducerea la lumina zilei a lumii văzute, și nu spunem că ele (sufletele oamenilor) au o viață cerească și că ele au trăit o viață veșnică, spirituală și fără de trupuri, într-un cer care nu exista cândva, așa cum afirmă Origen, cel ce rătăcește pe un drum care merge pe alături, împreună cu Didim și Evagrie, ucenicii acestuia, și cei de un cuget și de o simțire cu el, precum și cealaltă ceată care se preocupă, cu grijă, de legendele lor. Aceștia nu numai că judecă în mod greșit, fiind purtați de învățăturile grecilor, și întinează noblețea de origine și de simțăminte a creștinilor, dar anulează, în mod neînțelept, chiar învierea acestor trupuri cu care suntem noi îmbrăcați acum, bolborosind mii de vorbe grozave, corespunzătoare născocirii lor nelegiuite. Pentru aceștia este de ajuns ceea ce a spus Pavel către corinteni, spre osândire: *Căci dacă morții nu înviază, nici Hristos nu a înviat* (I Cor. 15, 16) și așa mai departe; la aceste cugetări, care născocesc cele deșarte, Apostolul va adăuga și acestea: *Zadarnică este și credința voastră;* sau, mai pe înțeles: *Vai vouă, că n-ați devenit părtași la mărturisirea noastră dumnezeiască, care este învierea acestui corp!* Căci noi cerem stăruitor, și mărturisim și învierea trupului atunci când ne apropiem de Botezul mântuitor. Tocmai de aceea, după cum a spus de unul dintre înțe-

lepți, chiar și întreaga iconomie – întregul act de răscumpărare – strălucită și preaînaltă a Unuia-Născut s-a îngrijit, în mod strălucit, ca să mântuiască și chipul sau icoana lui Dumnezeu, adică sufletul, dar s-a îngrijit să învieze și trupul omului. Nu numai de la această învățătură se abat însă cei fără de minte, care bat drumurile alături de calea cea dreaptă (căci necredința, susținută și predată de ei, era o combinație de rele), ci ei grăiesc și multe altele în afara tradiției noastre apostolice și părintești, respingând crearea grădinii Raiului, nevoind să creadă că Adam a fost creat în trup, tăgăduiesc crearea Evei din el, resping cuvântul amăgitor al șarpelui, neadmițând că începătoriile cetelor îngerești (îngerii) au fost create, la început, de Dumnezeu... Ei mai spun că așa cum toate cele cuvântătoare și cele cu minte au fost aduse la lumină cu o unitate în ele, ei visând, ca unii fără de credință în Dumnezeu și ca unii care grăiesc legende, dezaprobând crearea tăriei cerurilor pe deasupra apelor, voiesc să fie un sfârșit al pedepsei (oamenilor și îngerilor), introducând în vorbire, cu șiretenie, stricăciunea (pieirea) totală a celor cu simțire, dar, pe de altă parte, se pronunță pentru apocatastaza (reabilitarea) diavolilor, a oamenilor, a îngerilor, a tuturor celor înzestrați cu rațiune și, iarăși, ies la iveală diferențele acestora, într-o unitate închipuită; câteodată, ei spun că Hristos nu Se deosebește cu nimic de noi; este un Hristos pe care îl învață ei cu o vorbărie goală, iar nu Cel pe care Îl propovăduim noi cu credință, cu slavă sau cu cinste, cu împărăție sau cu stăpânire, învățături pe care ei le clatină diabolic. Sunt însă mii de vorbe goale pe care le scot ei din ceea ce s-a adunat în inima lor diabolică și necredincioasă, nu numai printr-o răstălmăcire de înțeles, rătăcită, dar copleșindu-l pe aproapele cu mii de vorbe goale, omorând su-

fletele oamenilor, nenorociții aceștia, oamenii pentru care Hristos a binevoit să moară, Și-a vărsat sângele Lui cel Sfânt pentru răscumpărarea lor și Și-a pus sufletul Său ca dar preasfânt, un dar mai presus de orice vrednicie. Noi însă, cei care am fost hrăniți cu laptele duhovnicesc și curat al dreptei și neîntinatei și înțeleptei credințe și care am simțit gustul cuvântului cel bun al lui Dumnezeu, respingem toate învățăturile lor întunecoase și, eliberându-ne de toate vorbăriile lor nelegiuite și călcând pe urmele Părinților noștri, propovăduim sfârșitul veacului acestuia și credem că viața aceea care va să fie, cea care va fi după viața aceasta, va fi veșnică, și credem că va fi pedeapsa cea nesfârșită; noi credem, pe de o parte, că viața aceea ce va să fie înveselește, fără de sfârșit, pe făcătorii de fapte foarte bune, dar, pe de altă parte, ea îi îndurerează sufletește, neîncetat, îi chinuie în mod real (în focul cel veșnic) pe cei care s-au făcut aici, pe pământ, iubitori de răutate, și n-au voit să se pocăiască mai înainte de ieșirea și scăparea de aici, de pe pământ, *căci viermele lor nu va muri*, spune Hristos, Judecătorul și Adevărul, *și focul lor nu se va stinge* (Is. 66, 24; Mc. 9, 43).

6. Păstrarea învățăturii dreptei credințe formulate la primele patru Sinoade ecumenice și aprobarea învățăturii Sfântului Chiril al Alexandriei și a lui Leon, Papă al Romei.

Noi, preaînțelepților, am înțeles să cugetăm acestea din predica apostolică și evanghelică, din predica profetică, din predica Legii Vechiului Testament și din învățătura Sfinților Părinți și vi le-am făcut cunoscute vouă, preaînțelepților, cu toată claritatea, și nu v-am ascuns nimic. De altminteri, este potrivit și conform cu rațiunea ceea

ce am spus, dar este potrivit și cu vechea tradiție ca să facem cunoscute, prin scrisoare, Sfintele Sinoade al Părinților noștri, precum și hotărârile acestor preasfinte adunări, pe care le prețuim ca pe niște lumini strălucitoare, călăuzitoare pentru sufletele noastre, și ne rugăm lui Dumnezeu ca să le avem în veci, pentru ca prin ele să ne facem părtași la viața cea fericită, ca niște copii aleși și ca urmași ai Sfinților Părinți.

Așadar, noi am moștenit patru mari și sfinte Sinoade ecumenice, împreună cu dogmele sfinte ale Bisericii, sinoade care strălucesc prin luminile evanghelice și care sunt împodobite cu o mare mulțime de texte caracteristice evanghelice.

Dintre aceste patru Sinoade, pomenim mai întâi Sinodul celor 318 Părinți de Dumnezeu purtători de la Niceea, Sinod care a fost convocat din porunca – sub insuflarea – dumnezeiască, și care a nimicit blestemata învățătură a turbării lui Arie.

După acel Sinod, dar nu într-o epocă de slavă sau de bucurie, s-a adunat a doilea Sinod, care a fost convocat în cetatea de scaun împărătesc (Constantinopol). Aici, s-au întâlnit 150 de Părinți de Dumnezeu înțelepțiți, care au fost aduși ca să alcătuiască această adunare dumnezeiască, care a stins focul celor trei trăsnete, ale lui Macedonie și necredința lui Apolinarie și al lui Magnus, și a izbăvit obștea credincioșilor de acest pârjol spiritual atât de mare și de grav.

Eu slăvesc pe cel de-al treilea Sinod, numai într-o singură *față,* pe primul care s-a ținut la Efes, din voința dumnezeiască (căci cel de-al doilea, care este numit al lui Dioscur, „sinod tâlhăresc", ținut tot în Efes, la 449, a fost convocat hoțește și ținut strâns de josnica părere a lui Eutihie). Primul Sinod de la Efes, cunoscut ca o adunare a celor 200 de Sfinți Părinți care, în totalitate, au osândit antropolatria nestoriană (învățătura greșită a lui Nestorie, ce tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos, în timpul zămislirii și nașterii Lui trupești din Fecioara Maria, cinstindu-L numai ca om), a condamnat, de asemenea, toată necredința lui luptătoare împotriva lui Hristos (hristomahă). Și cel de-al patrulea Sinod, de Dumnezeu insuflat, ținut după cele trei Sinoade, la momentul potrivit, a întrunit 630 de Părinți bisericești, vrednici de toată lauda și făclieri ai credinței, care și-au ținut dumnezeiasca adunare, de Dumnezeu insuflată, la Calcedon, și aveau împreună luptătoare cu ei pe muceniță Eufimia (Sinodul s-a deschis în Biserica Sfânta Eufimia din Calcedon); care luptă, chiar până în ziua de azi, pentru definiția (precizarea) credinței lor; și vorbește mult și neîncetat despre renumita și cea mai mare adunare a Sfinților Părinți de aici, din Calcedon.

Sinodul al patrulea ecumenic a sugrumat perechea infamă, vorbesc de Eutihie și Dioscur, și a îngropat veninul luptător împotriva lui Dumnezeu, venin care curgea din Apolinarie ca dintr-un izvor și umplea toate albiile râurilor necredinței. Acest Sinod, prin formularea învățăturilor ortodoxe, a alungat, împreună cu cea mai nelegiuită erezie a lor, și cea mai urâtă erezie a lui Nestorie, luptătorul împotriva lui Dumnezeu, pentru că el (Sinodul) s-a adunat și împotriva acestei erezii, care încă se mai zvârcolea cu nerușinare. Tocmai de aceea, acest Sinod a nimicit-o cu desăvârșire și a alungat-o din obștile bisericești. Pe lângă aceste patru adunări ale Sfinților și Fericiților Părinți, adunări ecumenice, mari și preavenerate și preasfinte, toate de aceeași cinste, eu cinstesc și pe cealaltă adunare sfântă, alături de acestea, adică pe al cincilea Sinod ecumenic,

care s-a ținut chiar în capitala imperiului (Constantinopol), în timpul lui Justinian, care atunci deținea sceptrul împărăției romane, și cinstesc toate hotărârile preastrălucite ale acestui Sinod. Acest al cincilea Sinod a fost convocat pentru a întări renumitul Sinod de la Calcedon, dar, în același timp, el a nimicit și a aruncat la moarte, în mod special și în primul rând, pe neînțeleptul Origen și toate scrierile lui, meșteșugite, visătoare și pline de multe forme de necredință. Acest Sinod a nimicit, totodată, și învățăturile lui Evagrie și ale lui Didim, cel împreună cu el, precum și toate vorbăriile nebunești, elenicești, extraordinare, dar născocite.

După condamnarea acestora, Sinodul a osândit pe Teodor de Mopsuestia, dascălul lui Nestorie, luptătorul împotriva lui Dumnezeu, și l-a alungat din Biserica sobornicească ca pe o buruiană rea, dimpreună cu scrierile lui calomniatoare.

Sinodul a mai condamnat și scrierile lui Teodoret, care au fost urât alcătuite și fără credință împotriva lui Chiril (al Alexandriei), luptătorul pentru credință, și toate câte au fost scrise împotriva celor „12 capitole" (anatematisme) ale dumnezeiescului Chiril, cât și împotriva primului și Sfântului Sinod din Efes, sinodul dreptei noastre credințe. Toate aceste scrieri au fost condamnate pentru că erau scrise în favoarea nelegiuitului Nestorie. Chiar și cele pe care le-a scris Teodoret (al Cirului) pentru apărarea lui Dioscur și Teodor de Mopsuestia fac parte dintre scrierile care au primit această condamnare.

O dată cu aceste scrieri a fost înlăturată, cu desăvârșire, și epistola scrisă către Maris, zis Persul, nu numai ca o scriere contrarie învățăturilor dreptei credințe, ci ca o scriere plină întru totul de necredință. Așadar, eu îmbrățișez ace-

le patru și mari și dumnezeiești Sinoade ecumenice, dar, pe lângă acestea, eu îl cinstesc și pe acesta, al cincilea Sinod ecumenic, îl slăvesc și îl venerez, și îmi dau consimțământul cu plăcere pentru toate hotărârile acestor cinci sinoade, atât în ceea ce privește dogmele și diferitele învățături pe care le-au dat, cât și în ceea ce privește anatematismele și definițiile dogmelor împotriva ereticilor. Tocmai de aceea eu îi întâmpin cu plăcere și-i susțin pe cei care au primit și au susținut învățăturile acestor Sinoade și anatematizez și-i îndepărtez de la mine pe toți câți aceste Sinoade i-au supus anatemei și pe toți câți ele i-au socotit înlăturați din Sfânta și sobornicească noastră Biserică.

Supunându-mă acestor sfinte și fericite Sinoade, eu rămân statornic numai pe o singură definiție de credință și cunosc o singură învățătură și un singur Simbol de credință, pe care l-a grăit, din Duhul Sfânt, mulțimea, preaînțeleaptă și sfântă și fericită, a celor 318 Părinți de Dumnezeu purtători, la Niceea, Simbol pe care și în Constantinopol l-a întărit adunarea celor 150 de Părinți de Dumnezeu suflați, pe care l-a întărit și primul Sinod din Efes, a celor 200 de Sfinți Părinți. Și adunarea de la Calcedon, a celor 630 de Preasfinți Părinți, a primit și a întărit acest Simbol de credință și a spus să fie păstrat, cu profundă grijă, neschimbat, nestricat și neclintit.

Noi primim însă și întâmpinăm, cu aceleași brațe deschise, toate sfintele și de Dumnezeu inflatele scrieri ale dumnezeiescului Chiril al Alexandriei, fiindcă ele sunt pline de toată dreapta credință și dau pâmă întreaga nelegiuire a ereticilor; prețuim, mai ales, cele două Epistole sinodale către Nestorie, cel urâtor de Dumnezeu, ca cel împins afară de Dumnezeu, precum și pe cea de-a doua și a treia scrisoare, cu care sunt unite cele 12 capitole, care au

ars toată răutatea lui Nestorie, tot cu același număr de cărbuni (12) ai Sfinților Apostoli.

O dată cu acestea, eu primesc și Epistola sinodală scrisă de el către Preasfinții întâistătători ai Răsăritului, în care a citat, aparte, și sfintele lor glasuri și a contribuit la întărirea păcii alături de ei. Noi spunem că împreună cu aceste scrieri se numără și scrierile întâistătătorilor bisericești, fiindcă ele au fost aprobate de Sfântul Chiril și sunt adeverite de către el ca mărturii ortodoxe cu glasuri neîndoielnice.

De asemenea, împreună cu aceste scrieri sfinte ale preaînțeleptului Chiril, eu primesc, ca sfântă și de aceeași cinste și ca pe un izvor al învățăturii dreptei credințe, primesc, zic, și Epistola, de Dumnezeu dăruită și de Dumnezeu inspirată, a marelui și strălucitului și de Dumnezeu gânditorul Leon, al preasfintei Biserici a Romei; ba, ceva mai mult, luminătoare deplină a ceea ce este sub soare. El a scris această epistolă, de bună seamă, îndemnat de Duhul Sfânt, împotriva lui Eutihie, cel rău gânditor, și împotriva lui Nestorie, cel urâtor de Dumnezeu și fără de minte, către Flavian, episcopul vrednic de laudă al cetății împărătești; eu numesc și socotesc această scrisoare un stâlp al dreptei credințe (al Ortodoxiei), astfel urmând pe Sfinții Părinți, care bine au definit-o pe ea, ca una care ne învață pe noi dreapta credință (Ortodoxia) în întregime, dar, în același timp, dărâmă întreaga credință eretică și o alungă din curțile păzite de Dumnezeu ale Bisericii noastre sobornicești.

O dată cu acest text de scriere divină al Epistolei, eu mă apropii cu plăcere de toate epistolele și învățăturile lui Leon al Romei, le sărut cu toată dragostea, le prețuiesc mult și le strâng în brațe, ca fiind ieșite din gura lui Petru corifeul.

Precum am spus mai înainte, eu primesc aceste cinci Sinoade Sfinte ale Fericiților Părinți și toate scrierile preaînțeleptului Chiril și, mai ales, cele compuse împotriva lui Nestorie, și Epistola episcopilor răsăriteni scrisă către același dumnezeiesc Chiril, Epistolă declarată „ortodoxă" de către însuși Chiril; aprob și toate câte le-a scris și Leon, preasfințitul păstor al preasfintei Biserici a Romei, și, mai ales, cele pe care le-a compus împotriva vorbirii nerușinate a lui Eutihie și Nestorie; pe acestea, ale lui Leon, le recunosc ca învățături formulate de Petru, iar pe acelea, ale lui Chiril al Alexandriei, ca învățături formulate de Marcu. Eu primesc și toate învățăturile de Dumnezeu insuflate ale tuturor învățătorilor aleși ai Bisericii noastre sobornicești, fie că au fost rostite ori scrise, fie că le aflăm în amintitele scrieri.

Ca să spun într-un singur cuvânt, eu aprob și îmbrățișez toate câte aprobă Sfânta noastră Biserică, le resping pe toate și le anatematizez și socotesc că sunt de disprețuit toate câte le-a dovedit ea, în atotînțelepciunea ei, că trebuie să fie respinse cu groază, și pe cele pe care le socotește ea dușmănoase credinței sale, nu numai cărțuliile și micile cuvântări și învățăturile luptătoare împotriva lui Dumnezeu, și cele scrise pe alături de adevăr, adică scrierile cu un cuprins fals, ci resping și anatematizez și persoanele eretice și de tristă amintire care au fost urzitoarele degradantelor erezii.

Și, pentru deplina și neîncetata convingere a voastră despre cele ce v-am spus, eu voi pronunța, deslușit, persoanele pe care le voi anatematiza și le voi osândi, nu numai cu limba și cu gura, dar le voi anatematiza și cu inima și cu duhul, ca unele care s-au arătat, întru toate, că urzesc comploturi împotriva sfintei și soborniceștii noastre credințe.

7. Catalogul ereticilor de la începutul creștinismului până în secolul al VI-lea și anatematismele pronunțate împotriva lor.

Drept aceea, anatema și alungat să fie, pentru totdeauna, de către Sfânta Treime, Cea deoființă și cea spre închinare, Tatăl, și Fiul, și Sfântul Duh: mai întâi Simon Magul, cel dintâi începător al tuturor celor mai rele erezii, în modul cel mai infam; după el să fie anatema și Cleobius, Menandru, Fletus, Hermogene, Alexandru Căldăraru, Dositei Gorteus, Saturninus, Masboteus, Adrianus, Basilides, Isidorus, fiul lui, mai furios decât el, Ebion, Carpocrate, Epifanie, Prodicos, Cerint și Merint, Valentin, Florin, Blastus, Artemon, Secundus, Casianus, Teodot, Heracleon, Ptolomeu, Marcu, Colorbasus, Adenis Caristianus, Teodot Scitul, celălalt Teodot, Eufrate Persanul, Monoimus Arabul, Hermogene, Tațian Sirianul, Severus, Asclepiodot, Bardesane, Homonius, fiul acestuia, asemenea lui în ceea ce privește rătăcirea; Hermofil, Cerdon, Sacerdon, Marcion Ponticul, Appeles, Appolonides, Potitus, Prepon, Piton, Teodot Sinarul Trapezuntul, Montan, Priscilla și Maximilla, ucenițele furioase ale lui, Nepo Helceseus, Origen, celălalt Origen, care se numește și Adamanțius, Sabelie Libianul, Novatus, Pavel de Samosata, Epigeus Cleomenes, Noetus de Smirna, Manes, supranumit nebunia necredinței, Sabatis, Arie, Meletius, Aetius, Eunomis, Asterie, Euxodius, Donatus, Macedonie, cel care s-a luptat împotriva Duhului și care a primit denumirea dreaptă de pnevmatomah (luptător împotriva Duhului Sfânt); să fie anatema și Apolinarie din Laodiceea, împreună cu fiul său, Apolinarie, Magnus, Clemon, Caelestius, Pelagius, Iulianus, apărătorii acestei nebunii; Teodor de Mopsuestia și Nestorie, predicatorii cei mai infami ai nelegiuitei antropolatrii (erezia că Maica Domnului a născut pe Domnul Hristos ca om, neunit cu firea dumnezeiască); Cirus și Ioan de Cilicia, înaintemergătorii cei mai nelegiuiți ai acestei necredințe; Eutihie, Dioscur, apărătorul lui Eutihie și împreună glăsuitor cu el, Barșumas, Zooras, Timotei, cel numit Aeluros; Petru Mongus și Acacius, cei care au urzit prietenia intimă cu Zenon; Lampetius, începătorul ereziei cu nume urât a marcioniților; Didimus și Evagrius, cei mai răi conducători ai pălăvrăgelii eretice origeniste; Petru, dărăcitorul de lână (...), celălalt Petru, ibericul, cel molipsit de cugetarea păgână, și Isaia, prietenul acestui Petru, cei care au prezentat o altă erezie acefală, între acefali; împreună cu toți aceștia, și mai înainte de toți și după toți și cu fiecare în parte și peste toți, să fie anatema și Severus, ucenicul cel mai sârguincios al acestora, un desfrânat fără pereche, care s-a comportat precum cel mai crud tiran dintre toți ereticii acefali, fie noi, fie vechi, și a fost cel mai aprig vrăjmaș al Sfintei Biserici sobornicești, al Preasfintei Biserici antiohiene, și corupătorul cel mai nerușinat; și Teodosie Alexandrinul, Antimus de Trapezunt, Antimos, Iacob Sirianul, Iulian de Halicarna, Felicisimus, Gaianus Alexandrinul, de la care a apărut erezia gaianiților, adică a iulianiților; Doroteus, cel care a luptat pentru erezia lui într-un mod nelegiuit; Pavel cel Negru, nu numai poreclit „negru-întunecat", dar cel care a fost cu adevărat negru-întunecat sufletește; Ioan Grămăticul, cel cu supranumele de Filoponos, adică iubitor de muncă, de strădanie, dar mai degrabă ar fi supranumit Mataioponos, adică cel cu străduința zadarnică sau zădărnicitor al muncii, Conon și Eugenius, cei trei luptători împotriva Sfintei Treimi, cei de trei ori blestemați; Temistius, cel ce a fost părinte al învățăturii despre necunoaș-

tere și cel mai nelegiuit răspânditor al acestei învățături, cel care a vorbit încoace și încolo că Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, nu cunoaște ziua Judecății obștești, el, cel alungat de Dumnezeu, el, cel care nu cunoaște nici pe cele pe care însuși le-a spus, și care nu recunoaște cele pe care le-a grăit el, ca un necunoscător. Căci, dacă Temstius n-ar fi cunoscut puterea cuvintelor sale, n-ar fi putut să urzească învățătura aducătoare de moarte a necunoașterii, atribuită Domnului Hristos, și n-ar fi putut să apere cu căldură urâciunea însușirii de necunoaștere de către Domnul Hristos, și n-ar fi putut să nu știe că Hristos nu cunoaște ziua sfârșitului veacului acestuia și ziua Judecății obștești, pentru faptul că El a fost și om, după adevăr; această necunoaștere ca om adevărat nu I se atribuie însă Domnului Hristos, Care este Dumnezeul veșnic. Temistius L-a socotit pe Domnul Hristos Însuși un simplu om și, de aceea, el a împroșcat, din judecățile lui neînțelepte, ideea de necunoaștere de către Domnul Hristos a sfârșitului și a Judecății obștești. Spunând aceste lucruri, Temistius își atribuie sieși nemaipomenita rătăcire acefală și își închipuie că natura compusă, dumnezeiască și omenească, a Mântuitorului nostru Hristos este una singură; împreună cu Temistius să fie anatema și Petru Sirianul și Sergius Armeanul, conducători ai micului triteism (credința în trei dumnezei), cei care, nici așa, nu se unesc într-un glas unul cu altul și nici nu au păreri apropiate între ei cu privire la aceleași teme; Damianus, un dușman al dreptei credințe, chiar mai presus decât aceștia, dar și Sabelie, ereticul cel nou, apărut în vremurile noastre.

Împreună cu aceștia să fie anatema și alungați și urmașii nelegiuirii lor, Atanasie și Sirius și Apozigarius Anastasius, și cei care au aprobat înțelegerea acestora, neînțeleasă, în mod neînțeles și în mod inconștient, și sunt duși de ei la păscut, pe bună dreptate, ca niște dobitoace fără rațiune; și pentru că ei își poartă jugul împreună unul cu altul, în mod firesc, cu prietenie, tot așa, ei să fie izbiți cu dușmănie de către anatemele unora și altora.

La un loc cu ei să fie introduși și să fie aruncate anatema și alungarea și asupra lui Veniamin Alexandrinul și Ioan și Sergius și Țomas și Severus, cei din Siria, care încă își trăiesc o viață blestemată și luptă cu furie împotriva credinței.

Să fie părtași, împreună cu ei, la aceste anateme de osândire și Menas Alexandrinul, luptătorul și apărătorul de frunte al ereziei gaianiților, care luptă pe față împotriva propovăduirii adevărului, să mai fie aduși și osândiți împreună cu cei care sunt părtași și cei care sunt din același aluat din acesta și cei care sunt strâns legați întru necredință.

Să fie aruncate sub aceleași anateme și toate ereziile care s-au dezvoltat după venirea lui Hristos pe pământ și care au cutezat să lupte împotriva Bisericii lui Hristos, adică erezia nicolaiților, a evhiților, a gaianiților, a adamianiților, a marbilionițiților, a barborianilor, a naseronilor, a stratiotihonilor, a foniților, a pitianilor, a sofianilor, a ofiților, a antitactiților, a peraticilor, a hidroparastaților, a encratiților, a marcioniților, a frigienilor, a pepuzianilor, a artotiritanilor, a tascodurilor, a tesareschedecarilor, a nazoreilor, a melchisedecilor, a antidicomarianiților, a tatirianilor, a martianilor, a dualinilor, a antropomorfiților, a hieraciților, a mesalienilor, a eutihiților, a acefalilor, a versunofiților, a isainilor, a agnoitienilor, a iacobitenilor, a triteiștilor, și orice altă erezie nelegiuită și alungată de Dumnezeu, dacă ar mai exista pe lângă acestea, să fie anatema.

Așadar, eu anatematizez și înlătur cu sufletul, cu inima și cu gura, cu mintea, cu vorbele și cu învățăturile pe toți începătorii și capii ereziilor pomeniți mai sus, precum și ereziile și schismele cele mai nelegiuite, care au fost denumite după numele acestor ereziarhi. Și anatematizez, de asemenea, pe oricare alt ereziarh, pierzător de suflete, și oricare altă erezie foarte urâcioasă, și orice altă schismă de Dumnezeu înlăturătoare, pe care Sfânta noastră Biserică sobornicească le anatematizează. Eu anatematizez însă și alung și pe toți cei ce sunt într-un gând și într-o simțire cu aceștia, pe cei care se întrec cu aceștia în aceleași acte de necredință și s-au stins din viață cu aceste acte de necredință fără să se pocăiască, și pe cei care, încă și acum, stăruie în ele și continuă să lupte împotriva Bisericii noastre sobornicești, năpustindu-se cu violență împotriva dreptei și nepătatei noastre credințe; anatematizez, iarăși, la fel, și toate scrierile lor luptătoare împotriva lui Dumnezeu, pe care aceștia le-au alcătuit împotriva dreptei și preacuratei noastre credințe. Eu anatematizez însă o dată cu aceste urâcioase erezii și orice alte erezii urâtoare și bârfitoare de Dumnezeu, erezii pe care Sfânta noastră sobornicească Biserică n-a încetat să le anatematizeze și să le osândească, și anatematizez și pe conducătorii și urzitorii lor, precum și flecărelile lor vorbite și cărțuliile lor urâcioase și foarte pătate; eu cinstesc și țin cu tărie și gândesc numai dogmele Sfintei noastre Biserici, sobornicească și apostolească, dogme pe care, în parte și pe scurt, vi le-am expus prin lucrarea prescurtată (epitom) a Scrisorii sinodale, precum am spus. Cu aceste învățături dogmatice mă rog eu să fiu luat de aici, de pe pământ, atunci când va rândui Dumnezeu să-mi dau sfârșitul.

Încheiere

Drept aceea, eu vreau ca Sanctitatea Voastră părintească, primind această scrisoare de la smerenia mea, după datina sinodală, s-o privească cu ochi părintești și s-o deslușească cu priviri frățești, iar dacă ar fi ceva nelalocul său, din neștiință, sau ar fi lăsat la o parte, din uitare, sau ar fi ceva neglijat, sau din cauza scurtimii scrisorii ar fi ceva care a fost trecut sub tăcere și n-a fost amintit deloc, sau ar fi ceva despre care nu s-a vorbit din cauza neputinței limbii de a se mișca, sau din cauza leneviei limbii, sau din cauza prea marii slăbiciuni a vocii, sau din cauza neputinței unor cuvinte mai de rând, fiindcă noi nu voim să fie ceva trecut sub tăcere, eu rog pe Sanctitatea Voastră, zic, să completeze cele care ar lipsi, prin adaosuri și prin cuvinte ieșite dintr-o plinătate părintească, și să le îndrepte prin corectări, și să-i hărăzească acestei Scrisori sinodale cea mai părintească vigoare, lucrată de strădaniile frățești și udată cu o ploaie de roade, prin adaosurile de învățături părintești, pentru ca nu cumva ceea ce este incomplet și fără aloare să apară în scrisoare pentru totdeauna, și nici ce ce este slab și nesigur uneori, din necunoaștere, să rămână bolnav pentru totdeauna și să fie îngrijit ca un bolnav toată viața. Ceea ce se va face de către voi, cu dragoste și cu sinceritate, pe mine mă va îmbogăți sufletește / mă va vindeca de rele, iar pentru voi, preafericiți Părinți, va fi o mărturie despre iubirea față de prietenii voștri / despre unirea în cuget și în simțire cu ei, cu alte cuvinte, va fi o mărturie despre iubirea frățească și despre iubirea față de fii.

Și așa, eu sunt îmbogățit sufletește de către voi și sunt completat, în ceea ce privește lipsurile din scrisoare, sunt vindecat, medical, în ceea ce privește slăbiciunea, sunt în-

dreptat, în ceea ce privește șchiopătarea mea, din punct de vedere al învățăturii de credință, sunt încununat cu putere și bogăție sufletească, părintească și frățească. Cât de mare recunoștință trebuie să am eu pentru voi! Și, o dată cu aceasta, câtă prețuire voi avea eu de la alții, pentru că am o bucurie așa de mare, sau cât de mult voi fi eu pomenit pentru că am dobândit o veselie și o stare de bucurie sufletească, în cel mai înalt grad, de la voi! Aceasta însă o știe numai Dumnezeu, dar aș dori s-o știu și eu însumi, cinstitorilor de Dumnezeu, eu, cel care dobândesc astfel de stare și bucurie sufletească și care mă hrănesc din această strălucită binefacere. Dar și voi veți cunoaște această stare de bucurie sufletească și o veți înțelege mai bine dacă veți cunoaște ardoarea inimii mele pentru credință și, mai ales, dacă veți privi cu ochii sufletești cât de mult se înclină sufletul meu spre iubire și prietenie.

Pe lângă acestea, așadar, să-mi fie îngăduit să vă cer vouă ceva mai mult, prin cuvinte – căci eu știu că acestea mi le veți împlini întru totul și mai știu că mai înainte de a primi cele mai mici cereri ale noastre, voi sunteți aprinși de ardoarea iubirii frățești și sunteți înflăcărați de dragostea părintească –, vă rog fierbinte încă și aceasta, și niciodată nu voi înceta să vă rog, să mă îmbrățișați, cu toată grija voastră, în modul cel mai călduros, în rugăciunile și cererile voastre către Dumnezeu, pe mine, cel fricos și tremurător, ca să pot purta greutatea jugului ce mi-a fost pusă mie, celui neputincios; dar nu numai atât vă rog, ci vă mai rog să păstrați, împreună cu mine, această turmă a lui Hristos, pe care eu însumi sunt îndatorat s-o păstoresc, însă sunt neputincios dacă voi nu mă veți sprijini, cu ajutoare, să păstoresc această turmă duhovnicească și s-o hrănesc cu niște lăstari dumnezeiești și folositori și s-o păzesc nevătămată și neatinsă.

Drept aceea, eu vă rog și iarăși vă rog ca această turmă să nu sufere vreo vătămare din cauza nepriceperii mele, a neîndemânării mele și a slăbiciunii mele, care nu se poate îndrepta, pentru ca să pot păstori turma așa cum trebuie și ca nu cumva eu însumi să fiu osândit în ziua Judecății, împreună cu turma credincioșilor, și să sufăr pedeapsa cea fără de sfârșit, asemenea pedepsei celor ce fură și ucid și pierd oile cele multcinstitoare ale lui Hristos-Dumnezeu. Eu știu îndeajuns de clar și sunt încredințat de către Arhipăstorul Hristos că voi fi judecat pentru mântuirea, pentru creșterea și pentru îngrășarea desăvârșită a turmelor duhovnicești cu cele mai bune nutrețuri duhovnicești. Dar, dacă e adevărat că puteți ceva, cinstitorilor de Dumnezeu, fiindcă Domnul Hristos este Cel care ne dăruiește puterea, osteniți-vă să ne ajute și nouă, ca nu cumva eu însumi și aceste turme preacinstite să fim prinși de fiara sălbatică (diavolul) din pricina neputinței mele.

Vă fac o rugăminte, tot așa de stăruitoare, ca să faceți rugăciune zeloasă și neîncetată rugă umilă și cerere către Dumnezeu pentru împărații noștri, iubitori de Hristos și foarte iubitori de pace, care au avut parte să dobândească frânele și conducerea împărăției, prin voia lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu, Cel preamilostiv cu ei și Cel iubitor de oameni, Cel ce are și putere în aceeași măsură cu bunăvoința, fiind înduplecat prin rugăciunile voastre vrednice de primit, să le dăruiască lor mare mulțime de ani, să le dea cele mai mari biruințe împotriva barbarilor ce vin asupra noastră, precum și trofeele victoriei, și să-i încoroneze pe ei, cu copiii lor, să-i încingă cu tăria păcii dumnezeiești și să le aducă sceptre tari și puternice împotriva tuturor barbarilor, cei ce se pornesc asupra noastră (mai ales împotriva saracinilor), sceptre care să nimiceas-

că semeția acestor sarăcini, care, pentru păcatele noastre, s-au năpustit asupră-ne pe neașteptate și care ne-au prădat toate cu un cuget crud și sălbatic și cu o cutezanță nelegiuită și batjocoritoare de Dumnezeu. De aceea și mai mult vă rugăm stăruitor pe voi, preasfinților, ca să faceți neîncetat aceste cereri către Hristos, pentru ca El, primindu-le cu bunăvoință de la voi, să nimicească mai repede actele lor semețe, pline de nebunie, și să-i facă pe ei, cei de disprețuit, acum, ca și mai înainte, așternut al picioarelor împăraților noștri, de Dumnezeu dăruiți, pentru ca, pe de o parte, ei înșiși, cei care au domnia peste pământul nostru, să aibă zile fericite, fiind scutiți de tulburările războaielor, iar pe de altă parte, împreună cu ei să aibă zile fericite întreg statul lor (republica), întărindu-se temeinic ca pe niște stâlpi rezistenți, prin aceste sceptre ale împăraților, iar o dată cu stabilirea păcii, prin ei, statul să-și culeagă în liniște roadele de struguri, dătătorii veseliei.

De aceea, pe drept, mă apropii eu de iubirea voastră frățească și vă rog, priviți-i cu ochi buni și primiți-i cu o cuviincioasă îngăduință pe Leontin, cel foarte iubitor de Dumnezeu, diacon al Sfintei Învieri a lui Hristos, Dumnezeul nostru, și cancelarul și primul notar al distinsului nostru secretar, precum și pe cel mai religios dintre noi, pe fratele Polieuct, care sunt slujitorii noștri și aduc această scrisoare.

Faptul acesta este dovada cea mai proprie vouă, prin care îi uimiți totdeauna pe cei care vă vizitează, care sunteți la cea mai mare înălțime, dar care sunteți, în același timp, înveșmântați cu cea mai mare smerenie. Întindeți-le dreapta, ca să-i primiți duhovnicește și cu veselie, cu toate calitățile voastre strălucite, și dăruiți-le merindele sufletului, duhovnicești și strălucite, și trimiteți-i înapoi cât mai

repede, la noi, pe amândoi, care sunt plini de bucurie și de veselie pentru că s-au învrednicit să cunoască acest scaun al Întâistătătorului bizantinilor, bucurându-ne chiar și nevrednicia noastră atunci când ne vor istorisi amănunțit despre cele ale voastre, despre puterea sufletească, de Dumnezeu dăruită, și despre sănătatea trupească, tot dar al lui Dumnezeu; când ne vor spune că v-au încredințat scrisoarea cea dorită, care înfățișează dreapta noastră credință și face să se lumineze și ființa sufletului nostru, care ne învață pe noi știința pastorației și ne face, de aceea, mai plini de încredere, ca să păstorim această turmă a lui Hristos (pentru ca, fiind întărit, prin ajutorul științei și al deprinderii de a deosebi adevărul de neadevăr[1]) să îndepărtăm de la staulele oilor încredințate nouă de Providența divină pe lupii răpitori și înșelători, cu cârja vegherii pastorale, și să înfățișăm Creatorului turma încredințată nouă, neatinsă de vreun pericol, ca să primim plata de la Cel mai drept și darnic Judecător pentru ostenelile noastre.

Eu, smeritul și cel mai neînsemnat, împreună cu toți frații mei, salutăm întreaga obște frățească și luminoasă și iubitoare de Dumnezeu, în Hristos-Dumnezeu, împreună cu cei preasfinți vouă.

Preasfințite frate, care ești întărit întru Domnul, roagă-te pentru mine!

[1] Textul dintre paranteze lipsește din textul grec, dar este redat în colecția patristică citată, în limba latină, din care l-am tradus aici. (*n.tr.*).

VIAȚA SFINTEI MARIA EGIPTEANCA

cea care, din păcătoasă, s-a făcut chip al virtuții, prin nevoință în pustia Iordanului[1]

Prolog

1. *Lucru bun este a ascunde taina regelui, însă a vesti lucrările lui Dumnezeu în tot locul e un lucru slăvit* (Tob. 12, 7). Așa a grăit către Tobit îngerul, după redobândirea vederii ochilor, în chip minunat, și după toate acele necazuri îndurate de el, din care a fost izbăvit pentru credința sa neclintită.

A nu păstra tainele regelui este lucru primejdios și chiar aducător de moarte, însă a păstra tăcere când e vorba de faptele cele minunate ale lui Dumnezeu e primejduire și pieire a sufletului. Pentru aceasta, și eu mă tem ca nu cumva să trec sub tăcere faptele cele dumnezeiești și mă înfricoșez văzând osânda hotărâtă pentru sluga aceea care, luând talantul de la stăpânul său, l-a ascuns în pământ, făcându-se ce i s-a dat spre lucrare dar fără de nici un folos. Eu însă nu voi trece sub tăcere nicicum istorisirea sfântă

[1] Migne, *P. G.*, vol. 87/3 col. 3697-3726.

tare a ajuns până la mine. Și nimeni să nu se îndoiască de cele pe care le-am auzit și le scriu, sau să creadă că spun lucruri neamaiauzite, care nu se pot întâmpla, sau să se mire de cele istorisite. Să mă ferească Dumnezeu să spun cuvânt mincinos sau să falsific cuvântul care pomenește numele lui Dumnezeu! Că nu e lucru înțelept și cuminte să se cugete lucruri de rând și nedemne de măreția Cuvântului lui Dumnezeu cel întrupat, și a nu crede faptele Sale minunate, așa cum sunt istorisite. Dacă însă unii, dând din întâmplare peste o scriere ca aceasta și minunându-se de minunăția istorisirii, nu voiesc să creadă nicicum cele scrise, Domnul să fie îndurător și cu ei, căci aceștia, gândind la slăbiciunea firii omenești, socotesc cu neputință de primit istorisirea minunată, mai presus de minte, când e vorba de oameni ca și ei.

Așadar, am să-mi îndrept acum cuvântul spre această istorisire a noastră, și am să vă spun un fapt petrecut chiar în vremea de acum, pe care mi l-a spus, de la început până la sfârșit, un sfânt bărbat, învățat din copilărie să grăiască și să săvârșească cele dumnezeiești. Ca să nu fie astfel atrași la necredință cei care socotesc că în vremea și generația noastră este cu neputință să se întâmple o astfel de minune ca aceasta. Că, după cum învață Solomon, harul Sfântului Duh trece din neam în neam în sufletele sfinte, gătind prieteni ai lui Dumnezeu și proroci (v. Înț. Sol. 7, 27).

De acum însă e vremea să încep această istorisire sfântă.

I

Părintele Zosima, care ducea viață călugărească întru nevoință, apropiindu-se de Iordan, a aflat aici pe Maria

2. Într-una din mănăstirile din Palestina trăia un bărbat împodobit cu viață și vorbire alese. Acesta, din pruncie, a fost crescut în rânduiala și faptele monahicești. Și numele lui era Zosima. Dar să nu socotească cineva, din pricina asemănării numelui, că e vorba de acel Zosima, osândit cândva ca eretic. Unul e acesta, și altul acela, și e mare deosebirea dintre ei, chiar dacă au avut amândoi același nume. Așadar, acest Zosima al nostru a fost dreptcredincios, trăind dintru început însingurat într-una din mănăstirile cele vechi, silindu-se cu sârguință în tot felul de nevoințe aspre și în toată înfrânarea, păzind cu strășnicie toată rânduiala predată de cei încercați în ostenelile pentru virtute, și urzind el însuși de la sine nevoințe, dorind cu ardoare să-și supună trupul duhului. Și nu s-a înșelat urmându-și ținta. Și era atât de cunoscut pentru lucrarea lui cea duhovnicească, încât adesea, mulți monahi din mănăstirile din jur, ba chiar din cele mai îndepărtate, veneau la el ca să se învețe și să se deprindă cu înfrânarea, sub cârmuirea lui. Dar fiind el plecat mai mult spre lucrarea duhovnicească, n-a lăsat vreodată de o parte cercetarea învățăturilor dumnezeiești, având-o pe ea și la culcare, și la sculare, și când lucra cele cu care își agonisea hrana de fiecare zi. Iar dacă vrei să cunoști care era hrana sa, află că avea o singură lucrare pe care niciodată nu o părăsea și pe care nu o isprăvea niciodată, cântarea, adică, necontenită a psalmilor și citirea cuvintelor Sfintei Scripturi. Spun unii că adesea bătrânul se învrednicea de dumnezeiești ve-

denii și luminare de la Dumnezeu, precum a spus Domnul Hristos, că aceia care și-au curățit trupul lor și sunt pururea în stare de trezvie, cu ochiul veghetor al sufletului lor, au parte de lumina vederilor dumnezeiești, dobândind încă de aici, de pe pământ, arvuna bunătăților gătite pentru ei în viața de dincolo.

3. Însuși Zosima spunea că a fost adus la mănăstire pe când era ținut în brațele maicii sale, și că vreme de 53 de ani s-a ostenit cu alergarea pe calea virtuții. După acești ani însă, după cum însuși spunea, a fost tulburat de oarece gânduri, că, adică, ar fi desăvârșit în toate și n-ar mai avea nevoie de învățătură de la altcineva. Și, după cum spunea, cugeta în sine unele ca acestea: „Oare se află pe pământ vreun monah care să mă învețe vreun lucru nou și neștiut de mine, vreo nevoință pe care să n-o fi împlinit? Oare se găsește în pustie vreun bărbat, dintre cei iubitori de înțelepciune, care să mă întreacă în faptă și în vederi?"

Pe când cugeta bătrânul aceste lucruri, i se arată lui cineva și-i zice: „O, Zosima, bine îi este omului să lupte pe cât îi stă în putință și, iarăși, bine îi este lui să ducă până la capăt alergarea pe calea virtuții! Însă între oameni nu e nici unul care să fie desăvârșit, și e mai mare lupta care-ți stă înainte decât cea dusă până acum, deși voi nu o știți. Ca să cunoști însă că multe sunt căile ce duc la mântuire, ieși din pământul neamului tău și din casa părintelui tău, ca Avraam, cel între patriarhi cinstit, și mergi în mănăstirea de lângă râul Iordan."

4. Îndată, bătrânul, dând ascultare poruncii, a ieșit din mănăstirea în care viețuise călugărește din pruncie și, apucând calea către Iordanul cel între râuri foarte sfânt, călăuzit de cel care i-a dat porunca să plece, a ajuns la mănăstirea în care Dumnezeu a poruncit să stea.

Și bătând el cu mâna la poarta ei, îl întâmpină mai întâi monahul păzitor al porții. Acesta l-a dus la stareț. Iar starețul, primindu-l și văzându-l cuvios cu chipul și că-i pune metanie, după obiceiul călugăresc, binecuvântându-l, l-a întrebat: „Din ce loc ești, frate, și pentru ce ai venit la noi, smeriții?"

Zosima a răspuns: „De unde sunt, nu e de nici o trebuință să spun. Însă îți voi spune că am venit aici pentru folos duhovnicesc, că am auzit despre voi fapte slăvite și vrednice de laudă, care au puterea să alipească sufletul de Hristos, Dumnezeul nostru."

„Dumnezeu, frate – a zis către el Starețul –, singurul Care tămăduiește neputința omenească, El Însuși să ne învețe și pe noi, și pe tine voia Sa dumnezeiască și să ne călăuzească să săvârșim cele cuvenite. Că om pe om nu poate să ajute, fără numai dacă ia seama fiecare la sine însuși totdeauna și în tot locul, și dacă lucrează ceea ce trebuie, cu deplină minte, dobândind pe Dumnezeu ajutător al faptelor sale. Dar, dacă, după cum spui, dragostea de Dumnezeu te-a împins să ne vezi pe noi, cei smeriți, ca mai cu noi, dacă într-adevăr pentru aceasta ai venit. La Păstorul cel bun, Care Și-a dat sufletul Său drept răscumpărare pentru noi și Care cheamă pe nume oile Sale, te va hrăni pe noi toți, prin harul Duhului celui Sfânt".

Aceasta spunându-i starețul lui Zosima, a îndată a făcut metanie și a cerut rugăciune pentru el, adică binecuvântare, și răspunzând „Amin!", a rămas în acea mănăstire.

5. Aici, el văzu pe bătrâni aprinși cu duhul și strălucind atât prin faptă, cât și prin contemplație, și slujind Domnului. Psalmodierea era necurmată, privegherea, de toată noaptea, în mâini aveau totdeauna lucrul, iar în gură psalmi. Nu era la ei vreun cuvânt fără rost, nici grijă de

avuții sau de putere lumească; veniturile bănești, ce se socotesc și se adună în fiecare an, precum și grija de câștig bănesc, legată de nevoile vieții, nici după nume nu erau cunoscute la ei; întâia și singura lor râvnă era ca fiecare să fie mort după trup, așa precum fiecare dintre ei a murit o dată pentru lume și pentru toate câte sunt în lume, ca și cum nici n-ar mai fi. Hrană ce nu se mai termină le erau învățăturile și cuvintele de Dumnezeu insuflate. Hrăneau însă și trupul, dar numai cu cele de trebuință: cu pâine și cu apă, pe cât era fiecare de înflăcărat în dragostea de Dumnezeu. Privind la acestea, Zosima, precum însuși a spus, se zidea tot mai mult duhovnicește, pășind spre cele ce-i stau înainte și sporind necontenit în alergarea pe calea virtuții, aflând împreună-lucrători, care înnoiau în chip bun și frumos Raiul cel dumnezeiesc.

6. După multe zile, s-a apropiat vremea în care s-a rânduit să se țină Sfântul și Marele Post, spre curățire pentru închinarea la Sfintele Patimi și la Învierea Domnului.

Poarta mănăstirii nu se deschidea niciodată, ci era totdeauna încuiată, făcându-le monahilor netulburată nevoința. Și numai atunci se deschidea, când ieșea vreun monah pentru o mare trebuință. Locul acela era pustiu și, pentru cei mai mulți dintre monahii din jur, de nestrăbătut și chiar neștiut. Dintru început, în acea mănăstire se păstra cu strășnicie o rânduială, pentru care și socotesc că l-a adus Dumnezeu aici pe Zosima. Care era acea rânduială și cum era ea ținută, voi spune de aici în colo.

În duminica numită cea dintâi din Post, se săvârșea, ca de obicei, Sfânta Liturghie și fiecare se împărtășea cu preacuratele și de viață făcătoarele Taine, și, precum era obiceiul, fiecare lua și puțină hrană. După aceasta, se adunau toți în biserică și, făcând rugăciune aprinsă și multe

metanii, monahii își dau unii altora sărutare, sărutau și pe stareț, și punând fiecare metanie, cerea binecuvântare, ca să-i fie spre ajutor și apărare în lupta ce-i era pusă înainte.

După ce se săvârșeau acestea, se deschidea poarta mănăstirii și toți, cântând în cor: *Domnul este luminarea mea și Mântuitorul meu. De cine mă voi teme? Domnul este apărătorul vieții mele; de cine mă voi înfricoșa?* și celelalte ale psalmului (26, 1-2), ieșeau din mănăstire. Adesea, lăsau unul sau doi ca paznici, nu ca să păzească ceva din cele din lăuntru – că la ei nu era nimic care să fure hoții –, ci ca să nu rămână biserica fără slujitori. Fiecare se îngrijea de hrană și-și lua după cum putea și după cum voia: unul își lua pâine, socotită după trebuința trupului, altul, smochine uscate, altul, curmale, altul, puține legume înmuiate în apă. Câte unul nu-și lua nimic, neavând altceva decât trupul său și rasa peticită cu care se îmbrăca; și, când îl silea firea, se hrănea cu ierburile care cresc în pustie. Pentru fiecare din ei, rânduiala și legea păzită și necălcată era aceasta: să nu știe unul de altul cum se înfrânează și se nevoiește, sau cum își duce viața celălalt. Și, trecând Iordanul, se despărțeau unul de altul; și fiind mare pustiul acela, nu se întâlneau unul cu altul. Iar dacă vedea careva pe vreunul venind spre el, îndată se abătea din drumul său și o lua în altă parte; și fiecare trăia numai pentru el și Dumnezeu, psalmodiind neîncetat și gustând hrană din ce avea la îndemână.

8. Așadar, petrecând astfel monahii toate zilele Postului, se întorceau în mănăstire în duminica dinaintea Învierii celei de viață făcătoare a Mântuitorului, zi rânduită de Biserică spre a fi prăznuită cu stâlpări, ca mai înainte sărbătoare. Și fiecare se întorcea în mănăstire având-și cu sine recolta duhovnicească, după cum hotărâse, potrivit

conștiinței sale, care-i făcea cunoscut cât și cum a lucrat și semințele căror osteneli a semănat. Nimeni însă nicicum nu întreba pe celălalt în ce chip a dus lupta ce și-a pus-o înainte. Aceasta era rânduiala mănăstirii, și era cum se cuvine îndeplinită. Fiecare dintre ei, câtă vreme era în pustie, se lupta cu sine, sub ochiul lui Dumnezeu, Stăpânul luptei, necăutând să placă oamenilor cu nevoința sa ori să-și arate înfrânarea lumii. Cele ce se fac de dragul oamenilor și pentru a plăcea oamenilor nu se poate spune că aduc folos celui ce le săvârșește, ba, dimpotrivă, îi sunt pricină de necaz.

9. Atunci, Zosima, după obișnuita rânduială a mănăstirii, a trecut Iordanul, ducând cu sine puțină hrană pentru nevoile trupului și rasa sărăcăcioasă cu care era îmbrăcat. Canonul și-l îndeplinea străbătând pustia, făcându-și puțin timp și pentru hrană, atât cât cerea nevoia firească; la vremea nopții, dormea întinzându-se puțin pe pământ și ațipea puțin acolo unde îl prindea seara. Dimineața, iarăși, râvnind la adâncul pustiei, pornea din nou la drum, neslăbindu-și mersul. Și înainta tot mereu în pustie, în dorința, precum spunea el, de a pătrunde mai în adâncul ei, nădăjduind să găsească vreun părinte viețuind aici și în stare să-l ajute ca să-și împlinească ceea ce dorea. Și cu multă sârguință călătorea, de parcă s-ar fi grăbit să ajungă la un sălaș omenesc luminos și binecunoscut. După 20 de zile de mers, la vremea amiezii, s-a oprit puțin din mers și, îndreptându-și privirea spre răsărit, și-a făcut rugăciunea după obicei. Căci obișnuia ca la anumite ceasuri să-și întrerupă mersul stăruitor și să se odihnească puțin, stând pe loc, în genunchi, rugându-se și cântând psalmi.

10. Pe când cânta el psalmi, cătând la cer, fără să-și întoarcă privirea spre altceva, vede cum, din colina din

dreapta locului în locul în care se oprise și se ruga, pe la ceasul al șaselea, se ivește o umbră, asemănătoare cu un trup de om. La început s-a tulburat, bănuind că vede o nălucire diavolească, și a început să tremure de frică. Însemnându-se însă cu semnul Sfintei Cruci și scuturându-și frica – că era acum spre sfârșitul rugăciunii –, și-a întors privirea și a văzut într-adevăr pe cineva mergând spre miazăzi. Iar vedenia aceasta avea trupul gol și negru, ca înnegrit de arșița soarelui. Părul capului era alb ca lâna, dar puțintel, netrecând mai jos de grumaz. Zosima, privind cu luare-aminte la ea, cu bucurie, ca și răpit, și foarte vesel din pricina acelei priveliști minunate, a început să alerge spre locul înspre care se grăbea și vedenia. Și se bucura cu bucurie de nespus, căci nu văzuse în toate acele zile chip omenesc, sau de animal, sau de pasăre, sau vreun chip sau vreo umbră de viețuitoare pământească. Căuta să afle, deci, cine și de unde este vedenia aceea, nădăjduind că se va face văzător și martor al unor lucruri mari.

11. Când vedenia însă a simțit că Zosima, venind de departe, se apropie de ea, a început să fugă îndreptându-se spre inima pustiei. Atunci, Zosima, uitând de bătrânețea sa, nemaigândind nici la osteneala drumului, și-a încordat puterile, îndemnându-se pe cât putea ca să prindă pe cel ce fugea. Și unul urmărea, iar altul era urmărit. Alergarea lui Zosima era mai iute și, după puțin timp, s-a apropiat de cel care fugea. Când s-a apropiat cât să i se poată auzi glasul, Zosima a început să strige și să dea drumul la astfel de cuvinte, unite cu lacrimi: „De ce fugi de mine, un bătrân și un păcătos? Robule al lui Dumnezeu, oricine ai fi, așteaptă-mă, pentru numele lui Dumnezeu, pentru care locuiești în această pustie! Așteaptă-mă pe mine, neputinciosul și nevrednicul, pentru nădejdea pe care o ai

drept răsplătire a ostenelii tale! Rămâi pe loc, și fă-i parte de o rugăciune și o binecuvântare unui bătrân, pentru Dumnezeu, Care de nimeni nu S-a scârbit niciodată!"

Zicând acestea cu lacrimi în ochi, s-au tras în fugă amândoi spre un loc care părea o albie secată de râu. Cred însă că nu vreun râu își făcuse albie acolo – căci cum ar putea fi apă în acea pustie? –, ci mai degrabă locul acela dobândise de la natură o astfel de înfățișare.

II

După ce Zosima i s-a făcut cunoscut, în chip minunat, Maria, vorbind cu el, i-a istorisit viața ei de desfrânare de mai înainte

12. După ce au ajuns ei la locul mai sus pomenit, arătarea cu chip de om ce fugea înaintea lui a coborât în valea adâncită și îndată s-a suit pe malul celălalt, dar Zosima, fiind ostenit și nemaiputând să fugă, a stat de cealaltă parte a văii. Și a adăugat lacrimi peste lacrimi și plânset peste plânset, încât jelaniile lui puteau fi auzite în toată împrejurimea. Atunci vedenia fugară de pe celălalt mal a slobozit astfel de cuvinte către Zosima: „Părinte Zosima, iartă-mă, pentru Domnul, dar nu pot să mă întorc și să mă arăt așa în fața ta! Că sunt femeie și goală, precum vezi, având rușinea trupului meu neacoperită. Dar dacă voiești cu tot dinadinsul să împlinești rugăciunea unei femei păcătoase, aruncă-mi rasa, ca să-mi acopăr slăbiciunea femeiască și să mă întorc spre tine și să primesc binecuvântările tale."

Frică și răpire a minți l-au cuprins pe Zosima auzind că-l strigă pe nume, „Zosima". Căci având el mintea pă-

trunzătoare și preaînțelept fiind în cele dumnezeiești, a înțeles pe dată că arătarea aceea nu l-ar fi strigat pe nume, pe el, despre care nu a auzit niciodată nimic, dacă n-ar fi fost luminată, negreșit, de darul proorocesc.

13. Zosima a făcut, în grabă, ceea ce i s-a poruncit și, dezbrăcându-și haina veche și ruptă pe care o avea, a aruncat-o spre ea, stând cu spatele. Iar ea, luând haina, și-a acoperit acele părți ale trupului care se cuvine să fie acoperite mai mult decât celelalte. S-a întors apoi spre Zosima și a grăit către el astfel: „Ce ți-a venit în minte, Părinte Zosima, ca să vezi o femeie păcătoasă? Ce voiești să înveți de la mine sau să vezi, de-ai îndurat atât de mare osteneală și nu te-ai lenevit?" Zosima, îngenunchind, cerea să primească binecuvântare, după obicei, iar ea făcea metanie înaintea lui. Și amândoi zăceau la pământ, fiecare cerând ca celălalt să-l binecuvânteze. Nimic nu se auzea zicându-se de la amândoi, decât: „Binecuvântează!"

După multă vreme, femeia a zis către Zosima: „Părinte Zosima, ție ți se cade să binecuvântezi și să te rogi pentru mine, că tu ai fost cinstit cu vrednicia preoției; tu de mulți ani stai în fața Sfântului Altar și, încercat în tainele cele dumnezeiești, de multe ori ai săvârșit slujba Sfintelor Daruri."

Vorbele acestea l-au aruncat pe Zosima în și mai mare frică și tulburare. Bătrânul tremura tot și era plin sudoare, și suspina, iar glasul i se tăiase. Și așa a grăit către ea, cu răsuflare întreruptă și deasă: „Vădit este, duhovnicească maică, din însuși felul tău de viață, că te-ai apropiat de Dumnezeu și, în cea mai mare parte, ai murit pentru lume. Dar și mai vădit este harul dăruit ție, că mă strigi pe nume și mă știi de preot, pe mine, pe care niciodată nu m-ai văzut. Însă pentru că harul nu se cunoaște din vred-

nicia cuiva, ci obișnuiește să se cunoască din darurile sufletești, tu însăți binecuvântează-mă, pentru Domnul, și roagă-te pentru mine, care am nevoie de ajutorul tău."

14. Așadar, supunându-se stăruinței bătrânului, femeia a zis: „Binecuvântat să fie Dumnezeu, Care Se îngrijește de mântuirea oamenilor și a sufletelor!"

După ce Zosima a zis „Amin!", s-au ridicat amândoi din genunchi și femeia a zis bătrânului: „Pentru ce ai venit, omule, la mine, păcătoasa? Pentru ce ai venit să vezi femeie lipsită de toată virtutea? Te întreb aceasta numai dacă nu cumva harul Sfântului Duh te-a călăuzit întru totul, ca să săvârșești, cu timpul, vreo slujbă folositoare pentru mine. Spune-mi, cum viețuiește neamul creștinesc astăzi? Cum conduc împărații treburile creștinești? Cum sunt păstorite cele ale Bisericii?"

Zosima a zis către ea: „Pe scurt, maică, prin cuvioasele tale rugăciuni, Hristos a dăruit tuturor pace statornică. Dar tu primește ruga nevrednică a unui bătrân și roagă-te pentru toată lumea, și pentru mine, păcătosul, pentru ca întinderea pustiei acesteia să nu-mi fie fără de rod." Ea a răspuns către el: „Se cade ca tu să te rogi pentru mine și pentru toți, părinte Zosima, fiindcă ai vrednicia preoției și pentru aceasta ai fost rânduit. Dar, pentru că avem poruncă să facem ascultare, voi îndeplini cu dragă inimă ce mi-ai poruncit."

15. Spunând acestea, s-a întors cu fața către răsărit și, ridicându-și ochii la cer și întinzându-și mâinile, a început să se roage, în șoaptă, dar glasul nu i se auzea lămurit. De aceea, Zosima n-a putut să înțeleagă nimic din cele ale rugăciunii ei. El ședea, după cum spunea, tremurând, cu ochii ațintiți la pământ, nerostind nimic. Zosima s-a jurat, luând pe Dumnezeu ca martor al spuselor sale, zăbovind ea în rugăciune și ridicându-și el puțin ochii de la pământ, a văzut-o înălțată de un cot de la pământ și astfel, stând în văzduh, se ruga. Văzând aceasta, mai mare frică și tulburare l-au cuprins, încât nu mai îndrăznea să grăiască nimic și doar spunea în sinea lui: „Doamne, miluiește-te!" Și pe când sta bătrânul la pământ, i-a venit un gând de sminteală: „Nu cumva aici este un duh rău și se preface că se roagă?"

Femeia, întorcându-se, a ridicat pe bătrân și i-a zis: „Pentru ce, părinte, te tulbură gândurile și te-ai smintit pentru mine, gândind că sunt duh și că mă prefac că mă rog? Fii deplin încredințat, omule, că sunt femeie păcătoasă, și am fost întărită cu Sfântul Botez. Nu sunt duh, ci pământ și cenușă și întru totul trup care n-a cugetat nimic duhovnicesc."

Zicând acestea, și-a pecetluit cu semnul crucii fruntea și ochii, buzele și pieptul, rostind așa: „Dumnezeu, părinte Zosima, să ne izbăvească de cel-rău și de lațurile lui, că mare este puterea diavolului împotriva noastră."

16. Auzind și văzând, așadar, bătrânul acestea, s-a aruncat la pământ și a cuprins picioarele ei, zicând cu lacrimi: „Te jur, în numele lui Hristos, Dumnezeul nostru, Care S-a născut din Fecioara, pentru Care porți goliciunea aceasta, pentru Care atâta ți-ai istovit trupul acesta, să nu ascunzi nimic de robul tău și să-mi spui cine ești, de unde ai venit, de când și cum ai locuit în pustia aceasta. Nimic să nu ascunzi de mine din faptele tale și pe toate să le povestești, pentru ca să faci cunoscute mărețiile lui Dumnezeu, căci, precum este scris, la ce folosește *înțelepciunea ascunsă și comoara îngropată?* (Înț. Sir. 20, 31). Spune-mi toate, pentru Domnul. Nu le vei spune pentru laudă sau pentru fală, ci pentru ca să mă îndestulezi du-

hovnicește pe mine, păcătosul și netrebnicul. Căci eu cred în Dumnezeu, pentru Care trăiești și pentru Care ai viețuit, că pentru aceasta am fost călăuzit în pustiul acesta, ca Domnul să-mi facă cunoscute faptele tale. Așadar, nu stă în puterea noastră să ne împotrivim judecăților lui Dumnezeu. Căci dacă n-ar fi fost plăcut lui Hristos, Dumnezeul nostru, ca tu să fii cunoscută de mine și să știu cum te-ai nevoit, n-ar fi îngăduit să fii văzută de cineva și nici pe mine nu m-ar fi întărit să străbat atâta cale, pe mine cel ce niciodată nu mi-am dorit și nici n-am putut să ies din chilia mea."

17. După ce părintele Zosima a spus acestea și încă multe altele, ridicându-l de la pământ, femeia a grăit către el: „Mă rușinez, părintele meu, să-ți spun rușinea faptelor mele. Iartă-mă, pentru Domnul! Dar de vreme ce ai văzut trupul meu gol, îți voi dezgoli și faptele mele, ca să cunoști de câtă rușine și jos̆nicie a fost plin sufletul meu. N-am voit să-ți spun faptele mele, nu ca să nu mă laud, cum ai socotit tu, căci cu ce am a mă lăuda eu, care am fost vas ales al diavolului? Însă știu că dacă voi începe să-ți istorisesc faptele mele, vei fugi de mine cum fuge cineva de un șarpe, nesuferind să auzi cu urechile tale faptele nemaiauzite pe care le-am săvârșit. Totuși, ți le voi spune, fără să ascund nimic. Dar mai întâi te rog fierbinte să nu încetezi a te ruga pentru mine, ca să aflu și eu milă în ceasul Judecății."

În vreme ce bătrânul lăcrima neîncetat, femeia a început istorisirea vieții ei, grăind așa:

18. Eu, frate, am avut ca patrie Egiptul. Pe când trăiau părinții mei, iar eu aveam 12 ani, am lepădat dragostea față de ei și m-am dus în Alexandria Egiptului. Mi-e rușine să-mi aduc aminte cum, de la început, mi-am stricat

fecioria și cât de neînfrânată și de nepotolită îmi era pofta de împreunare cu bărbații. Este mai bine însă să-ți spun acum toate. Aceasta ți-o voi spune pe scurt, ca să cunoști firea mea pătimașă și iubirea mea de plăceri. Mai bine de 17 ani, iartă-mă, am petrecut în desfrâu public, stăpânită de duhul destrăbălării. Aceasta am făcut-o nu pentru vreo plată, da, adevărul îl spun acum, căci nimic n-am luat de la cei care, de multe ori, voiau să-mi plătească. M-am gândit să fac aceasta – să nu primesc, adică, plată –, ca să fac pe mulți să se îndrepte spre mine, făcându-mi plăcerea în dar. Nici să nu crezi însă că n-am primit bani pentru că eram bogată. Că trăiam cerșind și adesea torceam câlți. Aveam însă o poftă nepotolită și necontenită de a mă tăvăli în noroi. Aceasta îmi era viața și socoteam că acesta este scopul vieții, batjocorirea trupului în tot chipul.

19. Ducând o astfel de viață, văd, într-o zi de vară, mulțime mare de libieni și egipteni alergând către mare. Am întrebat pe unul ce se găsea atunci, întâmplător, lângă mine: «Unde se grăbesc, oare, acești oameni care aleargă?»

Acela mi-a răspuns, zicând: «Se duc cu toții la Ierusalim, la sărbătoarea înălțării Sfintei Cruci, care se prăznuiește peste puține zile.»

«Oare mă vor lua și pe mine cu ei, de voi vrea să-i însoțesc?», am zis eu către el. El mi-a spus: «Dacă ai bani pentru călătoria cu corabia și pentru hrană, nimeni nu te oprește.» Eu i-am răspuns: «Cu adevărat, frate, n-am bani nici de drum, nici de hrană. Însă mă duc și eu și mă sui într-una din corăbioarele tocmite, iar cei din corabie, de voie, de nevoie, au să mă hrănească. Trup am, iar ei îl vor lua în locul banilor de drum.» Că pentru aceasta voiam eu să plec – iartă-mă, părintele meu –, ca să am mai mulți iubiți deodată, pentru potolirea poftei mele. Ți-am

spus, părinte Zosima, să nu mă silești să-ți spun slujirea mea sufletească și trupească. Mă cutremur, știe Domnul, că te pângăresc și pe tine și văzduhul cu vorbele mele."

20. Atunci, Zosima, udând pământul cu lacrimi, i-a răspuns: „Spune, pentru Domnul, spune, maica mea! Să nu tai firul unei așa de folositoare povestiri."

Femeia, reluându-și spusele, a adăugat acestea: „Așadar, tânărul acela, auzind nerușinarea cuvintelor mele, a plecat de lângă mine râzând. Eu însă, aruncând furca de tors pe care o purtam (căci se întâmpla să o port din când în când), am alergat înspre mare, acolo unde vedeam că aleargă oamenii în grabă. Văzând niște tineri, care stăteau lângă mal – care după cât se vede așteptau pe alți tovarăși de călătorie, căci ceilalți, care veniseră mai înainte, erau deja în corăbii –, vreo zece la număr sau chiar mai mulți, cu trupuri puternice și mișcări sprintene, care îmi păreau îndeajuns de buni pentru ce căutam eu, fără pic de rușine, cum îmi era obiceiul, am sărit în mijlocul lor și le-am spus: «Luați-mă și pe mine unde plecați și n-am să fiu aflată nefolositoare pentru voi.» După aceea, spunând și alte vorbe nerușinate, i-am făcut pe toți să râdă. Dar ei, văzând stăruința mea în nerușinare, m-au luat și m-au dus în corăbioara pe care o aveau pregătită. Între timp, s-au urcat corabie și aceia pe care-i așteptaseră tinerii. De acolo am început plutirea pe mare.

21. Dar cele ce au urmat de aici înainte, cum ți le voi povesti, omule? Ce fel de limbă le va rosti, sau ce ureche va primi cele ce săvârșite de mine în corabie, în timpul călătoriei? Dar faptele pe care i-am silit să le facă pe acești nenorociți, fără voia lor, cum ți le voi povesti? Nu e chip de destrăbălare, de spus și de nespus, pentru care să nu fi fost eu învățătoare a acelor nenorociți. Eu, părintele meu,

mă crucesc cum de a îndurat marea destrăbălările mele. Cum de nu și-a deschis pământul gura sa și nu m-a cufundat, de vie, în iad, pe mine, care am prins în lațuri atâtea suflete? Se pare însă că Dumnezeu căuta pocăința mea, pentru că El nu voiește moartea păcătosului și e îndelung răbdător, așteptând întoarcerea lui (v. II Ptr. 3, 9). În felul acesta, dar, și cu astfel de sârguință, am ajuns la Ierusalim. Și în toate zilele pe care le-am petrecut în oraș, înainte de sărbătoare, am săvârșit fapte asemenea celorlalte, ba chiar și mai rele, căci n-am fost îndestulată numai de către tinerii pe care i-am avut pe mare și care mi-au slujit pe cale, ci m-am folosit și de mulți alții, locuitori ai Ierusalimului ori străini, adunându-i tot pentru aceasta.

III

Pocăința Mariei și viețuirea ei în pustie

22. Când a sosit sfânta sărbătoare a înălțării Crucii, eu cutreieram de jur-împrejur, ca și mai înainte, vânând suflete de tineri. Am văzut însă, dis-de-dimineață, că toți aleargă spre biserică, și m-am lăsat și eu dusă, alergând împreună cu cei ce se zoreau. Așa am ajuns odată cu ei în tinda bisericii. Când a venit ceasul dumnezeiești înălțări, mă împingeam și eu, și mă împingeau și alții, silindu-mă să intru împreună cu mulțimea. Și cu multă cazană și înghesuindu-mă, m-am apropiat eu, ticăloasa, de ușa prin care, de acum, oricine intra în sânul bisericii, unde se arăta Lemnul de viață făcător. Când însă am călcat pragul ușii, toți ceilalți au intrat neîmpiedicați, însă pe mine m-a oprit o putere dumnezeiască, neîngăduindu-mi să intru. Iarăși m-am împins, dar pe dată am fost respinsă și m-am văzut iarăși singură, stând în tinda bisericii. Socotind că

aceasta s-a întâmplat din pricina slăbiciunii mele de femeie, iarăși m-am amestecat cu alții, și m-am silit cât am putut și m-am împins înainte spre intrare, făcându-mi loc cu coatele. Dar m-am ostenit în zadar. Îndată ce netrebnicul meu picior a călcat iarăși pe prag, biserica i-a primit pe ceilalți, fără ca cineva să fie împiedicat, dar pe mine, nenorocita, nu m-a primit. Întocmai ca o mulțime de oșteni, rânduită anume, ca să-mi închidă intrarea, așa m-a oprit pe mine o putere mare ca să intru în biserică, și iarăși am rămas în tindă.

23. După ce am îndurat și am făcut aceasta de trei sau de patru ori, de acum eram obosită și nu mai puteam nici să mă împing, nici să mă înghesui, căci trupu-mi era secătuit de puteri. În sfârșit, întorcându-mă, m-am dat înapoi și m-am așezat într-un colț al curții bisericii. Abia atunci mi-am dat seama de pricina pentru care am fost oprită să văd și eu Lemnul cel de viață făcător. Cuvântul mântuitor a atins ochii inimii mele, șoptindu-mi că noroiul faptelor mele mi-a închis intrarea în biserică. Am început să plâng, să mă jeluiesc și să-mi bat pieptul, scoțând suspine din adâncul inimii mele. Pe când plângeam eu, văd că deasupra locului în care ședeam – chiar deasupra mea – se afla o icoană a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și, uitându-mă țintă la ea, îi zic: „Fecioară Stăpână, care ai născut după trup pe Dumnezeu-Cuvântul, știu, știu prea bine că nu este cuviincios și nici binecuvântat ca eu, necurata și atât de spurcata, să privesc icoana ta, a pururea Fecioarei, a celei curate, a celei ce are trupul și sufletul curate și neîntinate. Este drept ca eu, cea spurcată, să fiu urâtă de tine, cea preacurată, și să te scârbești de mine. Însă pentru că, precum am auzit, Dumnezeu, pe Care L-ai născut, pentru aceasta S-a făcut Om, ca să cheme pe cei păcătoși

la pocăință, ajută-mi mie, celei lipsite, care n-am pe nimeni să-mi vină în ajutor. Poruncește să mi se îngăduie și mie intrarea în biserică. Să nu mă lipsești să văd Lemnul pe care S-a răstignit Dumnezeu, pe care tu L-ai născut, după trup, Care Și-a dat Sângele Său pentru mine, spre răscumpărare. Poruncește, Stăpână, să mi se deschidă și mie ușa dumnezeiestii închinări la Cruce... Te iau pe tine vrednică chezașă, pentru Dumnezeu Cel născut din tine, că niciodată nu voi mai pângări acest trup prin nici un fel de împreunare rușinoasă, iar după ce voi vedea Lemnul Crucii Fiului tău, am să mă lepăd de lume și de toate câte sunt în lume, și îndată am să plec acolo unde tu însăți, ca mijlocitoare a mântuirii mele, ai să mă povățuiești și ai să mă călăuzești."

24. Rostind eu aceste cuvinte și dobândind un fel de încredințare din ardoarea credinței și prinzând curaj din mila Născătoarei de Dumnezeu, m-am mișcat din locul acela în care am stat și mi-am făcut rugăciunea. Am venit iarăși și m-am amestecat cu cei care intrau în biserică și nimeni nu mă mai împingea, nimeni nu mă mai da înapoi, nimeni nu mă mai împiedica să mă apropii de ușa prin care se intra în biserică. Frică și uimire m-au cuprins și eram toată, cu totul, tulburată și tremuram. Când am ajuns la ușa care până atunci fusese închisă pentru mine, toată puterea care mai înainte mă oprise, acum îmi înlesnea intrarea, așa că am intrat, fără cazna, și am ajuns înăuntrul celor sfinte. Am fost învrednicită de vederea de viață făcătoarei Cruci și am văzut Tainele lui Dumnezeu și eram pregătită să primesc pocăința. După ce eu, nenorocita, m-am aruncat la pământ și m-am închinat locului acela sfânt pe care călcam, am ieșit și am alergat în grabă către mijlocitoarea mea cea de aproape. Am ajuns în locul acela în ca-

re am subscris, cu mâna mea, îndatorirea de făgăduință și am îngenuncheat înaintea pururea Fecioarei Născătoare de Dumnezeu și am rostit către ea aceste cuvinte:

25. „Tu, preabună Stăpână, ți-ai arătat iubirea de oameni față de mine. Nu te-ai scârbit de rugăciunea unei nevrednice. Am văzut slava pe care nu este drept s-o vedem noi, cei pierduți. Slavă lui Dumnezeu, Care primește, prin tine, pocăința păcătoșilor! Dar ce am să gândesc, sau ce am să grăiesc mai mult eu, păcătoasa? De acum e vremea, Stăpână, să fie îndeplinită făgăduința pe care am făcut-o. Acum, unde voiești, îndreptează-mă. Acum fii încă și mai mult învățătoarea mântuirii mele, călăuzindu-mă pe calea ce duce la pocăință."

Zicând acestea, am auzit, ca de departe, strigând: „De vei trece Iordanul, bună odihnă vei afla!" Auzind glasul acesta și încredințându-mă că pentru mine era, am strigat cu lacrimi și cu glas mare am grăit către Născătoarea lui Dumnezeu: „Stăpână, Stăpână, nu mă părăsi!" După ce am strigat acestea, am ieșit din curtea bisericii și am plecat în grabă.

26. Un om, văzând că ies, mi-a dat trei monede, zicându-mi: „Primește-le pe acestea, maica mea!" Eu am luat acest dar, și am cumpărat cu ele trei pâini, și le-am luat drept merinde binecuvântată pentru drum. Am întrebat pe cel ce mi-a vândut pâinile: „Care și pe unde este, omule, calea care duce la Iordan?" Aflând care poartă a orașului ducea într-acolo, am ieșit, alergând, și mergeam pe drum cu ochii în lacrimi. Și așa, întrebând și tot întrebând, am găsit poarta și, de aici încolo, mergând toată ziua (căci era al treilea ceas din zi, cum socotesc eu, când am văzut Crucea), într-un sfârșit am ajuns, spre scăpătatul soarelui, la Biserica Sfântul Ioan Botezătorul, care e așezată aproape

de Iordan. După ce, mai întâi, m-am închinat în biserică, m-am coborât îndată la Iordan și mi-am spălat fața și mâinile cu apa aceea sfântă. M-am împărtășit cu preacuratele și de viață făcătoarele Taine, în biserica Înaintemergătorului, am mâncat o jumătate de pâine și am băut apă din Iordan, iar noaptea m-am culcat pe pământ. A doua zi de dimineață, găsind acolo o barcă, am trecut de cealaltă parte a Iordanului, și iarăși am rugat pe îndrumătoarea mea – pe Măicuța Domnului – să mă îndrume acolo unde i-ar fi ei cu plăcere. Așadar, am ajuns în acest pustiu, iar de atunci până în ziua de azi m-am îndepărtat de lume, fugind. Viețuiesc în acest pustiu, sub cerul liber, așteptând pe Dumnezeul meu, Care izbăvește de deznădejde și de vifor pe cei ce se întorc către El (v. Ps. 54, 8).

27. Zosima a întrebat-o: „Câți ani sunt, maica mea, de când locuiești în acest pustiu?"

Femeia a răspuns: „După cum socotesc eu, sunt 47 de ani de când am ieșit din orașul sfânt."

Zosima iarăși a întrebat-o: „Și ce-ai găsit, sau ce-ai avut ca hrană, maica mea?"

Femeia i-a răspuns: „Am trecut Iordanul ducând cu mine două pâini și jumătate, care, în scurt timp uscându-se, s-au împietrit și, mâncând din ele, după puțin timp le-am terminat."

Zosima a întrebat-o: „Și așa ai străbătut curgerea atâtor ani fără greutate, fără să te tulbure schimbarea aceasta deplină ce s-a făcut cu tine?"

Femeia a răspuns: „M-ai întrebat un lucru, părinte Zosima, de care mă înfricoșez să și vorbesc. Că de-mi voi aduce aminte de primejdiile mari prin care am trecut și de gândurile care m-au tulburat, tare mi-e teamă ca nu cumva să fiu copleșită de ele."

Zosima i-a răspuns: „Să nu lași nimic, maica mea, pe care să nu mi-l faci cunoscut. Că pentru aceasta te-am întrebat, ca să mi le arăți mie pe toate, fără să lași ceva la o parte!"

28. „Crede-mă, părinte Zosima, că am petrecut 17 ani în acest pustiu luptându-mă cu poftele mele ticăloase ca și cu niște fiare sălbatice. Când începeam să mănânc din hrană, pofteam cărnurile și peștii pe care-i are Egiptul, doream băutura de vin, mult dorită de mine, că mult vin am băut pe când trăiam în lume. Aici însă nici apă n-aveam, ardeam de sete, dar, de nevoie, sufeream. Mi se deschidea și pofta cea ticăloasă a cântecelor desfrânate. Pofta aceasta mă tulbura cumplit și mă îndemna să cânt cântecele diavolești pe care le-am învățat. Îndată însă plângeam, îmi băteam pieptul cu mâinile și-mi aduceam aminte de făgăduința făcută când am plecat în pustie. Mă duceam cu mintea la icoana Născătoarei de Dumnezeu, apărătoarea mea, și plângeam în fața ei, rugând-o să-mi alunge gândurile cele rele care se năpusteau astfel asupra netrebnicului meu suflet. Plângând așa multă vreme și bătându-mi pieptul cu putere, am văzut limpede o lumină care a strălucit peste toată împrejurimea, și de aci încolo peste valurile tulburate ale sufletului meu s-a statornicit liniștea.

29. Dar gândurile care mă împingeau iarăși spre desfrânare, cum ți le voi povesti, părinte? Foc se aprindea înlăuntrul inimii mele nenorocite și toată, și cu totul, mă ardea și mă atâța la pofta împreunării. Îndată însă ce mă apuca un astfel de gând, mă aruncam la pământ și-l udam cu lacrimi, socotind că apare însăși cea care mi-a dat chezășia că-mi va împlini ruga, ca o apărătoare, în fața mea, călcătoare de lege și datoare să cer pedeapsă pentru călcarea făgăduinței. Nu mă ridicam de la pământ din locul în care ședeam – și se întâmpla să stau la pământ zi și noapte –, până ce nu

mă lumina raza aceea dulce și-mi alunga gândurile care mă tulburau. Așadar, îmi țințeam totdeauna ochii minții mele, fără încetare, către cea care mi-a dat chezășia împlinirii rugăciunii, cerându-i ajutor pentru cea aflată în primejdii, bântuită de relele deșertului. Aveam așa un ajutor și un apărător spre pocăință. Și așa am petrecut vreme de 17 ani, aflându-mă în mijlocul a mii de primejdii. Dar de atunci și până în ziua de azi ajutătoarea mea a fost lângă mine în toate și prin toate călăuzindu-mă."

Zosima a întrebat-o: „N-ai avut, oare, nevoie de hrană sau de îmbrăcăminte?"

Femeia i-a răspuns: „După ce am isprăvit pâinile acelea, precum ți-am spus mai înainte, vreme de 17 ani m-am hrănit cu ierburi și cu cele se găseau de mâncat în pustie, iar îmbrăcămintea pe care o aveam când am trecut Iordanul, rupându-se, s-a terminat cu ea. Am suferit mare chin din pricina frigului, dar și din pricina arșiței dogoritoare a verii; de arșiță ardeam, de ger înghețam și tremurat, așa că de multe ori cădeam la pământ aproape fără suflare și nemișcată. M-am luptat, așadar, cu multe și multe nenorociri și cu neîncetate ispite. De atunci și până acum însă, puterea lui Dumnezeu a păzit în multe feluri păcătosul meu suflet și umilitul meu trup. Numai gândindu-mă din câte rele m-a scăpat Dumnezeu, mi-am dobândit o hrană neîmputinată: nădejdea mântuirii mele. Mă hrănesc și mă acopăr cu cuvântul lui Dumnezeu, Care pe toate le ține toate. Căci nu numai cu pâine va trăi omul (v. Deut. 8, 3), iar cei care au lepădat îmbrăcămintea păcatului, cu piatră s-au îmbrăcat, dacă n-au avut acoperământ (v. Iov 24, 7)."

31. Auzind-o Zosima că pomenește citate de folos din Scriptură, din Moise, din Iov și din Cartea Psalmilor, a întrebat-o: „Te-ai îndeletnicit cu psalmii sau cu alte cărți din Scriptură?"

Când a auzit aceasta, ea a surâs și a zis către bătrân: „Crede-mă, omule, că de când am trecut Iordanul n-am văzut alt om, decât astăzi fața ta. Dar nici fiară sălbatică sau alt animal n-am zărit de când am văzut acest pustiu. Iar carte n-am învățat niciodată și nici n-am auzit pe cineva cântând sau citind psalmi. Cuvântul lui Dumnezeu însă, care este viu și lucrător (v. Evr. 4, 12), acela îl învață pe om cunoștința. Iată, aici este sfârșitul istorisirii mele. Și ceea ce am făcut când am început povestirea, fac și acum: te jur pe Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu să te rogi pentru mine, păcătoasa, la Domnul!"

După ce a spus acestea, sfârșindu-și cuvântul aici, s-a pornit să facă metanii.

Îndată, bătrânul a strigat cu lacrimi: „Binecuvântat fie Dumnezeu, Cel ce a făcut lucruri mari și minunate, slăvite și neasemuite, cărora nu este număr! (v. Iov 5, 9). Binecuvântat fie Dumnezeu, Care mi-a arătat cât de mari și multe lucruri dăruiește celor ce se tem de El! Cu adevărat, Doamne, Tu n-ai părăsit pe cei ce te caută pe Tine (Ps. 9, 10)."

32. Femeia însă, apucându-l pe bătrân, nu i-a îngăduit să facă metanie, ci i-a zis: „Toate acestea pe care le-ai auzit, omule, te jur pe Mântuitorul Hristos, Dumnezeul nostru, să nu le spui nimănui, și iarăși anul ce vine mă vei vedea pe mine și tu vei fi văzut de mine, fiind păzit de harul lui Dumnezeu. Fă, dar, pentru Domnul, ceea ce îți poruncesc acum: în Sfântul și Marele Post al anului viitor să nu treci Iordanul, precum obișnuiți voi să faceți la mănăstire."

Zosima a rămas uimit când a auzit că-i vestește rânduiala mănăstirii și nimic altceva n-a mai zis, decât: „Slavă lui Dumnezeu, Care dăruiește așa de mari daruri celor ce-L iubesc pe El!"

Femeia i-a zis: „Rămâi, părinte, precum am spus, în mănăstire. Chiar dacă îți va fi cu voia să ieși, nu-ți va fi cu putință. Iar în sfânta seară a Cinei celei de Taină, ia-mi și mie de viață făcătorul Trup și Sânge al lui Hristos într-un vas sfințit, vrednic de asemenea Taine, și adu-mi-le. Să stai negreșit cu ele pe malul Iordanului, în apropiere de locuințele omenești, că voi veni și eu acolo, să mă împărtășesc cu Darurile de viață făcătoare. Că de când m-am împărtășit în biserica Înaintemergătorului, înainte de a trece Iordanul, n-am mai avut parte până acum de această sfințenie, iar acum doresc această sfințenie cu o iubire nestăpânită. Pentru aceea cer și mă rog să nu treci cu vederea cererea mea, ci adu-mi, negreșit, asemenea Taine de viață făcătoare și dumnezeiești, în ceasul în care Domnul a împărtășit pe ucenici Săi la Cină. Iar părintelui Ioan, starețul mănăstirii în care locuiești, acestea să-i spui: «Ia seama la tine și la turma ta, căci acolo se săvârșesc unele fapte care au nevoie de îndreptare!» Nu vreau însă să-i spui acestea acum, ci când ți le va încredința pe acestea din nou Domnul."

După ce a spus acestea și după ce i-a zis bătrânului: „Roagă-te pentru mine!", iarăși a fugit în adâncul pustiului. Zosima și-a plecat genunchii, s-a închinat la locul în care au rămas urmele picioarelor ei, și, dând slavă și mulțumire lui Dumnezeu, s-a întors cu tresăltare de bucurie a sufletului și a trupului, slăvind și binecuvântând pe Hristos, Dumnezeul nostru. Din nou străbătând pustiul acela, a ajuns la mănăstire în ziua în care obișnuiau ceilalți monahi să se întoarcă acolo.

IV

Împărtășirea Mariei cu Sfintele Taine aduse de Zosima și purtarea de grijă pentru înmormântarea ei

33. Vreme de un an de zile, Zosima a ținut sub tăcere, fără să îndrăznească să spună cuiva ceva din cele ce văzuse. Se ruga mult în sinea lui, lui Dumnezeu, să-i arate iarăși fața cea mult dorită. Abia mai îndura însă și era tare mâhnit când se gândea la lungimea anului, dorind ca anul să se facă de o zi, de-ar fi fost putință. Iar când a sosit duminica începătoare a Sfântului Post, îndată, după obișnuita rugăciune, toți ceilalți au ieșit cântând, însă pe dânsul l-a apucat o boală cu fierbințeală și l-a silit să rămână în mănăstire. Atunci Zosima și-a amintit de Cuvioasa care îi spusese că, chiar de va voi el să iasă din mănăstire, nu-i va fi cu putință. Trecând puține zile, s-a sculat din boală și și-a dus viața mai departe în mănăstire.

34. Când monahii s-au întors iarăși și s-a apropiat seara Cinei cele de Taină, Zosima a săvârșit cele ce i s-au poruncit. A luat într-un mic potir preacinstitul Trup și preacinstitul Sânge ale lui Hristos, Dumnezeul nostru, a aruncat într-un coșuleț smochine, curmale și puțină linte înmuiată în apă. A plecat seara târziu și s-a așezat pe malul Iordanului, așteptând sosirea Cuvioasei. Cu toate că sfințita femeie întârzia să vină, Zosima n-a adormit, ci privea țintă pustiul, așteptând să vadă ceea ce dorea. Și șezând el, își zicea întru sine: „Oare nu cumva nevrednicia mea a împiedicat-o să vină? Oare nu cumva a venit și, negăsindu-mă, s-a întors iarăși?" Zicând acestea, a plâns, și plângând cu suspine și-a întors ochii către cer și s-a rugat lui Dumnezeu, zicând: „Să nu mă lipsești pe mine, Stăpâne,

să văd iarăși ceea ce mi-ai îngăduit să văd! Să nu plec de aici gol, purtând păcatele mele spre osândă!" Rugându-se pentru acestea cu lacrimi, s-a cufundat în alte gânduri, și zicea întru sine: „Oare ce se va întâmpla dacă va veni? Nu este nici o barcă. Cum va trece Iordanul și cum va veni la mine, nevrednicul? Vai de mine, nevrednicul! Vai de mine, nefericitul! Cine m-a lipsit, după dreptate, pe mine de un asemenea bine?"

35. Pe când cugeta el acestea, iată că a sosit cuvioasa femeie și s-a oprit de partea cealaltă a Iordanului, de unde și venea. Zosima s-a sculat, bucurându-se și tresăltând de veselie și slăvind pe Dumnezeu. Însă iarăși se chinuia cu gândul că ea nu va putea să treacă Iordanul. O vede însă că înseamnă Iordanul cu semnul cinstitei Cruci – căci, după cum spunea, era o noapte cu lună plină – și îndată a pășit pe apă și, mergând pe deasupra apelor, venea către el. Zosima, voind să facă metanie, a fost oprit de Cuvioasa, care i-a strigat chiar pe când mergea pe apă: „Ce faci, părinte? Ești preot și porți și Sfintele Taine!" Zosima a dat ascultare spuselor ei, iar Cuvioasa, trecând apa și ajungând la mal, i-a zis bătrânului: „Binecuvântează, părinte, binecuvântează!" El a răspuns tremurând – căci îl cuprinsese spaima la vederea aceea minunată: „Cu adevărat, credincios este Dumnezeul nostru, Care a făgăduit că aceia care se curățesc pe ei se aseamănă cu Dumnezeu, atât cât este cu putință. Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeul nostru, Care n-ai îndepărtat rugăciunea mea și nici mila Ta de la robul Tău! Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeul nostru, Care mi-ai arătat mie, prin această roabă a Ta, cât de departe sunt de desăvârșire!"

Zicând acestea, femeia i-a cerut lui Zosima să rostească sfântul Simbol al credinței și să înceapă rugăciunea „Tatăl

nostru, Care ești în ceruri". După ce a săvârșit aceasta și s-a sfârșit rugăciunea, Cuvioasa a dat bătrânului sărutarea dragostei, după obicei, și așa s-a împărtășit cu Tainele de viață făcătoare. Apoi și-a ridicat mâinile către cer, a suspinat cu lacrimi și a strigat: „Acum slobozește pe roaba Ta, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, căci văzură ochii mei mântuirea Ta" (v. Lc. 2, 29).

36. Atunci, Cuvioasa a spus bătrânului: „Iartă-mă, părinte, dar îndeplinește-mi și altă dorință a mea. Acum, du-te la mănăstire, și harul lui Dumnezeu să te păzească! Anul viitor, vino din nou la acel pârâu, unde te-am întâlnit mai înainte. Vino negreșit, pentru Domnul, și iarăși mă vei vedea, precum vrea Domnul."

Zosima însă i-a răspuns: „O, de ar fi cu putință să te urmez de-acum încolo și să văd mereu cinstita ta față! Împlinește însă și tu o cerere a bătrânului și ia puțină mâncare din cele ce am adus aici." Când îi spunea acestea, îi arăta și ce avea în coșuleț. Cuvioasa maică a atins cu vârful degetelor lintea, a luat trei boabe și le-a dus la gură, zicând că este de ajuns harul Duhului ca să-i păstreze neîntinată ființa sufletului. Și grăind acestea i-a spus din nou bătrânului: „Roagă-te la Domnul, roagă-te pentru mine, și adu-ți aminte de mine, ticăloasa!"

Zosima s-a atins de picioarele Cuvioasei și i-a cerut să se roage pentru Biserică și pentru conducători; ea l-a lăsat, cu lacrimi, și a plecat de acolo, iar el a rămas suspinând și îndurerat, fiindcă de acum nu mai îndrăznea să o oprească pe cea care nu poate fi oprită. Și însemnând ea din nou Iordanul, a mers pe apă și călcând-o a străbătut-o ca și mai înainte. Bătrânul s-a întors, cuprins de bucurie și de mare frică, și mustrându-se pe sine că nu a căutat să afle numele Cuvioasei, dar nădăjduia, totuși, să-l afle în anul următor.

37. După trecerea anului, Zosima s-a dus iarăși în pustie, împlinind desăvârșit toate, după obicei, și alergând spre acea priveliște neasemuită. Străbătând lungimea pustiului, a ajuns la niște semne care i-au arătat că găsise locul pe care îl căuta. Se uita de jur împrejur, la dreapta și la stânga, plimbându-și peste tot privirea, întocmai ca un vânător preaiscusit, care voiește să vadă unde ar prinde vânatul cel preaplăcut lui. Când a văzut însă că nu se mișcă nimic de nicăieri, a început iarăși să verse lacrimi și, ridicându-și privirea în sus, se ruga, zicând: „Arată-mi, Doamne, comoara Ta cea nestricată, pe care ai ascuns-o în acest pustiu! Arată-mi, rogu-Te, pe îngerul în trup, de care lumea nu este vrednică!"

Și rugându-se așa, Zosima a ajuns la locul ce arăta ca un pârâu și a văzut înspre răsărit pe Cuvioasa zăcând la pământ, moartă, cu mâinile așezate în chipul cuvenit, iar trupul, cu fața către răsărit. El, alergând, a spălat picioarele fericitei cu lacrimi, că nu îndrăznea să atingă altă parte a trupului ei.

38. După ce a plâns multă vreme și a rostit psalmi, potrivit cu timpul și cu fapta, a făcut rugăciune de îngropare, zicându-și însă în sine: „Oare se cuvine să îngrop rămășițele pământești? Oare nu-i va fi neplăcută Cuvioasei această faptă?" Zicând acestea, vede scrise pe pământ niște cuvinte ca acestea: „Îngroapă, părinte Zosima, în acest loc, rămășițele pământești ale smeritei Maria. Dă țărânii țărâna și roagă-te mereu Domnului pentru mine, care m-am săvârșit în luna Farmuti (după calendarul egiptean, iar după romani, aprilie), chiar în noaptea Patimii celei mântuitoare, după împărtășirea Cinei celei de Taină și dumnezeiești."

Când a citit bătrânul această scriere, s-a bucurat că a aflat numele Cuvioasei. Și a înțeles că, îndată ce s-a împăr-

tăşit cu Sfintele Taine, s-a dus numaidecât în locul în care s-a şi săvârşit. Iar calea pe care a făcut-o Zosima nevoindu-se 20 de zile, a făcut-o Maria într-un singur ceas şi îndată, apoi, s-a dus la Dumnezeu.

39. Slăvind pe Dumnezeu şi udându-i trupul cu lacrimi, şi-a zis: „Vremea este, smerite Zosima, să împlineşti ceea ce ţi s-a poruncit. Dar cum vei face groapa, nefericitule, fără să ai în mâini ceva potrivit pentru aceasta?" Şi îndată ce şi-a pus întrebarea aceasta, a văzut, nu departe de el, un mic lemnişor aruncat în acest pustiu, pe care l-a luat şi a început, chipurile, să sape. Pământul însă fiind uscat, nicidecum nu s-a supus bătrânului care se ostenea zadarnic. Suspinând mult din adâncul inimii, ridicându-şi ochii, a văzut un leu mare stând lângă moaştele Cuvioasei şi lingând tălpile picioarelor ei. Bătrânul, văzând fiara, s-a cutremurat de spaimă, mai ales când şi-a adus aminte de cuvintele Mariei, care spusese că n-a văzut niciodată vreun animal sălbatic pe aici. S-a însemnat cu semnul Crucii, fiind încredinţat că puterea celei ce zăcea la pământ îl va păzi nevătămat. Leul a început să se apropie de bătrân, salutându-l parcă prin mişcările sale şi prin înfăţişarea sa.

Zosima a zis către leu: „Fiară, de vreme ce Cuvioasa a îngăduit să i se îngroape moaştele, iar eu sunt bătrân şi nu pot să fac groapa – că nici sapă nu am pentru treaba aceasta, şi nici să mă întorc nu pot, atâta drum, ca să-mi aduc unealtă potrivită –, fă, dar, tu cu ghearele tale, ceea ce trebuie, ca să se dea pământului cortul, adică trupul, Cuvioasei."

Şi îndată, la cuvântul bătrânului, leul a făcut o groapă, cu labele de dinainte, cât era de ajuns să se îngroape trupul.

40. După ce bătrânul, iarăşi, a spălat picioarele Cuvioasei cu lacrimi şi după ce s-a rugat şi mai mult pentru

toate, a acoperit cu pământ trupul ei, stând alături şi leul. Trupul Cuvioasei era gol, ca şi mai înainte, şi nu avea pe el nimic altceva decât haina aceea ruptă pe care i-o aruncase Zosima, atunci când Maria, întoarsă cu spatele, şi-a acoperit unele părţi ale trupului. Apoi au plecat amândoi: leul s-a dus în adâncul pustiei, blând ca o oaie, iar Zosima s-a întors, binecuvântând şi lăudând pe Hristos, Dumnezeul nostru.

Venind, iarăşi, în chinovie, a istorisit toată întâmplarea monahilor fără să ascundă ceva din cele a auzit şi a văzut. Le-a istorisit toate, de la început, cu de-amănuntul, încât toţi, auzind, s-au minunat de măreţiile lui Dumnezeu şi au săvârşit cu frică şi cu părere de rău pomenirea Cuvioasei. Dar şi Ioan, stareţul mănăstirii, a aflat că sunt în mănăstire unii care au nevoie de îndreptare, aşa că nici în aceasta cuvântul Cuvioasei n-a fost zadarnic sau nefolositor.

Zosima s-a săvârşit în mănăstirea aceea, având aproape 100 de ani.

41. Monahii însă au predat acestea, prin viu grai, urmaş după urmaş, punându-le înainte ca pe o pildă de folos obştesc celor care voiau să asculte. N-am auzit însă de la nimeni, până azi, ca această istorisire să fi fost dată scrisului. Eu am făcut cunoscut printr-o istorisire scrisă ceea ce am primit prin viu grai. Se prea poate ca şi alţii să fi scris viaţa Cuvioasei, chiar mai bine decât mine şi cu şi mai multă cuviinţă, deşi aşa ceva n-a ajuns la cunoştinţa mea. Eu însă am scris această istorisire după puterea mea, nevoind să dau cinste decât adevărului. Dumnezeu însă, Care dă ca răsplată lucruri mari celor care aleargă la El, să dea ca plată folosul celor care vor citi istorisirea, iar pe cel care a poruncit ca ea să fie dată scrisului, să-l învrednicească de părtăşie la starea şi treapta de vrednicie a acestei feri-

cite, Maria, despre care se vorbește în ea, împreună cu toți cei care au bineplăcut Lui, prin cuget și faptă.

Să dăm și noi, așadar, slavă lui Dumnezeu, Împăratul veacurilor, ca și pe noi să ne învrednicească să dobândim milă în ziua Judecății, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine totdeauna toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Tatăl Cel fără de început și cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

SCRIERI PASTORALE

Cuvântarea a doua la Nașterea Domnului[1]

Deslușesc și cu ochii sufletului, și cu ochii trupului că ziua de azi e zi luminoasă și înveselitoare, întrucât ne învăluie cu îndoită lumină și strălucire și copleșește tot neamul nostru creștinesc de bucurie și veselie. Zic așa nu pentru că ziua aceasta ne-ar arăta doi sori cerești, ci pentru că Unul și Același Soare al dreptății Se naște astăzi pentru noi, cei care viețuim pe pământ, în două firi, în chip minunat, adică Dumnezeu și om, și dăruiește neamului omenesc o îndoită strălucire și slavă și, în sfârșit, pentru că El aduce omenirii îndoită bucurie duhovnicească.

[1] Migne, *P. G.* vol. 87/3, col. 3201-3212. Întreaga cuvântare este redată în limba latină. Pentru că în această cuvântare se întrețes și cuvinte despre cruda și groaznica tiranie a arabilor, exercitată asupra Locurilor Sfinte, reiese că Sfântul Sofronie a rostit această predică într-o vreme când Ierusalimul și Bethleemul erau ocupate sau asediate, cam în jurul anului 637, când „bătrânul patriarh avu durerea de a preda Orașul Sfânt lui Omar. De durere muri și el (patriarhul), în anul următor, 638" (Ioan Gh. Coman, *Patrologie,* București, 1956, p. 289). Este sigur că în anul în care Sfântul Sofronie a rostit această cuvântare, prăznuind Nașterea Domnului, la Ierusalim, Bethleemul era ocupat de arabi (saracini). De regulă, Sfântul Sofronie „petrecea sărbătoarea aceasta, cu mare solemnitate, în Bethleem" (Dr. Vasile Mitrofanovici, Prof. Dr. Tarnavschi și Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc, *Liturghia Bisericii Ortodoxe,* Cernăuți, 1929, p. 628).

Cu adevărat Mântuitorul Hristos Se naște aici din pântecele fecioresc, dar îi deșteaptă și-i cheamă afară pe cei de dincolo, din întunecimile cele ascunse ale iadului. Născându-Se, umple sufletele muritorilor de negrăită bucurie; căci învie, omorând moartea cea nemiloasă, și răpește pe cei ținuți de ea. Iar nouă, care trăim pe pământ, ne-a arată calea cea nestricăcioasă și nemuritoare. Cu adevărat, într-una se unesc cele două, după cum spune Psalmul: *Mila și adevărul s-au întâmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat. Adevărul din pământ a răsărit, și dreptatea din cer a privit. Că Domnul nostru Iisus Hristos va da bunătate, și pământul nostru își va da rodul său* (Ps. 84, 11-13). Și Nașterea, și Învierea au căzut anul acesta în aceeași zi de duminică. De aceea, după dreptate și cu adevărat se cuvine, credinciosule, să numești această luminată zi „Doamnă sau Stăpână a zilelor", ca una care ne dă mărturie că Domnul nostru, al tuturor, a înviat din morți; iar praznicul de azi al Nașterii crește și se înalță întru sfințenie din însăși pricina minunii Nașterii Lui din Fecioara. Nimic nu este mai strălucitor decât aceste două minuni: Învierea din morți a Domnului Hristos și Nașterea Lui din Fecioară, nimic mai plăcut nu poate fi văzut de ochii minții noastre. Ce poate, oare, fi priceput cu mintea noastră ca mai bun și mai luminos decât Nașterea cea sfântă a Dumnezeului nostru Cel preabun, Cel preamare? Ce altceva mai vrednic de prăznuire decât Nașterea Domnului? Și iarăși, ce lucru mai îmbucurător și mai plăcut poate fi cugetat despre Același decât Învierea Sa din morți? Ce este mai îmbucurător decât să grăim despre aceste fapte minunate? Iată, El, Domnul Hristos, Lumina adevărată, născut din Lumina adevărată din veșnicie și întru nedespărțire! Această Lumină astăzi îndoit ne-a răsărit nouă,

prin Naștere, ziс, și prin Înviere. Și îndoit ne împarte raze de lumină mântuitoare, căci acestea ne-au fost aduse spre bucurie mântuitoare.

De aceea, glasuri înveselitoare și minunate luminează și înfrumusețează acest praznic, îndemnându-i pe credincioși la prăznuirea acestei sărbători.

Fecioara Maria, Născătoarea Domnului Hristos, primește înger, care cu dreptate rostește către ea cuvinte de rugăciune: *Bucură-te, cea plină de dar, Domnul este cu tine!* (Lc. 1, 28). Iar aceasta, ca și cum ar spune: Blestemul Evei de odinioară s-a sfârșit prin tine. Aici, la Naștere, păstorii care își păzeau turmele, străjuind noaptea împrejurul lor, aud și ei pe înger că le vestește spunând: *Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul: Că vi S-a născut vouă azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David* (Lc. 2, 10-11). Prin El, și noi suntem izbăviți și, lepădând jugul robiei, ne-am făcut fii ai lui Dumnezeu, în dar, fără vreo plată adică pentru vrednicia noastră. Acolo însă, la Înviere, binevestitoarele femei, ucenice ale Patimii lui Hristos, aud pe Însuși Domnul grăindu-le: *Bucurați-vă!* (Mt. 28, 9). Domnul Hristos Se arată aici Izvor de nespusă bucurie pentru toți. Căci prin El moartea a murit, înfricoșata osândă a condamnării noastre a fost înlăturată, blestemul Legii a fost nimicit, pedeapsa Evei s-a sfârșit, puterea morții a fost surpată, și învierea morților – prin care furia morții ce se ridica asupra muritorilor a fost zăgăzuită – s-a arătat în chip minunat cu toată strălucirea.

Atunci, pentru călcarea poruncii dumnezeiești de cei dintâi oameni în Rai, s-a rostit un hotărât blestem: *în dureri vei naște fii* (Fac. 3, 16); dar vorbind despre nașterea de fii a arătat și veselia și bucuria pe care o va aduce neamului

omenesc Nașterea lui Hristos; acum, prin Înviere, s-a nimicit cu totul celălalt blestem, adică: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Fac. 3, 19); căci Viața a arătat limpede învierea din morți. Blestemul și pedeapsa Evei erau: *în durere vei naște fii*; pedeapsa lui Adam, alta: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce*, dar și unul, și altul au primit ca pedeapsă viața cea trecătoare și plină de suferință.

Dar Cel mai puternic între ei, Izbăvitorul și Răscumpărătorul, prin Nașterea și Învierea Lui S-a arătat în mijlocul oamenilor și S-a înfățișat pe Sine drept adevăratul Răscumpărător și Izbăvitor al lor. Fiindcă nu este nimic care să învingă puterea lui Dumnezeu; *Căci Domnul omoară și învie, pogoară în iad și iarăși scoate* (I Regi 2, 6), precum spune Scriptura. Dar nici nu se poate descoperi ceva care să poată să se opună poruncii Celui Atotputernic. Mâna Lui bate pe oameni pentru păcatele lor, dar tot mâna Lui, pentru preamarea Sa bunătate, tămăduiește și mângâie pe cel lovit.

Dar cine sunt eu, să pot înfățișa cu vrednicie, după cum se cuvine, cele pe care le vedem și le auzim toți? Căci sunt lipsit de darul vorbirii, de cuvânt și de glas, lipsit adică chiar de cele trebuincioase pentru a arăta după dreptate și întocmai minunile acestor praznice dumnezeiești. Pentru aceasta, neputincios fiind și în mare nedumerire, și grea sarcină având, voi lua de la îngeri cântarea lor din vremea când Dumnezeu Și-a arătat firea Sa omenească; și pentru că astăzi este și luminata zi în care Domnul a înviat din morți și din mormânt a ieșit, voi cânta și eu fără oprire, făcând să răsune limpede și strălucit cântarea îngerească: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!* (Lc. 2, 14). Căci, pentru ca să ne înalțe pe noi și ca să ne arate mai mult cerești decât pă-

mânteşti, Dumnezeu S-a pogorât din înălțimea Sa la noi, cei netrebnici și căzuți. Apoi, prin războiul dus împotriva diavolului și a păcatului, Domnul Hristos ne-a dăruit pe noi, cei alungați odinioară de la fața lui Dumnezeu, cu pace și cu liniște, și ne-a împăcat cu Tatăl Său, dovedind că El este pacea noastră. Și pe noi, cei de atât amar de vreme izgoniți de la fața lui Dumnezeu și osândiți, Domnul Hristos ne-a împodobit și ne-a reînnoit, prin virtuțile Sale, ca să fim plăcuți Lui și priviți iarăși cu ochi blând. Și surpând peretele cel din mijloc al despărțiturii, ne-a împărtășit nouă, pe lângă alte daruri, și pe acela de a putea privi lumina lui Dumnezeu cu fața descoperită, adică neacoperită de vălul păcatului (v. Efes. 2, 14-15). În sfârșit, noi, care de multă vreme ajunsesem la moarte pentru păcatele noastre, am alungat păcatele cu ajutorul cel dumnezeiesc. *Căci Dumnezeu n-a făcut moartea și nici* – bun fiind – *nu Se bucură de pieirea celor vii* (Înț. Sol. 1, 13). Iarăși ne-a adus la viață, și ne-a trezit din moarte și din mormânt, și ne-a poruncit să zicem: *Unde este, moarte, biruința ta? Unde-ți sunt, iadule, chinurile tale?* (Os. 13, 14; I Cor. 15, 55). Căci Hristos, coborându-Se la noi, cei umiliți, trupul nostru luându-l de bunăvoie și înfruntând moartea, ca om adevărat, pe amândouă le-a sfărâmat și le-a întunecat, pe moarte, adică, și pe iad.

O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al puterii lui Dumnezeu! (Rom. 11, 33). O, bunătate nemăsurată! Cu adevărat, Dumnezeu ne-a făcut pe noi din nimic, fiindcă mai înainte noi nu existam. Și iarăși, printr-o hotărâre dumnezeiască, El ne-a sculat din mormânt pe noi, cei căzuți în groapa morții și cu capetele plecate înspre prăpastia morții; și după ce moartea de care eram robiți a fost biruită, El ne-a dat iarăși puterea de a trăi; ba putem spune

că El niciodată n-a încetat să verse asupra noastră puterea duhovnicească, precum mai înainte de a cădea în prăpastia morții. Pentru că Domnul Hristos este Dumnezeu, El împarte necontenit daruri și binefaceri dumnezeiești tuturor celor care au nevoie de ajutorul Său.

Pentru acestea toate iarăși strig și voi striga, dimpreună cu cetele îngerești cele cerești: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!* (Lc. 2, 14). Ce-ar putea oare spune altceva mai potrivit și mai cuviincios și mai strălucit decât lucrul însuși cei ce doresc să prăznuiască Nașterea Domnului și s-o slăvească cu laude, în afară numai de aceste cuvinte: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!"?

Dumnezeu este și lucrează pe pământ, dar cine nu năzuiește către cer? Dumnezeu, născându-Se din Fecioara, Se arată în lume, dar cine din lume n-ar vrea să se arate pe sine dumnezeiesc, adică cu o viață sfântă? Cine, dorind să se apropie mai mult de Domnul Hristos, nu va alerga la Sfânta Fecioară, cinstind preacurata ei viață cu toată bucuria sufletului său?

Dumnezeu, născându-Se din Fecioară, S-a înfășat în sfinte și sărăcăcioase scutece, dar care om, știind aceasta, nu ar întinde repede brațele ca să le ia și să se facă și el părtaș la Dumnezeire? Dumnezeu S-a îmbrăcat cu sărăcia omenească nu pentru altă pricină, decât ca să ne facă, prin harul Său, pe noi dumnezei. Dar și Psalmistul David, strămoș al lui Hristos după trup, luminat cu darul proorociei, descoperindu-ne binefacerile lui Hristos, Cel care avea să Se nască din spița sa, și văzând limpede, prin Duhul Sfânt faptele Lui dumnezeiești cele preastrălucite, a arătat aceasta când a spus: *Eu am zis: dumnezei sunteți și toți sunteți fii ai Celui Preaînalt* (Ps. 81, 6). Dumnezeu este între noi, iar

noi, dezbrăcându-ne de omul cel vechi și făcându-ne dușmani ai lui, luptând, adică, împotriva a tot ce este al omului celui vechi, să ne silim să ajungem dumnezei! Cel Preaînalt S-a făcut pământesc, ca noi să ne înălțăm Sus dorințele inimii și gândurile minții și prin strădanie să ne facem vrednici să primim darurile dumnezeiești.

Dumnezeu a fost pus în ieslea de vite, în văzul tuturor, și nouă, cei istoviți de foame duhovnicească și care ne conducem după obiceiul vitelor, ca unii fără de minte, ni Se dă pe Sine Însuși, de bunăvoie, drept hrană din destul. Cine, oare, nu s-ar desfăta de Dumnezeirea lui Hristos, după ce s-a înfruptat dintr-o astfel de hrană, ca dintr-un ospăț dumnezeiesc, după ce a fost alungat, prin harul dumnezeiesc, tot răul din sufletul său? Cu adevărat, voi striga: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!" Salt de bucurie și mă veselesc nespus, ca și păstorii de lângă staulul din Bethleem, când aud rostindu-se limpede asemenea cuvinte dumnezeiești. Și încă ard dorind să alerg împreună cu ei la ieslea care L-a primit pe Domnul Hristos; și, răpit și mânat de avântul întregului meu suflet spre peștera aceea cerească, spre taina ascunsă în ea, doresc cu ardoare – zic iarăși – să văd eu însumi peștera cea de taină și să dau la iveală acel imn: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!", spre slava și mărirea Celui abia născut.

Ba încă cinstesc cu închinăciune și pe magi, și-i prețuiesc mult. Mă minunez și mai mult de călătoria și de drumul de care s-au folosit acei bărbați închinați lui Dumnezeu și învățați în cele dumnezeiești, care au ajuns la cerescul Bethleem. Au ajuns aici, în Bethleem, netemându-se de nimic, nici de furia lui Irod, nici de sabia ucigătoare

de prunci. Au aflat, la vremea cea mai potrivită, steaua care, cu lumina ei, le-a arătat calea, ca o călăuză minunată, cu adevărat cerească, pentru a săvârși cu bine acel minunat drum ceresc. Doresc cu ardoare să mă fac tovarăș de drum al magilor și din toată inima voiesc să aduc și eu daruri pentru Nașterea Domnului, chiar dacă El nu cere, în vremea de acum, de la prieteni, nici aur, nici smirnă, nici tămâie – căci El, ca Ziditor a toată făptura, Însuși obișnuiește să le dăruiască pe acestea, ca și pe altele, trebuincioase pentru viață, cu toată prietenia, celor ce au nevoie de ele, iar nu să ceară de la cineva ceva.

În locul de aur însă, Domnul cere credința curată; în loc de smirnă, cere curăția neîntinată a sufletului și a trupului. Cere, în schimb, deopotrivă curăția învățăturii celei dumnezeiești propovăduite și dreapta (ortodoxa) cunoaștere și înțelegere a credinței. În locul tămâiei, El cere necontenit de la noi mireasma faptelor bune nu ca să se facă El bogat, ci pentru ca prin ele să ne facă pe noi și mai bogați. Există, oare, vreun lucru dintre cele înalte și cerești, sau dintre binefacerile cele mai strălucite, al căror tezaur și izvor să fie altul decât Dumnezeu?

Că El este obârșia și pricinuitor lor, încă și dătător slăvit și mărinimos al binefacerilor către cei lipsiți, care-I stau înainte.

Cu adevărat, magii și minunații păstori, mânați de Duhul, pornesc spre Bethleem, cetatea de Dumnezeu primitoare, având steaua drept soață și călăuzitoare, și se fac înșiși văzători ai minunii Nașterii Domnului, celei cu totul nemaivăzută. Și privind la ea și minunându-se, cu veselie aduc darurile rostind și ei doxologia îngerilor: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu", și iarăși cântând laolaltă cu aceia, „și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!" De

nimic nu se tem și nimic nu-i înspăimântă, nici de furia lui Irod celui nebun, și nici o altă teamă de rând nu se strecoară în inimile lor. Și numai de gânduri dumnezeiești stăpâniți, privesc țintă la Pruncul înfășat în scutece și așezat în ieslea cea dumnezeiască, căci Pruncul acesta este Izbăvitorul tuturor, Dumnezeu și Domn, Care nu se poate cuprinde și înțelege cu mintea noastră. Dar, la drept vorbind, Dumnezeu S-a îmbrăcat cu înveliș de carne și de trup omenesc pentru noi, care suntem de carne și cu oase și nu putem să vedem ori să pricepem Dumnezeirea Sa curată și neîmbrăcată cu înveliș trupesc.

Noi însă, din pricina mulțimii păcatelor noastre și a greșalelor, ne-am făcut nevrednici de vederea acestor dumnezeiești lucruri de la Bethleem, și suntem împiedicați să ne împărtășim de-a dreptul cu ele și să alergăm într-acolo, ci, fără voia noastră, suntem siliți să rămânem acasă, ca niște vinovați și osândiți. Nu pentru că am fi puși în lanțuri, dar îngroziți de frica saracinilor[1], suntem ca și legați de picioare și împiedicați să mergem și noi la Bethleem. Că am fost aruncați și risipiți în toate părțile din pricina tristeții, că vedem Locurile Sfinte stăpânite de saracini – arabi – întocmai ca de o adevărată furtună. Și e potrivită tristețea aceasta cu starea nenorocită și nevrednicia în care ne aflăm, pentru păcatele și greșalele noastre, dar nu și cu binefacerile ce ne erau sortite. Căci de-am fi fost vrednici în nenorocirea și chinul nostru de acele binefaceri, cu adevărat ne-am fi sălășluit aproape de acele

[1] Aluzie la saracinii-arabi, care invadaseră Palestina, ocupaseră Bethleemul și se apropiau de Ierusalim. Nici vorbă de pelerinaj la Bethleem. Chiar bătrânul Patriarh Sofronie avu durerea de a preda orașul sfânt lui Omar, la 637, iar în anul următor, 638, de durere, muri și el. (*n.tr.*).

locuri – pe care nici de departe nu le zărim –, am conduce corurile dimpreună cu păstorii, și dimpreună cu magii am aduce daruri lui Dumnezeu și am cânta dimpreună cu îngerii cântarea: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!"

Nimeni nu ne oprește, firește, să înălțăm asemenea cântări chiar și din locul acesta, dar suntem cu totul opriți să vedem împreună acea iesle și peștera aceea cu adevărat minunată și cerească, ca unii ce suntem nevrednici de o astfel de priveliște. Pe drept cuvânt, ne asemănăm acum cu începătorul neamului omenesc și totodată cel dintâi părinte al nostru, Adam, cel izgonit din sălașul Raiului într-un atât de jalnic chip. Căci din pricina ticăloaselor păcate și căderi, săvârșite iarăși cu năstrușnica noastră minte stricată, din pricina acestor ticăloșii, zic, suferim atât de rău, ba chiar cu mult mai rău și mai trist decât acela. Căci, izgonit din desfătările Raiului și îndepărtat și alungat prin hotărârea lui Dumnezeu cea aspră și nestrămutată, Adam încă mai putea privi cu ochii săi grădina Raiului – căci locuia în preajma ei –, dar de intrat în ea nu mai avea dreptul să intre.

Și nu putea să se întoarcă în Rai pentru că, din pricina îngerului cel cu sabie de foc care păzea intrarea în Rai, era lipsit de bunul cel dorit cu ardoare, de a mai vedea limpede cele ce vedea, pentru călcarea poruncii, păcat mai înainte arătat. Astfel suntem și noi pedepsiți în această zi a Nașterii Domnului, fiindcă avem aproape de noi cetatea Bethleemului, care a primit pe Dumnezeu, dar nu ne este îngăduit să intrăm în ea, nu că am avea în față sabia aceea de foc amenințătoare care păzea Raiul, ci pentru că ne temem de sălbatica sabie barbară a saracinilor-arabi. Căci sabia aceasta, care fulgeră fiori de groază, suflând și împrăștiind moarte, ne-a lipsit pe noi de fericita priveliște a cetății Bethleem și ne-a silit să rămânem acasă și să nu călătorim.

Însă chiar dacă junghierul agarenilor fulgeră acum în Bethleem ca sabia aceea care păzea odinioară poarta Raiului, dacă noi am vrea, adică dacă, schimbați sufletește, am căuta pe Dumnezeu, Care S-a născut pentru noi, dacă, zic, L-am căuta prin fapte de iubire, izvorâte din inimă, El ne-ar aduce îndată pacea și tihna sufletească de mai înainte. Dacă, zic, noi am stinge focul păcatelor prin pocăință, și dacă ne-am închina cu toată puterea credinței noastre lui Dumnezeu, Cel preamare și preabun, Care S-a născut pentru noi, și dacă am înceta cu râvna noastră săvârșirea acelor fapte pe care El necontenit le supune blestemului, ar îndepărta de la noi flacăra Sa de foc vâlvâitoare. Căci, spuneți-mi, vă rog, cu ce față îndrăznim noi să ne apropiem de Dumnezeu, noi care nu-I aducem nici roadă sufletească, nici curăție trupească, în locul darului adus de magi? Cum să nu ne fie teamă să ne apropiem de El nouă, care nu avem nici o bună mireasmă a faptelor bune, făcute să-L desfete și să-L bucure? Cum să ne apropiem de El, când știm bine că urăște cu cea mai mare ură duhoarea faptelor ticăloase?

Mă tem însă și mă cutremur copleșit de frică ca nu cumva noi, cei ce socotim că avem credință dreaptă (ortodoxă), să nu fim descoperiți că nu lucrăm potrivit cu această dreaptă credință și că ne îngăduim să rătăcim de la dreapta credință, având-o numai pe ea, neunită cu săvârșirea faptelor cuvioase și neînsoțită de fapte cele bune. Căci, credința cea mai plină de zel, de e lipsită de săvârșirea faptelor cu bună mireasmă duhovnicească, după cum spune Iacov, fratele Domnului (v. Iac. 2, 17), cel ce a fost odinioară păstorul acestei turme din Ierusalim, este moartă, și

atunci cum vom mai ține noi drumul cel drept în credință, noi, care nu ne îngrijim să împodobim credința cu fapte bune ca și cu niște aripi cu care să putem zbura? Cum vom mai ține drumul cel drept dacă nu ne întărim sufletele noastre cu aripile trainice ale faptelor de milostenie?

De aceea, frați preadoriți sufletului meu, rogu-vă să unim faptele bune cu credința, dar nici să nu ne slăbim credința pentru lipsa faptelor bune care se cade să fie alături de credință; să facem așa ca, după cum stăm tari și curajoși în credință, tot așa să fim întăriți și în faptele bune (căci noi n-am clintit din loc, din nici o parte, acea credință dreaptă, fiind apărați și cruțați prin harul lui Hristos); iar noi, nu puțin, să-L bucurăm pe Hristos și prin credință, și prin fapte bune, fiindcă El Se bucură mult de faptele cele cuvioase, iar noi ne învrednicim prin ele de marea Sa bunătate. Căci Însuși, ca Legiuitor, înfățișează limpede norma: *Nu oricine Îmi zice Mie: Doamne-Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Mt. 17, 21). Și tot El spune: *De Mă iubiți, păziți poruncile Mele* (In 14, 15). Și iarăși zice: *Voi sunteți prietenii Mei dacă faceți ceea ce vă poruncesc* (In 15, 14).

De vom face, așadar, voia Tatălui ceresc și de vom păstra statornic adevărata și dreapta credință, lesne vom înlătura sabia apăsătoare a ismaeliților și vom îndepărta junghierul saracin de la noi, vom zdrobi paza agarenilor, și nu după multă vreme vom vedea iarăși dumnezeiescul Bethleem și vom privi cu toți, amănunțit, cele minunate aflate acolo; și vom vedea pe Hristos, Făcătorul celor minunate, și dimpreună cu îngerii vom cânta, cu glas răsunător și mare: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!", ducând astfel la bun sfârșit lucrarea de recunoștință față de Hristos, laolaltă cu

cei mai întâi de toți recunoscător – îngerii, păstorii și magii. Căci El este Acela care, de buna Sa voie, a împlinit în chip măreț cele de la Naștere, ca să înceapă și să desăvârșească mântuirea noastră.

Oare nu Și-a făcut El sălaș, pentru noi, în sânul neprihănit al Maicii-Fecioare, Cuvântul lui Dumnezeu fiind și având naștere veșnică din Tatăl Cel veșnic? Oare nu a luat El cu adevărat trup în Maică Fecioară din însuși trupul ei? Și a luat trup din ea, nu trup format și existând mai înainte de a fi fost unit prin legătură de nedespărțit cu Dumnezeirea, ci, o dată cu Dumnezeirea și în unire nedespărțită cu Cuvântul, și-a avut trupul existența sa. Căci firea cea trupească și rațiunea se uneau, în aceeași clipă, într-o îmbinare bine orânduită, fiecare din ele având aceeași vârstă și aceeași împreună-existență[1]. Hristos Și-a luat acest trup, însuflețit de duhul vieții raționale, potrivit ipostasului său, cum învață Leon, acea ilustră lumină, așa cum confirmă și preaînțeleptul Chiril, marele crainic al învățătu-

[1] Cum se vede, Sfântul Sofronie se exprimă prea laconic despre modul zămislirii Cuvântului și despre Întruparea Lui dumnezeiască, și din această cauză textul acesta este foarte ermetic, greu de înțeles, mai ales că el ni s-a păstrat numai în traducere latină și nu-l avem în originalul grecesc.

Tema aceasta este mai explicit tratată de Sfântul Ioan Damaschin (Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, traducere de D. Fecioru, București, 1938, pp. 146-148), din care spicuim câteva fraze, spre mai bună înțelegere a textului: „Fiul lui Dumnezeu... Și-a alcătuit Luișii, din sângiurile ei sfinte și preacurate, trup, însuflețit cu suflet rațional și cugetător... Nu Și-a alcătuit forma trupului treptat, prin adăugiri, ci a fost desăvârșit dintr-o dată. Însuși Cuvântul lui Dumnezeu S-a făcut ipostas trupului. Căci Cuvântul dumnezeiesc nu S-a unit cu un trup care exista aparte mai dinainte, ci, locuind în pântecele Sfinte Fecioare, Și-a construit... din sângiurile curate ale pururea Fecioarei, trup însuflețit cu suflet rațional și cugetător". (*n.tr.*).

turii cerești, întru totul în concordanță cu adevărata credință și adevărata religie. Căci Hristos S-a făcut asemenea nouă întru toate, în afară de păcat, pentru noi; dar, asemănător nouă fiind, a avut o zămislire aparte (căci, pentru ca să Se nască, n-a avut loc nici o conlucrare bărbătească) și a primit să fie ținut de pântecele Fecioarei, și în felul oamenilor, pentru bunătatea Sa, a voit să iasă la lumină; iar pentru convingerea și dovada cea mai limpede cu putință a Dumnezeirii Sale, Hristos a păstrat curată și nestricată pe Fecioara din care S-a născut și a arătat, în mod vădit, că, născând, este Născătoare de Dumnezeu. Dar și Fecioara, la rândul ei, a dat o mărturie minunată pentru negrăita Lui Dumnezeire; s-a dat pe sine mărturie, zic, pentru tot pământul, că Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat și adevăratul Fiu al lui Dumnezeu, de aceeași fire și ființă cu Tatăl, deși era socotit numai om, asemenea nouă, de către cei care-L vedeau. Se cade, dar, să spunem că Fiul strălucește în două firi: una dumnezeiască, alta omenească, dar neîmpărțit; El rămâne Unul Hristos și Unul Fiu, întreg, fără schimbare, fără amestecare, fără despărțire și fără împărțire. Același, bogat fiind și având toată puterea și stăpânirea peste toți, a venit, de bunăvoia Sa, la marea noastră sărăcie, pentru ca noi, cei foarte săraci, să dobândim bogățiile Lui cele nepieritoare. Același, necreat, ba, încă și mai mult, Creatorul și Ziditorul a toată făptura, zic, a binevoit să Se socotească printre creaturi, ca să ne înalțe pe noi la măreția neajunsă a firii Sale necreate. Același a îmbrăcat trupul nostru cel stricăcios, El care viețuiește fără de materie și fără de amestec cu ceva trupesc, ca să îmbrace și trupurile noastre cu nestricăciune. Și n-a făcut El oare aceasta ca să ne înalțe pe noi, cei cu un astfel de trup și fire slabă și pieritoare? Nu a înzestrat El trupul nostru cu

nemurirea, și trupul nostru și firea noastră cea omenească cu suflet? Nu Și-a luat El, oare, trup mărginit și bine hotărnicit, deși după Dumnezeirea Lui nu era cuprins de nici un hotar? Și nu pentru ca să ne deschidă nouă calea spre nesfârșita Sa Împărăție? Oare nu El, Cel sfânt și întru totul neîntinat, pentru că era lipsit de orice păcat – că zice Prorocul: *El n-a săvârșit păcat și nici nu s-a aflat înșelăciune în gura Lui* (Is. 53, 9; I Ptr. 2, 22) –, n-a fost El oare socotit între cei păcătoși, pentru noi? Și nu S-a revărsat El, ca Dumnezeu, întru lumină fiind, în chip de trup omenesc, aievea, dar fără de păcat? Pe El, Care nu cunoștea păcatul și peste Care nu s-a abătut nici un păcat, Tatăl L-a făcut pentru noi păcat (v. II Cor. 5, 21), ca prin Trupul Său neatins de păcat să înlăture osânda păcatului și să ne izbăvească pe noi, cei păcătoși, de întinăciunea păcatelor noastre. Oare n-a primit El să fie socotit între robi, ca să ne dăruiască pe noi, ca pe niște fii împodobiți cu darul libertății, lui Dumnezeu-Tatăl, El, Care era Fiu liber și după fire al lui Dumnezeu și avea puterea Lui? Căci prin El noi am dobândit înfierea, ca să fim socotiți și să și fim aievea fii ai Celui Preaînalt – nu prin fire, ci prin har. Oare nu a îmbrăcat El trupul nostru pătimitor și muritor, ca să ne scape pe noi de la pieire și din cea mai grea suferință și să ne elibereze și să ne dezlege din legăturile și multele lațuri ale morții, în care eram ținuți, El, Cel veșnic, nepătimitor și nemuritor?

Oare nu ne-a făcut El parte de toate acestea, nu le-a săvârșit El în chip cu totul dumnezeiesc și nu le-a desăvârșit El? Și acesta este adevărul adevărat, fiindcă nu se poate crede că Dumnezeu Se înșală în planurile Sale. Căci ce lucru am putea cugeta cu mintea pe care Dumnezeu, de ar vrea să-l săvârșească, nu l-ar săvârși? Sau, cine ar putea

susține cu toată tăria că e atât de puternic, încât poate cu voința lui să se împotrivească Voinței Sale, atotputernică și atotbiruitoare?

Astăzi, fraților, luăm parte la sărbătoarea acestei măreț Voințe dumnezeiești, chiar dacă ne aflăm în mare tristețe și mâhnire, ca unii care suntem aproape de locul în care S-a arătat Dumnezeu-Cuvântul și Stăpânul, prin Nașterea Sa – minune de netâlcuit prin cuvânt –, și aproape fiind de locul acesta, nu putem însă să mergem spre el. Pătimim și noi, aici, ceea ce a pătimit dumnezeiescul Moise acolo, pe acel munte înalt, în care, suindu-se, vedea cu adevărat pământul făgăduinței și dorea cu cea mai mare ardoare să intre în el; dar pentru că, scoțând apă curgătoare și râu din stâncă cu lovitura toiagului său, n-a binecuvântat pe Domnul, nu i s-a îngăduit nicidecum să intre în acel pământ (v. Num. 20, 12). Cu adevărat acela a fost lipsit acolo de a vedea multdoritul pământ și a fost copleșit de durere, dar, părăsind viața aceasta, s-a dus la Dumnezeu. Noi însă, care pătimim lucruri asemănătoare, ce vom face? Căci, de am și dobândit plăcere pentru sufletul nostru din darurile cerești și ne bucurăm și ne desfătăm duhovnicește de ele, și parcă sorbim din ele bucurie necontenită, însă ne întristăm și nu puțin ne tulburăm, că nu avem voie nici măcar să privim de aproape acest loc și să tocmim întâlnire sărbătorească acolo unde a răsărit Lumina cea adevărată, unde a înflorit Viața cea veșnică, unde arătându-Se Vistieria tuturor darurilor și harurilor, luminează și înviorează pe toți cei ce privesc locul acesta cu credință și evlavie, și le satură, pe de-a întregul, sufletul de bucurie cerească. Astfel de daruri bogate li se împart celor care nici nu se depărtează, nici nu încep să se lipsească de acest loc sfânt; de aceea urmează că toți aceștia se cuvine să cânte laolaltă,

dimpreună cu îngerii, cu păstorii și magii, cu bucurie și cu veselie: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!"

Din nefericire, noi, în ziua de azi, ne asemănăm foarte mult numai lui Adam, întâiul părinte al neamului nostru, și dumnezeiescului Moise (în cele ce a pătimit); și dimpreună cu aceștia, avem întocmai soarta Proorocului David, ca unii care suntem copleșiți de aceleași strâmtorări ale sale de odinioară. Căci fiind David chemat de Dumnezeu ca rege și cuprins de sete duhovnicească pe când se lupta cu filistenii, care-l înconjurau din toate părțile, cam tot așa cum ne înconjoară și pe noi azi saracinii, ars de sete, nu dorea el oare fierbinte să bea apa cea binefăcătoare din fântâna ce era în Bethleem? Iar apa aceea, pe care dorea el s-o bea, era Apa cea vie, iar pe toți cei care beau din ea îi făcea vii prin puterea dumnezeiască: *Dacă ai ști tu darul lui Dumnezeu* – zice Hristos, Acel Izvor al vieții care nu seacă niciodată, către samarineancă – *și Cine este Cel ce-ți zice ție: Dă-Mi să beau, tu ai fi cerut de la El, și El ți-ar fi dat ție apa cea vie: Oricine va bea din apa aceasta va înseta iarăși; dar cel ce va bea din apa pe care Eu i-o voi da nu va înseta în veac. Apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică* (In 4, 10, 13, 14).

Acea fântână sfântă preînchipuia pe Preasfânta Fecioară ce avea să poarte Prunc în pântece și să nască pe Dumnezeu. Căci ce se petrecea aici era prorocie și preînchipuire a lui Hristos, Apa cea vie, Care revarsă viață tuturor; și încă prorocie și preînchipuire a fântânii celei duhovnicești care a dat la lumină Apa aceea, cuprinsă într-un pântece, a neprihănitei și preacuratei Fecioare, zic.

David ardea de mare dorire și sălta de bucurie văzând această fântână și apă în două chipuri, cu ochii cei duhov-

nicești și cu ochii trupești; cu ochii sufletești, ca un proroc cu adevărat prealuminat, iar cu ochii trupești, ca un drept desăvârșit. Așadar, cu această dorință arzând în inima sa, spune: *O, cine mă va adăpa cu apă din fântâna Behtleemului cea de la poartă?* (II Regi 23, 15).

Luați seama, de aici, cât de mult ne asemănăm noi, cei de azi, cu aceia care, cândva, doreau să vadă pe Hristos cu ochii sufletești și cu ochii trupești. Despre Apa cea vie vorbind, spune Domnul Hristos, undeva, aceste cuvinte: *Mulți profeți și drepți au dorit să vadă cele ce vedeți voi și să audă cele ce auziți voi, dar nu le-au auzit* (Mt. 13, 17).

Și tot despre aceasta grăiesc și cuvintele scrise de Apostolul Petru către cei care crezuseră în Mântuitorul Hristos; căci el spune: *Pe El, fără să-L vedeți, Îl iubiți; întru El, deși acum nu-L vedeți, voi credeți și vă bucurați cu bucurie negrăită și preamărită, dobândind răsplata credinței voastre, mântuitoarea sufletelor voastre. Această mântuire au căutat-o cu stăruință și au cercetat-o cu de-amănuntul prorocii, care au prorocit despre harul ce avea să vină la voi. Cercetând în care și în ce fel de vreme le-a arătat Duhul lui Hristos, Care era întru ei, când le mărturisea de mai înainte despre patimile lui Hristos și despre măririle cele de după ele, lor le-a fost descoperit că nu pentru ei înșiși, ci pentru voi slujeau ei aceste lucruri, care acum vi s-au vestit prin cei ce, întru Duhul Sfânt trimis din cer, v-au propovăduit Evanghelia, spre care și îngerii doresc să privească* (I Ptr. 1, 8-12).

Așadar, dacă drepții, prorocii și îngerii doreau și doresc să vadă Nașterea lui Hristos și locul de care-i legată Nașterea Sa cea multdorită, atunci ce-i de mirare că și noi, cei prea mici și nevrednici, care suntem părtași ai religiei și ai iubirii cuvioase a Lui și ne-am făcut moștenitori ai dreptei credințe (ortodoxe), dorim, zic, aceasta cu ardoare? Dar, spune-ți, rogu-vă, ce îl împiedica pe dumnezeiescul David, cu adevărat bethleemit, care-și trăgea obârșia din Bethleemul purtător de Dumnezeu, ce îl împiedica, zic, să bea apă din fântâna din Bethleem, apă atât de dorită și după care atât de mult înseta? Pe David îl împiedica ce ne împiedică și pe noi astăzi; și el, ca și noi, era împiedicat să-și îndrepte pașii spre sfânta cetate Bethleem și să soarbă apa cea multdorită, de frica de dușmani. Ce poate fi mai dureros pentru un om decât să aibă bunul dorit în fața ochilor și să nu se poată bucura de el? Căci și atunci, ca și acum, tabăra filistenilor împresura Bethleemul. Pe noi, cei de acum, ne împiedică, ne înfricoșează și ne înspăimântă tot ce-l înfricoșa și îl împiedica și pe David, ca să ne apropiem de dumnezeiescul Bethleem, ca să dobândim acel bun dorit, aducător de fericire – de bună seamă, pentru că nu-i nimic care să ne fie sortit nouă mai fericit, mai de cinste, mai desfătător.

Dar, deși David, care dorea fierbinte să bea din fântâna Bethleemului, nu putea în clipa aceea, din pricina taberei dușmane a filistenilor, să ajungă la Bethleem – cetate purtătoare de Dumnezeu, care pururea se cere proslăvită cu cele mai mari laude –, cetate pe care atunci filistenii o țineau sub asediu, cu toate acestea, zic, a dobândit apa cea dorită de sufletul său, de vreme ce îi plăcea să bea acea apă materială. Și a dobândit-o, pentru că cei trei tovarăși ai lui, foarte curajoși și luptători puternici, aflând de dorința regelui și auzindu-l că zice, nu fără cel mai drept temei: *O, dacă mi-ar da cineva apă de băut din fântâna care este în Bethleem, lângă poarta cetății!* – fiindcă erau pe deplin încredințați că el era atât de constrâns de dorința de a bea apa care se ia prin simțuri, încât se cădea și să spună și să gândească așa, s-au aruncat într-o vădită primejdie pentru

viața lor, fiind hotărâți să îndure moartea pentru David; prin această tărie a sufletului lor, voiau să-și dovedească îndrăzneală neînfrântă sau, în mod sigur, să dovedească voința lor cea bună și aleasă, vrednică de admirație, și nebiruită față de căpetenia lor și de cuvântul său folositor, hotărâți să-și arate zelul și ardoarea sufletească față de el. Căci spune Mântuitorul: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, decât ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii lui* (In 15, 13). Așadar, spune mai departe Scriptura: *Cei trei viteji au pătruns în tabăra filistenilor, au scos apă din fântâna Bethleemului, care era lângă poartă, și au adus-o lui David* (II Regi 23, 17).

Ia aminte aici și vezi bunătatea lui David și măreția regească a tuturor virtuților lui. Căci, precum spune Cartea Regilor, el n-a voit să bea apa aceea, ci a vărsat-o, ca ofrandă, înaintea Domnului, zicând: *Să mă ferească Dumnezeu să fac una ca aceasta! Oare să beau eu sângele acestor oameni, care și-au pus viața în primejdie?* (II Regi 23, 17).

E limpede, așadar, că David n-a voit să bea această apă. Dar pentru ce n-a voit? N-a voit s-o bea, pentru că, luminat cu lumina proorociei, vedea de mai înainte cele ce vor fi, vedea de mai înainte, adică, că iudeii nu vor primi credința în Hristos, adică în Apa cea vie, Ce Se va naște din fântâna cea feciorelnică, după trup, Se va ridica din Bethleem, va ieși la lumină și va face să învieze toate. Așadar, David, ca proroc preainsuflat de Dumnezeu, înfățișa, de fapt, în mare, lipsa de credință a iudeilor în Hristos. Pentru aceasta, zic, acest bărbat dumnezeiesc n-a voit să soarbă apa ce-i fusese adusă, căci presimțea și prevedea, în chip încredințat, că mânioșii și nelegiuiții iudei nicicum nu vor da crezare propovăduirii lui Hristos, spre a lor nenorocire și pieire.

Noi însă, care primim cu bucurie și recunoștință pe Hristos Mântuitorul, și care am fost împodobiți cu dreapta credință (ortodoxă) și nu primim blestemata necredință a iudeilor, și totodată dăm anatemei rătăcirea minților, cea nelegiuită și urâcioasă în tot chipul, noi, care dorim mult, din răsputeri, să mergem la sfânta cetate Bethleem și să contemplăm cu ochii minții dumnezeiasca fântână de la poarta lui, care arată în chip mistic pe Fecioara de Dumnezeu purtătoare – căci ea a vărsat Apa cea vie, Care dă viață lumii – , noi, care avem dorința arzătoare, zic, să contemplăm cu toată grija Mântuirea, adică pe Hristos, Apa cea vie, Care a izvorât în Bethleem, Care a binevoit să Se nască astăzi ca om în această cetate – căci El este Mântuirea, și Viața, și răscumpărarea noastră) –, noi, zic, nu putem să ne apropiem de Bethleem.

Negreșit și noi suntem stăpâniți de dorință și tot așa arși de sete, însă de o altfel de sete decât cea care-l chinuia atunci pe rege; suntem, adică, stăpâniți de dorința de a vedea Apa, adică pe Hristos, precum minunatul acela David dorea să bea apă de la fântâna din Bethleem. Dar nu putem să ne hrănim sufletul și privirea din această Apă, nici măcar cu vederea ei, numai și numai de frica saracinilor. Cu adevărat, tabăra nelegiuiților agareni, cum am mai spus, împresurează și stăpânește vestita cetate Bethleem, tot așa cum odinioară era stăpânit de tabăra filistenilor, și nu lasă nici o cale liberă către ea și amenință cu bătaia și moartea pe tot cel care ar cuteza să pornească spre acea sfântă cetate și să se apropie de Bethleem, care nouă ne este preadorită și preadumnezeiască cetate.

Pentru aceasta, și cei închiși între zidurile acestei cetăți, ca și cei care suntem în această sfântă biserică a Născătoarei de Dumnezeu, luăm parte la această zi de sărbă-

toare și o sărbătorim în chip obștesc nu fără tristețe. Pentru aceasta, îndemn iubirea voastră, în Hristos Domnul, și mă rog și vă implor etc.[1]...

[1] Aici, în final, este o notiță în latinește, care spune: „În Codicele grecesc, de care ne-am folosit, lipsește sfârșitul rugăciunii care, după spațiul gol pe care autorul îl lăsase în carte, nu cred că a depășit trei sau patru perioade".

Cum se vede, lipsește rugăciunea cu care se încheie cuvântarea de Crăciun a Sfântului Sofronie, adică lipsește exortația morală, propriu-zisă, cuprinsă în câteva fraze. (*n.tr.*).

Cuvânt la Întâmpinarea Domnului[1]

I
Prăznuirea Tainelor lui Hristos. Măreția acestei sărbători

1. Una e Taina lui Hristos, alta, măreția sau strălucirea lui Hristos, Dumnezeul nostru. Căci mari sunt minunile Lui, ca unele ce sunt mai presus de puterea oricăror cuvântări de a se apropia și a ajunge la ele; căci minunile lui Hristos-Dumnezeu întrec puterea a toată înțelepciunea nu doar omenească, ci întrec chiar și puterea Puterilor îngerești, cele nevăzute de noi. Știm doar că îngerilor din cer li s-au dat, aparte, cuvânt și limbă nepricepute de om.

De aceea, voi grăi cu glas mare, dimpreună cu marele Pavel: *Unde este înțeleptul? Unde este cărturarul? Unde este cercetătorul acestui veac?* (I Cor. 1, 20). Unde sunt podoabele ritorilor? Unde, întrebările și răspunsurile filosofilor? Unde, meșteșugirile și înfloriturile cele înfrumusețate ale grămăticilor?

Neîndoios lucru este că Dumnezeu a socotit nebună înțelepciunea acestei lumi, zadarnică și deșartă, și mai degrabă nefolositoare; că a fost dată, ca dar și bunăvoință a

[1] Migne, *P. G.*, vol. 87/3, col. 3287-3302.

harului dumnezeiesc, de Dumnezeu neamurilor necredincioase, ca să cerceteze și să cinstească pe Dumnezeu, spre a-și veni în fire din greșeala și din deșertăciunea lor. Căci, *de vreme ce lumea n-a cunoscut pe Dumnezeu prin înțelepciunea lumii, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii* (I Cor. 1, 21). Și cu dreptate strig și voi striga împreună cu Pavel, de care se cuvine să ne minunăm acum și de el: *O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui! Căci nimeni n-a cunoscut gândul Domnului și nimeni n-a fost sfetnicul Lui* (Rom. 11, 33-34). Căci cum ar putea cel făcut să pătrundă cugetul Făcătorului? Sau cum ar putea să priceapă și să cuprindă ființa și știința Lui? Sau cum ar putea opera creată să dea sfat celui ce a plăsmuit-o pe ea, de parcă cel care a creat-o spre a fi desăvârșită s-ar lăsa pe seama sfatului ei și ar avea trebuință de ceea ce este nedesăvârșit?

De aceea, cele propovăduite de Apostolii Domnului sunt socotite nebunie de cei lipsiți de minte, pentru că înțelepciunea oamenilor s-a întunecat. Așa, Academia[1] a adormit, Stoa[2] a tăcut, Peripatusul[3] este gol, Liceumul[4] stă degeaba, Atena e călcată în picioare, căci după ce au părăsit pe Dumnezeu, Ziditorul tuturor, nu le-a mai rămas acestor „înțelepți" decât să-și facă dumnezei chiar din cele create de El. Căci școlile acestea luptă contra lui Dumnezeu și contra înțelepciunii Sale, socotind că cele ce se văd

[1] Gimnaziul din apropierea Atenei, unde-și ținea Plato lecțiile.

[2] Școala stoicilor, la Atena, unde învăța Zenon. Școala stoică și-a luat numele de la Stoa, o galerie împodobită cu picturi felurite.

[3] Locul, la Atena, unde filosofii își țineau lecțiile lor, plimbându-se (denumire împrumutată de la verbul grecesc *peripateo* - a se plimba).

[4] Gimnaziul din Atena în care-și ținea lecțiile Aristotel.

sunt mai mari decât Dumnezeu, nevoind să vadă că Dumnezeu este Cel ce le-a zidit. De aceea au și fost ele trecute sub tăcere și aruncate în hăul uitării.

2. De acum înainte e înfățișat și lăudat Nazaretul, în care s-au rostit Evangheliile, și e preaslăvit Bethleemul, în care Dumnezeu S-a născut în trup, și tot așa celelalte locuri în care Dumnezeu a viețuit și a săvârșit minuni. E pomenită apoi Golgota, unde Dumnezeu Și-a dus Crucea; apoi, e cântată Învierea, minunea prin care Dumnezeu S-a sculat din mormânt; se vorbește, iarăși, cu laude despre Sion și chiar sunt amintite, cu cinste, culmile de nord ale acestui munte, în care S-a arătat Hristos după ce a înviat din morți; apoi, este slăvit Muntele Măslinilor, din care Dumnezeu S-a întors la cer cu firea Sa omenească. Cele dinainte au fost date de o parte, și altele noi s-au pus în locul lor; au apus acelea, s-au ivit acestea; acelea s-au făcut praf și cenușă, acestea, strălucitoare; acelea, după dreptate, au fost disprețuite, pentru că n-au cinstit pe Dumnezeu; și pentru că aceste Locuri Sfinte au dat slavă lui Dumnezeu așa cum se cuvine, firește că și ele au fost încununate cu slavă și slăvite.

Acele învățături ale „înțelepților" erau urâtoare de oameni și de aceea ele îi trăgeau pe oameni spre pieire și-i aruncau în prăpastia iadului; aceste învățături ale lui Hristos sunt însă spre mântuirea oamenilor și de aceea ele îi aduc pe oameni din moarte la viață și-i trec de pe pământ la cer. Acelea au fost date uitării, pe acestea însă le cinstim sărbătorește și toți le prăznuim în ziua de azi și suntem instruiți sau inițiați în aceste învățături dumnezeiești, după cum și este firesc.

Sunt sărbători ale lui Dumnezeu, deopotrivă taine ce se săvârșesc în modul cuvenit și potrivit vieții acesteia

omenești, însă cuprinzând în ele, în mod tainic, pe Cel ce le plinește și le desăvârșește.

3. Dar poate că cineva ne roagă pe noi stăruitor, fie că-i stăpânit de necredință, fie că este împins de necunoașterea religiei creștine, să-i spunem ce este această taină – la care e de față această mare mulțime –, sau ce este această strălucire măreață a lui Hristos – pentru care se face acest alai și această întâmpinare.

Pentru fiii Bisericii, cei învățați și insuflați de Duhul Sfânt, toate cele ce țin de Domnul Hristos sunt limpezi și știute, și nimic nu le este lor necunoscut. De aceea, și eu voi spune limpede, și voi grăi, și voi lăuda cele ce sunt proprii sărbătorii acesteia, *căci nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos,* lucru spus limpede, mai înainte, de Pavel; dar tot prin vorbele lui Pavel voi răsturna cutezanța nerușinată a înțelepților celor din afara religiei creștine, căci spune încă: *Pentru că ea* (Evanghelia) *este puterea lui Dumnezeu* – putere negrăită! – *spre mântuire a tot celui ce crede* (Rom. 1, 16).

Cine, cu adevărat, ar putea să mă facă să mă rușinez să înfățișez puterea lui Dumnezeu cea negrăită? Cine, iarăși, ar putea să mă facă să mă rușinez să arăt că tainele credinței noastre nu fără pricină osândesc cu asprime misterele filosofilor, ale lui Aristagora, Anaxagora, Pitagora, Aristotel și Platon, apărători înțelepți ai unei înțelepciuni stricăcioase, filosofi care nu cunosc cele grăite de ei și care nu pot ei înșiși să priceapă cele pe care le afirmă? Pe aceștia i-a înțepat, după dreptate, pana de scriitori pescari[1] a

[1] Subnotița nr. 5, latină, din text, spune că expresia *„piscatorius... calamus"* (pana de scris, de pescar) folosită de Sfântul Sofronie, face aluzie la Sfinții Apostoli Petru și Pavel, deși numele lor nu este inserat în text. (*n.tr.*).

Apostolilor, însemnându-i ca și cu un fier roșu, iar cuțitul lor, ascuțit ca cel al cizmarului, a tăiat părțile moarte din scrierile lor, văzând că aceste lucruri lipsite de rațiune din scrierile lor sunt gunoaie și resturi bune de aruncat. Și după ce aceștia au fost înlăturați de la măreția sărbătorii noastre înțelepte – pentru că au îndepărtat înțelepciunea lui Dumnezeu și s-au îndepărtat ei înșiși de El și s-au umplut de nebunie deșartă și înșelătoare –, să cântăm cu toții, cu glas teologic, minunile și faptele cele adevărate săvârșite de Dumnezeu și să sărbătorim această zi măreață cu suflete curate. Căci acesta este un lucru foarte potrivit pentru sărbătorile dumnezeiești, și chiar acum Dumnezeu îi cheamă aici pe acești credincioși să-și prăznuiască sărbătorile.

4. Hristos Cel veșnic S-a născut cu trup, și, după felul nostru omenesc, Și-a ales Sieși Maică, care L-a născut aievea și în chip negrăit. Pe ea de curând, noi, care ne-am dobândit mântuirea prin ea, am preacinstit-o tainic în zi de sărbătoare. Iar după această zi, potrivit datinii, a urmat ziua a opta, ziua trupeștii tăieri împrejur. Și atunci noi, ca niște închinători cunoscători și supuși ai lui Dumnezeu, iarăși am petrecut această sărbătoare a Maicii Domnului – în chip tainic, fiindcă am primit fiecare din noi dumnezeieștile daruri ale lui Dumnezeu.

Acum însă altă taină și altă sărbătoare tainică urmează pentru cei credincioși, și cu alt dar ni se arată ea binevoitoare. Căci nimic nu pornește de la Dumnezeu, Cel născut, care să nu fie întru totul spre folosul oamenilor. Că S-a născut pentru noi, oamenii, din iubire adevărată, ca să ne înalțe pe noi, cei smeriți și nevrednici.

Ce sărbătoare este însă aceea pe care o prăznuim acum așa cum se cuvine lui Dumnezeu? Începutul și întreaga

desfășurare a vieții de pe pământ a lui Hristos sunt întru totul minunate: venirea Lui pe pământ, plină de cele mai frumoase roade; jertfa Lui cea de bunăvoie, peste măsură de greu de tâlcuit; trecerea Lui din loc în loc, plecând din dumnezeiasca cetate Bethleem către Ierusalim.

5. Dar cine poate să istorisească această trecere dintr-un loc într-altul a lui Dumnezeu?

De aceea, o, bărbaților, noi toți, laolaltă, suntem plini de o înțelepciune care nu-i în stare să izvorască ritorisire ce-ar putea cuprinde aceste taine negrăite ale lui Hristos. Căci ascultând cineva vorbirea despre petrecerea pe pământ a lui Dumnezeu cel nemărginit și despre trecerea Lui dintr-un loc în altul, cum n-ar râde fără oprire de cel ce spune asemenea lucruri, ca de unul care le bagă în cap oamenilor lucruri ce nu trebuie crezute și care nicicum nu trebuie primite?

Și totuși, iată, Cel necuprins și nemărginit vine în timp – oricât ar vrea cei de un neam cu El să respingă această vestire, chiar dacă nebunia lor a fost înfierată de El; Se arată în timp, Cel care nu e supus însușirii firești de ființă mărginită, ca noi, oamenii, fiindcă e Dumnezeu și e, dimpotrivă, nemărginit, atât prin natură, cât și prin putere – căci natura omenească este mărginită și cu putere mărginită; însă Se naște și vine în viață după rânduiala noastră omenească. Să crape de ciudă cel ce spune că altul este Fiul Cel ce S-a făcut văzut; blestematul acela, Nestorie, unul dintre fiii lui Hristos, ca și noi, aiurează și visează, în alt loc, că Fiul nici nu S-ar fi arătat; spunând acestea însă, de la sine, mai curând pe sine se convinge decât pe alții, în chip nelegiuit, prăpădind taina cu învățătura sa despre persoana lui Hristos, printr-o cutezanță ticăloasă. Nestorie a voit ca Fiul, Cuvântul cel veșnic, să Se arate născut

numai din Fecioara, iar nu născut din Tatăl. Dar drept și neîndoielnic este că Dumnezeu a săvârșit arătarea Fiului, adică El a făcut să fie văzut Fiul în lume. Cu adevărat, Cuvântul S-a făcut trup și substanță sau ființă și a primit contur fizic printr-o circumscriere corporală – S-a făcut, adică, trup aievea, omenesc, propriu, având depline toate cele ce sunt ale trupului, și cu însușiri care îl arătau trup deosebit de celelalte trupuri.

Poate să se înfurie blestematul de Eutihie, care tăgăduiește natura trupului în Cuvântul lui Dumnezeu, adică respinge adevărul că El S-a făcut trup, și aiurează spunând că arătarea Lui printre noi a fost cu adevărat o nălucă.

Căci dacă firea Cuvântului, Care S-a făcut trup, ar fi rămas una singură, și dacă ce se vedea ar fi fost o nălucă, dacă această taină a lui Hristos ar fi fost nălucire, atunci cu adevărat nici Cuvântul nu S-ar fi întrupat. Căci dacă nu Și-ar fi luat Cuvântul fire sau natură trupească, cum S-ar fi făcut trup, fără schimbare? Dar Cuvântul S-a făcut aievea trup și n-a cunoscut nicicum schimbare sau transformare fiind în trup. El Și-a primit natura sau firea trupească din preacurata Fecioară și, potrivit cu această natură, S-a născut cu adevărat din ea. De asemenea, El n-a suferit nici desfacere sau despărțire a naturilor, făcându-Se cunoscut în două naturi; nici n-a fost împărțit, din cauza deosebirii dintre cele două naturi, cum aiura Nestorie cel fără de minte; nici n-a amestecat substanța sau ființa lor, a căror unire s-a făcut în ipostas.

Astfel, Unul și Același Dumnezeu, fiind în Sine Însuși Dumnezeu, Se face cunoscut ca Om, Se arată Persoană unică, deplin alcătuită, constând din ambele naturi. Să nu se amestece însă însușirile proprii fiecărei naturi, căci din acestea se face o alcătuire unică, fără schimbare, care apare

în mod neîmpărțit, în ambele naturi, nici amestecând taina unirii celor două naturi, nici împărțind Persoana Sa!

II
ÎNTÂMPINAREA LUI HRISTOS. DARURILE ADUSE. ZILELE CURĂȚIRII

6. Astfel, Cel din Bethleem pornește la drum; astfel, se arată El ca om ce poate fi văzut, deși este ascuns ochilor lumii; astfel, Dumnezeu, Cel fără de trup, Se arată în trup; astfel, vine circumscris (cuprins) Cel care nu poate să fie circumscris.

Dar și noi să alergăm întru întâmpinarea Lui, noi, care cu multă credință slăvim și cinstim taina Sa, noi toți să venim la El cu sufletul plecat.

Cine va alerga cel dintâi înaintea Lui? Cine dintre toți va vedea pe Dumnezeu cu ochii săi? Cine va primi cel dintâi pe Dumnezeu? Cine va purta cel dintâi pe Dumnezeu în brațele sale?

Să nu alerge nimeni iute cu părere de rău, nimeni să nu meargă șchiopătând, ca ologii, când se cuvine să grăbească pasul, nimeni să nu ne taie calea asta sfântă, nimeni să nu întârzie la întâmpinarea lui Dumnezeu, nimeni să nu se lipsească de gustarea din această măreață sărbătoare, nimeni să nu rămână în afară de tainele religiei noastre, nimeni să nu se lipsească de voioșia aducătoare de lumină. Să nu se arate nimeni mai molatic decât preagrabnica alergare a bătrânului Simeon întru întâmpinarea Domnului; nimeni să nu se socotească mai greoi la mers decât acea bătrână Ana, ca nu cumva cei cu adevărat înaintați în vârstă, văzându-l pe unul ca acesta că abia se mai ține pe picioare și că adastă să meargă mai iute, aceștia, zic, să-l

osândească și să-l dojenească în față cu vorbele profeților, că are nu doar picioare slăbănoage, ci și suflet slăbănog, ba, poate chiar și necredincios este.

Să fie, dar, părtaș la alergarea întru întâmpinarea Domnului fiecare credincios, și nimeni să nu fie lipsit de lumina ce trebuie purtată de noi toți[1].

7. Căci noi aducem lumina strălucitoare a lumânărilor de ceară, prin care arătăm, pe de o parte, strălucirea Luminii dumnezeiești ce Se apropie și de la Care toate își dobândesc lumina strălucitoare, și care, înlăturând întunericul cel mai adânc, pe toate le luminează prin revărsarea îmbelșugată, Lumina cea veșnică; și încă, prin luminile de ceară, arătăm din plin strălucirea luminii sufletului nostru, cu care se cuvine să întâmpinăm pe Hristos. Căci precum Preacurata Maică și Fecioară a purtat în brațe Lumina cea adevărat și a luminat pe cei ce zăceau în întuneric, tot așa și noi, luminați de luminile Lui și ținând în mâini lumina ce se vede de toți, să ne grăbim să mergem înaintea lui Hristos, Care este lumina cea adevărată. Căci *fiindcă Lumina a venit în lume* (In 3, 19) și a luminat-o pe ea, pentru că era învăluită de întuneric, și fiindcă „ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de sus și a strălucit peste cei ce ședeau în întuneric" (v. Lc. 1, 78-79), noi învățăm că aceasta este taina noastră. Pentru aceasta mergem întru întâmpinarea Domnului ținând în mâini făclii aprinse, pentru aceasta, zic, alergăm purtând lumini, având în cuget și acea Lumină care ne-a luminat pe noi, dar gândind

[1] În subnotița nr. 8 a textului, în limba latină, ni se spune că această eshortație este o aluzie la îndatorirea fiecărui credincios de a participa la această sărbătoare, purtând o lumânare de ceară, așa cum se vede și din textul următor, unde se dă tâlcuirea folosirii lumânărilor de ceară la slujbele divine (paragraful 7). (*n.tr.*).

și la lumina ce va să fie, pe care noi o vom primi de la Lumina-Hristos.

Pentru aceasta, să alergăm cu toții, și toți să ieșim întru întâmpinarea Domnului, ca nu cumva, lenevindu-ne, să fim cândva osândiți chiar de El, ori de nerecunoștință, ori de înfricoșata învinuire de dispreț față de El; ca nu cumva să auzim cele auzite mai înainte de cei învăluiți în întunericul sufletesc, că le spune El Însuși, ori cele auzite de iudeii ce trebuiau luminați: *Lumina a venit în lume, dar oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele* (In 3, 19) – că totdeauna răutatea întunecă sufletul și nu-l lasă să vadă Lumina; iarăși, să nu fim osândiți să auzim grăite despre noi cele spuse în Sfânta Evanghelie: *Și Lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o* (In 1, 5), așadar, *a venit Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume* (In 1, 9).

Așadar, fraților, toți să fim luminați, toți să fim împodobiți sufletește. Nimeni dintre noi să nu rămână nepregătit pentru această măreață sărbătoare, nimeni să nu rămână acoperit de întuneric în fața acelei Lumini, ci să-I ieșim înainte strălucitori; toți, deodată, să-L întâmpinăm luminați și să primim Acea Lumină strălucitoare și veșnică, împreună cu bătrânul Simeon și, tresăltând cu sufletele pline de bucurie, împreună cu el, să cântăm cântare de mulțumire lui Dumnezeu-Tatăl, Părintele Luminii, Care a trimis Lumina cea adevărată și a înlăturat bezna întunecată, și pe noi toți ne-a luminat cu lumină strălucitoare.

Căci mântuirea cea de la Dumnezeu, gătită înaintea feței tuturor popoarelor, a arătat-o și spre slava noastră, a celor ce suntem noul Israel; noi am văzut mântuirea de la Dumnezeu, prin Domnul Hristos, și am fost pe dată slobozi de acea osândă veche și întunecată, așa cum a fost slobozit Simeon din lanțurile vieții de acum, după ce a văzut pe Hristos (v. Lc. 2, 30-32).

Noi, cei de azi, am îmbrățișat, prin credință, pe Hristos, Care a pornit din Bethleem către noi, cei care ne-am făcut, din neamuri cum eram, popor al lui Dumnezeu – căci El este mântuirea lui Dumnezeu-Tatăl; și am văzut cu ochii noștri că Dumnezeu S-a făcut Trup și, după ce am primit icoana văzută a lui Dumnezeu în brațele minții noastre, am fost proclamați „Noul Israel"; și pentru aceasta sărbătorim an de an praznicul acesta și niciodată nu vom da uitării această mare zi.

8. Dar, oare, Hristos, Cel pretutindeni de față, Se apropie de noi? Oare Lumina, Care pe toate le umple, Se arată în mijlocul lumii, în văzul tuturor? Căci nimic nu-i lipsit de strălucirea Lui, pentru că El, prin natura Sa dumnezeiască, nu este mărginit de nimic și nu poate fi împiedicat de ceva în lucrarea Sa; El voiește nu numai să împlinească Legea Veche, ci s-o și desăvârșească.

Ba, mai mult, El Se apropie de noi și, făcând cunoscută de mai înainte Nașterea Sa cea întru totul mai presus de fire, proorocește despre Sine prin glasul lui Moise. Dar care e prorocia aceasta? Iată care: *Toată partea bărbătească, ce deschide pântecele, sfânt Domnului se va chema* (Ieș. 13, 2; Lc. 2, 23).

Cu adevărat, El Însuși a împlinit această poruncă, întrecând vestirea proorocească, în vremea când, arătându-Se din pântecele Fecioarei, n-a lipsit-o pe ea de fecioria ei și, ieșind din pântecele ei, n-a stricat legătura sa. Căci despre El s-au spus acestea limpede de mai înainte. Și numai El singur S-a născut din cea singură Fecioară, singur S-a născut din pântecele cel fără sămânță și singur răsărind din pântecele Fecioarei, a cruțat-o pe ea, fiindcă S-a născut

din ea fără să-i fie stricat harul fecioriei. Și a venit în lume fără să fie micșorată strălucirea slavei Lui dumnezeiești; a mers în lume, ca om, fără să fie ruptă legătura Lui cu Dumnezeu. Acestea toate Îl arată pe El că este Dumnezeu, Care S-a născut, și totodată dau mărturie îndeosebi că ea, cea care a născut, este Născătoare de Dumnezeu. De aici se vede, iarăși, că scelerat este Nestorie, care nu vrea să spună nici că Dumnezeu este Cel care S-a născut, și nici nu primește că aceea care L-a născut este și se numește Născătoare de Dumnezeu. De aici se vede că se cuvine să fie blestemat Eutihie, care Îi tăgăduiește Domnului Hristos chiar trupul Lui și nu primește că are fire omenească, asemenea nouă.

Dar în ce chip *S-a făcut trup Cuvântul* (In 1, 14), Care a voit să Se facă trup din pricina noastră, dacă nu a luat asupră-Și natura trupească, din noi, cu adevărat, și nici nu Și-o avea unită cu El Însuși, ca să arate luminat că El, Cuvântul, Care mai înainte era netrupesc, a luat asupră-Și aceeași natură trupească, ca și noi, și S-a făcut om cu adevărat, împreună cu noi? Cum, dacă n-ar avea trup de același fel cu trupurile noastre și suflet de același fel cu noi, suflet de care atârnă însușirile noastre cele firești?

Așadar, Cuvântul, făcându-Se trup, a dorit să ne izbăvească pe noi de păcat și, Dumnezeu fiind, El Însuși S-a făcut Om cu adevărat, fără să aibă nimic neadevărat în natura Sa și nici amăgindu-ne pe noi, oamenii; dar, luând asupră-Și natura omenească, ne-a dat-o nouă în dar pe a Sa.

9. Iar dacă n-ar fi așa cum cugetăm noi despre trupul cel aievea al Domnului Hristos, cum ar spune Evanghelistul acestea: *Și când s-au împlinit zilele curățirii lor* (Lc. 2, 22)?

Ce fel de curăție poate să fie, o, nevrednicule Eutihie, dacă în Hristos nu era un trup adevărat, dacă natura omenească nu era unită cu Cuvântul? De ce curăție avea nevoie natura cea dumnezeiască, fără de trup omenesc? Ce fel de necurăție s-ar putea vedea în Dumnezeirea lipsită de trup omenesc? De altminteri, lucrul acesta a și fost înfățișat în scris, ceva mai jos, potrivit stării în care se aflau oamenii pe atunci, dar s-a scris îndeosebi pentru tine, Eutihie, din pricina închipuirii tale nebunești și a neghiobiei tale împietrite, și a maniheilor cei de același soi.

Căci nici Hristos, Cel ce este Curățitorul de păcate al tuturor, nu avea nevoie de vreo curățire, mai cu seamă fiindcă că singur El primise trup neîntinat, și nici cea care L-a născut pe El, Fecioară cu adevărat neîntinată și neprihănită, care a născut Curățirea tuturor, nici ea n-avea nevoie de curățirea cea după Lege. Și s-a adăugat în scris aceasta cu privire la „zilele curățirii lor" potrivit Legii, ca nu cumva Hristos să fie socotit surpător al Legii.

III

La Întâmpinarea Domnului sunt îngăduiți dreptcredincioșii (ortodocșii); ereticii nu sunt primiți

10. Dar ce a purtat Fecioara în curatele sale mâini, sau ce a primit Simeon în brațele sale, dacă nu pe Dumnezeu, Cel ce S-a făcut trup și ființă aievea? Dreptul Simeon primea pe Dumnezeu-Fiul, ca un proroc, cu simțire evlavioasă, și Îl aducea lui Dumnezeu-Tatăl, împlinind astfel Legea în duhul ei, spunând, cu buze recunoscătoare: *Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace* (Lc.a 2, 29). Iar aceasta i se vestise lui de Duhul Sfânt, că adică nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului, când va vedea și legătura Legii că este dez-

legată. El dobândea și îndeplinea rolul de Lege, zicând, mai departe: *Fiindcă văzură ochii mei mântuirea Ta* (Lc. 2, 30). Legea mozaică nu era Mântuirea; căci era veche, bătrână și neputincioasă în vremea când a fost *văzut* Hristos, adică Mântuirea de la Dumnezeu, dar, din neputința ei, era adusă iarăși la sănătate, iar din învechire, scoasă și înnoită potrivit cu ceea ce este nou; Lumina-Hristos, izbăvind pe vechiul Israel de toată învechirea și aducând neamurile la El, era văzut cu ochii lor de toate neamurile. De aceea bătrânul Simeon strigă cu glas mare și, strigând, vestește: *Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace;* că *văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor; Lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Tău Israel!* (Lc. 2, 29-30).

Noul, ieșind din vechi, și Galileea neamurilor a fost luminată, și Noul Israel s-a arătat și a privit și s-a îndreptat către Hristos-Lumina.

11. Dar ce altceva a văzut cu ochii săi dreptul Simeon decât trupul Domnului, asemenea cu al nostru și care se putea vedea de toți, care dovedește și combate nebunia lui Eutihie, răsărită din semănătura maniheică? Căci, prin natura ei, Dumnezeirea scapă privirii și nu poate fi văzută cu ochii omenești.

Să se retragă și împreună să plece Eutihie și Nestorie de la această sărbătoare a noastră, ca unii ce îi sunt dușmani și străini de ea, dușmani ce luptă să strice veselia acestei sărbători; căci acesta, Nestorie, împarte pe Hristos, Cel neîmpărțit, iar acela, Eutihie, amestecă, în mod nelegiuit, pe cele care nu pot să fie amestecate. Nicicând sărbătoarea noastră n-a îngăduit să fie „cinstită" de astfel de dușmani și străini. De aceea, curățiți-vă! De aceea, luminați-vă! De

aceea, cinstiți tainele cele legate de Hristos, ca niște prieteni ai Săi! Că El nu îngăduie să alergați întru întâmpinarea Lui și nici nu suferă să-L vedeți cu ochii voștri, ci poruncește ca unii ca voi să fie izgoniți și rânduiește ca nelegiuiții să nu ia parte la alergarea către El!

Să plece, împreună cu Nestorie și Eutihie, și eunomienii, și eudoxienii, și asterienii, iar cu aceștia să plece și maniheii, apolinariștii, severienii și dioscurienii, și toată acea cangrenă nenorocită și cu adevărat nebunească[1]!

Cu adevărat, aceia, Nestorie și Eutihie, din pricina trupului celui văzut al lui Hristos, au încercat să se ridice și împotriva Dumnezeirii Sale, cea desăvârșită și nevăzută, și s-o surpe; au încercat să spună cu tărie că Dumnezeirea lui Hristos este de o altă natură și substanță, diferită de natura ce este în Tatăl, Care a născut pe Fiul, socotind, cu cutezanță, această natură între lucrurile create și hotărând că Hristos-Dumnezeu a fost creat. Însă eu zic: după amândouă naturile, și după cea dumnezeiască, și după cea omenească, El se cuvine cinstit și slăvit.

Ceilalți în schimb (Eudoxius arianul, Asterius sofistul, Apolinarie laodiceeanul, Severus antiohianul, Dioscur alexandrinul, acefalienii), din pricina acelei Dumnezeiri a lui Hristos, Dumnezeire care nu Se vede, voiesc să scape și de trupul Lui, născocind minciuni împotriva acestuia. Ei, luând numai acele însușiri care sunt proprii unei singure naturi, își închipuie că e amestecare a substanțelor unite și primesc cu bună dispoziție sufletească nenorocitele înșelăciuni ale lui Apolinarie și Polemon.

[1] Sub textul coloanelor 3295 și 3296 sunt opt note bibliografice, în latinește, dense, care menționează pe toți capii ereziilor pomenite aici de Sf. Sofronie. În aceste note sunt indicate și operele Sfinților Părinți, și sinoadele care au combătut aceste erezii și pe autorii lor. (*n.tr.*).

Acestora să li se adauge ebioniții și samosații, paulinii și bardesanii, și împreună să fie izgoniți de la această sărbătoare a noastră. Pentru că ei, cu adevărat, socotesc că Hristos e doar numai om, și încă la fel cu noi, și, cugetând că El e lipsit de cele ce sunt proprii Dumnezeirii, nu L-au numit nicicum Dumnezeu.

Aceia, socotind că Hristos nu este Dumnezeu veșnic, adică nu este deopotrivă cu Tatăl după veșnicie, spuneau că S-a arătat Dumnezeu numai prin întruparea cea de negrăit din Maria.

12. O, dacă toți necredincioșii laolaltă, sau toți câți și-au pierdut mințile urmându-i pe ei în chip nelegiuit, sau au ieșit din Biserică, îndată după ei, cu furie, o, dacă toți aceștia, zic, ar fi înlăturați de la întâmpinarea lui Hristos-Dumnezeu, așa încât noi, cei care simțim și cugetăm cele ale dreptei credințe, noi toți, cei care ne închinăm Lui în această zi de sărbătoare, să venim întru întâmpinarea lui Hristos-Dumnezeu nepătați de vreo învățătură diferită sau de vreo erezie și, împreună cu bătrânul Simeon și cu bătrâna prorociță Ana, să-L primim în brațe! Căci amândoi ajunseseră la bătrânețe și, de bună seamă, urmând ei Legea și Prorocii, așteptau acea slobozire din viață. Căci până la plinirea arătării lui Hristos cu luminile Sale, tot timpul Legea a fost stăpânitoare, și prorocii prevestitori, după ce au fost împlinite de Dumnezeu cu înțelepciune tainele cele cu privire la Hristos, au prorocit despre Hristos lucruri uimitoare.

Noi, cei strămutați din mulțimea neamurilor în Noul Israel și numiți popor nou al lui Dumnezeu, să mărturisim și noi, și să cântăm psalmi, *să cântăm Domnului cântare nouă* (Ps. 97, 1). Noi, înnoiți în chip minunat și suiți întru înălțime prin arătarea lui Hristos, alungând toată „strălucirea" păgânătății împreună cu rânduielile Legii

Vechi și cu tot ce se arată nevrednic de această preaslăvită sărbătoare a lui Hristos – pentru ca sărbătoarea aceasta măreață să înțelepțească trupul nostru, noi toți, zic, să cântăm Domnului cântare nouă. Căci am fost înnoiți și, din vechi cum eram, ne-am făcut noi, și am primit poruncă să cântăm cântare nouă lui Dumnezeu și Tatăl, Care ne-a înnoit pe noi toți prin arătarea lui Hristos și cunoscut ne-a făcut nouă că suntem poporul Său cel nou. *Să cântăm Domnului cântare nouă, pentru că lucruri minunate a făcut* (Ps. 97, 1); cu adevărat, un lucru mai minunat decât toate a făcut prin arătarea lui Hristos, prin care toate s-au înnoit, prin care cele vechi, pierdute prin păcatul strămoșesc, au fost redobândite; prin care au fost văzute cele noi, și toate, fiind supuse lui Dumnezeu, au fost întoarse la tinerețea cea dintâi.

13. Ce fel de lucruri sunt acestea, ne grăiește lira Duhului Sfânt, zicând: *Mântuitu-l-a pe el dreapta Lui și brațul cel sfânt al Lui* (Ps. 97, 2). Dar ce sunt acestea, mă rog, „dreapta" lui Dumnezeu-Tatăl și „brațul" Său cel sfânt, dacă nu Fiul cel Unul, prin Care El pe toate le-a făcut, prin Care a zidit cele ce mai înainte nu erau, prin Care pe cele ce nu existau le-a adus la existență? Pe acestea care se pleacă apoi spre pieire și învechire – căci tot ce se învechește și îmbătrânește, după firea lui totdeauna înclină spre pieire –, pe toate acestea, zic, El le păstrează cu însăși dreapta Lui cea atotputernică și cu brațul Său sfânt și preaînalt.

Cei îmbogățiți cu lumina cunoștinței celei dumnezeiești și luminați în chip minunat cu mintea, cu inima și trupul, mărturisesc că singur Hristos este Acela care a venit la noi cu trup asemenea nouă, pentru dobândirea tuturor celor zidite, pentru așezarea lor, adică, în starea cea dintâi. Prin El, suntem păstrați nevătămați și am fost scoși

din învechirea noastră, am fost răscumpărați și făcuți frământătură nouă lui Dumnezeu (v. I Cor. 5, 7), noi care ne înfățișam ca aluat vechi și acru.

14. Căci ne numim și suntem cu adevărat „dreapta lui Dumnezeu", în chip neașteptat, ca niște făpturi păstrate nevătămate și înnoite prin brațul Lui preaputernic. Pe acestea le cânta David cu glas dulce, frumos răsunător, prorocind cu har: *Mântuitu-l-a pe el dreapta Lui și brațul cel sfânt la Lui*[1].

Căci, negreșit, aveam nevoie de mântuire, și brațul lui Dumnezeu retrăgându-se, suspinam după răscumpărare chiar din ceasul vechii noastre căderi, cea de moarte. Nouă, celor care aveam nevoie de mântuire și suspinam după ea, ne-a vestit psalmistul slăvita întărire a Dreptei și Brațului Tatălui spre înnoire și odată cu ea venirea lui Hristos spre mântuire, cum grăiește cântarea cea de Dumnezeu insuflată: *Cunoscută a făcut Domnul mântuirea Sa; înaintea neamurilor a descoperit dreptatea Sa*[2].

Iar Simeon, care închipuie Legea Veche, la aceasta cugetând și primind în brațe pe Hristos, aflându-și bucuria în Hristos, pentru că Lui I-a fost încredințată mântuirea, a grăit cu glas mare către Dumnezeu: *Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace* – Hristos cu adevărat este vestit și numit „Pace", în cer și pe pământ –, *că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor; Lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Tău Israel!* (Lc. 2, 29).

Deplină este prorocia! Desăvârșită, făgăduința! Luminat și tâlcuit, ce era greșit! Cum e cuprins de slavă ce era de slavă lipsit! Până și eu, și odată cu mine Legea, m-am

[1] Ps. 97, 2.
[2] Ps. 97, 3.

izbăvit de ce era vechi și m-am făcut nou, și privind Mântuirea Ta, Doamne, și ațintind bine ochii mei bătrâni spre slava Ta, mi-am redobândit cu totul încă și vigoarea tinerească, neîmbătrânită și fără zbârcitură.

Cu adevărat Hristos S-a făcut Lumină neamurilor și pe poporul cel nou născut duhovnicește, pe Noul Israel, l-a umplut de o minunată și aleasă slavă, l-a împărtășit cu slava cea fără de bătrânețe, l-a luminat cu lumina cea neîmbătrânitoare, care nu mai poartă cu ea zbârciturile bătrâneții din Lege.

IV

Tâlcuirea prorociei lui Simeon și a Anei

15. Bătrânul Simeon, văzând Mântuirea lui Dumnezeu, adică pe Hristos, a grăit către El cuvinte pline de recunoștință. Purtând pe brațele sale Mântuirea, adică pe Fiul lui Dumnezeu-Tatăl, bătrânul Simeon a înmânat tuturor Mântuirea, le-a dat tuturor minunata răscumpărare. Îndreptându-se însă către Fecioara, care a zămislit și a născut cu trup Mântuirea lui Dumnezeu, și către Iosif, socotit tată al acestei Lumini, însă străin de nașterea trupească a Luminii, bătrânul Simeon rostește o prorocie: *Iată*, zice el, *Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel* (Lc. 2, 34).

Pruncul cel nou-născut este cu adevărat pus spre căderea celor robiți de litera Legii și spre ridicarea fiilor Harului; spre căderea celor care mai cinstesc încă cele vechi ale Legii, și spre ridicarea celor ce iubesc cele noi și evanghelicești; spre căderea celor ce se fălesc că au drept părinte trupesc pe Avraam, și spre ridicarea celor ce sunt fii prin credință ai faptelor lui Avraam; spre căderea celor îmbră-

cați în vechiul Adam, în ceea ce privește înțelepciunea, și spre ridicarea celor ce cugetă înțelepțește la îmbrăcarea în Noul Adam; spre surparea celor ce cugetă la cele ce sunt țărână și pământ, și spre ridicarea celor care năzuiesc după cele înalte și cerești. Căci primul Adam, făcut din pământ, fiind din pulbere, a avut simțire pământească. Cel de-al doilea Adam însă, Care e purtat cu trupul de mâinile mele și Care El Însuși mă poartă pe mine, cel care-L port pe El, vine la noi din cer și dăruiește plată cerească tuturor celor care primesc cu credință venirea Lui și cu adevărat leapădă haina lui Adam cel dintâi și cu adevărat doresc nașterea lui Adam celui nou. Și celor ce L-au primit cu credință, El le dă putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu și Tatăl (v. In 1, 12); aceștia nu din pofta cărnii s-au născut, nici din voință bărbătească, ci din Dumnezeu s-au născut, după har, iar nu după fire, căci nu sunt din ființa Sa dumnezeiască.

16. Singur Fiul tău, o, Maică Fecioară neîntinată, S-a născut din Dumnezeu, după fire, și este deoființă cu Dumnezeu-Tatăl; El singur S-a născut din Dumnezeu-Tatăl, cunoscut ca Unicul Său Fiu, și întrupându-Se aievea din tine, Fecioară, a primit naștere omenească.

Însă prin sufletul tău, Fecioară, care ai văzut tainele cele mari ale lui Dumnezeu și care ai născut pentru noi Vistieria harului, va trece sabie (v. Lc. 2, 35), care va străpunge inima ta, cutremurată de durere când Îl vei vedea cu ochii tăi țintuit pe Cruce, între tâlhari, ca să răpună moartea care ne omora pe noi; cu adevărat, El ne dă viață nouă, celor care, după dreptate, eram morți, și dezleagă din lanțurile păcatului pe om, pe cel legat din vechime de satana și legiunile sale de draci. Dar sabia ce te va străpunge nu va dăinui mult în sufletul tău, nu va rămâne pururea în tine, pentru că niciodată, o, Maică a lui Dumnezeu, Cel zămislit din tine dumnezeiește și Cel ce S-a născut din tine în chip minunat nu te va lăsa să fii uitată de Dumnezeu. Firește, durere omenească te va stăpâni din pricina înfricoșatelor Patimi și a răstignirii pe Cruce, și omenește vei cugeta unele ca acestea: Cum Dumnezeu, Care prin fire nu este nici muritor și nici pătimitor, primește să fie răstignit pe Cruce? Cum are parte de ocări între tâlhari Cel ce este veșnic lăudat de îngeri cu cântări de slavă? Cum bea oțet și fiere Cel ce dă hrană tuturor celor înfometați și băutură tuturor însetaților? Cum suferă moartea Viața care dă viață tuturor celor lipsiți de viață? Cum e străpunsă cu sulița coasta Celui care a străpuns toată moartea cu lancea ce nu se vede cu ochii cei trupești, adică cu sabia Duhului Sfânt, nevăzută? Cum îndură îngropăciunea de trei zile Cel ce a îngropat moartea și stricăciunea, Cel ce a scos din mormânt pe cei îngropați, Cel ce a dat viață celor chemați din moarte, care-și aveau trupurile moarte din Adam și-și treceau, unul de la altul, aceste trupuri moarte din pricina înfricoșatei căderi pricinuite de același Adam, al nostru cel dintâi părinte?

Toate acesta văzându-le, nu vei rămâne nerănită, dar nu vei petrece multă vreme în nedumerire; sabia unor atât de mari și groaznice dureri îți va străpunge inima și mintea, dar nu va rămâne multă vreme împlântată și mult nu va ședea, căci iute va fi îndepărtată de Cel zămislit de tine fără sămânță bărbătească, de Cel născut din tine cu naștere de pururea Fecioară.

17. Nu e nimic, îndeobște, mai înfricoșător și mai de necrezut ochilor pentru cei ce nu pricep aceste lucruri. De aceea, în multe inimi se descoperă cugetări ce nu pot să privească dumnezeiești și minunatele taine ale tale, cugetări care nu pot să vadă nici chiar minunile cerului. Pentru

aceasta, cel care nu crede cade din starea de laudă, dar se ridică și e scos la lumină, la viață și la nemurire, cel care crede în Fiul tău și vestește cu gura că este Însuși Dumnezeu, și crede că tu, cea care L-ai născut, ești Născătoare de Dumnezeu. De aceea, Hristos, astfel născut din tine, cu drept cuvânt, este pus ca un semn pentru cei necunoscători ai tainelor Sale, semn care va stârni împotriviri contra Lui, iar cei care s-au făcut părtași necredinței în El vor suferi cădere din care nu se vor mai putea ridica (v. Lc. 2, 34). Aceștia nu vor vedea niciodată învierea din morți și viața care este în ceruri, pentru că n-au crezut în viața veșnică.

După ce a grăit acestea, bătrânul Simeon a tăcut și a făcut să tacă și să înceteze și puterea Legii, văzând că Legiuitorul Însuși a venit și rămâne pe pământ, într-o desăvârșită potrivire cu cele prorocite în Legea Sa. Căci S-a arătat Hristos, plinirea Legii, și nu este nimeni care să contrazică pe Pavel când spune că celui ce crede Hristos îi este spre mântuire, dar celui ce are necredința în suflet, îi este spre ruină și pieire (v. Rom. 1, 16).

18. De față la aceasta e și Ana, apropiindu-se cu pași de bătrână – căci și ea chema ajutorul dumnezeiesc, ca să împlinească taina profeției –, în vremea când duhul profetesc mărturisea că Domnul a făcut cunoscută Mântuirea Sa și că a descoperit dreptatea Sa înaintea tuturor popoarelor. Duhul profetesc mărturisea, de asemenea, încetarea Legii, căci era doar umbră și preînchipuire și punea asupra oamenilor sarcini grele, cu anevoie de purtat (v. Mt. 23, 4). Acum s-a descoperit tuturor Harul, al cărui jug e bun și povara ușoară (v. Mt. 11, 30).

Și fiindcă încetase Legea, Hristos, despre care vestesc profeții, Cel care le-a insuflat lor profețiile și i-a trimis să profețească, Însuși El a venit pe pământ.

Cu adevărat, Ana, pe când strălucea harul profetesc în ea și grăia către cei care așteptau răscumpărarea lui Israel, le dăruia dumnezeiască mângâiere tuturor și le spunea că a venit Răscumpărătorul (v. Lc. 2, 38) tuturor, că S-a arătat Mântuitorul lumii, Care voiește să răscumpere chipul Său și să dea mântuire omului celui creat de El. Căci tocmai pentru aceasta Hristos are numele de „Iisus", fiindcă cu acest nume este numit Iisus Mântuitorul.

19. Pe când toate aceste lucruri se dădeau pe față, prin cuvinte, Maria, Maica Domnului, stătea uimită, iar împreună cu ea se minuna și Iosif, care era de față. După ce au săvârșit cele rânduite de Lege – căci Hristos venise să împlinească toate cele ale Legii, dar să pună capăt prescripțiilor legale –, Maica Domnului și bătrânul Iosif se întorc în Nazaret, unde Fecioara primise închinarea Arhanghelului Gavriil – ea, care a născut pe Mântuitorul, care a zămislit Prunc fără sămânță bărbătească, rămânând în naștere fecioară –, tuturor celor ce văd, vestind că S-a făcut cunoscută Mântuirea lui Dumnezeu (v. Lc. 2, 30), că a strălucit neamurilor Lumina, că S-a arătat Răscumpărarea și Dreptatea tuturor marginilor pământului, și că slava dumnezeiască și lumina veșnică, nestricăcioasă și nepieritoare, i-a îmbrăcat pe cei ce o așteptau.

V

TÂLCUIREA ADUCERII JERTFEI DE TURTURELE ȘI PORUMBEL. SFÂRȘIT

20. Dar ce vor să însemne turturelele, sau pentru ce au fost luați puii de porumbel pe care Hristos îi aduce spre jertfă, când merge la Ierusalim, ca să Se înfățișeze pe Sine lui Dumnezeu-Tatăl? Sau pentru ce a adus ca jertfă o pe-

reche din două neamuri de păsări, deosebite unul de altul, dacă cea care a născut a rămas fecioară?

El aducea Tatălui, pentru Sine, aceste viețuitoare, fiindcă turturelele și porumbeii sunt socotite cele mai curate păsări dintre toate zburătoarele. Pe lângă faptul că amândouă aceste soiuri de păsări sunt curate și n-au în ele nimic urât, fiecare dintre aceste soiuri are, în același timp, și o oarece însușire sau virtute proprie lui; și aceste păsări arată că au ceva ales și deosebit față de celelalte păsări, înnăscut în ele, pentru că acest neam de păsări aduce mult folos celor ce îl privesc duhovnicește. Căci nici învățătura cu privire la păstrarea Legii nu se referă numai la litera ei. Legea cuprinde ceva tainic, duhovnicesc, cu mult mai presus decât ceea ce se arată prin literă și de mai mare preț. De aceea, Legea mă ucide pe mine, cel care urmez numai litera ei, *pentru că litera ucide, iar duhul face viu* (II Cor. 3, 6) pe cel ce se supune Duhului, cum se cuvine; dacă însă litera Legii se desface de învelișul ei într-un anumit fel, duhul dă la iveală miezul ce se ascunde sub literă, și dezvăluie vistieria de învățături tăinuită acolo, ca să ajungem astfel la bogăția aceea nesfârșită de învățături.

Cum am spus, turturelele și porumbeii sunt păsări curate. Ba mai mult, turturelele sunt stăpânite de cea mai înaltă virtute a înfrânării, încât de se întâmplă să-i moară uneia perechea, nu suferă să-și ducă traiul împreună cu altă turturea și-și petrece tot restul vieții de una singură, ducându-și cu cinste văduvia, mai degrabă decât să îndure împerechere cu altcineva.

Porumbeii, și ei, sunt cu adevărat foarte curați, fără de răutate, lipsiți de orice pornire de a vătăma pe cineva, iar pentru această nevinovăție și lipsă de răutate a lor, Hristos îi numește *blânzi* (Mt. 10, 16). Aceștia sunt gata să se întoarcă îndată chiar la cei ce le fac rău, ca și cum n-ar fi pățit nimic, semn de cea mai mare blândețe și dovadă, ca să spun așa, de multă și mare nevinovăție.

Într-adevăr, turturelele cele caste își duc viața retrase, singuratice; iar nevinovații porumbei nu numai că se sălășluiesc pe lângă casă, dar sunt și foarte atașați de oameni. De acest lucru ne convinge acel porumbel gingaș care s-a întors în corabia lui Noe, aducând în cioc o ramură de măslin și arătând sfârșitul potopului ca pe o milostivire a lui Dumnezeu; iar în mod tainic sau ascuns, porumbelul a arătat venirea lui Hristos pe pământ, cu blândețe și cu bunătate, însușiri care se cuveneau și Tatălui, și Sfântului Duh. Hristos a fost, cu adevărat, plin de milă față de neamul omenesc, arătându-i dragoste dintotdeauna.

Fiindcă era vreme de seară atunci când porumbelul acela care purta frunza de măslin în cioc s-a întors în chip profetic la Noe, al doilea părinte al vieții după Adam, începătorul vieții, prin aceasta, zic, a vestit milostivirea ce avea să fie a lui Hristos, când vremea Vechiului Testament se plecase spre seară.

21. Este cu totul neîndoielnic, deci, că Hristos voiește ca aceia care se apropie de El să aibă curăția înfrânării în cel mai înalt grad și să priceapă, înțelepțește, măreția nevinovăției, ca, prin aceste virtuți, să fie și mai mult împodobiți sufletește și să înveselească pe Hristos – Care i-a zidit și din milostivire pentru oameni S-a pogorât pe pământ, ca să-i mântuiască –, ca El să vadă acestea și să Se veselească și să-i primească cu bucurie pe cei ce-L întâmpină pe El. Căci prin nimic nu se cinstește așa de bine Dumnezeu ca prin desăvârșită înfrânare și curăție, unite cu o deplină nevinovăție.

Lucru vrednic de cinste, plăcut și aducător de pace și neatins de zbuciumul treburilor zilnice e să te alipești de

Dumnezeu pe cât se poate de mult, nelăsându-te prins de nici un lucru, adică nerăpit și smuls de îndeletnicirile lumești. Celor care se abat de la îndeletnicirile lumești pare să le grăiască psalmul aceste cuvinte: *Opriți-vă și vedeți că Eu sunt Dumnezeu* (Ps. 45, 10), ca și cum ar spune că Dumnezeu obișnuiește să-Și arate strălucirea sfințeniei Sale celor care încetează să lucreze cele lumești și-și duc viața în singurătate.

Strălucitoare și frumoase sunt, tot așa, blândețea, comuniunea sufletească, iubirea întreolaltă, cu care poate fiecare să-și ducă viața în chip drept, având milă firească de aproapele și purtare potrivită cu mila, virtuți prin care ajungem să ne asemănăm tot mai mult cu Dumnezeu.

22. Dar pentru ce aduce Maica Domnului ca jertfă două păsări? Aduce două păsări fiindcă așa poruncea Legea și fiindcă Unul și Același Hristos S-a arătat cu două naturi. Cu adevărat, S-a făcut cunoscut cu două naturi unite, dar fără împărțire ori amestecare între cele două, cea dumnezeiască și cea omenească, din care era alcătuit.

Dar și noi am fost alcătuiți din două elemente, din suflet și trup, și îndoită ne este alcătuirea. Și de vreme ce ne arătăm noi a fi și cu suflet, și cu trup, să săvârșim cele ce sunt de cinste și cuvenite cu cele două părți ale făpturii noastre. Să nu umplem numai o parte cu virtute, iar cealaltă parte să o lăsăm să șchioapete și să fie lipsită de podoaba virtuților. Aceasta o spune Însuși Domnul, cunoscut ca Dătătorul cel bun al tuturor virtuților, când învăța pe cei ce-L ascultau: *Fiți desăvârșiți, precum și Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este* (Mt. 5, 48). Căci de e ceva neîmplinit și nedesăvârșit, nu este plăcut lui Dumnezeu și-i osândit îndată.

23. Așadar, și noi, preadoriților, știind acestea, să alegăm întru întâmpinarea lui Hristos-Dumnezeu, dar să-I

aducem totodată virtutea înfrânării, să-I aducem curăția morală, să-I aducem nevinovăția, să dovedim că am uitat nedreptățile, să ne dezlipim de grijile lumești, să stăm curați înaintea Domnului, să-I punem cu toții înainte blândețea purtărilor noastre, să avem bunăvoință și iubire întreolaltă, să adăugăm la toate acestea o inimă milostivă față de toți și să revărsăm din belșug mila ce izvorăște din inima îndurătoare.

Așa să-L primim pe Hristos, Cel ce Se apropie de noi, așa să privim la Hristos, așa să-L strângem în brațe pe Hristos, cu un cuget dumnezeiesc, și să ne mărturisim înaintea Lui cu cuvinte proorocești, să lăudăm venirea Lui la noi și să propovăduim cu glas puternic milostivirea Sa față de noi, ca să dobândim Împărăția cerurilor și să ne bucurăm de bunătățile cele veșnice, întru Hristos, Răscumpărătorul și Mântuitorul nostru, Dumnezeu, Căruia, împreună cu Preabunul Dumnezeu-Tatăl, și cu Preasfântul Duh, fie slava, cinstea și închinăciunea, pretutindeni, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvântarea a cincea la sărbătoarea Sfintei Cruci[1]

Omilia presfântului între monahi Sofronie, după aceea patriarh al Ierusalimului, rostită spre închinare la cinstita și de viață făcătoarea Cruce, în săptămâna de mijloc a Sfintelor Păresimi; învățătură că prin postirea adevărată este cu putință să ne curățim sufletul, să ne apropiem fără de osândă de Sfintele Taine și să ne împărtășim cu ele.

[...]

Foarte adesea, mulți doctori, cunoscând căile pe care ne vin bolile, pregătind leacurile, îndepărtează de mai înainte neputințele, făcând pe om să lepede unele mâncări și să nu mai primească vreo hrană pricinuitoare de rău și de durere; și adesea, din îndelunga lor experiență, știu să tămăduiască și să îndepărteze cu ușurință chiar și suferințele vechi ale trupurilor, mai cu seamă dacă bolnavul se dă cu totul în mâinile doctorului, supunându-i-se lui cu totul și urmând, pas cu pas, cele prescrise de el.

Tot așa a lucrat și Bunul nostru Dumnezeu; ne-a pus înainte, ca leac alinător al durerilor, acest sfânt și preabun Post, rânduit nu numai pentru anumite vremi și soroace,

[1] Migne, *P.G.*, vol. 87/3, col. 3309-3316.

ci ca să fie păzit necontenit, pentru că postul înfrânează lăcomia nesățioasă a trupului și înlătură hrana care i se face lui vătămătoare din pricina unei vieți ușuratice, ca nu cumva, ridicând război potrivnic, pe care îl iscă tot iubirea de plăcere, să facă duhul supus lui și să-i pricinuiască o cădere deloc mică. Cu adevărat, după cuvântul acela al marelui vestitor, Pavel, cele contrarii, trupul și duhul, stau față în față, gata de luptă: *Căci trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotrivă trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia* (Gal. 5, 17).

Așadar, preaiubiților, Dumnezeul a toate a rânduit Postul de 40 de zile pentru noi toți, cu un scop vădit, pentru luptele cele duhovnicești, îndeobște mai mari decât puterile noastre, și pentru nimicirea duhurilor din văzduh; pentru ca astfel, desăvârșit curățindu-ne, să putem ajunge, printr-o viață curată, la Învierea Domnului cea de a treia zi și purtătoare de viață, și astfel să ne înfățișăm curați Preacuratului nostru Dumnezeului, să înviem dimpreună cu El, să fim slăviți dimpreună cu El și primiți cu dragoste de El.

Călătorul, când are un urcuș în față, numai și privind cu luare-aminte la capătul lui, chiar ostenit de lungimea drumului greu, își ia și mai mare avânt, întărit de nădejdea odihnei care-i va împrospăta puterile.

Tot așa și noi suntem călători care prin scurta noastră viață alergăm spre înălțime, și așa ne săvârșim călătoria. Cei care și-au dus viața frumos și cinstit ajung la locurile cele înalte ale vieții de dincolo, unde se află cetatea noastră stătătoare, iar cei care au trăit întru fărădelegi, precum socotesc, vor ajunge în groapa cea mai de jos a patimilor cărora le-au slujit și de care au fost stăpâniți cât au fost în viață, patimi cu care se vor arăta îngropați acolo.

Dar poate va zice cineva: Cum și în ce fel este cu putință cuiva să se înalțe la cele de sus câtă vreme trăiește încă în această viață?

Vreți să știți cum? Vă spun: Zboară către Cel de sus cei care și-au curățit mintea și inima, cei care se veselesc cu puterile îngerești cele de sus, sărbătorind cu bucurie nimicirea a tot vrăjmașul omului, adică a oricărui păcat. În acest fel să ne facem curați cu sufletul și trupul prin Postul cel ușor de dus, și prin atingerea de neîntinatul și de viață făcător lemn al Crucii, ca să săltăm de bucurie cu sufletul și cu trupul, precum am spus, laolaltă cu puterile cerești, cu care ne și vom face împreună-cetățeni, când va veni din cer Judecătorul.

Dar, iarăși, va zice cineva: Cum va fi aceasta? Aceasta va fi de ne vom arăta vrednici de atingerea cu inimă curată de neîntinata și de viață dătătoare Cruce, cu buze curate și vrednici de aceasta prin luminarea minții noastre diriguitoare, și prin alungarea duhurilor vrăjmașe și împotrivirea la uneltirile lor. Însuși Bunul nostru Dumnezeu, prin Predania Sfinților Părinți, ne-a arătat nouă această cale folositoare a Postului, ca, luând asupră-ne puțină și mică pedeapsă, și curățindu-ne de întinăciunea păcatului, și înlăturând uneltirile poftelor, să luăm desăvârșit iertare prin atingerea de Lemnul de viață făcător, de la Cel ce S-a răstignit pe acest lemn al Crucii, după cum vom vedea în cele ce urmează.

Și cum se poate ca răsplata primită de altul să ne conducă și pe noi, de mână, spre ziua Învierii? Întâi, pentru că Postul face trupul ager, apoi pentru că închinarea întru totul curată la Sfânta Cruce atrage de la sine mintea noastră din tulburarea și sminteala ei, pricinuită de faptele cele de rușine, și ne duce către locurile cele de sus. Cel ce este

Mijlocitor între Dumnezeu și oameni, Domnul Hristos, a făcut cu putință acestea, săvârșind mântuirea noastră în mijlocul pământului, prin răstignirea Sa mântuitoare pe Cruce, iar prin acest Sfânt Post ne-a arătat nouă nădejdile cele alese ale Învierii.

O, Post minunat, unealtă de Dumnezeu dăruită, care tai, ca o secure cu două tăișuri, poftele ce cresc în noi și ne tulbură, secure pe care pierzând-o Adam, a fost izgonit din împreuna-viețuire cu Dumnezeu în Rai! Moise însă, păzind posturile, s-a făcut văzător al lui Dumnezeu.

O, Post mai puternic decât văpaia, că ai prefăcut în cenușă focul babilonian și ai păstrat nevătămați pe cei trei tineri!

O, Post, care ai întristat pe Prorocul Iona și ai păzit nevătămată cetatea ninivitenilor!

Cel ce voiește să urmeze căile Postului, îndată va pricepe și nestricăcioasele porunci ale lui Dumnezeu.

Dar să nu lăudăm numai singur Postul și darurile sale de viață dătătoare! Haideți să punem acum în mijloc, înaintea noastră, pe cel pus pentru noi în mijlocul Postului, Lemnul de viață făcător al cinstitei Cruci, cel înfipt oarecând în mijlocul pământului pentru mântuirea noastră.

Ce laude să aducem Crucii și cum să o lăudăm cu gura și cu inima? Așa să zicem și să strigăm pentru ea, grăindu-i: Bucură-te, cinstită Cruce, pe care Fiul lui Dumnezeu, Cuvântul, întinzându-Și mâinile Sale, ne-a cuprins în brațe pe noi toți și ne-a adus înaintea Tatălui ceresc!

Bucură-te, Cruce, prin care, îmbrățișându-te cu toată inima, ni s-au curățit simțurile!

Bucură-te, Cruce, care prin Cel țintuit pe tine ai dăruit după dreptate părinților noștri bucurie ce nu se poate povesti!

Bucură-te, Cruce, spaimă înfricoșată a sabiei de foc de la poarta Raiului, care prin tine s-a luat dinaintea tâlharului celui înțelept și cu bun cuget, când a intrat acela acolo!

Bucură-te, Cruce, că, ținându-te acum strâns, noi, ca popor credincios și neam sfânt, te aducem ca pe o ramură de măslin, rugătoare, înaintea lui Hristos-Dumnezeu, Cel ce S-a răstignit pe tine! Pentru aceasta ne lăudăm foarte întru tine, că Domnul nostru a binevoit să-Și întindă mâinile Sale cele preacurate pe tine, și pe tine s-a vărsat sângele cel din Dumnezeu curgător al Fiului și Cuvântului Tatălui Celui nevăzut. Și cei care se împărtășesc astăzi cu credință din acel același Sânge sunt iertați de Dumnezeul nostru, Făcătorul vieții, pentru păcatele săvârșite mai înainte de ei. Noi ne agonisim curățirea păcatelor prin pogorârea Fiului din acea mare înălțime, ce s-a săvârșit pentru ajutorarea noastră, și prin necontenita aducere-aminte de Patima Lui cea dătătoare de viață.

Bucură-te, Cruce, armă biruitoare a Marelui Împărat, că vei străbate calea cerească dimpreună cu puterile cerești la cea de-a doua și înfricoșata venire a Domnului, și cu cetele tuturor drepților, care ca torțe de lumină vor străluci, arătând luminat și deschizând calea Împăratului a toate! A Cărui lucrare harică și frumusețe neasemănată a slavei ce sălășluiește în tine, slavă ce-ai dobândit-o de la Iisus, Cel ce S-a răstignit pe tine, încă și mai luminat va străluci, dimpreună cu drepții, spre rușinarea iudeilor și lauda celor ce au privit cu credință dumnezeiești le puteri ale tale, izvorâte din desăvârșirea Trupului de mult preț, pus pe tine.

O, preacinstită Cruce, păzitoare nebiruită a credincioșilor, nimicitoare preaputernică a vrăjmașelor războiri, luminează-ne și pe noi cu strălucirea luminii care este în ti-

ne! Luminează ochii inimii noastre, ca să primim a pătimi precum a pătimit pe tine Fiul și Cuvântul Tatălui Celui nevăzut, și precum El Și-a pus sufletul pentru noi, și noi să ne punem sufletele noastre, până la moarte, pentru El!

De vom vrea să pătimim pentru El, de vom vrea să alegem această cale bună și folositoare, lesne ne va fi să ne facem împreună-pătimitori cu El, ca să ajungem la această cale, fără de osândă, prin puterea lucrărilor Sale, și să ne facem vrednici să privim la tine și să ne închinăm la tine, cu puterea de nebiruit a Celui care, prin tine, a biruit moartea; învrednicește-ne încă și să vedem ziua cea purtătoare de lumină și de lumină dătătoare a Paștilor, cu veselie și cu bucurie, spre arvunirea Paștelui aceluia mai slăvit și mai adevărat, spre desfătarea de acele bunătăți veșnice, de care fie ca noi toți să ne împărtășim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia Se cuvine slava, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt la Înălțarea cinstitei Cruci și la Sfânta Înviere[1]

Iată praznicul Crucii, cine n-ar tresălta de bucurie? Iată vestirea Învierii, cine nu s-ar veseli?

Căci Crucea care a fost înfiptă în locul Căpățânii și care a ținut bătut în cuie pe Stăpânul creaturii, aceasta *a rupt zapisul care era potrivnic nouă* (Col. 2, 14) și ne-a slobozit din legăturile păcatului – fiindcă părintele nostru cel dintâi, Adam, semnase acest zapis atunci când a călcat poruncile lui Dumnezeu –, și tot ea, zic, ne-a gătit zburdare de mare bucurie.

Iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul lui Dumnezeu (Rom. 5, 20). Învierea a surpat stricăciunea morții și întunericul iadului l-a izgonit, pe cei morți i-a ridicat din mormânt și, ca să grăim în grai prorocesc, a șters toată lacrima de pe toată fața, dăruind pe deasupra, tuturor, harul, care cu adevărat nu se primește ca ceva moștenit. Căci darul Învierii nu este dat în parte, și marea izbândă a Învierii nu s-a arătat numai câtorva, puțini. Pentru că Dumnezeu era Stăpânul întregii creaturi. Dumnezeu, cu însuși trupul Său omenesc, a săvârșit cele ce țin de mormânt, îngropându-Se, și cu același trup a săvârșit cele ale Învierii, sculându-Se din morți. Dumnezeu nu gândește

[1] Migne, *P.G.*, vol. 87/3, col. 3301-3309.

să dea numai unora daruri și nu se află urmă de părtinire la El, Cel care nu caută la fața omului. Făcându-Se cunoscut ca Dumnezeu adevărat al tuturor, peste toți varsă harul mântuirii și, luând-aminte la chipul Său din om, îl înnoiește în chip desăvârșit, pentru că tot omul de pe pământ are în el chipul lui Dumnezeu, după care a fost plăsmuit.

Ne este pusă în față amintirea Crucii. Și cine n-ar voi să se răstignească pentru lume? Căci pe acesta îl cunoaște Dumnezeu ca pe cel mai sincer și adevărat închinător al Lui, care s-a răstignit pe sine pentru lume, adică și-a omorât poftele și patimile lumești, arătându-se pe sine prin fapte vădit iubitor ales al Crucii.

Iar când e vorba de înnoirile aduse de Învierea Domnului, care credincios nu e înnoit după ce a alungat toată puterea cea omorâtoare a patimilor și după ce s-a îmbrăcat în haina nestricăcioasă a sufletului? Căci într-un fel este rânduită moartea sufletului, și într-alt fel este cunoscută moartea trupului, care e legată de suflet. Păcatul zămislește moartea, după cum a scris Iacob, fratele Domnului, cel dintâi stătător al acestui scaun patriarhal (v. Iac. 1, 15). Cu adevărat, risipirea celor din care e făcut orice lucru duce firește la moartea lui; și îndepărtarea sufletului cel nemuritor de trup înseamnă moarte, deși nu socotesc așa doctorii care numai de trupuri se îngrijesc. Moartea a intrat în lume ca pedeapsă dată, după dreptate, de către Creator primului om – lui Adam –, care n-a ascultat de porunca dumnezeiască.

Crucea e ridicată astăzi întru înălțime. Cine, dar, nu s-ar ridica de la pământ întru înălțime, în chip tainic? Căci unde Se înalță Răscumpărătorul, acolo vine, după rânduială, și cel răscumpărat, înălțându-se printr-o tainică înăl-

țare, dorind întotdeauna să se găsească alături de Mântuitorul său și să dobândească răsplata cea nepieritoare.

Astăzi ne iese în întâmpinare Învierea, și cu ivirea ei pe toate le luminează și le veselește. Mâine ne este arătată luminat Crucea, și închinătorilor ei li se dau darurile. Astăzi Învierea, mâine Crucea urcă întru înălțime! Învierea țintuiește stricăciunea morții pe stâlp, rușinând-o pe ea, și legiunile de demoni tot ea le rușinează. Și însăși propovăduiește omorârea morții, și tuturor în tot locul vestește că s-a nimicit toată înșelarea și nelegiuirea diavolilor și s-a surpat lucrarea lor ucigătoare de suflet.

O, minune! Cum aș putea oare să tac și să nu vorbesc despre taina aceasta? Mai demult, sărbătoarea Crucii stătea înaintea Învierii, dar acum, Crucea are Învierea conducătoare și înaintemergătoare.

O, minunată schimbare! Că văd împlinite aici cele prorocite de Mântuitorul pentru ea, când spune: *Iată, cei de pe urmă vor fi cei dintâi, iar cei dintâi se arată pe urmă* (Mt. 19, 30). Dar cine va putea, oare, să arate luminat pricina acestei schimbări și mutări? Că aici nu-i ca la alergările din stadion, când unul o ia înainte cu iuțeala fugii, iar altul rămâne în urmă pentru că aleargă mai încet.

Pentru ce, dar, Sfânta Cruce, care după timp a fost mai înainte de Înviere, n-a strălucit, tot ea, mai întâi, iar Învierea cea purtătoare de lumină n-a strălucit după ea, a treia zi?

Neîndoios este că noi nu putem lămuri cele ce Părinții noștri cei știutori au săvârșit cu bună știință.

Socotim însă și credem că aceia care sosesc din toate marginile pământului ca să se închine la Înviere și la Cruce, cele împreună purtătoare de viață, ei sunt pricina schimbării ordinii acestor sărbători, că e pe urmă cea dintâi, și mai întâi cea de pe urmă. Ei au sărbătorit, mai întâi, la Locurile

Sfinte, sărbătoarea Învierii, cea luminată și plină de bucurie, iar după această sărbătoare, văzând îndată slăvita înălțare a Crucii, au luat cu ei, ca tovarăș de drum, sprijinul cel de mult preț, mântuitor și preaputernic al Crucii, ca să aibă, adică, Crucea împreună-mergătoare cu ei pe uscat și împreună-plutitoare pe mare. Au luat-o ca să-i însoțească pe drum, să le fie sprijin tare în tot locul, să-i păzească nevătămați de toată reaua întâmplare și să vă arate vouă cu fapta că nemăsurata putere a Crucii a cuprins toate marginile pământului, și toate le plinește, și pretutindeni stă de față, fără nici o osteneală; că scapă pe credincioși de toată strâmtorarea, că celor cu credință le strălucește ca focul viu mântuirea și nimicește toată uneltirea vrăjmașilor.

Firește că mai e aici și o altă învățătură, mai de taină, știută și pricepută de dascălii cei de demult din această biserică, pe care însă noi, învățători preamici, nu ne vom rușina să mărturisim că acum n-o mai pricepem în toată limpezimea.

Fie ca Dumnezeu să ne înțelepțească și să ne dea să cunoaștem înțelesul acesta ascuns, ca să credem temeinic, spre folosul vostru, al celor ce sunteți binecredincioși!

Așadar, ce este mai înălțător decât aceste sărbători? Ce este mai sfânt pentru noi decât aceste sărbători, din toate câte sunt pe lume? Cum nu ne vom veseli și nu vom sălta de bucurie prăznuindu-le pe acestea două?

O, strălucire a Învierii, o, închinare luminată a Crucii! Acestea ne sunt cele două semne de biruință ale mântuirii. Acestea ne-au izbăvit pe noi de moarte, de suferințe și de stricăciunea cea rea a diavolilor, ne-au adus din nou la Domnul și Dumnezeul nostru, Care a luat de la noi cele de tristețe și de rușine și a revărsat peste noi strălucirea bucuriilor. Oare nu Învierea cea născătoare de viață ne-a

dăruit nouă intrarea în viața cea fără de moarte? Oare nu Crucea cea înălțată ne-a dat nouă și izbăvirea de suferințe și chinuri? Și toate acestea ne-au arătat pe noi cu adevărat părtași din nou la unirea și împăcarea cu Dumnezeu, căci pentru unirea aceasta ne-a creat Dumnezeu, Care a făcut să se arate această unire pentru noi și pentru toți locuitorii pământului. Așadar, bine știind puterea tainică a Învierii și a Crucii, știind cât de mult bine ne-au făcut ele, bine știind apropierea de Dumnezeu pe care ne-au lucrat-o ele, să sărbătorim Învierea și Crucea, frumos și cu credință, după cum voiesc ele să fie cinstite: *nu în desfrânări și fapte de rușine, nu în ceartă și în pizmă* (Rom. 13, 13), nici în răpiri și nedreptăți și în altele asemenea, pe care nu le mai înșir și tac.

Cutez să spun, preaiubiți frați și împreună părtași cu noi la aceeași credință, care împreună cu noi ați dobândit din belșug aceleași roade duhovnicești, că acela care dorește să prăznuiască cum se cuvine aceste sărbători nu numai că nu ia seama la astfel de păcate, nu numai că nu se apropie de ele, dar chiar își întoarce privirea de la ele și le respinge cu scârbă, cum ar respinge și pe acel concetățean al său care trăiește în chip necuviincios și săvârșește fapte urâte de noi.

Pentru aceasta vă îndemn și vă sfătuiesc să fugim de aceste păcate, urâte de cele sfinte ale noastre, Crucea și Învierea, și să iubim și să săvârșim cele pe care le știm că sunt plăcute lor. Și știm că celor sfinte ale noastre le plac și se bucură mult de cele care îl conduc la mântuire pe cel ostenitor și de cele care îl călăuzesc spre viața cea veșnică.

Oare nu Crucea și Învierea ne-au strălucit nouă, oamenilor, Viața cea fără de sfârșit și Lumina cea neînserată, pe Hristos Luminătorul?

Să ne schimbăm, dar, și noi traiul nostru, să ne dezbrăcăm de viața cea veche de mai înainte, care ne vatămă și ne primejduiește, și să umblăm întru înnoirea vieții.

Oare nu ne-a dăruit nouă Învierea moștenirea vieții? Oare n-a răstignit Crucea pe omul nostru cel vechi?

De cinstim, dar, și ne închinăm Învierii și prăznuim sărbătoarea ei, atunci și viața cea nouă s-o iubim, nu numai cu gura, ci și cu fapta să ne facem slujitori întru știință și apropiați ai ei.

Și de cinstim și sărutăm Crucea, să răstignim pe ea poftele cele păcătoase împreună cu mădularele, ca să strigăm și noi cu Pavel: *M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine* (Gal. 2, 20).

Așadar, când se vestește răspicat că Hristos trăiește în cei care s-au răstignit lumii și *au omorât mădularele pământești* (Col. 3, 5), precum strigă și mărturisește Pavel, pentru ce nu facem și noi la fel și nu omorâm tot mădularul pământesc: patima, adică, poftele cele rele și toată cealaltă înșiruire a celor asemenea lor, ca să trăiască și în noi Hristos și să ne dăruiască viața cea neîmbătrânitoare?

Să urmărim, dar, pacea cu toată lumea și să ne gătim cu sfințenia, căci fără acestea *nimeni niciodată nu va vedea pe Domnul* (Evr. 12, 14), precum, iarăși, ne-a mărturisit Pavel. De aceea, Hristos este numit *Pacea noastră, căci El este,* zice, *Pacea noastră* (Efes. 2, 14) și *„Sfințenie"* este numit (I Cor. 1, 30). Hristos este *„Pace"*, pentru că El a adus armonie făcătoare de pace unind cele cerești cu cele pământești, și a făcut o singură Biserică din două; și este numit *„Sfințire"* și *„Răscumpărare"* – căci la numirile de mai înainte se mai adaugă și acestea –, fiindcă El S-a făcut Izbăvitorul nostru, al celor robiți de diavol, și nu doar ne-a eliberat pe noi de diavol și din patimi, ci a sălășluit în noi dumnezeiasca sfințire.

Cele ce ați auzit prin glasul meu, acelea să ne silim să le urmăm cu hotărâre vădită, să le dobândim, să le prindem bine cu mintea noastră, și așa să ne unim cu Hristos cu frumoasă și fericită unire. Căci pe cel ce vine astfel la El nu-l va alunga afară de la preamarea Sa bunătate și de la fericirea ce vine de la El. Să nu fie!

Așadar, să ne grăbim să dobândim această unire cu Dumnezeu, față de care nu este nimic mai de cinste, să alergăm să dobândim viețuirea în noi a lui Hristos, decât Care nimic nu este mai puternic, pentru ca, dobândind-o pe ea drept bogăție duhovnicească, să avem parte și de bucuria cerească și să aflăm și viața veșnică în Hristos, Dumnezeul și Mântuitorul nostru, Căruia, împreună cu Tatăl și Sfântul Duh, I se cuvine slavă în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt la arhangheli și îngeri și la celelalte cete ale puterilor cerești[1]

O, armii duhovnicești ale lui Dumnezeu! O, ființe înțelegătoare, înzestrate cu minte și cu rațiune!

Dar mai cuvenit este să vă lăudăm și să vă slăvim și să vă chemăm în ajutor pe rând, și după rangul ce-l aveți.

O, *Serafimi*, voi cei împodobiți cu câte șase aripi, care stați în prima linie a armiilor cerești, care aprindeți cu focul vostru toate celelalte cete îngerești! Voi, cei care, pentru statornicia voastră neclintită și pentru lipsa de orice urmă de alcătuire trupească, duhuri pure fiind, și încă pentru veșnicia de care v-ați împărtășit, și pentru puterea de a cunoaște și de a înflăcăra și pe alții spre cunoaștere, vă arătați a fi oarecum după asemănarea lui Dumnezeu, Cel mai presus de voi; voi, care sunteți numiți pe drept cuvânt luminile din rândul al doilea, după Dumnezeu, vădit fericite, prin obârșia voastră, fiindcă ați apărut din Prima lumină, ca să primiți, mai înainte de a fi celelalte făpturi, o strălucire nesfârșită și nemărginită, atât cât este îngăduit, de la Ființa supremă, Una în Treime, Ființa absolută, separată de toate ființele de sub cer, și pentru ca strălucirea care este mai presus de a celorlalte minți și inteligențe, cu totul neobișnuită, să vă fie vouă strălucire obișnuită. Așa-

[1] Migne, *P. G.*, vol. 87/3, col. 3315-3322.

dar, ca aceia ce aveți puterea să ardeți și să curățați păcatul, prin care sunteți în mare cinste și prin care obișnuiți să nimiciți și să izbăviți de orice răutate și necurăție, și ca aceia ce sunteți numiți cu numele de arzători, înfocați, foc mistuitor, vă rog, fierbinte, curățați cărările din lăuntru ale sufletului meu de întinăciunea păcatelor, și odată arși și nimiciți spinii din inima mea, semănați în ea cuvântul dumnezeiesc, și odată împrăștiat și alungat întunericul din adâncul inimii mele, luminați-mi simțirile sufletului!

O, voi, *Heruvimi,* cei cu ochi mulți și cu patru fețe, asemenea la înfățișare cu puterea ce-o purtați în voi, putere cuvenită celor ce răspund chemării într-ajutor, putere măsurată, iar nu nemărginită, și în stare de a se mânia! Voi, cei plini de curaj și de înaltă vrednicie cerească, deplin cinstiți în chip strălucit și plini de toată înțelepciunea – căci pentru aceasta sunteți numiți fântâni și izvoare țâșnitoare ale cunoștinței –, fiți mie învățători ai cunoștinței cuvântului dumnezeiesc, și așa aprindeți-mă împotriva șarpelui cel vechi și înșelător, și ridicați-mă cu marea voastră putere de la pământ la cerească înălțime!

O, *Tronuri*, voi cei înflăcărați de ardoare, neajunși, care sunteți scaun al lui Dumnezeu Cel Preaînalt, car ce duce și urcă la odihnă, mai presus de cele de rând și înjositoare! Voi, care înconjurați cu dragoste pe Cel Preaînalt, pe Împăratul tuturor, izbăviți-mă de toată greșala și nelegiuirea și faceți-mă vrednic de slava și măreția lui Dumnezeu!

O, vrednice de închinare *Domnii,* care de aceea ați dobândit un astfel de nume, fiindcă sunteți, potrivit slujirii voastre, văzătoare ale puterii dumnezeiești și ați luat asupra voastră, cu adevărat, fără îngreunare și fără mijlocire, îndatorirea de a împărtăși bunătățile cerești! Dați-mi și mie puterea de a stăpâni tulburările sufletului, cele stricătoare de minte, ca să pot, până la cea din urmă suflare, să calc peste uneltirile diavolului, care rănesc rău sufletul meu!

O, *Stăpânii,* care ați dobândit numirea firească, cea cuvenită cu împlinirea slujirii voastre, pentru puterea voastră mare, prin care sunteți liberi de orice robie și neclintiți de nici o furtună! Voi, care aveți puterea și tăria voastră de la Cel ce singur este începător al lor, de la Care izvorăște toată stăpânia și puterea! Dați-mi și mie stăpânire peste vrăjmașii văzuți și nevăzuți ce se ridică asupra sufletului meu, luptându-se să-mi ducă mintea în robie și silindu-se să întoarcă pașii mei, ca să nu meargă după Dumnezeu!

O, neclintite și bărbătești *Puteri*, următori dumnezeiești puteri și tării prin tăria sufletului vostru, prin marea voastră vrednicie și prin curajul nebiruit al puterilor voastre! Încingeți-mă și pe mine, slăbănogul și neputinciosul, cu tăria și curajul cel dumnezeiesc! Dați-mi putere să calc peste balaurii și scorpionii cei înțelegători și să-i zdrobesc cu toată bărbăția!

O, *Începătorii,* voi cei neînduplecați și neclintiți, care ați primit mai presus de cuvânt numele și vrednicia începătoriei voastre de la Începătorul cel dumnezeiesc, Cel fără de început, Făcătorul a tot începutul, cei dintâi din cea de-a treia ceată îngerească! Ajutați-mă, ca cei ce sunteți vrednici de toată credincioșia, să birui pe vrăjmașii cei înverșunați! Siliți-vă cu toate puterile voastre, ca să mă împotrivesc lor până la sfârșit, fără de frică și fără vătămare!

O, de trei ori sfinte, preavrednic de iubit și de cinstit, căpetenie a sfintei oștiri, slujitorule al lui Dumnezeu, *Mihaile,* fruntaș al îngerilor, preavrednicule de toată închinarea și lauda și prăznuirea! Tu, cel ce odinioară ai fost conducător al poporului iudeu, arătându-le, cu cea mai

adâncă credință, calea cea dreaptă și cele folositoare pentru mântuire; tu, iarăși, când va fi să fie, vei trâmbița cu vuiet mare, în tot pământul, de-a lungul și de-a latul lumii; pe care și auzind-o, morții cei din veac se vor scula din sălașurile cele ascunse ale pământului; și pământul se va mișca din temelii ca frunza clătinată; soarele se va acoperi de negreală și se va întuneca și se va face negru ca sacul cel din păr de capră; luna întreagă se va preface în sânge; stelele din cer vor cădea pe pământ, cum cad smochinele verzi din smochinul scuturat de vijelie; văzduhul tot se va preface în noapte, ca întunecat de nouri înfricoșători, iar bolta cerească se va strânge ca un sul și se va lua de la ochii lor; tot muntele și toată valea, insulele și cetățile toate se vor mișca din locurile lor; cei mari, cei puternici, căpeteniile și judecătorii pământului și toate celelalte neamuri se vor smeri, și văzând vremea acelor mari dureri, a gemetelor și a scrâșnitului dinților și a feluritelor chinuri, își vor da duhul de teamă și de groază.

Atunci, cei vii într-o clipeală de ochi pe loc se vor schimba; atunci, marea, fluviile și iadul, de teama și înfricoșata spaimă a relelor ce vor să fie, vor slobozi pe morții cei ținuți de ele; atunci, cei drepți vor fi răpiți în nori întru întâmpinarea Domnului Hristos, ca pururea să fie împreună cu El; iar păcătoșii vor fi alungați, având să îndure chinurile gătite pentru ei; și atunci se vor săvârși toate aceste lucruri minunate, când vei trâmbița tu, sfinte arhistrateg Mihaile, îndreptătorule al celor ce greșesc, trezitorule al celor ce o iau pe calea rea, apărătorule al sufletelor, păzitorule al trupurilor, nimicitorule al demonilor, luminătorule a toată făptura! Fii-mi mie în ceasul acela, rogu-te fierbinte, ocrotitor credincios, stându-mi alături și apărând pricina mea, ca să nu fiu asuprit!

O, Preasfinte Mihaile, tu, care, din porunca lui Dumnezeu, pe poporul israelitean l-ai trecut marea și l-ai rânduit în pământul făgăduinței; tu, care ai înarmat pe Iosua al lui Navi împotriva vrăjmașilor săi și ai izbăvit Cortul sfânt al lui Moise de tiranul însetat de sânge; tu, care ai luminat sufletele atâtor mulțimi de sfinți! Luminează și simțirile, și ochii sufletului meu! Întărește inima mea cea tulburată de valurile acestei vieți! Mintea mea cea plecată către cele pământești înalț-o sus, la înțelepciunea cerească! Întărește brațele mele cele slăbănoage împotriva vrăjmașilor care mă războiesc! Întremează picioarele cele neputincioase, ca să nu mă abat din calea care duce la cer! Îndreaptă grumazul meu cel împovărat de păcate și tămăduiește rănile cele vechi, care duhnesc de putoare și putreziciune! Stinge văpaia poftelor ce mă mistuie, și mă păzește de tot necazul, de toată supărarea și durerea!

Încă te rog pe tine, cel cu nume de mare vază, Mihaile, în numele lui Dumnezeu te rog, cu tot sufletul, când va fi să ies cu trupul din această viață, la moartea mea, tu, vesel și blând, vino de mă acoperă cu cinstitul văl al aripilor tale, și mă smulge din sălașele cele strâmte și întunecate ale iadului, și du-mă la locurile Cortului celui minunat, în sălașul Domnului, în glas de bucurie, de laudă și cântare a celor care prăznuiesc sfântă sărbătoarea ta (Ps. 62, 2)!

Iar tu, preaîndumnezeitule și preaalesule între îngeri, *Gavriile*, multdoritule și dătătorule de bucurie și de veselie, preabun tâlcuitor al dumnezeiești taine, cel mai de frunte îngrijitor și chivernisitor al tuturor bunătăților dumnezeiești; tu, cel mai de cinste fruntaș și căpetenie a sfinților slujitori, călăuzește mintea mea și îndrumă inima mea, și îndreptează-mă către toate judecățile și dreptățile lui Dumnezeu! Tu, care i-ai deschis, curată, lui Iezechiel

(v. Iez. 1, 1 ș. u.) dumnezeiasca vedenie, în Chebar, curăță și pata cea de rușine a nevredniciei mele!

Tu, care, din porunca lui Dumnezeu, ai dezlegat de stârpiciune (v. Lc. 1, 36) mai de mult pântecele cel sterp al Elisabetei și ai făcut-o rodnică, umple din belșug necăjitul și amărâtul meu suflet cu frumusețe aleasă, cu lumină și cu veselie, tu, care ai umplut de mare bucurie, cu bunăvestirea cea veselă și mântuitoare, sufletul preanevinovat și preafericit al Preasfintei și Preacuratei Stăpânei noastre, Fecioara Maria, de Dumnezeu Născătoarea (v. Lc. 1, 28), tu, care ai preschimbat tristețea și jalea Evei în bucurie cu făgăduința nemincinoasă a mântuirii; tu, care, cu puține cuvinte, ai întors tristețea întregii lumi întru bucurie și, rupând veșmântul cel aducător de jale, pe toți i-ai îmbrăcat cu haina veseliei! O, Gavriile, pe tine, mijlocitor și dătător de adevărată veselie, iară și iară te rog, în numele lui Dumnezeu, vino de mă cercetează-mă și pe mine, cel cu sufletul apăsat de grea suferință, și dă-mi din destul dumnezeiască tărie și bucurii duhovnicești! Și scăpându-mă de chinurile lui Veliar și de primejduirile vrăjmașilor văzuți și nevăzuți, pune-mă în ceata dreptților și sfinților, cu trecerea și mijlocirea ce le ai la Dumnezeu, și așază-mă în locurile acelea pline de toate desfătările cerești!

Și voi, toți ceilalți îngeri și arhangheli ai cetelor cerești, nepătrunsă cunună, mulțime nesfârșită, armie ce nu se poate număra, neajunsă înălțime, mărime necuprinsă, neasemuit cor ceresc, cunoștință mai presus de toată iscodirea, veselie de netâlcuit, alai preastrălucit, măsură nemăsurată cu mintea și mai presus de subțirimea și ascuțimea ei, sprinteneală neasemănată, ordine și rând infinit de felurit îmbinată, iuțeală de nespus, duhuri neținute de loc,

slavă necuprinsă cu cugetul minții, putere mai mare decât toată puterea și tăria!

Voi, slujitori în toate cele ale Împăratului ceresc, voi, vânturi și duhuri și ape, și căpetenii și cai, și armii; diaconi și apostoli, și propovăduitori, proroci, și evangheliști, și tâlcuitori ai dumnezeieștilor taine; păzitori, și apărători, și salvatori, și alungători ai duhurilor rele; conducători și îndrumători ai vieții, și cercetători, și cântăritori drepți, și socotitori distinși, și îngrijitori, și luminători, și dătători de puteri; făclii aprinse, lămpi și candelabre; munți, și coline, și nori; judecători și sprijinitori, și arătători de adevăr, și apărători ai adevărurilor sfinte; luptători pentru biruință, și luptători spre apărarea celor dobândite; dumnezeiești iscoade, veghetori; chip și icoană; corăbieri, și corăbii, și conducători!

Voi, ce străbateți cerul în goană, cu mare ușurință, care alergați în toate laturile văzduhului hotărât și iute, care umpleți cerul și cerurile cerului, văzduhul; voi, păzitori și însoțitori ai fiecărui om, care împliniți neștirbită voia Creatorului, care pururea ascultați glasul cuvintelor Lui, care creșteți și înaintați în slujire și pururea sporiți – fiindcă numai Dumnezeu singur este Cel în care nu-i schimbare; voi, cei numiți trupuri cerești și duhuri și corturi ale lui Dumnezeu, cărbuni aprinși, vârtejuri și flăcări de foc; voi, știutori ai dumnezeieștilor taine și tâlcuitori ai lor; prieteni a toate cele ale Împăratului ceresc; cântăreți și slujitori ai celor sfinte, și diaconi!

Pe voi, cei astfel împodobiți cu așa de mare slavă și însemne de mărire de la Dumnezeu, după dreptate, vă rog și încă rog fierbinte bunătatea voastră, o, îngeri și arhangheli preabuni și neîntinați! Cu umilință rog strălucita voastră măreție, neprihănite duhuri, să-mi păziți nevă-

tămată viața, nădejdea nezdrobită, nevinovate purtările, neștirbită și nesmintită iubirea de Dumnezeu și de aproapele!

Luați-mă, rogu-vă, de mână și mă duceți pe calea cea deplin mântuitoare și plăcută lui Dumnezeu!

Iar când va fi să-mi dau duhul și voi fi scos cu sila din vasul cel de lut, vă rog fierbinte, duhuri dumnezeiești, voi, care vă rugați și chemați numele cel sfânt al lui Dumnezeu, atunci când se vor pune în cântar și se vor cântări toate cele săvârșite de mine, la arătare și în ascuns; vă rog, zic iarăși, pe cei dintre voi rânduiți de Dumnezeu să ia nenorocitul și netrebnicul meu suflet, fiți mie blânzi și binevoitori, și înțelepțește cumpăniți și ușurați cu meșteșugul și priceperea voastră talerele pe care însumi le-am împovărat nebunește cu faptele cele nelegiuite, ca cei ce sunteți slujitori ai lui Dumnezeu cel blând.

Și în locul faptelor bune și de cinste, ce mi-ar fi fost spre bună nădejde, puneți la mijloc nemărginita milă a lui Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu, Făcătorul de bine cel preamilostiv, cu mijlocirile voastre, o, rugătorilor, prealăudate și preaalese minți, să ia aminte la sufletul cel amărât al meu, și toate câte le-am îndurat în viață, boli, scârbe și nevoi, să fie socotite plată pentru vina și osândirea mea, și jertfă spre ferirea de chinurile cele mari, pe care, după dreptate, se cădea să le îndur în viața de dincolo.

Și așa, biruindu-se și alungându-se desăvârșit vrăjmașul diavol pentru totdeauna, cu harul cel dumnezeiesc, mare bucurie să se facă în ceruri pentru mântuirea sufletului meu, când Ziditorul, Cel în Treime binecuvântat și slăvit, chemându-vă pe voi, va zice: „Bucurați-vă împreună cu Mine, prieteni, fiindcă am găsit oaia (v. Lc. 15, 6), rătăcită prin munți!"

Iar în ziua cea de pe urmă, când sfârșitul lumii va sta înaintea ușilor, când tăria cerului se va schimba și temeliile pământului se vor clătina, și adâncul hăului se va împietri de frică, și iadul de spaimă se va îngrozi, și latura mării celei largi se va schimba în foc, și stihiile se vor topi ca ceara de la fața focului, și cei ce zac în adâncurile pământului se vor scula, și înfățișarea acestei lumi va trece, și înfricoșatul Judecător va sta de față, din locașul Său; când voi, mai înainte-mergători ai venirii Sale, veți străbate hotarele și marginile pământului adunând, deodată, la un loc pe toți cei muritori, care din veac înfruntaseră moartea, ca să stea toți înaintea Judecătorului celui nemitarnic și să dea socoteală de toată fapta, gândul și cuvântul; atunci, rogu-vă fierbinte, și nicicum nu voi înceta să vă rog până la capătul vieții mele, pe voi, luminători a toate și părtași preacinstiți la toate lucrările lui Dumnezeu – pentru care și aveți vrednicie împărătească, fiindcă purtați cu voi sceptre, și verigi și lănci, arătând limpede puterea ce vi s-a dat de a constrânge și de a pedepsi–; atunci, zic iarăși, atunci, vă rog fierbinte, fiți mie ajutători, o, voi de trei ori preabuni fruntași ai Împăratului aceluia, și mă cruțați pe mine, cel nenorocit și netrebnic, și cu mijlocirile voastre la Dumnezeu izbăviți-mă de acea întristătoare și mânioasă sentință care mă aruncă în focul cel veșnic!

Și să mă faceți și pe mine părtaș cu cei chemați la viața veselă și desfătătoare, în care nu e întristare ori lipsă de ceva, ca să mă aflu laolaltă cu cei alături de care m-am ostenit, și cu rudeniile mele, al căror nume îl știe singur Dumnezeu, Cel ce toate le știe! Și arătați-mă pe mine moștenitor al bucuriei cerești celei fără de sfârșit!

Stăpâne, Mântuitorule, Cel ce ești Dumnezeu și Cuvântul, Care ai toată puterea în cer, Cel fără de început și

Care le cuprinzi pe toate, Cel minunat după tărie, Cel care dai tuturor viață și la toți frică de Dumnezeu; Cel care ai zidit cerul și pământul și toate câte sunt în hotarele lor, numai cu semnul Tău; Cel care la început ai zămislit cu mintea pe îngeri, iar zămislirea s-a făcut lucrare văzută, fiindcă ce ai zămislit cu mintea, ai împlinit și ai desăvârșit numai cu cuvântul.

Iar apoi, cu aceeași știință, lesne ai zidit pe om din țărâna pământului, după chipul și asemănarea Ta (v. Fac. 1, 26-27), și așa, micșorat cu puțin față de îngeri (v. Ps. 8, 5), l-ai înzestrat cu voie liberă și l-ai rânduit stăpân și împărat al tuturor celor create. Și ai rânduit aceasta, firește, ca omul să se folosească de bunătățile gătite pentru el în Rai, de care chiar s-a și folosit până să fie amăgit de șarpe și de Eva, și să calce poruncile Tale cele dumnezeiești, gustând din rodul pomului aducător de moarte. Iar pentru aceasta, într-o clipită, a căzut din demnitatea lui de conducător, alungat din Rai și pedepsit pe măsura faptelor sale: la plângere, la stare umilită, la muncă cu sudoare, la suferință, supărare, tristețe și durere; iar la urmă – pedeapsă cu adevărat mai cruntă toate pedepsele – a primit moartea, întoarcerea în țărâna din care a fost luat și tocmit la început. Tu însă, Stăpâne bun și milostiv și adevărat, n-ai nesocotit avuția Ta, pe omul care-Ți era Ție avuție mai scumpă decât toate celelalte făpturi, avuție surpată de tirania diavolului, n-ai disprețuit pe omul cel robit de diavol. Tu, cugetând să împlinești acea înfricoșată taină, hotărâtă mai înainte de toți vecii, Tu, Înțelepciunea și Mintea și Cuvântul și Chipul, și Egalitatea, și Icoana, și Pecetea, și Fiul, și arătarea luminată a Tatălui, Te-ai deșertat pe Tine.

Și Te-ai sălășluit în sânul Preasfintei Fecioare cu lucrarea Sfântului Duh, luându-Ți dintr-însa naștere ce este

mai presus de toată mintea, fără să strici însă încuietorile cele fecioresti; Tu, cel fără de trup, intrând în sânul Fecioarei, cum Însuți știi, și îmbrăcând trup dintr-însa, ai ieșit lăsând închisă ușa pântecelui, precum era mai înainte.

Apoi ai suferit Crucea, și ai fost adăpat cu fiere și oțet, amestecate, și ai fost străpuns cu lancea, cea înfiptă în coasta Ta.

La urmă ai suferit moartea de bunăvoie și ai omorât-o pe ea, dăruind nemurire întregii lumi, și chipul lui Dumnezeu din om, cel înjosit și slutit, l-ai înnoit cu totul, iar blestemul cel vechi, dat prin lemn, l-ai surpat.

Tu, dar, Împărate și Ziditor a toate, Care ești singur săvârșitor al lucrurilor celor atât de mari și minunate, Care ai zidit toate câte sunt până acum spre folosul de obște al neamului omenesc, Care ai cugetat să pedepsești cu iubire de Tată când vei ședea la înfricoșatul Județ și-i vei aduce pe toți la judecată, învrednicește-mă și pe mine, păcătosul, de șederea de-a dreapta Ta, împreună cu toți aceia a căror pomenire o poartă mintea Ta!

Tu, Văzătorule a toate și Cunoscătorul celor ascunse, nu-mi pomeni greșalele săvârșite odinioară și deschide-mi și mie ușa cămării de nuntă, celei nemuritoare, a slavei cerești!

Tu, Nemuritorule Mire, fă să auzim și noi glasul binecuvântării Tale când vei veni!

Tu, Binefăcătorul meu, numără-mă și pe mine cu cei drepți și, pentru rugăciunile cele de mijlocire, fă-ne și pe noi părtași ai bucuriei Tale, ai Preacuratei Maicii Tale și ai sfinților îngeri care au fost din veac, Tu, Cel ce împreună cu al Tău Părinte și cu Sfântul Duh ești binecuvântat, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Cuvânt la Sfinții Apostoli Petru și Pavel[1]

1. Iarăși ne-a strălucit nouă pereche de sfinți strâns legată; iarăși ne-a înflorit nouă unime nedespărțită; iarăși ne-a izvorât unitate ce nu se poate tăia, unitate de apostolice praznice, într-o sărbătoare și un praznic contopite. Îndoită veselie ne aduc ele, însă într-o singură strălucire ni se arată, asemenea luminii ce vine de la soare.

Petru, corifeul Apostolilor, strălucește astăzi împreună cu Pavel, deopotrivă cu Petru după har și una cu el în vrednicia apostoliei, chiar dacă nu s-a aflat în sfânta ceata a celor doisprezece Apostoli arătători de lumină. Nu om, nici proroc, nici patriarh, nici drept, nici înger netrupesc din cer au născocit alegerea și chemarea aceasta la apostolie, căci toți aceștia sunt slujitori ca noi și împreună-slujitori cu oamenii, deși se deosebesc de noi prin virtuți și prin vrednicii duhovnicești, și printr-o măsură mai mare de haruri. Ci Însuși Hristos, Stăpânul tuturor, Dumnezeu și Domn, Cel îndoit după fire și unul după ipostas; El, Cel în două firi, dumnezeiască și omenească, S-a făcut cunoscut, în chip văzut, cu o substanță, ființă sau esență și dumnezeiască, și omenească, dar nicidecum n-a fost El împărțit și despărțit, din pricina unității celei neschimbate; nici cele din care este El nu s-au amestecat, deși după ipostas au fost unite; nici cele din care este nu s-au despărțit una de alta, deși întru acestea S-a făcut cunoscut în chip desăvârșit și Dumnezeu, și om, El Însuși așa văzându-Se. El, Cel ce cunoaște inimile și rărunchii și pătrunde gândurile ce nu se văd ale sufletului și cele plănuite de om în ascunzișul inimii – chiar dacă unii, vicleni din fire și cu viclene apucături, socotesc că-și pot tăinui cugetele lăuntrice.

2. Așa, Domnul, îngrijindu-Se de mântuirea noastră, pentru care S-a și pogorât la noi din cer, a ales câțiva pescari și le-a împărtășit lor harul apostoliei, har socotit după numărul lor, însă fără să deosebească ori să separe cu harul vrednicia și demnitatea unuia față de altul, nici să se amestece ordinea dintre ei. Căci în unitatea vredniciei apostolice și a harului se păstrează întotdeauna rânduiala. Știut este doar că Înțelepciunea și Puterea lui Dumnezeu și Cuvântul, Cunoscătorul desăvârșit al tuturor celor ce sunt de cunoscut, a gândit să păstreze vrednicia unică a apostoliei și să facă cunoscută această ordine fără amestecare, pentru ca rânduiala să nu se schimbe în neorânduială; străin lucru este lui Dumnezeu să săvârșească neorânduială, și harul vredniciei să se taie în măsuri neegale; darurile se dau fără părere de rău, iar hotarul lor, pe care Însuși l-a pus, nicidecum nu se va trece, după cum spune cântarea din psalmi (v. Ps. 103, 10). Și după ce le-a rânduit pe toate, cu cântarul și cumpăna Sa (v. Înț. Sol. 11, 20), cu desăvârșită chibzuință, și a dat fiecăruia darurile după sfatul voii Sale libere, fără să caute la fața omului, după ce a făcut, adică, întâia alegere a celor doisprezece Apostoli,

[1] Titlul acestei cuvântări este: Cuvânt al celui între sfinți Părintelui nostru Sofronie, arhiepiscopul Ierusalimului, la Sfinții Petru și Pavel, fericiții Apostoli, rostit a patra zi de la Nașterea Domnului (Migne, *P. G.*, vol. 87/3, col. 3358-3364).

a săvârșit-o și pe cea de-a doua, a celor șaptezeci și doi de ucenici. Și sfârșind lucrul ce-l avea de făcut pe pământ și înălțându-Se la cer cu trupul cel luat asupră-Și de la noi – căci era fără de trup mai înainte de a Se pogorî la noi –, ne-a înfățișat și a treia alegere, făcând să sporească mult numărul Apostolilor, fără ca prin aceasta să săvârșească deosebire în apostolie. Dumnezeu, Cel ce are putere peste noi toți, cum are olarul peste vasele lui, poate să facă din lut oricâte voiește, și să le plăsmuiască în orice chip, și să le împartă după cum voiește, fără ca să stea cineva împotriva planurilor Sale. El, alegându-l pe Pavel fiind și alții de față, i-a spus lui Anania că îi va fi lui Pavel botezător și dascăl. Drept pentru care Anania l-a luminat pe Pavel, că era orb, și luminându-l, l-a botezat, și botezat fiind, l-a instruit în învățătura cea de Dumnezeu insuflată. *Mergi* – zice –, *fiindcă acesta Îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor și a regilor și a fiilor lui Israel; căci Eu îi voi arăta câte trebuie să pătimească el pentru numele Meu* (Fapte 9, 15-16). Însuși Pavel, arătând alegerea vrednicie ei sale și minunându-se, spune: *Cel ce a lucrat prin Petru apostolia tăierii împrejur, a lucrat și prin mine la neamuri* (Gal. 2, 8).

3. După ce Petru a fost ales și învestit Apostol de Mântuitorul, ca cel întâi chemat dintre Apostoli și crainic al lor, i s-a alăturat și de Dumnezeu insuflatul Pavel. Alegerea le-a adus amândurora *una și aceeași vrednicie,* deși unuia i se dădea apostolie la cei tăiați împrejur, iar celuilalt i-a căzut sorțul apostoliei la neamuri. *Domnul le-a dat unul și același har și vrednicie dumnezeiască*, a înfierii, zic, cea de la Dumnezeu și Tatăl, precum le-a dat această înfiere și celor care se întorc la Hristos prin El Însuși, și amândorura le-a dăruit un singur nume, acela de creștini, de la

însuși sfânt numele Său. Pentru aceasta, firește că și noi, cei ce suntem ucenici și urmași ai Sfinților Apostoli Petru și Pavel, cărora le-am urmat în credință și le-am îmbrățișat învățătura, și noi i-am unit unul cu altul, așa cum i-a unit pe ei harul Duhului Sfânt, și le-am rânduit praznic comun, precum li se cuvine, ca cei ce au aceeași slujire și sunt de aceeași cinste. Una e sărbătoarea, pentru că una e bucuria duhovnicească ce ne-a strălucit prin ei. Și Însuși Domnul i-a unit pe aceștia doi într-o desăvârșită armonie și i-a împodobit cu unul și același har. Părinții cei care ne-au născut pe noi întru Hristos au spus că nu e lipsit de primejdie a despărți pe Apostoli unul de altul. Pentru aceasta, au și statornicit pentru ei un singur praznic, ca să nu se arate luptători împotriva hotărârii lui Hristos. Iar noi, cei mai mici, ne grăbim să le urmăm lor întru toate; și ne adunăm mulțime mare, în adunare obștească, pentru aceștia doi, cinstind prin adunarea noastră comună în chip curat unirea dintre ei. Unde e propovăduit Petru, corifeul, acolo este numit îndată și Pavel; și unde se arată Pavel, omul cel dumnezeiesc, acolo se vede și Petru strâns unit cu el.

4. În felul acesta, cei înțelepți și cu duh dumnezeiesc în ei cultivă mult comuniunea sufletească, iar duhul despărțirii, și al dezbinării, și al neunirii îl resping, neprimindu-l, și nu sunt iubitori de dezbinări, pe care le naște ura și care dau prilej de vrăjmășii. Cu astfel de fapte, unii ca aceștia ne îndeamnă și pe noi să învățăm folosul iubirii duhovnicești și roada dragostei cea întru Hristos, căci tot ce nu este întru Hristos Domnul nu aduce nici un folos celor ce se ostenesc. Pentru aceasta, cei doi Apostoli ne îndeamnă pe noi la prăznuire comună, învățându-ne folosul iubirii întru Hristos, ca unii în care se arată vădită lucrarea iubirii. De aceea Pavel, care știa că dragostea nu cade nicioda-

tă și prin legătura ei suntem uniți unii cu alții, a numit-o cel mai mare dar dintre toate darurile, pentru că ea nu știe să lucreze ceva rău împotriva aproapelui. *Dragostea* – zice – *nu gândește răul* (I Cor. 13, 5), ci poruncește celor pătrunși de ea să fie binevoitori unii față de alții, să nu căutăm ale noastre, ci să iubim fierbinte pe aproapele nostru. Dragostea îi face un singur trup și un singur duh pe cei se împărtășesc de dânsa, îi așază într-o singură nădejde a chemării și îi face părtași ai vieții veșnice.

Iar celălalt Apostol, Petru, zice: *Curățindu-vă sufletele prin ascultarea de adevăr, spre nefățarnică iubire de frați, iubiți-vă unii pe alții, din toată inima, cu toată stăruința* (I Ptr. 1, 22), ca niște slujitori ai lui Dumnezeu, cinstiți pe toți, iubiți frățietatea.

Știe Apostolul Petru că iubirea ne face pe noi frați, și de aceea ne îndeamnă el să avem înainte de toate dragoste unul față de altul, vădit fiind *că iubirea acoperă mulțime de păcate* (I Ptr. 4, 8).

5. Noi însă, sârguindu-ne să săvârșim cele potrivnice învățăturilor acestora, nu voim să ne iubim unii pe alții, ba chiar pe apropiații noștri îi urâm ca pe niște vrăjmași, neînțelegând, după cum se pare, că dușmănia și ura au rânduit urmași ai duhului celui rău. De aceea, îi nedreptățim pe frații noștri, îi necăjim, îi săgetăm cu mii și mii de calomnii și săvârșim orice fel de rău împotriva lor, după ce i-am văduvit o dată de iubire, care, după spusele preaînțeleptului Pavel, nu săvârșește răul împotriva aproapelui, pentru că îndeobște lucrarea dragostei caută să afle lucrul cel mai frumos, care acesta este: să nu săvârșești ceva rău împotriva aproapelui. Nici dumnezeieștile învățături ale acestor doi Apostoli, pline de harul cel dumnezeiesc, care au adus mântuire nu celor ce le-au ascultat, firește, ci celor

ce le-au împlinit; nici înțeleptele lor pildele n-au putut să ne îndrepte către iubirea de aproapele. Bolim, dar, greu de ură față de frate și cumplit istoviți de vrăjmășia dintre noi, cel dintâi izvor și maică a tuturor relelor.

De aceea, vă îndemn stăruitor, preaiubiților, să sărbătorim praznicul apostolic și totodată praznicul prieteniei dintre Petru și Pavel, bărbații cei plini de duh dumnezeiesc, și să imităm iubirea lor; să dorim cu ardoare să păstrăm unirea într-un singur trup, precum am primit-o prin ungerea într-o singură credință, și să facem să înceteze relele pe care unii împotriva altora le săvârșim; și schimbându-ne sufletele, să ne împărtășim împreună cu aceștia, Petru și Pavel, zic, de darurile cerești ale dragostei, având purtări de ucenici născuți din ei, ca unii ce le suntem fii legitimi; ca să ne prindem cu putere de iubirea lor și să le ținem poruncile cu toată sârguința, nestrâmbând în nici un chip sfintele lor învățături.

6. Dar pentru ce acum înțelepții și cei mai mari ai Bisericii ne pun înainte, ca priveliște foarte folositoare, un praznic după preacinstitul Ștefan, cu bună știință, cea de-a patra zi după Nașterea Domnului ca praznic pentru Sfinții Apostoli Petru și Pavel?[1] Însă pentru vrednicia primatului apostoliei, al lui Petru, zic, și pentru alegerea minunată, a lui Pavel, și pentru vrednicia îndeobște a tuturor bărbaților iubitori de Dumnezeu – că nu doar pentru vrednicia lui Ștefan, întâiul și strălucitul mucenic –, sunt ei căpetenii cinstite ce stau în locurile cele de frunte. Nu vă este neștiut, fraților, că strălucirea și cinstea martirică sunt mai prejos de strălucirea și treapta apostolică. Pentru aceasta,

[1] Să notăm, de aici, practica Bisericii din Ierusalim de a sărbători ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel a patra zi după Nașterea Domnului. (*n.tr.*).

cea de-a treia zi după Naşterea mântuitoare a lui Hristos, înţelepţii Bisericii au închinat-o prăznuirii lui Ştefan, iar pe a patra au păstrat-o riguros ca sărbătoare a celor doi Apostoli, luând pururea aminte la poruncile Stăpânului şi totdeauna năzuind să le împlinească. Că acelora care umblă după locurile dintâi şi caută să dobândească vredniciile cele mai mari, Domnul le-a poruncit să aleagă să stea pe cea din urmă treaptă, spunându-le lor răspicat: *Care vrea să fie întâi între voi să fie ultimul dintre toţi;* şi *Care vrea între voi să fie întâiul, să vă fie vouă slugă* (Mc. 10, 44; Matei 20, 27); şi iarăşi: *Cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr, şi căpetenia ca acela care slujeşte* (Lc. 22, 26), *Căci cine se va înălţa pe sine se va smeri, şi cine se va smeri pe sine se va înălţa* (Mt. 23, 12). Încă citim că şi cei chemaţi ultimii la lucrarea viei au primit plata cei dintâi (v. Mt. 20, 1 ş. u.). De aceea, bine ştiindu-le pe acestea, Apostolii şi-au luat locul al doilea, dând întâietate dumnezeiescului Ştefan; şi aşa, după dreptate, să fie ei cei dintâi şi să ne înveţe prin pilda lor pe noi calea cea mai bună a înălţării, modestia, adică, şi smerenia, pe care Hristos a călcat cel dintâi cu lucrarea. Învăţaţi de la noi, care vă grăim prin fapte, că suntem blânzi şi smeriţi cu inima, potrivit cu porunca lui Hristos, Stăpânul şi Învăţătorul nostru. De aceea, un Apostol ne îndeamnă ca unii pe alţii să ne socotim mai de cinste decât ne socotim pe noi înşine (v. Filip. 2, 3), iar alt Apostol doreşte ca noi să îmbrăcăm haina smereniei, zicând: *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (Iac. 4, 6; I Ptr. 5, 5). Şi adaugă spunând: *Smeriţi-vă sub mâna puternică a Domnului, pentru ca El să vă înalţe la vremea cercetării Sale* (I Ptr. 5, 6).

Aşadar, fraţi preadoriţi, socotindu-ne ascultători şi ucenici ai acestor Apostoli, să unim urmarea lor cu învăţătura şi faptele, cu ascultarea cuvântului, să arătăm iubire unul faţă de altul, pentru ca şi prin cuvânt, şi prin faptă să ne zorim spre imitarea lor şi să purtăm în noi asemănarea cu ei, şi aşa, dimpreună cu ei, să le sărbătorim praznicul, să ne veselim sufletele şi să ne luminăm simţirile noastre cu prăznuirea lor cea preastrălucită. Ca văzând ei aceasta, şi mai mult să se veselească şi să salte de bucurie, şi veselindu-se cu mare bucurie să ducă rugăciunile lor pentru noi înaintea lui Dumnezeu, mijlocind pentru noi viaţă paşnică şi moştenirea Împărăţiei cerurilor.

Fie ca noi toţi, orânduindu-ne aşa cum se cuvine şi luminându-ne prin pocăinţa cea dumnezeiască şi încingându-ne strâns cu legătura dragostei, să avem parte de bucuriile şi strălucirea vieţii celei veşnice şi să dobândim viaţa cea neîmbătrânitoare şi fără de sfârşit în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia împreună cu Dumnezeu-Tatăl şi cu Preasfântul Duh I se cuvine slavă, cinste, putere, mărire şi laudă, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

UN CUVÂNT LĂMURITOR AL TRADUCĂTORULUI

Această lucrare a Sfântului Sofronie face parte din scrierile sale omiletico-pastorale. Ea nu este un tratat de dogmatică şi de aceea şi modul de exprimare al ei este mai liber, mai literar, mai poetic, în comparaţie cu stilul în care se tratează o temă dogmatică, un adevăr de credinţă, în care cuvintele folosite sunt riguros alese de vorbitor sau de scriitor, spre a exprima mărturisirea de credinţă ortodoxă cea de neschimbat. Sfântul Sofronie, lăudând aici pe Sfântul Apostol Petru, îl numeşte „corifeul apostolilor", atât în paragraful 1 al acestui panegiric, cât şi în paragraful 3. Este o expresie curentă pe care o întâlnim mai ales în

această epocă, în patristica răsăriteană, dar ea are, și aici și la alți Părinți bisericești răsăriteni și apuseni, înțelesul de întâietate de cinste a Sfântului Petru, iar nu de protie de drept divin sau de primat jurisdicțional asupra Apostolilor celorlalți, sau față de Sfântul Pavel, în special. Expresia aceasta, cum vom vedea mai jos, este un elogiu retoric, omiletic, cu privire la persoana Sfântului Petru, iar nu o formulă dogmatică. Ceea ce rostește el despre Sfântul Petru este deci ceea ce mărturisește Biserica Ortodoxă, și anume că Sfântul Petru are un loc de cinste, egal cu ceilalți Apostoli, dar este *primus inter pares*, ca mai vârstnic decât ei. Nicidecum nu licărește în mintea Sfântului Sofronie ideea de primație a Sfântului Petru față de Sfântul Pavel sau față de ceilalți Apostoli, pentru că și aici, și în altă lucrare el subliniază, apăsat, egalitatea în cinste a celor doi Apostoli, Petru și Pavel. Tocmai pentru a nu fi bănuit cumva că face o mărturisire eterodoxă, adică ar susține întâietatea juridică, de drept divin, a Sfântului Petru față de Sfântul Pavel și față de ceilalți Apostoli, Sfântul Sofronie scrie, ceva mai jos, cum se va vedea, în acest panegeric: „Alegerea le-a adus la amândoi aceeași vrednicie, precum le-a venit și partea și îndatorirea comună, și de aceeași cinste" (vezi paragraful 3). Ceva mai mult, Sfântul Sofronie, în altă lucrare a sa, Oda a X-a, anacreontică, un panegiric dedicat exclusiv Sfântului Pavel, îl face și pe el „fruntaș" sau „căpetenie" sau „primul dintre sfinții slujitori" și i se adresează și lui, tot retoric, cu aceste cuvinte: „Αγιων μυστιπολων, ορκαμε Παυλε" – *sanctorum principes sacerdotum* = Pavel, principe (fruntaș, căpetenie) al sfinților slujitori (Migne, P. G., vol. 87/3, col. 3783-3784).

Că expresia „corifeu" este o figură retorică, răspândită în epoca patristică, se dovedește cu multe exemple, din

care vom cita unul: Asterie, episcopul Amasiei Pontului, în secolul al IV-lea, alcătuind un panegiric, tot spre lauda Sfinților Apostoli Petru și Pavel, îi numește pe amândoi „Apostoli corifei", chiar în titlul lucrării, scriind: „Εγκομιων εις τους αγιους κορυφαιους αποστολους Πετρου και Παυλου" – „Laudă la Sfinții Apostoli-corifei Petru și Pavel"[1]. Oare acest Părinte bisericesc cunoaște doi „corifei" Apostoli? Nu! Aceste cuvinte sunt elogii retorice adresate ambilor Apostoli și exprimă egalitatea lor în cinste. Nici aici, nici la Sfântul Sofronie, ele nu sunt expresii dogmatice. „Laudă către Sfinții corifei Apostoli Petru și Pavel", lucrarea episcopului Asterie al Amasiei Pontului, s-ar putea traduce, fără nici o denaturare de sens: „Laudă la Sfinții Apostoli Petru și Pavel"...

[1] Diac. Dr. Haralambie Cojocaru, *Este primatul lui Pertu un privilegiu de drept divin, după Noul Testament?*, Sibiu, 1940, pp. 198, 199, 226, 227 etc. Este cea mai bună lucrare, în românește, pe această temă. (*n.tr.*).

de strigi tu, și vom tăcea dacă vei tăcea tu, deși am voi mai curând să strigăm cu glas mare! Că nu ne va fi strigarea prețuită de nu-și va trage tărie din strigarea ta cea dumnezeiască, și glasul lutului nostru nu va fi ascultat de nu vom primi buna sunare a glasului tău. Pentru aceasta, iară și iară, te chemăm pe tine în ajutorul luptei noastre și te rugăm să dezlegi limba noastră robită de mutenie, așa cum ai dezlegat odinioară limba lui Zaharia, ce avea să-ți fie tată! Și cu stăruință te rugăm, dă-ne glas spre propovăduirea laudei tale în lung și în lat, precum ai dat și celui ce te-a născut, la nașterea ta, puterea de a rosti în auzul lumii numele tău. Căci dacă acela a avut limba legată până ce a dezlegat-o venirea ta, și ieșirea ta la lumină i-a mișcat limba, ca să-ți poată rosti numele, salutându-te, cum am putea noi să ne mișcăm limba noastră, pentru a te lăuda pe tine, dacă nu ai mișca-o tu, și n-ai întoarce-o și n-ai îndrepta-o spre alergarea cu tine?

3. Deși am în minte cuvântul de început al laudei tale, nu știu de unde să încep și ce să spun despre tine, înmărmurit cum sunt de mulțimea minunilor tale. Să grăiesc mai întâi despre nașterea ta, pe care a vestit-o Arhanghelul Gavriil că va fi început de bucurie a lumii? Sau să spun despre purtarea pruncului de către cea bătrână și stearpă, care cu vigoare de tânără îl tăinuia în pântecele său? Oare să vorbesc despre cea dintâi săltare în pântece, care a vestit că Dumnezeu S-a sălășluit între oameni? Dar cum s-ar încumeta cineva să istorisească naștere din cea stearpă? Dar n-a călătorit și Fecioara Maria vreme de trei zile și n-a rămas ea la Elisabeta trei luni, ca văzând nașterea ta cea minunată, să creadă cu tărie și neclintit că va fi maică nenuntită a Unuia din Treime, fără împreunare cu bărbat? Dar ce cuvânt va putea grăi alăptarea ce-ai primit în

chip nemaivăzut, de la un sân bătrân având secat izvorul laptelui? Dar viețuirea cea aspră din pustie, care și în lume neschimbată a rămas? Dar propovăduirea ta cea din pustia Iordanului, către norodul lui Israel, cu care descopereai pe Hristos și Împărăția cerurilor o vesteai? Dar Iordanul, în care curățai norodul, și însuți curățit ai fost de Hristos, Cel ce te-a făcut pe tine slujitor al Botezului Său? Dar legile și povățuirile dumnezeiești pe care cu iubire de oameni le-ai vestit celor ce vor să se supună? Dar amenințarea înfricoșată, arătată celor nesupuși? Dar cutezanța cu care înspăimântai pe conducători și regi, de care, cu dreptate, s-a cutremurat și regele Irod, deși, cu poftirea femeii, se depărtase de teama de Dumnezeu? Dar tăierea și despărțirea de trup a cinstitului tău cap, cu care te-ai rânduit pe tine îndoit înaintemergător al Mântuitorului, nu numai pe pământ mergând și alergând înaintea Lui, dar și în iad făcându-te pe tine înaintemergător celor ce zăceau acolo, așteptând, și propovăduindu-le celor de acolo așa cum ai propovăduit și celor de aici, de pe pământ, iertarea mântuitoare adusă de Mântuitorul Hristos?

4. Cu adevărat nu știm la care din faptele tale să mergem mai întâi, sau ce să lăsăm în rândul al doilea. Cel căruia-i cade la sorți să cuvânteze despre lucruri înalte, silindu-se să facă începutul cuvântului și să ajungă la încheiere cu lauda, nu îngăduie limbii să ducă vorba spre nimic altceva, ca să nu-și lase neisprăvită vorbirea și să mai fie nevoie de adăugat ceva.

De aceea ni se pare lucru bun să respectăm rânduiala sau ordinea timpului și a firii, cea mai presus de vreme și de fire, și acum mai presus de cuvânt; ca și vorbirea, zic, să aibă rânduială aleasă și potrivită pentru fiecare, istorisind pe scurt, fără să zăpăcească cu schimbarea timpurilor; deși

în privința aceasta e lăudată șiretenia lui Laban, care n-a îngăduit să dea în căsătorie, după făgăduință, pe cea mai mică dintre fiicele sale, în locul celei mai mari, deși era foarte dorită de pețitor și socotită mai vrednică de luat, nu numai pentru mândrețea trupului, ci și pentru frumusețea sufletească. Să ne întoarcem, dar, cuvântul nostru iarăși la început, la zămislirea aceea minunată, de vreme ce ea e începutul venirii la viață și al tuturor faptelor ce vin în urma sa. Că lăudând cuvântul nostru cu bună rânduială pe Înaintemergătorul, cel lăudat de noi se va îndupleca să ne dăruiască puterea de a-l lăuda prin cuvânt. Însă nu-i fără de folos să ducem cuvântul mai sus de rânduiala după timp a faptelor, căci și așa se va vădi că mai înainte de zămislirea în pântecele maicii sale acest copil avea să fie mare și se va arăta ca să se împlinească făgăduința unor bunătăți și mai mari, luând aminte la căderea noastră, cea din Adam. Că din pricina ei ne aflam noi în cea mai nenorocită stare și în pământ și în stricăciune ne sfârșeam, după cum ne încredințează cuvintele acestea: *Pământ ești și în pământ te vei întoarce* (Fac. 3, 19). Osânda căzută asupra firii noastre e nepricepută de noi. Iar la nenorocirea vieții noastre am adăugat și necredința în Dumnezeu. Că noi, părăsind pe Făcătorul și Stăpânul a toate, ne închinăm făpturilor create, adică slugilor de același fel cu noi, și am numit dumnezei până și lucrul mâinilor noastre. De aceea, noi slujeam patimilor rușinoase, pentru că aduceam cinstea cuvenită numai lui Dumnezeu, Cel preacinstit, idolilor și demonilor, care nu trebuie cinstiți. Și de aceea ne era slăbănogită firea, că nu primea în ea dumnezeiasca slavă, mai presus de fire, și era lipsită de cea mai mare tămăduire sufletească. Iar tămăduirea aceasta este: Cel ce ne-a făcut pe noi Se face asemenea nouă, făpturile Sale, afară de păcat, adică Dumnezeu Se face Om ca noi, prin unirea Dumnezeirii cu trupul omenesc, și ia asupră-Și, în Sine, cele ale firii noastre, a tuturor, și osânda, și blestemul, El, cel lipsit de poftă omenească, trupească ori sufletească. Și arătându-Și în multe feluri înălțimea deosebirii Sale față de creaturi, ca Om Se supune de bunăvoie la suferințe, ca omul să fie astfel mântuit, în chip strălucit, și adus iarăși la fericirea dintâi, pe care i-o dăruise Creatorul la început.

5. Fericirea aceasta a făgăduit-o Dumnezeu lui Avraam, și prin seminția lui a binevoit să fie binecuvântate toate neamurile pământului, prin Întruparea, de la El, a Unuia-Născut, Fiul și Cuvântul Său. Iar după Avraam, i-a întărit făgăduința prin jurământ lui David, și a hotărât să pună rege din rodul pântecelui său, pe tronul slavei Sale, tron împărătesc decât care nu poate fi altul cugetat, când va ajunge la sfârșit neamul acesta al lui Avraam și a lui David, la plinirea vremii hotărâtă de El pentru împlinirea Legii. Pe aceasta au dorit cu dor s-o vadă și s-o cunoască amănunțit nu numai Avraam și David, care s-au învrednicit să fie moștenitorii acestor făgăduințe, ci și mulți proroci împreună cu ei, ba chiar și regi, precum în Evangheliii, Hristos, dorirea tuturor sfinților, S-a făcut cunoscut la fericita adunare a ucenicilor Săi. Așadar, cele mai din urmă ale veacului de acum erau de față, iar făgăduința mântuirii tuturor și Legea și-au primit plinirea așteptată prin Hristos. Toți prorocii și drepții lui Israel așteptau în Ierusalim izbăvirea, și învățați prin Duhul că se va arăta îndată, doreau cu dor s-o vadă venind nu numai cu ochii sufletului, ci și cu ochii cei trupești, mai înainte de a ieși din viața aceasta. Și nu doar că o doreau, ci, dorind-o, se rugau mult și multe cereri aduceau lui Dumnezeu, și, sfinți fiind, dobândeau cele cerute. Așa a fost Simeon, care, ca preot,

a primit pe Hristos în brațe și a mărturisit pe Stăpânul întregii creaturi. Așa și Ana, cea cu îndelungă și cinstită văduvie, care stăruia în rugăciuni în templul lui Dumnezeu, ziua și noaptea, și care în ceasul acela, cu duh prorocesc, a vestit celor ce se aflau atunci acolo că au în fața lor pe Însuși Hristos. Așa și Iosif din Arimateea, care cu îndrăzneală a îngropat cu cinste pe Începătorul vieții tuturor. Și pentru aceasta este și mai mult vestit, ca sfetnic cu bun chip, pentru că a lepădat sfatul iudeilor împotriva Mântuitorului, ca pe un lucru nerușinat și nelegiuit. Că se și spune: *Acesta nu se învoise cu sfatul și voința lor* (Lc. 32, 51). Singur el a hotărât cu cuviință și cinste această neprimire strălucită și vrednică a hotărârii lor. Tot așa, Zaharia, bătrânul și preotul, care, pentru trecerea de multă vreme peste vârsta tinereții, ca unul copleșit de ani, știind că bătrâneții îi urmează îndată moartea, aducea neîncetat rugăciuni și cereri lui Dumnezeu, ca nu cumva să fie lipsit de vederea vremii când va veni Mesia, cea așteptată de toți, ca să nu vadă moartea, care bătea la ușă, mai înainte de ivirea ei. Și întotdeauna acesta cerea lui Dumnezeu să strălucească mai degrabă tuturor lumina mântuirii și să vadă și el Răsăritul acestei lumini. Și ca nu cumva să fie lipsit de minunata priveliște, să nu fie, adică, părtaș la vremea ei care era aproape, se îngrijora de bătrânețea îndelungată și mai ales când săvârșea slujbe lui Dumnezeu după Lege, dorind să se petreacă cât mai iute schimbarea acestei slujbe de înrobire într-un cult dumnezeiesc, înduhovnicit cu totul și desăvârșit, și să fie eliberați de povara cultului vechi cei aflați sub același jug apăsător, ca parte ce le era menită. Și, potrivit rânduielii de fiecare zi, preoții sortiți să tămâieze stăteau la intrarea în Sfânta Sfintelor. Iar în Sfânta Sfintelor intra numai arhiereul, o dată pe an,

ca să aducă jertfă de sânge cu mâinile sale, arătând lămurit prin această prorocie tainică unica și singura aducere ce va să fie a Mântuitorului Hristos, pe care El, Arhiereu și Miel, Însuși a adus-o lui Dumnezeu și Tatăl ca jertfă, pentru noi, oamenii.

6. Și stând în Sfânta Sfintelor Zaharia – fiindcă era vrednic de această slujire –, lângă altarul tămâierii, aștepta cu răbdare, în rugăciune, pe Tatăl Cuvântului, ca să-I vestească venirea Lui pe pământ, aducând miros de bună mireasmă de tămâie. Și în ceasul acela a văzut de-a dreapta altarului înger din cer stând lângă el și aducându-i veste cerească și aleasă. Iar acesta era Arhanghelul Gavriil, slujitorul descoperirii, care, nu cu vorbe de rând, ci foarte alese, și-a înfățișat dumnezeiasca însărcinare, vestind începutul dumnezeiești întrupări a Cuvântului lui Dumnezeu, pentru care și făcea bătrânul Zaharia mereu rugăciuni stăruitoare. Dar văzând îngerul Domnului pe Zaharia tulburat de vedenie și încă de frică și mai mult – că scris este: Și *văzându-l, Zaharia s-a tulburat și frica a căzut peste el* (Lc. 1, 12), că prin el se preînchipuia cutremurarea Legii și strămutarea spre orânduirea vieții după Evanghelie –, a înlăturat mai întâi tulburarea cea din frică, și după aceea a început cele ale Evangheliei. Că nu erau spre teamă cele grăite de înger, ci spre înlăturarea fricii și aducătoare de mare bucurie. Și pentru ce spune îngerul: *Nu te teme, Zaharie, pentru că rugăciunea ta a fost auzită* (Lc. 1, 13)? Cu aceste cuvinte spune cam așa: De ce te temi, bătrâne? De ce te temi pentru cele cerute și pentru care primești acum răspuns? De ce te înfricoșezi că ești eliberat de povara apăsătoare a Legii? De ce te tulburi, când vezi umbra Legii apunând? De ce te înspăimânți, când vezi schimbarea celor clătinate? Înfricoșate sunt cu adevărat cele vesti-

te de mine, dar nu sunt aducătoare de frică pentru cei care le ascultă. Taine mari am să-ți spun, dar nu ți se cade să te tulburi ascultându-le cu sârguință, și să fii cuprins de frică, ci să te bucuri și să te veselești împreună cu mine, pentru că aceste taine rânduiesc lucruri aducătoare de veselie și bucurie. Izbăvirea oamenilor este gata, ridicarea celor căzuți a venit, a sosit sfârșitul Legii și vremea harului a răsărit. Și nu va trece multă vreme până să le vezi pe acestea, și vei vedea ce este mai minunat: că Dumnezeu-Cuvântul Se naște din Fecioara, și pentru neamuri Se naște, și întreg neamul omenesc e izbăvit. Iar tu vei fi nu numai văzător al acestor taine, pe care ai dorit mult să le vezi, ci și fericit slujitor al lor. Și ca să crezi celor grăite de mine, te duc la credință printr-o minune și-ți spun lucruri pe care nu credeai că ai le mai vezi în restul vieții tale.

Care sunt acestea? Iată-le: *Femeia ta, Elisabeta, îți va naște un fiu și vei chema numele lui Ioan; și tu vei avea bucurie și veselie, și mulți se vor bucura de nașterea lui, căci va fi mare înaintea Domnului, vin și sicheră nu va bea și se va umple de Duhul Sfânt încă din pântecele maicii sale. Și pe mulți dintre fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor și va merge înainte cu Duhul Sfânt și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților către copii și pe cei neascultători la înțelepciunea celor drepți, ca să pregătească Domnului un popor desăvârșit* (Lc. 1, 13-17).

7. Vedeți ce fapte strălucite sunt mărturisite de glasurile îngerești despre Ioan, mai înainte de a fi el zămislit în pântecele maicii sale? Și Samuel s-a născut din femeie stearpă, dar nu din bătrână și nici din tată peste măsură de înaintat în vârstă. Și Isaac s-a născut din părinți bătrâni, în care s-a schimbat vremea și puterea de a naște fii, dar el n-a fost plin de Duhul Sfânt din pântecele maicii sale, ca

Ioan. Cu adevărat, n-a fost nici unul dintre aceștia împodobit cu atâtea daruri preafrumoase, ca Ioan mai înainte de naștere. Samuel era proroc, că văzând el bine cele adevărate, le vestea, ca unul care pe cele viitoare le vedea ca stând de față, și n-a băut vin, nici sicheră, dar nu a locuit în deșert și nici nu se hrănea cu mâncăruri străine oamenilor. Nici nu a adus bucurie multora când s-a născut, ca Ioan, cel mai mare înaintemergător, care a adus iute bucurie întregii lumi. Și preaînțeleptul Iosif a fost rod al celei sterpe; că Iacob l-a născut pe Iosif din Rahela, cea stearpă, mai înainte de a fi el binecuvântat de Dumnezeu; și cât a fost de înțelept Iosif – căci a ridicat împotriva Egiptului semnul de biruință al înțelepciunii, cel vrednic de laudă –, însă n-a fost îndrumător al fecioriei, ca Ioan; iar cât de mare este depărtarea dintre feciorie și înțelepciune o spun tare cinstea de care se bucură virtuțile și locul acela mai ales, de fii și fiice, care se dă acolo sus, în cer, numai celor care au cinstit cu sufletul, dar și cu trupul, fecioria cea întru Hristos și s-au făcut următori ai neîntinatei Fecioare, care a născut pe Dumnezeu-Cuvântul. Însuși Mântuitorul a arătat-o aceasta tuturor îndeajuns de clar, spunând: *Nu toți sunt în stare să dobândească aceasta* (Mt. 19, 11), darul fecioriei, zic, ci numai aceia pe care Iisus i-a socotit vrednici, potrivit prestiinței Sale dumnezeiești. Și Iacov a fost iubit de Dumnezeu încă de când era în pântecele maicii sale; că s-au rostit cu glas dumnezeiesc către cea care-l purta în pântece aceste cuvinte: *Pe Iacov l-am iubit, iar pe Esau l-am urât* (Fac. 25, 23). Însă el n-a fost plin de Duhul Sfânt când era purtat în pântece; și a putut să se lupte cu Dumnezeu toată noaptea, pentru că noapte revărsase atunci peste toți neștiința de Dumnezeu, dar n-a putut să fie înaintemergător al lui Dumnezeu și să boteze

pe Dumnezeu, lucru pe care, dintre oameni, numai Ioan a cutezat să-l facă. Ivirea dimineții însă a făcut să crească cunoașterea lui Dumnezeu, și de acum încolo strălucirea adevărului lumina în timpul zilei. Iar Iacov, care n-a fost biruit în luptă, s-a retras din pricina încheieturii coapsei sale, vătămată de cei ce aveau să se nască din însăși coapsa lui, și n-a mai putut să fugă repede. E limpede că Iacob, aici, prevestește tainic lucruri aievea: că îndată ce harul lui Dumnezeu pleacă din viața noastră, ea lâncezește și rămâne nemișcată, iar de aici vine la șchiopătare văzută, cu totul primejdioasă – ca șchiopătarea lui Iacov. Ioan însă nicidecum nu a suferit această șchiopătare, deși cobora și el, ca și ceilalți, din coapsa lui Iacov. Dimpotrivă, a alergat iute către acest har dumnezeiesc și s-a făcut înaintemergător al Domnului, părăsind necredința iudeilor și ținându-se departe de întunericul nopții.

8. Aș fi voit să aduc aici și pe Samson, născut și el dintr-o femeie stearpă și vlăstar al rugăciunii către Dumnezeu; din voia Lui, acesta nu-și tundea părului capului, că spune: *Brici nu se va atinge de capul lui* (Jud. 13, 5), având foarte lung părul capului și însemnat de Dumnezeu și cu alte daruri. Dar apucându-l pe el Dalila, femeie cu rele purtări, învăluindu-l cu lingușirile, l-a prins cu putere și l-a dus la moarte, neîngăduindu-ne astfel să alăturăm pe Samson lui Ioan și să-l asemănăm cu el. Toți aceștia au fost mari înaintea Domnului, dar nu s-a văzut să fi întors pe mulți din fiii lui Israel la Domnul Dumnezeul lor. Nici cei care au mers înaintea lui Hristos-Dumnezeu cu puterea și duhul lui Ilie n-au făcut dovada să fi întors inimile părinților către fii, către cei crescuți în Lege, zic. Ei n-au schimbat pe fiii de sub Lege în fii ai harului, nici n-au călăuzit pe iudei, fii ai neascultării, la înțelepciunea

dreptților, adică a celor ce au fost îndreptați în Hristos; nici, când a strălucit Domnul pe pământ, la venirea Sa, n-au pregătit poporul ca să-L primească, nici n-au năzuit la lucruri mai mari decât acestea. Ce e mai mare, să vezi în trup și să botezi pe Domnul în apă, ori să vezi naștere din maicile cele sterpe? Aceștia cu adevărat se deosebeau de ceilalți și prin alte daruri bogate, înalte, daruri mari pe lângă virtutea altora, dar foarte mici dacă ar cuteza cineva să le pună alături de darurile Sfântului Ioan. În fața unor astfel de fapte, mai presus de toate și decât care nu sunt altele mai mari, chiar Zaharia, numit atunci tată al lui Ioan, cu mintea înmărmurită ca în fața unor lucruri cu neputință de împlinit, a fost împuns de boldul necredinței. Și, împuns de el, a spus cu umilință către preafericitul înger aceste cuvine de cumplită necredință: *După ce voi cunoaște aceasta? Căci eu sunt bătrân și femeia mea este înaintată în zile* (Lc. 1, 18). Firește, nu se cădea nicidecum tatălui lui Ioan să rostească asemenea cuvinte. El n-a rostit însă aceste cuvinte mari și necuvenite cu glas tare, ci, ca unul ce era chip al Legii, cu sfială și șoptit. Că și Moise, care a scris-o pe aceasta, avea gura și limba anevoioase. Pentru aceasta, drept era ca prin Zaharia, căruia îi erau încredințate toate, să se preînchipuie tăcerea, adică încetarea Legii mozaice. De îndată ce ni S-a arătat Hristos, Legiuitorul cel mare, Legea a tăcut, adică a luat sfârșit. Că Hristos, Domnul și marele Legiuitor, a voit ca Legea mozaică să fie mai-înainte închipuire a Legii celei noi. Tăcerea sa o încredințează Zaharia îngerului, iar acesta îl curățește de necredința sa. Că spune: *Eu sunt Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu, și am fost trimis să grăiesc către tine și să-ți binevestesc acestea. Și iată, vei fi mut și nu vei putea să vorbești până în ziua în care vor fi*

acestea, pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la timpul lor (Lc. 1, 19-20). Și dă pedeapsa tăcerii celui ce avea încă puterea de a vorbi; iar preînchipuirea îi privește și pe cei ce nu cred în Legea dumnezeiască, și pe cei care n-au crezut că glasul acela dumnezeiesc era trimis de Domnul mai dinainte, ca s-o vestească pe aceasta; și după dreptate Zaharia a fost lipsit de glas, ca unul ce rostise cuvânt de îndoială, căci spune Înțelepciunea: *Prin cele care păcătuiește cineva, prin acelea este pedepsit* (Înț. Sol. 11, 16), pentru ca să se învețe să dea crezare glasului celui care striga mai dinainte în pustie. Ioan a ieșit din pământ sterp, adică din maică stearpă, și a strigat, adică a propovăduit, pentru sufletele iudeilor care nu aduceau roada credinței, adică erau sterpe; el strigă și pentru biserica neamurilor, fiindcă la început aceasta nu avea roade hrănitoare; și propovăduiește și neamurilor Ioan, pentru ca și adunarea lor să-L aibă ca hrană îndestulătoare pe Hristos, ca aceea dată de El în Samaria.

Cu adevărat Ioan a strigat în pustie cu mare glas și strigăt mare vestea aducătoare de mântuire și preschimbarea a tot pustiul neroditor, oricât de mare, în pământ purtător de roade.

9. Pentru ce oare însă bătrânul Zaharia, preot și învățător al Legii, el, care aștepta mângâierea lui Israel, care pururea ridica rugăciuni din inimă către Dumnezeu, n-a crezut bunelor vestiri ale îngerului? Oare nu pentru că, trăind sub Lege, se sădise necredința în sufletul său? Dacă a crezut el cu adevărat că un înger al Domnului stă lângă altar și glăsuiește acele lucruri către el, pentru ce n-a ascultat cu credință cele grăite? Pentru ce n-a luat ca pildă pe Avraam și pe Sara, ca să creadă cuvintelor lui? Și chiar dacă n-ar fi această pildă, se cuvenea să creadă întru totul lui

Dumnezeu, Care a prevestit lucruri minunate și lucruri mai presus de fire a săvârșit. Căci este oare vreun lucru, din toate câte sunt, care, potrivit ființării și alcătuirii sale, să nu se miște grabnic și supus la porunca atotputernică a lui Dumnezeu? Aceasta o spune cu glas mare, în chip minunat, minunatul Iov, pe care Însuși Dumnezeu, grăind din norii cerului, l-a învățat cum că este în toate această supunere. Și zice: *Eu știu că toate le poți, și nimic nu-ți este cu neputință* (Iov 42, 2). Iar dacă ar fi bănuit că-i vorbește vreun duh vrăjmaș și potrivnic lui Dumnezeu, pentru ce ar mai fi căutat Zaharia să primească dovadă de adevărul celor spuse de înger, întrebând: *Cum voi cunoaște aceasta?* Știa doar că este unul mincinos de la început, și că mincinosul acesta, diavolul, nu știe să grăiască adevărul; știa că acela care a mințit întâia dată și a trăit cu totul în minciună nu va șovăi să mintă și a doua oară; știa că cel amăgit de minciună e aruncat în curse diavolești, înșelătoare și mai rele decât momelile dintâi. Să se îndepărteze însă de la noi gândul că bunul Zaharia, tatăl lui Ioan, a fost o astfel de victimă a minciunii! Nu dintr-o astfel de rădăcină, tocită, s-a născut acest preadulce prunc Ioan, care pentru aceasta s-a hrănit cu miere; că pentru toți cei care iubesc viața aleasă și sfântă e lucru plăcut și preadulce să fie chemați și îndemnați la urmarea vieții sale, ca să aibă parte și ei de dumnezeiască plăcere. Precum am mai spus, eu unul socot că preotul Zaharia a căzut în extaz, adică în răpire sufletească și tăcere, ca și Isaac, ca să facă cunoscută mai dinainte tăcerea, adică încetarea Legii mozaice, și să arate totodată necredința din vremea stăpânirii Legii. Și ca să se vestească dinainte răsunetul Evangheliei, care s-a răspândit până la marginile pământului, și să vestească de mai înainte credința cea de sub har a neamurilor.

10. Așadar, marele preot Zaharia se arată necredincios cu un tâlc ascuns; el e lipsit de puterea de a rosti cuvânt, iar lucrul acesta are înțeles tainic și adânc, arătând Legea iudaică lipsită de credință rațională.

Din acest mare preot a ieșit Ioan, Înaintemergătorul Cuvântului, purtând în sine virtutea tatălui său. Că doar adevărat e cuvântul dumnezeiesc care spune că *pomul se cunoaște după roade, și nu poate pomul rău să facă roadă bună* (Mt. 7, 18, 20). De nu va primi cineva să înțeleagă așa necredința bătrânului Zaharia, se va arăta mai mic după virtute decât Elisabeta; căci aceea, deși n-a auzit nicidecum cuvintele rostite de înger către Zaharia – că era mut bătrânul către ea –, le-a dezlegat limpede văzând pe fericita Fecioară că vine la ea, și auzindu-i salutarea, a strigat îndată către Fecioară: *Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău! Și de unde mie aceasta, ca să vină Maica Domnului la mine? Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu* (Lc. 1, 42-44). Și a fericit-o Elisabeta, după vrednicie, pe Maica Domnului, zicând: *Fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul* (Lc. 1, 45). A cunoscut că Maica Domnului este plină de Duhul Sfânt și a priceput că are cunoștința amănunțită a celor grăite ei de Dumnezeu prin glasul îngerului. De n-ar fi fost așa, Elisabeta ar fi ajuns cu totul la necredință și nesupunere. Iar desăvârșirea lui Zaharia înaintea lui Dumnezeu se arată și prin trimiterea către el a îngerului, ca să îndeplinească cu cinste pe pământ hotărârile Domnului, cele din făgăduință, și să vestească totodată nașterea lui Ioan Botezătorul, cinstit cu numirea de rudenie a lui Hristos – că zice îngerul către Fecioara: *Iată, Elisabeta, rudenia ta* (Lc. 1, 36). Dar, pe lângă aceasta, născându-se Ioan, Zaharia începe a grăi cântare profetică, prezicând cele despre Hristos cu glas tare: *Binecuvântat este Domnul, Dumnezeul lui Israel, că a cercetat și a făcut răscumpărare poporului Său; și ne-a ridicat corn de mântuire în casa lui David, slujitorul Său, precum a grăit prin gura sfinților Săi proroci din veac!* (Lc. 1, 67-70). Cu aceste cuvinte, Zaharia ne pune înainte și alte lucruri despre Domnul Hristos, pentru care se ruga în tot ceasul să le vadă mai înainte de-a muri.

Iar la sfârșitul cântării, proorocește și cele despre fiul său, zicând: *Iar tu, pruncule, proroc al Celui Preaînalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului, ca să gătești căile Lui, să dai poporului Său cunoștința mântuirii prin iertarea păcatelor noastre, prin milostivirea milei Dumnezeului nostru* (Lc. 1, 76-78). Și nu din mintea sa le spune el pe acestea, ci fiind plin de Duhul Sfânt. Că spune Evanghelia despre el: Și *Zaharia, tatăl lui, s-a umplut de Duh Sfânt, zicând* (Lc. 1, 67). Ce anume zicând? Firește, cele istorisite mai sus. Și vădit lucru este că n-ar fi fost Zaharia plin de Duh Sfânt dacă n-ar fi fost el credincios Duhului și vrednic de multrâvnita umplere cu El. Și nici n-ar fi săvârșit tatăl lui Ioan aceste prorocii dacă n-ar fi fost el râvnitor către asemenea vrednicie. Toate acestea tâlcuiesc zămislirea lui Ioan și îl arată pe el, mai înainte chiar de zămislire, mai mare decât toți cei născuți din femeie. Și Însuși Hristos, și Adevărul Însuși, a dat pentru el astfel de mărturie, ca nu cumva să cugete unii că Ioan este mai mic decât vreunul dintre oameni pentru că nu s-a născut din niște oameni mari. După cum socotesc, lucrul acesta l-a însemnat cu grijă mai dinainte chiar Scriptura, în locul din Evanghelie despre Ioan, pentru cei care ar voi să gândească așa, spunând limpede: Și *erau amândoi drepți*

înaintea lui Dumnezeu, urmând fără prihană în toate poruncile și rânduielile Domnului (Lc. 1, 6). Despre ce dă aici mărturie Evanghelia? Aici se dă mărturie evanghelică pentru Zaharia și Elisabeta, părinții lui Ioan, aceasta spunându-se: că au fost aleși de Dumnezeu pentru a atinge culmea virtuților, lucru ce se vedea la oameni ca o cinstire mai mare decât a lor, iar alegerea aceasta nepărtinitoare era socotită dreptate nu numai în fața oamenilor, ci și înaintea lui Dumnezeu. Că în fața lui Dumnezeu se arată drepți aceia care își duc viața după legile evanghelice, care privesc cu ochii proorocești cele ce au fost rânduite. Că spunând: *Să nu știe stânga ce face dreapta* (Mt. 6, 3), ne arată că se cuvine să lucrăm cu credință și silință, grăbindu-ne să ajungem la împlinirea poruncilor dumnezeiești legiuiri a lui Hristos, fapta și purtarea. Și vădit lucru este că ni se pune în față totodată și împlinirea sârguincioasă a tuturor poruncilor și învățăturilor Legii mozaice, ca să se arate că aceia care țin învățătura dreaptă a celor două Legi sunt, unii, încununați cu podoabele Legii Vechiului Legământ, alții, cu strălucirea virtuților mai înalte, ale rânduielilor evanghelice.

Se cădea, deci, și se cuvenea să vadă și cei de atunci obârșia lui Ioan; se cădea să ni se arate și nouă, din acestea, mijlocitorul, cel ce stă adică la mijloc, între cele două Testamente, și să se amintească ce este cu adevărat ales din amândouă în Sfântul Ioan. Astfel, se mărturisește sfârșitul preoției Vechiului Testament prin Ioan – care a întregit numărul cetei proorocești, că toți prorocii până la Ioan Botezătorul au prorocit – și tot prin el începutul și pornirea Testamentului celui Nou. Botezătorul Ioan a arătat calea cea dreaptă mai înainte de Apostoli, fiind trimis cu vrednicia îngerească a sfinților să meargă înaintea lui Hristos

și să alerge iute înaintea Lui. Lui i s-a poruncit să meargă înainte cu mergere de înger sau de vestitor al lui Dumnezeu, că s-a spus: *Din zilele lui Ioan Botezătorul, împărăția cerurilor se ia prin stăruință, și cei ce se silesc pun mâna pe ea* (Mt. 11, 12). De la el începe stăruința tare a dobândirii Împărăției lui Dumnezeu de către toți, de bunăvoie, prin viață dusă după învățătura evanghelică. Așadar, Ioan Botezătorul, cel ce are întâietate între toți prorocii, s-a zămislit din tată preot și proroc, strălucit și prin alte virtuți, și cu credință în Dumnezeu, în pântecele unei maici sfinte, având și ea darul proorociei. Și el însuși, chiar din pântecele maicii sale, a prorocit, cunoscând că Domnul era sălășluit în pântecele Fecioarei. El însuși, chiar în pântecele maicii sale, a fost plin de Duhul Sfânt, și în vremea zămislirii, în pântece, și după ce a fost zămislit, în pântecele maicii sale. Și-l vedem pe el și zămislit de maică stearpă, și plin de harul Duhului Sfânt, înfăptuind nașterea proorocească mai înainte de a fi fost născut, și rodind darul Duhului Sfânt înainte de a fi ieșit din pântecele maicii sale. După cuvântul lui Zaharia, cei ce slujesc cu duh prorocesc se zămislesc și se nasc proroci din pântecele maicii lor și, iarăși, după aceea, cei care slujesc Duhului Sfânt în felul prorocilor vestesc întru arătare sfatul cel ascuns al Duhului Sfânt. Cu adevărat, mai apoi cu Ioan s-au împlinit cele prezise de Isaia, după zămislirea sa minunată; că a fost zămislit în pântece de maică stearpă și semănat într-o maică bătrână de un tată bătrân. Și până la vremea nașterii, stă liniștit în pântecele acela, supunându-se și puterii de sus, dar și poruncii și dorinței maicii sale; că n-a voit să poarte în sine ca un nelucrător harul Duhului Sfânt, de care era plin, după cuvântul îngerului, și pe care l-a purtat încă fiind în sânul maicii. Și trecând cinci luni, a apărut puterea

de a simți, pe care o dă ivirea celor cinci simțuri, legate între ele într-o unitate bine alcătuită și de mare preț pentru iuțeala simțirilor trupești. În vremea aceasta, maica, Elisabeta, s-a tăinuit pe sine și, dimpreună cu ea, a ascuns și pe acest proroc ce nu știa să tacă.

Iar după aceste cinci luni, a venit, firește, luna a șasea, și a venit la Elisabeta și Fecioara Maria, care purta în pântecele său pe Cel necreat, Care avea să Se nască din ea. În luna a șasea după zămislirea Sfântului Ioan, a zămislit și Fecioara în pântece pe Cel care a creat lumea în șase zile, și în ziua a șasea l-a creat pe om, și iarăși l-a creat prin moartea Sa pe Cruce, pentru că omul săvârșise ceea ce este rău. Ioan n-a putut să-și păstreze multă vreme liniștea în pântecele maicii sale și nici glasul n-a mai putut să adaste, când sta de față Cuvântul. Atunci s-a făcut vestire mai înainte de vreme, și n-a fost împiedicată nicidecum vestirea de legăturile limbii. Atunci Ioan a strigat prin tresăltări în pântecele maicii sale, că este de față Cel ce ne dezleagă pe noi oamenii de legătura cu care eram legați. Și tresăltarea lui pântece ne-a dăruit nouă ruperea legăturilor. Ioan tresaltă de bucurie, strigând cu Duhul Sfânt că a venit Acela care a alungă toată lacrima de pe toată fața, dăruind bucurie statornică întregului neam omenesc. Își întinde degetul și arată pe Mielul lui Dumnezeu, Care Se jertfește pentru noi, pentru păcatul nostru, în locul jertfei de țapi, luând asupra Sa tot păcatul lumii. Își întinde amândouă mâinile și vestește astfel biruința Crucii. Chiar din pântecele Fecioarei Hristos a stat împotriva diavolilor; a stat drept și a făcut să răsune învierea tuturor celor din iad, în mod tainic, prin arătarea Sa aici. El arată celor din iad învierea, fiind ascuns atunci în Maica cea neprihănită, și apoi când a fost în mormânt.

Botezătorul Ioan atunci îndată ar fi voit să lupte cu maica sa, căci îl împiedica să le propovăduiască cu putere pe acestea, fiind el încătușat ca de niște lanțuri de legăturile trupului, care-l țineau strâns înlănțuit. Însă Elisabeta, maica sa, i-a dăruit cu grăbire glas, consimțind să i se vorbească Fericitei Fecioare prin ea, cu vorbe limpezi: *Binecuvântat este rodul pântecelui tău; și de unde mie aceasta, ca să vină Maica Domnului meu la mine?* Cu adevărat, a lui Ioan e această grăire, deși rostită prin gura Elisabetei. Același sunet și aceleași cuvinte a rostit Ioan Botezătorul către Mântuitorul Hristos, când a venit iarăși la el, pe când boteza mulțimile în Iordan, și când El Însuși s-a apropiat, ca să fie botezat. Ioan a strigat cu glas mare văzându-L că se apropie de el: *Eu am nevoie să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?* Recunoști înrudirea graiurilor? Recunoaște și că același este cel care le-a rostit și pe acestea, și pe acelea; și să mai recunoști că unele s-au rostit prin gura lui, iar celelalte, prin gura maicii sale.

14. Socot că înflăcărarea de a-L propovădui pe Hristos a dobândit-o Ioan din clipa când a fost zămislit și purtat în pântece de maica sa, pe când era împiedicat să iasă din pântecele maicii sale. Atunci, Ioan Botezătorul a grăit fără cuvinte către Cel ce l-a trimis să-L propovăduiască: Doamne, Tu m-ai trimis pe mine să vestesc venirea Ta pe pământ, pe care cuvintele omenești n-o pot înfățișa după cum este, iar maica mea mă împiedică s-o fac, ținându-mă legat; Tu îmi poruncești să strig cu glas mare, iar ea, iată, mi-a legat limba; Tu m-ai trimis să alerg înaintea Ta, iar ea îmi închide calea. Tu, Care ești stăpânul firii, poruncește numai, și firea va împlini ce i s-a poruncit; hotărăște numai, iar maica nu va putea să-Ți împiedice hotărârea; zi numai, și se va face numaidecât ce-ai zis; Tu ai sub sfatul Tău și căile de alergat

pe ele, și puterea, și toate se supun atotputernicei Tale hotărâri dumnezeiești. De nu poruncești Tu să-mi săvârșesc până la capăt lucrul, să nu mă osândești pentru lenevirea în alergare, Tu, Care ai rânduit ca lege încetarea alergării. Tu însuți ai pus hotare firii, pe care nu este îngăduit să le treacă cei ce sunt supuși firii. Domnul însă n-a poruncit nimic firii în privința ardorii lui Ioan de a-L propovădui, pentru că firea, credincioasă lui Dumnezeu, i-ar fi împlinit, de la început, întru totul, poruncile Sale. Însuși Domnul, Care S-a făcut om pentru noi, oamenii, a binevoit să Se supună legilor firii împreună cu noi. Ci pe dată El i-a răspuns lui Ioan, pe când se găsea acolo, în pântecele Maicii Sale, cu aceleași cuvinte pe care, după aceea, le-a rostit și atunci când mergea la Botez: *Lasă acum, căci așa se cade, ca noi să împlinim toată dreptatea* (Mt. 3, 15). Iar Ioan Botezătorul, în pântecele maicii sale fiind el, când L-a auzit pe Domnul vorbindu-i astfel, firește că s-a liniștit și n-a mai cutezat mai mult să grăiască, cu toate că se grăbea foarte mult să iasă din pântecele care-l ținea strâns până la timpul hotărât – după cum este rânduit pentru toți cei zămisliți în pântecele maicii lor –, și să înceapă propovăduirea dumnezeiască ce i se încredințase lui. Și așa s-au mai scurs încă trei luni, timp în care Ioan Botezătorul vedea pe Făcătorul locuind împreună cu el, ținut și El în pântecele Maicii Sale de aceleași legi ale firii, după care a venit și vremea nașterii. În aceste trei luni, Fecioara, având în pântece pe Domnul, a rămas la Elisabeta pentru ca, pe drept cuvânt, cel ce avea să iasă din pântecele ei să fie trimis ca un crainic adevărat în lume și să fie inițiat, încă din pântecele maicii sale, în tainele Treimii Celei Preaînalte, precum a fost inițiat, odinioară, Moise, în nor. Și S-a născut, după rânduiala lui Dumnezeu, Cel ce era ascuns în pântecele cel fecioresc.

15. De îndată ce s-a născut copilul, a pierit numaidecât și ocara celei ce născuse; că, neavând copiii, era supusă disprețului. Nașterea lui însă n-a dezlegat legătura limbii tatălui, legată din pricina necredinței vădite cu care primise vestirea îngerească, că femeia sa va naște fiu. Acum, copilul sta, spre încredințare, în văzul tuturor. Maica sa, cu suflet luminat de Duhul Sfânt, voia ca el să se numească Ioan. Numele acesta ebraic înseamnă: *harul și ajutorul lui Dumnezeu.* Dar rudeniile, prietenii și ucenicii sinagogii, auzind numele acesta prorocesc, necunoscând ei că harul lui Dumnezeu și al Tatălui este prezent în lume – și aceasta se tâlcuiește prin numele de Ioan –, au respins acest nume și n-au primit această tâlcuire, silindu-se să-l schimbe. De aceea, cu îndrăzneală, îi spuneau mamei: *Nimeni din rudenia ta nu se cheamă cu numele acesta.* Căci gândul lor era să se respecte rudenia iudaică și prin darea unui nume din familiile înrudite. Tatăl însă, luând o tăbliță, cerută prin semne – că nu putea încă să vorbească –, a scris pe ea cuvintele: *Ioan este numele copilului* (Lc. 1, 63). Aceasta n-a scris-o numai în ceară, ci în timp ce scria, striga și cu cuvinte, arăta și cu mișcarea mâinii, unindu-se mișcarea mâinii cu mișcarea limbii. În felul acesta, Zaharia arată că, o dată cu condeiul, care alerga pe tăbliță curată, aleargă și cuvântul. Că fericitul evanghelist, voind să întărească aceasta, spune mai pe înțeles și adaugă: *a scris, zicând.* Așa, Zaharia și scria, și vorbea, și în același timp se vedea lucrarea ambelor mădulare: și a limbii, și a mâinii; el nu scria, pe de o parte, și vorbea, pe de altă parte, și nici nu vorbea, pe de o parte, și scria, pe de altă parte; ci totodată vorbea și scria; mâna alerga jos, iar cuvântul se suia sus; nici unul din cele două – mâna și condeiul – nu biruia împotriva celuilalt, ci amândoi, tovarăși de alerga-

re, s-au salutat cu dragoste la sfârșitul alergării; și de vreme ce amândoi au alergat împreună, de la început până la capăt, tot amândoi și-au primit cununile biruinței. Nici unul n-a voit să se lase învins, și toți se minunau, și cu adevărat minunată era lucrarea aceasta. Dar cei care se minunau atunci admirau trupește, pentru că trupește erau văzute acestea de către ei. Însă cei inițiați în tainele duhovnicești și plini de Duhul Sfânt nu se opresc numai la lucrările văzute ale Duhului, ci doresc să cunoască ce arată, tainic, cuvântul, lucru pe care, cercetându-l amănunțit, cu duhul, să-l urmărim în chip duhovnicesc. Și dacă dorim cu ardoare luminarea, de bună seamă Duhul Sfânt ne va trimite raza-i de lumină nouă și vouă, fiii Duhului. Să alergăm, deci, spre hrana duhovnicească!

16. Am spus că numele lui Ioan înseamnă *Harul lui Dumnezeu,* pentru că el a fost trimis ca înaintemergător al Harului și, totodată, ca binevestitor al Său. Iar Harul lui Dumnezeu noi credem că este Logosul sau Cuvântul lui Dumnezeu, Care pentru noi oamenii, împovărați de ocara păcatului, S-a arătat în trup asemenea cu al nostru – însă fără de păcat – și ne-a răscumpărat din rușinarea noastră, împlinind slava Sa și Harul. Așa, Logosul, Creator și conducător a toate, i-a luminat cu strălucirea luminii pe toți deopotrivă. El le-a pus tuturor înainte aceeași lumină a iubirii Sale de oameni: iudeilor, elenilor, barbarilor, celor neînvățați și învățaților, înțelepților și celor neînțelepți, robilor și stăpânilor. Cel ce S-a născut trupește din neamul iudeilor, după făgăduința făcută de Dumnezeu lui Avraam și după legământul Lui cu acela **care își are nașterea din neamuri**, Acela care a născut și neamul iudeilor, tot El a născut și neamurile, cum zice preaînțeleptul Pavel: *Oare Dumnezeu este Dumnezeu numai al iudeilor? Dumnezeu este, cu adevărat, și Dumnezeul neamurilor, fiindcă există un singur Dumnezeu Care va îndrepta tăierea împrejur din credință, iar netăierea împrejur, prin necredință* (Rom. 3, 29-31). Așadar, ivirea Harului dumnezeiesc – adică a Logosului – a fost deopotrivă și asemenea pentru toți, și pentru fiecare în parte. Iar Zaharia, mișcat de Duhul cel prorocesc, a pus de față minunatul nume al lui Ioan și prin cuvânt, și prin litera scrisă, arătând prin întrecerea dintre rostire și scris că se va da un singur Har al înfierii dumnezeiești pentru toți, fie din Lege, fie din neamuri, dar care se întorc spre El, spre Cuvântul adică, avându-L înaintea lor și primindu-L cu credință dreaptă și curăție sufletească, după cum spune Sfânta Scriptură: Și *celor câți L-au primit, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu, care nu din sânge, nici din pofta cărnii, nici din pofta bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut* (In 1, 12-13). Și e limpede că prin litera serisă pe tăbliță erau desemnați iudeii, ca unii ce erau robi literei Legii, iar prin cuvântul rostit, adică prin Logos și prin Duh, neamurile, ca unele care erau părtașe la Logos și s-au apropiat mai mult cu duhul de cele ale Legii. Că și Legea se făcea cunoscută în două feluri, având și o parte trupească, în literă, și una rațională, în Duh. Așa se tâlcuiește, cugetând bine, taina evanghelică ce ni se face nouă cunoscută, înfățișată aici prin rostirea îndoită și tainică a numelui lui Ioan. Iar cugetul și înțelesul acesta nu noi, cu puterea noastră, le-am descoperit, ci ni le-a arătat însuși Ioan, făclia cea nestinsă, care a fulgerat și ne-a luminat cele ascunse. Prin urmare, noi, cei de acum, nu ne minunăm numai de ce este vechi și de cele ce se văd, ca aceia care admirau numai trecutul și prezentul, nu și viitorul. Așa a venit Ioan în viață, ca să alerge, săltând, înaintea Soarelui dreptății, asemenea unui luceafăr scânteietor

al dimineții, care, cu strălucirea sa, pe toți i-a uimit. Iar lumina aceasta i-a fost lui dată ca s-o răspândească tuturor, până ce, îndată după el, S-a născut Soarele – Hristos –, cu o mai puternică strălucire și cu lumină mult mai sclipitoare. Mare și strălucită și neasemănată a fost lucrarea de înaintemergător a lui Ioan Botezătorul!

17. Acesta este cel ce s-a născut și a fost numit Ioan, care, prin însuși numele său, ne-a descoperit puterea Celui ce S-a născut după el din Fecioara. El a dezlegat limba celui care l-a născut și i-a pus nume, după Lege, limbă care, mai înainte de aceasta, era oprită de legătura muțeniei; el a dăruit glas și Legii, care avea vorbirea greoaie, și lui Zaharia, tatăl său. Glasul acesta, cu sunet pătrunzător și răsunător, vestea pe Cuvântul, Cel ce avea să vină după Ioan Botezătorul, ca să înlăture și Legiuitorului Moise vorbirea greoaie și gângăveala sa. Și cum s-ar fi putut ca în fața Cuvântului să fie legat prin mutenia glasului DE CEL NĂSCUT SPRE VESTIREA CUVÂNTULUI? Oare prin lanțurile simțirii, adică prin neputința vorbirii, se cuvenea să fie legată limba, ca să nu mai poată merge înaintea Cuvântului, Care sta să vină, și să nu mai vorbească? E limpede doar că în urma glasului lui Ioan a venit Iisus, Cuvântul lui Dumnezeu, ca să elibereze din legături limba Legii, cea cu vorbire greoaie. În făgăduințele cele proorocești ale Legii, cele de taină, ce aveau să fie, erau pecetluite, și de aceea Dumnezeu i-a dat lui Ioan glas mare și puternic, ca să-i înlăture Legii mutenia de odinioară și să i-o alunge prin însăși strălucirea vorbirii sale. Căci mai înainte era sufocată în chip nevăzut de această mutenie. Pentru că în Zaharia, potrivit stării sale, se întâlneau preotul și prorocul; iar el le împlinea în mod tainic pe amândouă, adică și preoția, și prorocia, vădit fiind că o înfățișa pe fie-

care dintre ele: Legea era înfățișată de preoție, și vechimea Legii, de bătrânețea cea înaintată, iar darul prorociei arăta ceata prorocilor din vremea proorociilor.

Și *îndată i s-au deschis gura și limba, și vorbea binecuvântând pe Dumnezeu* (Lc. 1, 64). Cu adevărat, Hristos a venit pe pământ pentru cei de pe pământ: El este Cuvântul și înțelepciunea Tatălui, El a rupt pecetea gurii proorocilor, adică a înlăturat-o și a dezlegat legătura limbii Legii Vechiului Testament. Că amândouă acestea, și Legea și prorocii, grăiesc lămurit despre taina lui Hristos, și-L binecuvântează ca Dumnezeu mai înainte de veac, și sunt împreună-luptătoare și împreună-grăitoare de propovăduire evanghelică. De aceea, atunci, mulțimea celor care se aflau acolo, precum și mulțimea celor care locuiau împrejur, era cuprinsă de o mare teamă, și se întreba îngrijată: *Ce și cine va fi, oare, acest Ioan?* (Lc. 1, 66). Mulțimile nu conteneau să cerceteze cu luare-aminte, spunând: La nașterea lui Ioan s-au petrecut atâtea fapte minunate, pe care nu le-am mai auzit despre altcineva!

18. Însă acum voi vorbi despre uimirea celor care locuiau prin împrejurimi. Pentru că nimeni altul, până la el, nu s-a mai născut din femeie în chipul în care s-a născut el, și să se mai întâmple astfel de fapte minunate și de neînchipuit. Nouă ni s-a dat mărturie prin cuvânt că, între cei născuți din femeie, el este mai mare, și chiar prin aceasta a fost învrednicit de o asemenea cinste, ca să proslăvească pe Hristos, Care avea să Se nască pentru noi, după el. Hristos a înconjurat pe Înaintemergătorul Său cu aceste fapte minunate, dar nu numai atât, ci El a fost prezent, în chip nevăzut, ca Dumnezeu, în Ioan Botezătorul, și a făcut ca ceea ce este mare și demn de slavă să fie văzut de toți. Că același lucrul îl spune și Evanghe-

lia istorisind aceste fapte: *Și frica i-a cuprins pe toți care locuiau în împrejurul lor și în tot ținutul muntos se vesteau toate cuvintele acestea. Și toți care le auzeau le puneau la inimă, zicând: Ce va fi, oare, acest copil? Și mâna Domnului era cu el* (Lc. 1, 65-66). Nicidecum nu era împiedicată mâna Domnului, ca Unul-Născut, Cuvântul lui Dumnezeu, în dumnezeirea Sa, să fie cu Ioan, și să-l mărească pe el ca pe cel dintâi și cel mai mare vestitor al Lui, El care însuși a fost numit dreapta, mâna și brațul lui Dumnezeu, fiindcă toate cele săvârșite au fost fapte ale Celui ce le-a săvârșit prin El, deși El, adică Hristos, întrupându-Se, fusese zămislit în pântecele fecioresc, culcându-Se acolo ca într-un pat regesc. De aceea Ioan, prin nașterea sa, s-a arătat mai presus decât toți cei născuți din femei și o dată cu nașterea lui s-a născut și o frică foarte mare nu numai printre cei ce locuiau împreună cu el și printre cei uniți în cuget și în simțiri cu el și printre cei ce doreau cu ardoare arătarea dumnezeiască a lui Hristos pentru noi, dar s-au înfricoșat și cei ce locuiau în locurile învecinate, precum și cei rămași în afara Harului, pentru că traiul îndelungat în cele ale Legii este foarte greu de schimbat. Aceștia socotesc că trăiesc alături de noi, ca și noi, primind, în parte, Legea, ca unii ce urmează numai litera ei. Pentru aceasta, s-au despărțit de noi și au fost îndepărtați de la harul gândit de ei; nenorociții de ei au fost îndepărtați de la harul dumnezeiesc pentru reaua lor voință de a pricepe viața cea ascunsă în Lege. Vestitorul și înaintemergătorul acestei vieți ascunse, născându-se cu o astfel de putere, a fost hrănit cu laptele maicii sale. Iar după ce a fost hrănit el la sânul maicii sale, a ieșit în pustie, lepădând cu totul petrecerea împreună cu oamenii, pentru că felul viețuirii sale și însăși viața lui erau vrednice de

a fi mai presus de cele ale oamenilor. Cum ar fi trăit Ioan laolaltă cu oamenii, în orașe ori în sate, el, care nu avea nimic pământesc, nimic omenesc, nici casă, nici hrană, nici adăpost, nici prieteni, nici legături cu alții, nici dorință de a naște urmași, nici simțire către unirea cu femeie, nimic, adică, din cele ce se întâmplă prin orașe și sate? Ioan n-a ieșit în pustie ca să imite pe Moise, bărbatul cel preales – cu toate că a învățat cele dumnezeiești mult mai bine decât Moise. Moise se întoarce din pustie la ai săi, ca să dea legile și să elibereze poporul rătăcit și să-l conducă bine spre credință, fiind apăsat rău de cugetele cele egiptenești. Ioan n-a ieșit în pustie ca să imite pe Ilie, proorocul din Vechiul Testament, cel care a săvârșit minuni mari pe pământ – cu toate că Ioan a fost numit noul Ilie, și s-a spus că chiar cu puterea și cu duhul lui Ilie a alergat ca să îndrepte pe Irod, noul Ahab, și a fost prigonit de Irodiada, cealaltă Isabelă, și, prigonit fiind, a fost ucis. Și nu și-a dat Ioan drept țintă a vieții sale pe nici unul dintre cei care duceau o viață asemănătoare cu a celor amintiți mai sus, dar, deși erau în rând cu înțelepții și cu cei insuflați de Dumnezeu, lupta pentru virtute le era mai mică. Ioan obișnuia să-și ducă lupta pentru virtute alături de cei mai aleși. Firea nu îndura ca să se vadă cineva mai bun decât Ioan în cele care țin de oameni. Spun însă despre cei de parte bărbătească născuți din femeie, pentru că Preasfânta Fecioară și Preacinstita Născătoare de Dumnezeu este mai presus decât toți oamenii, fie parte femeiască, fie parte bărbătească. Iarăși e limpede că nici Hristos n-a îngăduit ca Ioan să imite pe unii dintre oameni, ci el a ieșit în pustie ca să imite pe îngerii cerești, învrednicindu-se de nume ca al lor, adică învrednicindu-se să se numească *înger al Domnului*.

19. Ioan, cel care, singur, s-a arătat pe pământ ca înger în trup omenesc, a dus, pe drept, alături de îngeri, o astfel de luptă bună și plăcută lui Dumnezeu; a fost părtaș la vrednicia cerească, având să aducă aceeași slujire ca a lor, lui Hristos, botezându-L în repejunile Iordanului, dar și o altă slujire, deplină, pe care tot îngerește a săvârșit-o toată viața sa pământească, ca om. Cu astfel de năzuință spre cele de sus, Ioan a lăsat vatra părintească și a locuit într-un tărâm înalt și ceresc, adică în pustiu. Iar prin aceasta a voit să arate tuturor, ca printr-un cuvânt cu înțeles ascuns, că Harul lui Dumnezeu, Hristos, a părăsit sinagoga părintească, cea născută după trup, pentru ca să locuiască în Biserica pustie a neamurilor – nu pentru o vreme, ci pentru totdeauna, până ce va veni a doua oară, din cer, cu slavă multă și putere, arătându-Se către adevăratul Israel. Că spune Scriptură: *Iar copilul creștea și se întărea cu duhul, și era în pustie, până în ziua arătării lui către Israël* (Lc. 1, 80). Cei înzestrați din naștere cu minte știu doar că Hristos a rostit către semințiа iudeilor aceste cuvinte: *Iată, casa voastră vi se lasă pustie* (Mt. 23, 38). Hristos Și-a făcut drept casă a sa Biserica pustie a neamurilor, iar trup al Său, pe cei chemați, conducându-i și fiindu-le lor Cap, așa precum ne învață vasul cel ales, zicând: *Căci noi suntem trupul lui Hristos, și mădulare, fiecare în parte, și pe El Îl avem Cap* (I Cor. 12, 27; Col. 1, 18). Locuind în noi Hristos, ne face sigură creșterea mădularelor, a fiecăruia în parte, și creșterea trupului nostru întreg; este întărit cu Duhul, Cel ce ne dă nouă tărie duhovnicească, socotind noi că această tărie este a Sa, pentru că și El ne socotește pe noi a fi ai Săi. Bine spun proorociile că Hristos Se arată în pustie! Lucrul acesta arată și spune și mai lămurit că Hristos nu este și n-a fost numai într-un singur neam, de ieri și de

azi, adică n-a fost numai în Israel, ci El a fost și este în toate neamurile și în toate Bisericile care și-au dobândit alcătuire unitară din aceste neamuri. Acestea sunt vestite în multe locuri ale Scripturii și de multe ori. Cu acest înțeles sunt numite când munții cei înalți, când coline, când izvoare, când insule (v. Is. 24, 15) din cealaltă parte a neamurilor, când corăbii ale Tarsisului, schimbându-se numirile. Așadar, tu, fericite Botezător – că eu te numesc pe tine Botezătorul lui Hristos, însă Logosul-Cuvântul este cel care ne-a arătat că tu faci aceasta –, așa, și pentru aceasta, te-ai îndreptat spre pustiu, ca, după cât pot eu pricepe și vorbi, acolo, în chip mai tainic, să binevestești că e aproape sosirea Harului mântuitor al lui Dumnezeu și că Harul acesta mântuitor va rămâne la noi.

20. Deși voia mea e să te însoțesc mai departe, pas cu pas, cu cuvântul, sunt împiedicat și ținut strâns pe loc. Aceasta, și din pricina slăbiciunii mele-omenești – că ție, fericite Botezătorule, care-mi cunoști slăbiciunea mai înainte de a grăi, nu mă rușinez să-ți spun adevărul –, dar și pentru că vremea săvârșirii Sfintei Liturghii, precum vezi, s-a apropiat, și ne silește pe noi toți s-o păstrăm pentru dumnezeiasca slujbă, neîngăduindu-ne să mergem cu tine în acel deșert preaiubit, chiar dacă astfel cuvântul nostru se arată mai scurt, nepotrivit nici cu dorința mea, nici cu puterea mea de a vorbi, nici cu sărbătoarea ta. De aceea, aduc înaintea ta cererea de iertare, și te rugăm să rămâi la noi cu duhul, chiar dacă cu trupul te îndrepți spre pustiu, și să ne dai neîncetat ajutorul tău, nouă, celor care, întotdeauna, ne încredințăm ajutorului tău. Că de voiești să ne ajuți, nici un loc nu te poate opri; tu, care ești în cer cu duhul, și din înălțime pe toți ne privești, dă-ne nouă să prăznuim această sfântă sărbătoare cu cuvenită bucurie, după

ime. Pe de o parte, Unimea este în trei Persoane, iar pe de altă parte, Treimea este într-Una și singura Dumnezeire, adică într-o singură ființă și fire.

2. Noi propovăduim o singură Ființă a celei mai presus de ființă și începătoarei de viață Treimi, fiindcă Treimea ne conduce la una și singura Dumnezeire. Pentru aceasta, ceea ce este de aceeași ființă, ceea ce este de același neam, ceea ce este de aceeași semințe rămâne neîmpărțit și neclintit, nu se poate îmbucătăți, aici și acolo, și nu se poate nici înmulți. Căci Sfânta Treime, Care stăpânește și conduce toate câte sunt, Se numără prin Înseși Persoanele Sale, căci Treime este, și Treime o credem a fi. Cât privește însă ființa și firea, ca și Dumnezeirea, ele sunt mai presus și în afară de toată numărătoarea. Căci, cu privire la ființă, nu ne vom ieși din fire, ca să trecem la numărătoarea până la trei, fiindcă numărătoarea până la trei se face asupra Persoanelor-Ipostase ale ființei înseși. Pentru aceasta, arătăm că în Dumnezeire există o împărțire în Ipostase, însă propovăduim, totodată, că Dumnezeirea rămâne neîmpărțită după fire, dar separată în Persoane. Propovăduim iarăși că fiecare dintre cele trei Persoane Se arată persoană aparte (după ipostas), dar după fire este nedespărțită de celelalte. Pentru aceasta, s-a ivit, într-adevăr, o gândire greșită și o mare nedumerire cu privire la „separare" sau „despărțire", și la „unire", nedumerire iscată de cele ce învățăm noi, că nici pentru faptul că există o Unime (în Dumnezeire), care este firea (dumnezeiască), nu poate fi vorba de vreo amestecare (a Persoanelor), care să ducă la o singură și unică Persoană (v. Is. 6, 3), nici pentru faptul că sunt trei Persoane de o ființă, ele nu Se despart întru totul ca străine una de alta. Acea Unime dumnezeiască este nestricată și neîmpărțită, și înlătură orice împărțire, dar înlătură și orice amestecare.

3. Adevărul acesta, cu privire la Treimea Însăși, este ceva minunat și uimitor, că, deși este Una și Aceeași după natură, deși Dumnezeu este Unul și o singură Dumnezeire, totuși, Dumnezeu Se descoperă în trei Persoane, fără ca firea sau Dumnezeirea să se împartă. Dumnezeirea, încă, își mărește Ipostasele ei, dar Persoanele sunt numărate fără vreo amestecare. Căci, precum Tatăl este Dumnezeu, așa și Fiul este Dumnezeu, așa și Duhul Sfânt este Dumnezeu. Și cum fiecare Persoană este numită Dumnezeu, fiecare poartă în Sine unica ființă a celor trei Persoane. Întrucât Tatăl și Fiul și Duhul Cel Preasfânt – căci acestea sunt cu adevărat și întocmai numele celor trei Persoane și ale celor trei Ipostase, prin care Însăși Fericita Treime Își deosebește Persoanele, una față de alta, fără împărțire – sunt trei Persoane cu adevărat, și sunt crezute și vestite și slăvite cu mare glas de toți credincioșii și de nevăzutele puteri cerești; și sunt și lăudate cu cântarea cea întreit sfântă, dar sunt și unite într-o singură Stăpânie, după fire. Căci „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot" strigă Serafimii, cei cu câte șase aripi, cei care cunosc învățăturile teologiei mai bine decât noi, ca unii care sunt cu mult mai aproape de Dumnezeu decât noi și părtași mai mult decât noi la luminata și preacurata strălucire a Lui, și luminați de luminile Lui cele neîntunecate. Căci Treimea cea de trei ori sfântă Se proslăvește de ei cu un întreit cuvânt de sfințire și de slavoslovire, dar unit într-un singur glas, pentru o singură Domnie sau Stăpânie, neamestecate: „Domnul Savaot". Căci, după cum cuvintele „Sfânt, Sfânt, Sfânt", care răsună întreit de la Serafimii înșiși, arată numărul cel lăudat al Persoanelor Fericitei Treimi, tot așa „Domnul Savaot", rostit numai o dată, face vădită Domnia lor cea una și singură, potrivit căreia și Dumnezeu, Unul, e slă-

vit în Trei, fără amestecare, dar și Dumnezeirea, Una, este cinstită în Treime. De ce n-au tăcut Serafimii după ce au rosti o dată cuvântul „Sfânt"? Și de ce n-au tăcut după ce au strigat de două ori, și de ce au repetat cuvântul „Sfânt" a treia oară? Au făcut așa, pentru că nu există numai una și o singură Persoană a Treimii. Piară, dar, nerușinarea nelegiuitului Sabelie!

Dar nu se potrivește nici să spui că sunt numai două Persoane în Treime. Piară ateismul nerușinatului Macedonie!

Căci Serafimii strigă, cum spuneam, și repetă cuvântul „Sfânt", și-l proclamă necontenit cu buzele, și-l vestesc cu netăcute guri, pentru că trei Ipostase se disting în Fericita și Începătoarea a toate Treime, și Trei sunt Persoanele Ei, egale și de o ființă, cu o Dumnezeire de aceeași cinste, o Domnie de aceeași putere și o singură Stăpânie și Împărăție, neîmpărțită și de nedespărțit.

4. Pentru aceasta și noi, cei mai mici, care suntem închinătorii și slujitorii cei mai îndreptățiți ai Treimii, dorind cu mare dor să vă anunțăm Bunavestire, de trei vom rosti Bunavestire, grăind: „Bunăvestire, Bunăvestire, Bunăvestire", și iarăși strigăm „Bunăvestire", aducând astfel cinstire Treimii, deși cuvântul meu nu privește Treimea, ci Pronia cea dumnezeiască, a trimiterii lui Hristos în lume, și stăruie numai asupra unei Persoane a Preasfintei Treimi, vestindu-vă numai venirea Cuvântului.

Cuvenit și plăcut este pentru toți credincioșii să vestim însă pe fiecare dintre Persoane în legătură cu celelalte două, păstrând totuși expunerea clară, fără confundare, despre fiecare dintre Persoane; înfățișând, adică, învățături despre Treime prin propovăduirea răsunătoare a Proniei dumnezeiești, a trimiterii lui Hristos; sau învățând despre iconomia dumnezeiască a trimiterii lui Hristos prin predici teologice despre Treime – căci știut este că Unul este din Treime, Cuvântul, Cel ce a săvârșit lucrarea Proniei sau iconomiei dumnezeiești, a întrupării Sale ca Om, și Cel ce a mântuit întreaga frământătură omenească –, acestea să se facă, zic, separând unele de altele ideile proprii fiecărei teme, însă nu fără a chema ajutorul dumnezeiesc, ca nu cumva să se producă, de aci, vreo amestecare și vreo tulburare, fie în predicile teologice despre Treime, fie în cuvântările despre Pronia și iconomia dumnezeiască a mântuirii, din pricina vorbirii despre venirea lui Dumnezeu-Cuvântul la noi, cei smeriți.

5. Fie, dar, alungați de la sărbătoarea noastră sabelienii, marcelinii, arienii, eunomienii, eudoxienii, asterienii și toți cei asemenea lor și de-o credință cu ei, adică necredința în Dumnezeu, cei ce confundă învățăturile teologice, vorbind, adică, despre Dumnezeu cu învățături despre iconomia mântuirii, și încurcând și amestecând cu mintea lor învățăturile, nu mai pot afla adevărul.

Piară de aici și cei împreună cu Petru și cu Sever – foștii episcopi monofiziți, uzurpatori ai scaunului episcopal al Antiohiei –, și toată învățătura rătăcită a acefalilor, cei cu mii de buze și mii de limbi pline de otravă! Că aceștia, din pricina urii și a cruzimii nelegiuite ce le au față de noi, cei credincioși și înțelepțiții de Dumnezeu, amestecă, în aceeași țesătură, Crucea cu Trisaghionul, amestecând învățăturile despre Treimea cea neamestecată. Căci ei, rostind de trei ori „Sfânt, Sfânt, Sfânt", pun Crucea în mod necuvios peste Treimea cea de trei ori sfântă. Căci dacă Trisaghionul a ajuns în mod firesc cântarea proprie Treimii, cum mai unesc oamenii, cei cu adevărat cunoscători ai înțelepciunii dumnezeiești, Crucea cu această cântare fără să-și dea seama? Căci nu se propovăduiește Cruce a

Treimii, adică nu se confundă cu Treimea, ci Crucea, ca și răstignirea, se referă la Fiul, Unul din Treime, Care S-a întrupat din iubire față de om; Crucea este cea care vestește moartea mântuitoare a Fiului, Care a murit cu trupul, fiind răstignit pe ea, pentru mântuirea noastră.

6. Acești nenorociți, pentru că nu mărturisesc întruparea Cuvântului, nu mărturisesc nici unitatea firilor deosebite; zic, a firii dumnezeiești și a celei omenești, și nu predică nici nașterea Lui din Sfânta Fecioară, Născătoarea de Dumnezeu, în înțelesul propriu al cuvântului. Căci se cuvine ca toate acestea să meargă înainte și să ne deschidă drumul către Cruce. Ei însă, voind să amestece Patima sângeroasă cu sfintele învățături despre Dumnezeire, pun înainte Crucea, fără nici un temei.

Cei cu mintea bolnavă, fiindcă au primit învățătura sângerosului și neînțeleptului Eutihie și au băut până la fund vasul lui cel plin cu multe amestecuri, le amestecă pe toate: pe cele ale teologiei, adică pe cele despre Dumnezeu, le cuprind în cele despre iconomia mântuirii; amândouă firile le înghesuie într-o singură fire; cele două substanțe le unesc într-una singură; cele două forme, a Dumnezeirii și a omenității, cu învățăturile proprii despre fiecare, le înlătură, voind să fie o singură formă a lui Hristos, o substanță și o fire.

Astfel, nici învățăturile teologiei nu rămân neamestecate și neatinse, și nici învățăturile despre iconomia dumnezeiască a mântuirii nu sunt ferite de schimbarea și amestecarea lor eutihiană, sau, mai bine zis, dis-tihiană, adică rea și nefirească.

Aceștia însă s-au aruncat cu capul înainte în prăpastia necredinței, amestecându-se acolo și scufundu-se cu totul în fluviile necredinței.

7. Noi însă, cei hrăniți cu credință și vrăjmași ai pălăvrăgelii neînțelepte a acelora, ne ținem cu statornicie de învățăturile Părinților noștri și suntem paznici neadormiți ai predaniilor apostolice, rămânând neclintiți în învățăturile cele despre Sfânta Treime, dar cunoscând și învățăturile despre iconomia mântuirii, fără să le amestecăm pe acestea cu acelea și fără să le confundăm pe acelea cu acestea. Noi dăm fiecăreia ceea ce i se potrivește și precizăm locul, felul și vremea fiecăreia. Și așa, vom fi în afară de orice sminteală, nepărtași la vreo rătăcire a ereticilor și liberi de orice nebunie a celor de altă credință. De vom sta neclintiți în credința în Dumnezeu, nu vom fi nicidecum răsturnați de vreunul din duhurile rele, nici târâți spre cugetările greșite în care au căzut vrăjmașii noștri în chip jalnic, neprimind să stea bine (în credință) și lăsând la o parte păzirea cu grijă a credinței Părinților, și clătinați de valurile pierzătoare ale nelegiuirii eretice.

8. Așadar, pentru că am scăpat cu bine de prăpastia necredinței acestora și pentru că ne-am sprijinit, cu tărie și sigur, pe piatra cea neclătinată a credinței, iar prin aceasta urcăm muntele cel înalt și ne sălășluim pe culmile învățăturilor, cele după rânduielile evanghelice și profetice; ridicând, așadar, glasul, după puterea ce o avem sau, mai bine zis, după puterea dată nouă de Dumnezeu, să strigăm: „Bunavestire, Bunavestire" și iarăși, „Bunavestire", și să proslăvim sfințenia Treimii și să lăudăm pogorârea la noi a Cuvântului lui Dumnezeu, Unul din Treime.

Aceasta este, fraților, Bunavestire pe care am venit să v-o vestim vouă, preabinecredincioșilor, și despre care voim să vă predicăm astăzi.

Voim să ținem trează dragostea voastră, pentru ca, curățită cum se cuvine, să primească această Bunăvestire.

Căci nu-i va fi neplăcută această sfântă Bunăvestire și nu se va întoarce de la ea acela care s-a curățit pe sine așa cum se cuvine. Căci e de mare preț primirea ei pentru mântuire, iar pe cel ce o primește îl umple de lumină și strălucire și îl face templu sfânt al lui Dumnezeu; și pe cel curățit, zic, om fiind după fire, ea îl îmbogățește cu darul arătării lui Dumnezeu.

Adunați-vă toți, toți uniți-vă, toți siliți-vă, toți alergați împreună, toți porniți în cursă, toți, unii pe alții vă întreceți, punându-vă aripi de porumbel, ca să puteți zbura și să vă odihniți bine întru Hristos (v. Ps. 54, 6), faceți-vă picioare de căprioară sprintenă, ca să puteți asculta bunele vestiri cerești, ca să credeți îngerului care rostește vestea cea bună, ca să ascultați cu urechi evlavioase pe cel ce vestește venirea lui Dumnezeu la oameni; ca și noi, văzând adunarea voastră voioasă și obștea voastră cea preaplină de zel în ascultarea înaltelor noastre bune vestiri, să putem striga, bucurându-ne laolaltă și tresăltând de bucurie: Bunavestire, Bunavestire, Bunavestire!, întărindu-ne în credință prin strigarea de trei ori a Buneivestiri.

9. Firește că, atunci când se ivește adevărul, nu mai stăpânește minciuna, și nici necredința nu mai poate pătrunde; fiindcă nimic nu este mai rău decât necredința față de cuvintele dumnezeiești. Pentru aceasta, doar, au căzut iudeii; pentru aceasta au rătăcit samarinenii; pentru aceasta își duceau elenii viața în întuneric; pentru aceasta ereticii au fost aruncați afară, fiindcă n-au crezut în bunele vestiri ale lui Dumnezeu, n-au ascultat de bunele vestiri ale lui Dumnezeu, au rămas vrăjmași și potrivnici împietriți, morți cu sufletul și cu trupul, și, nefăcându-se părtași la viața veșnică, nu se vor putea înfățișa ca părtași ai luminii celei adevărate. Căci minciuna, câtă vreme este minciună și cunoscută ca minciună, nu poate cuprinde adevărul; nici întunericul, câtă vreme este întuneric, și rămâne înnegurat, și nu are în el nici o licărire de strălucire, nu poate aduce vreodată lumină.

De aceea, noi vă predicăm cu glas mare luminoasele noastre bune vestiri, vouă, care ați primit lumina, fiindcă nu voim ca aceste bune vestiri să fie însămânțate în urechi necredincioase și nu dorim ca ele să se sălășluiască în inimi întunecate.

10. Așadar, voi, care sunteți fii ai luminii (v. I Tes. 5, 5) și totodată prunci alăptați cu lumină, ascultați luminatele și luminătoarele noastre bune vestiri. Căci ați fost luminați de puterea lor și ați primit lumină în sufletele voastre luminate prin însăși taina lor, plină de înțelepciune dumnezeiască, și v-ați făcut fii ai lui Dumnezeu, primind cu credință și cu dragoste pe Fiul lui Dumnezeu și cunoscându-L ca Cel ce singur este Mântuitorul nostru. *Căci celor câți L-au primit,* zice, *le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, celor care cred în numele Lui; aceștia nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci din Dumnezeu s-au născut* (In 1, 12-13).

Voi, dar, care sunteți fii prealuminați ai lui Dumnezeu și ați auzit acele bune vestiri prealuminate ale lui Dumnezeu, prin care v-ați făcut fii ai Săi, după har, ați dobândit starea de neam ceresc și bun, lepădându-vă de omul de neam pământesc, și, părăsind calea lumească, ați primit nașterea cea dumnezeiască.

Drept aceea, ascultați bunele sfinte vestiri, ca prin ele să vă învredniciți de cunoașterea celei mai desăvârșite credințe dumnezeiești.

Dar care sunt vestirile noastre cele bune? Sau care este dreapta învățătură din acestea?

Noi vom vorbi, voi ascultați cu credință! Căci vă vom înfățișa cele mai drepte învățături, precum ni le dă nouă Însuși Acela care vi Se binevestește prin noi.

11. Așadar, după ce, la început, Dumnezeu a creat toate câte sunt în afară de El, din nimic, și toate au fost făcute de către El spre a da și ele, la rândul lor, naștere la urmași, cele văzute și cele nevăzute, cele cu simțire și cele cu rațiune, cele cerești și cele pământești; a creat pe om, după chipul Său, alcătuindu-l din suflet rațional și trup. Pe om l-a înzestrat Dumnezeu cu chipul Său și cu asemănarea bunătății Sale, dăruindu-i viață slobodă și făcându-l locuitor al Raiului dumnezeiesc. Iar după ce l-a creat pe om bun, Dumnezeu i-a încredințat o dumnezeiască și mântuitoare poruncă, pentru ca să nu se mândrească cu măreția chipului lui Dumnezeu din el și ca să nu-și închipuie, ca un om fără minte, că având asemănarea cu Dumnezeu, are și însăși firea Lui. Omul însă, primind de la Dumnezeu, Cel care l-a creat pe el, aceste harisme mai înalte decât celelalte creaturi – că fusese rânduit de Dumnezeu rege peste cele pământești, firește fiind el stăpânit și condus de Dumnezeu, Creatorul, ca și celelalte creaturi – , nu s-a străduit să păstreze pe mai departe măreția darurilor primite, ci a voit să dobândească egalitatea cu Dumnezeu, și cu toate că era om, creatură a lui Dumnezeu, a poftit să fie Dumnezeu. Și folosindu-și rău închipuirea, înșelat de diavol, omul a lepădat darurile dumnezeiești, cele preaînalte și de mare preț, și a căzut, cu înfricoșată cădere, voind să răpească rangul divin.

Pedeapsa aceasta i-a fost dată în chip drept, căci se cuvenea ca acela care a voit să se înalțe pe sine, fără nici o vrednicie, să fie prăvălit în cea mai adâncă prăpastie, fiindcă stă scris că *tot cel ce se înalță pe sine se va smeri* (Lc. 14, 11). Omul cel dintâi a încercat în chip josnic să răpească ceea ce Dumnezeu nu-i dăruise. Că *nimeni* – după cuvântul Apostolului – *nu-și ia singur cinstea, ci cel care este chemat de Dumnezeu, Dătătorul* (Evr. 5, 4).

12. Și îndată omul a fost robit de moarte, sufletul și trupul i-au fost surpate de stricăciune; el, cel ieșit din țărână, care a voit cu îndrăzneală să răpească slava lui Dumnezeu, s-a întors iarăși, pe dată, în țărână, azi născându-se cu naștere trupească, iar mâine murind cu moarte trupească; azi arătându-se viu, iar mâine numărându-se între cei morți.

Și a primit această osândă dreaptă, fiindcă a voit să-I facă nedreptate lui Dumnezeu, și a suferit toate acestea numai din vina sa, pentru sfatul și hotărârea sa proprie, pentru că s-a folosit rău de libertatea primită de la Ziditor, Care-l pusese în mare cinste, arătându-se ca asemănare foarte potrivită și ca icoană a Lui. *Căci Dumnezeu n-a făcut moartea și nu Se bucură de pieirea celor vii* (Înț. Sol. 1, 13).

Cu adevărat, cel ce era mai înainte foarte fericit a ajuns într-o stare jalnică, vrednică de plâns. Căci era foarte fericit omul cel dintâi, pe când se vedea pe sine stăpân al Raiului și așezat ca întâiul locuitor al lui, pe când ducea viață fără de caznă ori supărare, când petrecea gol, fără de haină, când nu se temea de schimbarea văzduhului, când nu știa de asprimea frigului adus de îngheț, nici de dogoarea arșiței soarelui, când nu se rușina de goliciunea sa, când nu era îmboldit de patimi, când nu simțea durerea bolilor; când era ferit de robie și nesupus tiraniei barbare, când nu era tulburat de sila birurilor, nici de întâlnirea cu cămătarii, când nu-l îngrozeau sfâșierile fiarelor; când dobândise cea mai mare fericire, când se hrănea cu roadele Raiului, când se bucura din belșug de toate bunătățile, când primea strălucirea luminii lui Dumnezeu, când

domnea peste toate creaturile pământului, cu toate că era creatură și el, când se înfățișa ca icoană a lui Dumnezeu și se veselea minunat de asemănarea cu El.

Dar, răzvrătindu-se omul cel dintâi împotriva lui Dumnezeu și călcând porunca Lui cea mântuitoare, a fost despuiat de toate aceste daruri și, rămânând gol și străin de strălucirea de mai înainte, a fost pe dată izgonit din Rai și adus pe pământ, făcându-se muritor din pricina păcatului săvârșit. Din pricina păcatului nebunesc al minții sale, pierzând cinstea cea dintâi cu care-l împodobise Dumnezeu Creatorul, omul s-a făcut asemenea dobitoacelor.

Socotind, așadar, că se îmbogățește cu Dumnezeirea și lucrând cu neînțelepciune, omul s-a făcut rob stricăciunii, morții și durerii.

13. Dar Cel ce l-a creat pe el și l-a adus la viață – că mai înainte omul nu era –, văzându-l în această stare jalnică, S-a miloștivit de el și, milostivindu-Se, l-a miluit; iar miluindu-l, Și-a arătat mila Sa cea mare, ca un iubitor de oameni; având, așadar, neasemănată bunătate și iubire de oameni Făcătorul, cu iubirea Sa adâncă și dumnezeiască, l-a făcut să se ridice iarăși prin chemarea lui la mântuire.

Astfel, Dumnezeu a împlinit hotărârea Sa din veac, cea iubitoare de om, pe care El a plănuit-o dintru început, cu iubire de oameni. Căci nu putea îndura Făcătorul omului să vadă făptura Sa nimicită; nu putea s-o vadă, zic, pierind întru stricăciune, în țărână.

14. Dar care a fost planul hotărât de Dumnezeu pentru mântuirea și răscumpărarea oamenilor?

Aceasta ne-o vestește minunatul Isaia, care ne-a luat-o înainte, cel care a prevestit și zămislirea cea fără de sămânță a lui Dumnezeu și a istorisit limpede, mai dinainte, nașterea Lui din Fecioară. Că psalmodiind cântare de mulțumire lui Dumnezeu pentru împlinirea planului dumnezeiesc, Isaia strigă: *Doamne Dumnezeul meu, pe Tine Te voi înălța, lăuda-voi numele Tău, că Tu ai făcut lucruri minunate; planurile Tale de mult întocmite sunt adevărate și statornice. Că Tu ai făcut din cetate o grămadă de pietre și din cetatea cea întărită o dărâmătură. Cetatea celor fără de lege nu mai este cetate, zidită nu va mai fi în veci. Pentru aceasta un popor tare Te va preaslăvi, cetatea puternicelor neamuri de Tine se va teme. Fost-ai scăpare pentru cel sărman, adăpost pentru cel ce era la strâmtoare, și i-ai izbăvit pe ei de oamenii cei fără de lege* (Is. 25, 1 ș.u.).

Acestea sunt, fraților, bunele vestiri pe care vi le fac vouă astăzi, nu ca pe unele ce se vor înfăptui cândva, ci ca pe unele care s-au săvârșit dumnezeiește și care au izbăvit pe om de osândă, aducându-l la strălucirea și fericirea dintâi, ca să fie prieten lui Dumnezeu ca mai înainte.

15. Dar cum s-a săvârșit mântuirea noastră de Dumnezeu? Sau cum ne-a chemat iarăși pe noi Dumnezeu?

Ascultați, dar, cu multă înțelegere și înțelepciune – căci acestea sunt lucruri înțelepte și mai presus de înțelepciunea omenească –, luând cugetare dumnezeiască, vrednică de dumnezeiasca făgăduință.

Cel ce l-a zidit pe om dintru început și l-a făcut după chipul Său a cugetat să-l mântuiască pe om și să răscumpere pe cel ce era însuși nu altcumva decât făcându-Se Om, după fire, și făcându-Se pe Sine chip al Său și frământătură a Sa. De aci, cele nu se amestecă sunt amestecate; de aci, cele neamestecate se despart fără amestecare; de aci, cele neunite ajung unite; de aci, cele nelegate la un loc sunt strânse la un loc; de aci, cele dumnezeiești se fac omenești, pentru ca cele omenești să se facă mai dumnezeiești; de aci, Cuvântul lui Dumnezeu, rămânând Dumnezeu și Cu-

vânt al lui Dumnezeu, Se strânge (într-o persoană cu două firi); de aci, Cel necreat, ca unul ce S-a născut din Dumnezeu-Tatăl, Cel necreat, rămânând necreat, este creat; de aici, Cel Preaînalt e vestit ca smerit și Cel nevăzut Se arată ca văzut; Cel ce nu se poate pipăi se primește ca Cel ce se pipăie cu simțurile, Cel fără de trup vine la noi în trup, și Cel lipsit de trup Se înfățișează cu trup; Cel nepătimitor e propovăduit ca pătimitor, Cel ce are natură nemuritoare Se face cunoscut ca muritor după fire, ca să aducă omenitatea cea pătimitoare și muritoare la nemurire, la strălucire și la nepătimire, și s-o împace cu Dumnezeu și Tatăl pe cea vrăjmașă și răzvrătită împotriva lui Dumnezeu.

16. Dar cum s-a îndeplinit și cum s-a săvârșit aceasta și cum a fost străbătută calea până la lucrarea aceasta? Căci e lucru care stârnește teamă și cu totul minunat și de necrezut pentru auzul oamenilor, care judecă cele dumnezeiești cu judecăți omenești.

Dar acolo unde glăsuiește Dumnezeu nu mai lucrează slăbiciunea cugetelor omenești. Căci pentru Dumnezeu este un lucru lesnicios să îndeplinească toate câte ar voi să le facă; la El totul e cu putință, fiindcă sunt pentru El lucruri foarte obișnuite. Și aceasta este o mărturie foarte limpede și cu totul deosebită a nemăsuratei puteri a lui Dumnezeu, care nicicum nu se împărtășește firii celei create, căci puterea dumnezeiască nu este și putere a omului. Pentru aceasta cele ce sunt mai presus de firea omenească și întrec puterea creaturii sunt lucruri minunate și înfricoșate.

Dar cum s-a săvârșit lucrul acesta de către Dumnezeu și cum s-a lucrat pentru scopul acesta dumnezeiesc?

Despre el ne învață cu înțelepciune Luca, cel insuflat de Dumnezeu, care a scris cea mai sfântă dintre toate bunele vestiri, Evanghelia, zic, pentru ca să nu rămână ni-

meni necredincios văzând măreția faptei și ca nu cumva cel care, fiind el însuși slab și neputincios și ne în stare să priceapă cele ce sunt mai dumnezeiești, să socotească în chip greșit că Dumnezeu nu are puterea de a le săvârși. L-ați auzit doar că zice: *În luna a șasea a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărui nume era Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria* (Lc. 1, 26-27).

Tu auzi bine că Dumnezeu l-a trimis, și încă nu vrei să crezi minunea? Nu fi necredincios când e vorba de rânduiala lui Dumnezeu, ci mai degrabă crede cu toată evlavia că Dumnezeu este foarte puternic ca să împlinească cele ce voiește să le facă!

Și de cine altul ar fi putut fi trimis îngerul, dacă nu de Însuși Dumnezeu, Cel care l-a creat pe el și i-a dat viață din cele ce nu sunt, și a creat pe dată toată firea îngerească?

Așadar, dacă se recunoaște că Dumnezeu e Cel ce l-a trimis pe înger și că îngerului, care a fost trimis, i s-a vestit lămurit, arătându-i-se numele, cum nu este adevărat ce s-a spus? Toți să se minuneze de acestea și să nu fie necredincioși dinspre această Bunăvestire atâta vreme cât cunosc că puterea lui Dumnezeu este nemăsurat de mare și cu adevărat atotputernică.

17. Dar ce spune preafericitul înger, cel trimis la Fecioara care nu știa de bărbat? Sau cum i-a vestit ei descoperirea cea limpede a Buneivestiri? Și cât de mari lucruri a rodit, prin ea însăși, lucrarea atât de mare a lui Dumnezeu?

Bucură-te, cea plină de dar, Domnul este cu tine! (Lc. 1, 28).

De la bucurie începe să grăiască către Fecioara îngerul bucuriei. Că știa și era bine încredințat că vestea cea nouă și mai presus de fire este pricinuitoare de bucurie pentru

toți oamenii și pentru toate făpturile, și pricină de pierire a toată întristarea, pentru toți și pentru toate; știa, din această vestire nouă, dobândită prin cunoașterea adevăratului Dumnezeu, că lumea va străluci de lumină; știa că întunericul rătăcirii amăgitoare va pieri; știa, iarăși, că boldul morții și-a tocit ascuțișul; știa și că s-a nimicit puterea stricăciunii; știa că biruința iadului s-a surpat; știa că omul cel pierdut, care a slujit acestora și din pricina lor a fost îndepărtat de la desfătarea Raiului, ieșind din viața cea fericită de acolo, va fi mântuit.

Pentru aceasta îngerul a pus bucuria sa ca început al Buneivestiri, pentru aceasta a pus bucuria sa înaintea cuvintelor, pentru aceasta bucuria a mers înaintea Buneivestiri, că ea se va face bucurie pentru toți cei ce cred. Că e lucru cuvenit ca descoperirile dumnezeiești să înceapă de la vorbirea și cuvintele care au darul să nască bucurie.

Pentru aceasta, mai înainte de toate, îngerul vestește cu glas tare bucuria, că știa calea și roada vestirii celei bune, știa că vorbirea ce o purta cu Fecioara va fi o mare bucurie pentru toată lumea.

18. Spuneți-mi, ce soi de bucurie și ce soi de desfătare ar putea să întreacă bunavestire a îngerului către Fericita Fecioară, Maica bucuriei neamului omenesc? Bucură-te, o, Maică a bucuriei cerești! Bucură-te, o, Născătoare a bucuriei celei mai mari! Bucură-te, o, Izvorâtoare a bucuriei mântuitoare! Bucură-te, o, Pricinuitoare a bucuriei nemuritoare! Bucură-te, o, Sălășluire de taină a bucuriei celei de nespus! Bucură-te, o, sân de Maică preaminunat al bucurie celei negrăite! Bucură-te, izvor preafericit al bucuriei neîmputinate! Bucură-te, vistierie purtătoare de Dumnezeu a bucuriei veșnice! Bucură-te, copac preaînflorit al bucuriei celei dătătoare de viață! Bucură-te, o,

Maică a lui Dumnezeu cea minunată! Bucură-te, Fecioară nestricată! Bucură-te, priveliște mai minunată decât toate minunile!

Cine ar putea să grăiască cele despre strălucirea ta? Cine va cuteza să arate minunăția ta? Cine va avea curajul să vestească măreția ta?

Tu ai împodobit firea cea omenească; tu ai întrecut cetele îngerești; tu, cu lumina ta, ai umbrit strălucirile orbitoare ale Arhanghelilor; tu ai arătat scaunele cele înalte ale Tronurilor a fi în rândul al doilea, după tine; tu ai micșorat înălțimea Domniilor; tu ai întrecut darul de conducere al Începătoriilor; tu ai arătat mai slabă tăria Stăpânilor; tu ai arătat putere mai mare decât tăria Puterilor; tu ai întrecut cu ochii pământești vederea cea străvăzătoare a Heruvimilor; tu ai întrecut cu aripile cele sufletești zborul cel cu șase aripi al Serafimilor.

Tu te arăți mai presus decât toată făptura, că strălucești prin curăție mai mult decât ea, că ai primit pe Ziditorul a toată făptura, tu L-ai purtat în pântece și tu L-ai născut; și dintre toate făpturile, tu singură te-ai făcut Maică a lui Dumnezeu.

19. Pentru aceasta, ție îți grăiesc cu glas mare: Bucură-te, cea plină de dar, că ai fost mai plină de har decât toată făptura! Știu și cunosc preabine pricina acestei bucurii și a harului care este întru tine; pentru aceasta, iarăși, ridicându-mi glasul și grăind, spun încă: *Domnul este cu tine*; Acela, adică, care domnește și stăpânește toată făptura, pentru că este Făcătorul ei. Cu adevărat, Domnul este cu tine, că a fost purtat în pântecele tău și zămislit în pântecele tău cu negrăită zămislire.

Domnul este cu tine, Domnul, Cel ce Își are prima naștere veșnică, iar cea de-a doua, primită din tine.

Domnul este cu tine, Domnul, Cel ce împreună cu Tatăl domnește peste toată făptura, iar acum a îmbrăcat chip de rob și a izbăvit pe om din robie. Că pentru aceasta S-a făcut Domnul rob, ca pe rob să-l arate prin har domn și stăpân.

Domnul este cu tine, Domnul, Cel care deunăzi nu Se număra între creaturi, azi S-a arătat împreună cu tine, cea creată, și prin tine S-a făcut numărat cu creaturile, căci în tine S-a creat Cel necreat, și din tine a ieșit creat Creatorul. Că văd bine cum în tine Cel necreat a devenit creatură, și bag de seamă că Cel fără de trup Se face trup desăvârșit.

20. O, Fecioară, Cel ce a trimis pe înger la tine, sus, în ceruri, era fără de carne și fără de trup; aici, pe pământ, Îl văd că S-a făcut carne și trup.

Sus, era necreat, deosebit de toată creatura; aici, jos, Îl aflu că S-a făcut cu adevărat Creatură și Făptură, în tine, Fecioară.

Sus, în cer, Îl vedeam pe Dumnezeu lipsit de fire omenească – căci cum s-ar vedea în cer fire omenească? Să nu mai grăiască, dar, iarăși lucruri neînțelepte noii origeni; să nu mai spună, iarăși, lucruri nebunești didimii de azi; să nu se mai înfurie ca niște câini turbați evagrii de azi, cei preacutezători, care născocesc povești deșarte și, unindu-se cu blestemații elini, își închipuie că sufletele au viață mai înainte de naștere, în ceruri; aici, Îl văd pe Dumnezeu că S-a făcut om, fără de schimbare, și că este o minune într-o minune, fiindcă și Dumnezeu este neschimbat, și om este, însă cum, nu se poate spune; că este îndoit după fire, dar nu și după ipostas, având una și aceeași persoană; și făcându-Se cunoscut cu două firi, nici nu S-a împărțit, din pricina firilor, și, iarăși, nici nu Se amestecă firile, din pricina identității și a unicității, și a individualității Ipostasului; și, iarăși, nici sus, în cer, nu crește numărul Treimii,

atoateconducătoare, și, Unul dintre oameni arătându-Se oamenilor, găsesc că Același este Dumnezeu și Om, și mă minunez de măreția minunii.

21. *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!*

Ce ar putea să fie mai presus decât această bucurie, o, Fecioară-Maică? Sau ce dar ar putea să fie mai mare decât acela pe care numai tu singură l-ai primit de la Dumnezeu? Sau ce ar fi mai plăcut și mai plin de strălucire?

Toate merg în urma minunii ce s-a săvârșit cu tine; toate sunt mai prejos de darul tău; până și lucrurile, și faptele cele mai prețuite își au locul al doilea și mai de jos, în ceea ce privește strălucirea.

Domnul este cu tine, și cine ar cuteza să se întreacă cu tine? Domnul este din tine; și cine nu s-ar da învins, îndată, în această întrecere și n-ar părăsi lupta pentru întâietate și pentru superioritate, ca mai de grabă să se bucure de tine?

Pentru aceasta, ție îți aduc, cu glas puternic, laudele cele mai mari, că văd bine însușirile tale cele alese și mai înalte decât ale întregii făpturi.

Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine! Că Bucuria cea din tine nu s-a dăruit numai oamenilor, ci și celor de sus.

22. Și cu adevărat *binecuvântată ești tu între femei,* că blestemele Evei le-ai preschimbat în binecuvântare, că ai gătit calea prin care Adam, cel dintâi blestemat, să se binecuvânteze prin tine.

Cu adevărat, *binecuvântată ești tu între femei,* că prin tine s-a trimis la oameni binecuvântarea Tatălui, care i-a izbăvit din blestemul cel de demult.

Cu adevărat, *binecuvântată ești tu între femei,* că prin tine sunt mântuiți strămoșii, fiindcă vei naște pe Mântuitorul, Care le va lucra lor dumnezeiasca mântuire.

Cu adevărat, *binecuvântată ești între femei*, că ai zămislit și ai născut fără de sămânță Rodul dăruit ca binecuvântare întregului pământ, și pământul l-a răscumpărat din blestemul rodirii de spini.

Cu adevărat, *binecuvântată ești tu între femei*, că tu, femeie după fire, te vei face Născătoare de Dumnezeu. Că de vreme ce Acela care Se va naște din tine este cu adevărat Dumnezeu întrupat, tu, după dreptate, te vei numi Născătoare de Dumnezeu, ca una care naști cu adevărat pe Dumnezeu.

23. Dar văzând fericita și dumnezeiasca Fecioară venind la ea îngerul cel trimis de Dumnezeu și grăindu-i astfel de cuvinte, s-a tulburat sufletul ei sfânt, și frământa în cugetul ei cele spuse, silindu-se să priceapă puterea cuvintelor îngerești. Că era uimită și se minuna de felul închinării îngerești. *Iar ea* – spune Evanghelistul –, *văzându-l, s-a tulburat de cuvintele lui și cugeta în sine: ce fel de închinăciune poate să fie aceasta?* (Lc. 1, 29).

Căci era Fecioara Maria și plinătatea minții omenești, și nimic din cele spuse nu primea fără cercetare. Se cădea doar ca ea, care știa bine înșelăciunea Evei, să tremure în sinea ei, ca nu cumva șarpele cel viclean s-o amăgească și pe ea, ca pe Eva. Pentru aceasta, cerceta toate cu mintea și înțelepciunea, ca nu cumva cuvântul către ea să fie ca acela al șarpelui de odinioară și s-o arunce afară din strălucirea dumnezeiască.

24. Îngerul cel ceresc trimis către Fecioară, văzând lupta ce se da în ea, o izbăvește de toată teama și spaima, o scapă de tulburarea sufletească și de ardere, și-i spune un lucru foarte veselitor, foarte de bucurie și foarte plăcut: *Nu te teme, Marie!* (Lc. 1, 30). Nu sunt ca acela care a amăgit pe Eva, maica ta; nu sunt ca acela care, odinioară,

l-a făcut să cadă pe Adam; nu sunt ca acela care a izgonit pe strămoși din desfătarea Raiului; nu sunt ca acela care a îndepărtat pe om de viața cea fericită și l-a azvârlit în viața cea plină de dureri; nu sunt ca urâtorul acela de om, care a pricinuit moartea și pe toți oamenii i-a făcut muritori (v. Înț. Sol. 2, 24); nu sunt ca acela care pe cei plămădiți din pământ, care din mâna lui Dumnezeu și-au dobândit întocmirea, i-a făcut călcători ai poruncii lui Dumnezeu și i-a întors în pământ; nu sunt ca acela care l-a arătat vrăjmaș lui Dumnezeu pe Adam, care mai înainte își petrecea viața ca prieten al Lui. Sunt înger al Dumnezeului cel Atotputernic și căpetenie de ceată îngerească, și între îngerii lui Dumnezeu sunt numit Gavriil. Și am fost trimis de Dumnezeu cel Atotputernic ca să-ți spun ție, Fecioară nepătată și neîntinată, pogorârea, prin tine, Fecioară, a Unicului Său Fiu, Cel ce pe toate le-a adus la ființă și pe cele din neființă l-a ființă le-a chemat, și apoi să-ți vestesc zămislirea cea preaslăvită întru tine, și întruparea, cea mai presus de fire, din tine, și purtarea Lui în pântecele tău, cea preaminunată, și nașterea din tine, cea necuprinsă cu mintea. Iar prin acestea, toate născocirile vrăjmașului, dimpreună cu născocitorul lor, au fost destrămate; prin acestea, omul a fost mântuit și s-a sculat din stricăciunea morții; prin acestea, noaptea înșelăciuni a pierit; prin acestea, omul cel scos afară din sălașul Raiului se sălășluiește iarăși în Rai; prin acestea, cel lipsit de prietenia lui Dumnezeu prin viclenia șarpelui a fost rânduit iarăși prieten al lui Dumnezeu.

Pentru aceasta, zic ție, o, fericită Fecioară, ce va să fii Născătoare a Mântuitorului a toate: *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvântată ești tu între femei!* (Lc. 1, 28), și cu glas tare strig, că te-ai învrednicit să dobân-

deşti asemenea măreţie; că bucuria cerească s-a născut lumii din tine, şi bucuria dumnezeiască, care, odinioară, a slăbit puterea blestemului, prin tine le-a izvorât oamenilor.

25. Laud, Maică a lui Dumnezeu, statornicia ta şi mă închin în faţa pătrunzătoarei tale înţelepciuni celei cu totul încuviinţate, că te temi de cursele celui viclean, că te temi de meşteşugirile fiarei celei urâtoare de oameni, că te înspăimânţi de săgeţile cele ascunse ale diavolului, că te înfricoşezi, şi întotdeauna te-ai înfricoşat, de arătările cele amăgitoare în tot felul şi cu adevărat aducătoare de moarte ale şarpelui, ca să nu te faci Evă ca cealaltă Evă, şi să lucrezi şi tu ca ea.

Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu (Lc. 1, 30), harul cel nemuritor; ai aflat har mai presus de orice strălucire la Dumnezeu; ai aflat, la Dumnezeu, harul cel preadorit; ai aflat, la Dumnezeu, harul cel mai presus de lumină; ai aflat harul cel mântuitor la Dumnezeu; ai aflat, la Dumnezeu, harul ce nu se poate clinti din loc; ai aflat, la Dumnezeu, har ce nu se poate clătina; ai aflat, la Dumnezeu, har ce nu poate fi biruit; ai aflat, la Dumnezeu, harul cel veşnic!

Mulţi au fost sfinţii cei dinainte de tine; nici unul însă n-a fost ca tine plin de atâta har, nici unul nu s-a învrednicit de atâta fericire ca tine; nici unul n-a ajuns ca tine la atâta sfinţenie; nici unul nu s-a ridicat la atâta mărire ca tine; nici unul n-a ajuns la atâta curăţie ca tine; nici unul n-a fost scăldat de atâta strălucire ca tine; nici unul n-a strălucit în lumina venită de sus, ca tine; nici unul nu s-a înălţat atât de sus ca tine; nici unul nu s-a apropiat de Dumnezeu atât de mult ca tine; nici unul nu s-a îmbogăţit ca tine cu atâtea daruri de la Dumnezeu; nimeni n-a primit har de la Dumnezeu ca tine. Toate câte sunt mai alese la oameni

tu le întreci; toate darurile dăruite oamenilor de Dumnezeu tu le întreci, şi te arăţi decât toţi mai bogată, pentru că eşti sălaş al lui Dumnezeu; nimeni n-a putut să cuprindă atât pe Dumnezeu; nimeni nu s-a învrednicit să primească pe Dumnezeu ca însoţitor; nimeni nu s-a aflat vrednic ca Dumnezeu să-Şi arate lumina Sa prin el.

Pentru aceasta, tu eşti cea care ai primit pe Dumnezeu, Creatorul şi Stăpânul a toate, şi, mai mult, ţii cu tine pe Cel ce S-a întrupat din tine în chip minunat, pe Cel ce a fost purtat în pântecele tău şi Care, după aceea, S-a născut din tine şi a izbăvit pe toţi oamenii de osânda strămoşească, dăruindu-le mântuirea care nu va avea sfârşit.

26. Pentru aceasta, am strigat către tine şi iarăşi voi striga, cu glas răsunător: *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine; binecuvântată eşti tu între femei!*

Nu te tulbura la auzul acestor cuvinte; nu te teme, gândind la cele ce-ţi vorbesc; că nu aduc oamenilor înşelăciune care să-i ducă la piere; n-am venit ca să slujesc pizmei celei pricinuitoare de moarte pentru cei împreună cu mine slugi. Alungă toată tulburarea din inima ta, goneşte orice teamă din sufletul tău! N-am venit la tine ca unul care insuflă teamă, chiar dacă celorlalţi mă arăt ca cel de temut; nu m-am folosit de întâietatea mea de înger, că ştiu cum să vorbesc celei în faţa căreia stau; ştiu că am fost trimis la cea aleasă de Dumnezeu; ştiu cui am fost ales să slujesc.

Privind la tine, dimpotrivă, eu sunt cel ce rămâne înmărmurit, eu mă umplu de frică şi de spaimă; eu mă minunez de măreţia ta şi mă cutremur şi mă îngrozesc; eu mă înfricoşez de harul tău, eu sunt plin de uimire în faţa strălucirii tale.

Că eu sunt rob şi slujitor al lui Dumnezeu, iar tu vei fi Maica lui Dumnezeu, Stăpânul şi Creatorul meu; încă

și mai mult; tu vei fi Născătoare de Dumnezeu, dar vei fi și Maica hrănitoare, minunată, care vei alăpta din sâni fecioresti pe Cel ce dă la tot trupul hrană *la bună vreme* (Ps. 144, 15). Eu sunt doar slujitor al lui Dumnezeu și săvârșesc lucrarea purtării voii Lui; tu însă ai sălășluit în pântecele tău cu trupul pe Însuși Dumnezeu, Cel care va ieși din tine ca dintr-o tânără nuntită, gătind bucurie pentru toți și dăruind tuturor dumnezeiască strălucire. În tine, Fecioară, ca într-un cer preacurat și luminat, *Dumnezeu Și-a pus sălașul Său*, și din tine va ieși El *ca un mire ce iese din cămara sa* (Ps. 18, 5). Asemenea unui uriaș (v. Ps. 18, 6) va alerga El în viața Lui, pe un drum mântuitor pentru toți cei aflați în viață; drumul Lui se va întinde de la o margine la alta a cerului, și toate se vor umple de căldura dumnezeiască, și odată cu ea se vor umple și de lumina cea strălucitoare a vieții.

27. Pentru aceasta, iarăși grăiesc către tine fericitul cuvânt de închinare al bucuriei, cu tărie: *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine*; că bucurie am venit să aduc oamenilor, nu teamă aducătoare de moarte; sunt cunoscut ca slujitor al bucuriei, nu ca slujbaș al tristeții; m-am arătat ca înger al bucuriei, nu ca vestitor al tristeții.

De ce te temi tocmai de cel care se teme de tine? De ce te înspăimânți tocmai de cel care se înspăimântă de vrednicia ta? De ce te înfricoșezi tocmai de cel care se înfricoșează de harul tău? De ce te ferești tocmai de cel ce cinstește strălucirea ta?

Sunt numai rob și slujitor preaneînsemnat al Fiului tău, Cel născut din tine. El Însuși m-a creat pe mine, căci mai înainte de El nu eram. El Însuși m-a trimis pe mine din sferele cerești, ca să-ți vestesc ție venirea Lui cea aducătoare de mare bucurie pe pământ; eu îți vestesc ție, cu tărie, zămislirea Lui cea de nespus; eu îți vestesc ție întruparea Lui cea de netâlcuit; eu îți fac ție cunoscută nașterea Lui cea aducătoare de bucurie deplină.

28. Pentru aceasta, îți strig ție, prealăudată Fecioară: *Nu te teme, Marie, că ai aflat har la Dumnezeu!* (Lc. 1, 30). Ai aflat har pe care îndeobște nu l-a aflat nici una dintre femei; ai aflat har pe care nici una nu l-a cunoscut; ai aflat har pe care nici una nu l-a primit.

Cum va fi aceasta? Ascultă: *Iată, vei lua în pântece și vei naște Fiu și vei chema numele Lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema. Și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit* (Lc. 1, 31-33).

Și am fost trimis din cer tocmai pe acestea să ți le spun limpede și răspicat; Acela care Se va naște din tine, Acela m-a trimis să ți le binevestesc pe acestea curat, să ți le fac cunoscute pe acestea, prin gând și cuvânt. Cuvântul Tatălui mi le-a poruncit pe acestea. Fiul Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu mi-a poruncit dumnezeiește să ți le spun. Sus, în ceruri, El mi-a dat această poruncă, iar aici, jos, pe El Îl văd bine, cu înșiși ochii mei; în cer, El mi-a înmânat ce am spus, iar în tine, Fecioară, Îl văd bine, că S-a sălășluit[1].

Cel ce vine la tine, Fecioară, Cuvântul, era veșnic; Cel ce Se zămislește în tine, în timp, era fără de timp; Cel ce Se va naște din tine, cu trup, era fără de trup; Cel ce este primit în tine, cea cuprinsă, era necuprins și de necuprins.

29. *Iată, vei lua în pântece.* Dar să nu cugeți, o, Fecioară, la felul cum zămislesc celelalte femei! Iată, vei zămisli

[1] Împreună cu Sfântul Sofronie, mai sunt și alții care își dau cu părerea că Întruparea Cuvântului s-a săvârșit în momentul când îngerul a adresat Fecioarei cuvintele de salut: *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!* (Migne, *P. G.*, vol. 87/3. col. 3251, subnotița 27). (*n.tr.*).

în pântece, cu zămislire fără sămânță bărbătească, cu zămislire de nespus, cu zămislire negrăită, cu zămislire dumnezeiască, nesăvârșită de unirea cu bărbat, nici lucrată de întâlnirea ta cu vreun om; cu zămislire pe care nici unul dintre oameni nu va putea s-o tâlcuiască vreodată. Căci cum ar putea tâlcui cele mai presus de fire cei care s-au născut în chip firesc?

Așadar, de vreme ce zămislirea cea din tine este mai presus de fire, nu căuta înțelegeri firești.

Și *vei naște Fiu*. Nu doar unul care se arată în timp și are fire supusă morții, ci vei naște, în același timp, pe Fiul Cel ce are fire veșnică și e mai presus decât toate cele ce se petrec în toate timpurile. Și *vei naște Fiu,* Care Se vede în trup, dar Care este și netrupesc; *Și vei naște Fiu*, Care Se va arăta nu numai ca Fiu al tău, al Fecioarei, ci va fi cunoscut și ca Fiu al lui Dumnezeu; Și *vei naște Fiu*, Care Se va face cunoscut nu doar ca Om, dar va fi crezut și ca Dumnezeu adevărat; Și *vei naște Fiu*, Care nu are nevoie de mântuire de la altul, ci El va da mântuire tuturor oamenilor.

Și de aceea *vei chema numele Lui Iisus,* nume care se tâlcuiește „Mântuitor". Căci se cădea, o, Fecioară, ca Acela ce Se naște ca Mântuitor al tuturor să fie însemnat cu însuși numele de „Mântuitor", pentru ca, din numele însuși, să se arate curat puterea Celui ce S-a născut, și să fie vestită printr-un semn nașterea Fiului tău cea mântuitoare pentru toți oamenii.

30. *Acesta va fi mare*, că El este numit *Înger de mare sfat* și proslăvit cu numele de *Dumnezeu tare*, și lăudat cu numele de *Sfetnic minunat al Tatălui,* și înfățișat ca *Domn al păcii* (Is. 9, 5), și Ziditor și Stăpânitor a toată creatura, Cel ce împacă cele cerești cu cele pământești (v. Col. 1, 20). Faptele Sale de biruință și stăpânire El le va purta pe

umărul și pe brațul Său, pentru că nu prin puterea altcuiva sunt ținute faptele cele săvârșite, ci numai prin puterea Sa; El Însuși este Cel care izvorăște pacea tuturor.

El este încă și *Părinte al veacului ce va să fie* (Is. 9, 5). El, Cel Unul-Născut din Dumnezeu-Tatăl cel Unul-Născător, Părinte al veacului ce va să fie, este slăvit, împreună cu Tatăl, mai înainte de toți vecii. Despre aceasta și Isaia a prorocit cu mult mai înainte, zicând: *Prunc S-a născut nouă, și un Fiu S-a dat nouă*, adică Pruncul tău, o, Fecioară, a Cărui naștere o vestesc eu acum, *a Cărui stăpânire este pe umărul Lui și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, Stăpânitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie.*

Acesta va fi mare, nu înțelegând că acum n-ar fi mare, iar după ce Se va naște va fi mare, ci înțelegând că, fiind mare totdeauna, și după aceasta tot mare va fi. De vreme ce El S-a făcut cunoscut ca Fiu, după fire, al Marelui Dumnezeu și Tatăl, și El Însuși e numit „Mare" și propovăduit ca Dumnezeu prin firea Sa; El, fiind de aceeași fire cu Dumnezeu-Tatăl, va avea întru totul și identitatea cu El după substanță. Că de vreme ce Dumnezeu Însuși a născut pe Fiul, nu s-ar fi putut ca El să-L nască neegal cu El și deosebit de El. Dumnezeu a născut pe Fiul întru totul de aceeași fire cu El, fiind întru totul asemenea Lui, mare, și cu nimic deosebit în toate cele ale firii dumnezeiești.

31. *Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt Se va chema.* Că El este mare totdeauna, și vestit Fiu al lui Dumnezeu Cel Preaînalt, precum și este vestit de Însuși Dumnezeu, Cel Mare, ca Fiu, Unul-Născut al Său; și să nu socotești că aceste cuvinte: *va fi* și Se *va chema* au înțelesul că nu e mare acum. Căci aceste cuvinte le grăiesc cu glas mare despre nașterea Sa cea preaminunată din tine și pentru luarea tru-

pului celui omenesc din tine; căci cuvintele *va fi* și *Se va chema* sunt numiri firești ale celor de sub timp, și au fost spuse pentru că El S-a făcut om, asemenea vouă, oamenilor, și pentru că El cu adevărat a crescut ca și voi, oamenii.

Tot așa și cuvintele acestea: *Și Îi va da Lui Domnul Dumnezeu tronul lui David, părintele Său, și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit* (Lc. 1, 32), toate sunt rostite pentru nașterea cea trupească din tine. Căci El a primit a Se face om, asemenea vouă, și a primit să pătimească și să audă toate cele omenești pentru voi, ca să nu fie socotit nălucă de cei cărora le vorbea, ca să nu apară ca o arătare celor ce-L vedeau, ca să arate prin fapte măreția pogorârii celei aievea, pe pământ, la voi, ca să dea mărturie limpede de întruparea Sa pentru voi.

Cum ar fi fost om dacă n-ar fi avut parte de naștere pământească, și cum ar fi îndurat umilință pământească – căci ce este mai înjositor decât ceea ce este pământesc? Sau cum ar fi fost mare, sau cum ar fi fost numit Fiu după fire al Celui Preaînalt? Sau cum ar fi moștenit tronul cel veșnic al lui David? Sau cum ar împărăți peste casa lui Iacov totdeauna și împărăția Lui nu va avea sfârșit? Căci David și Iacov Îl înfățișează pe Însuși Hristos în înțeles tainic. El a venit cu mână tare, adică cu putere, și a răsturnat pe vrăjmașii voștri și v-a dăruit vouă biruința împotriva lor. Prin El, tot omul care crede în El va surpa firește întâietatea după vreme a poporului iudeu din vechime, și ca dreptcredincioși în Hristos, vor dobândi dreptul de întâinăscuți, adică cei din afara poporului iudeu, prin credință, vor fi primiți la Hristos.

De aceea se spune că El a primit acestea, cele omenești, luând, adică, trup omenesc din tine, cea de Dumnezeu insuflată, căci El Își avea deja nașterea din Tatăl, cea necu-

prinsă cu mintea și veșnică după fire. Și pe toate acestea le-a primit, pentru ca pe cele ce le avea după firea Sa cea nemuritoare, pe acestea, zic, să vi le și dăruiască vouă, după harul cel dumnezeiesc, vouă, pentru care El S-a născut, după trup, din iubire de oameni. Prin trupul Său, pătimitor pe Cruce și muritor, pe care l-a luat din tine, El S-a făcut de o ființă cu oamenii.

32. Însă când a aflat Fecioara, cea primitoare de Dumnezeu, cea purtătoare de Dumnezeu în pântecele său și cea preacurată, și totodată cea mai aleasă dintre toate făpturile, de zămislirea dumnezeiască, când a aflat de minunata purtare a Domnului în pântecele său, când i-a fost binevestită nașterea cea mai presus de fire, cercetând ea zămislirile cele firești, luând aminte, cuminte, la nașterile de prunci cele femeiești, fiindcă acestea nu s-au întâmplat vreodată fără unire cu bărbat, și ea știindu-se pe sine nenuntită și negustând dintr-un astfel de trai, știindu-se pe sine că nici după gând nu avea asemenea deprindere, arhanghelului Gavriil, celui ce-i descoperea astfel de minunății, care sunt fapte mari ale lui Dumnezeu, și care grăia către ea Bunavestire cea de bucurie, i-a răspuns așa: *Cum va fi aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat?* (Lc. 1, 34). Cum voi crede eu cuvintelor tale care vorbesc de cele ce sunt în afara firii omenești? Multe femei s-au văzut care să nască, dar n-am auzit de nici una care să fi născut fără unire cu bărbat. Și cum vor fi acestea cu mine, care nu alerg pe căile firii? Și cum mă voi face eu Maică a unui fiu de bărbat, eu, care nu știu nicicum de unirea cu vreun bărbat? Oare, pentru că sunt logodită cu un bărbat, potrivit Legii lui Moise, tu, o, îngere, îndată socotești că am și cunoscut patul de căsătorie din care se iscă zămislirile de prunci, sarcinile și nașterile? Eu nici un pas n-am făcut către uni-

rea conjugală cu logodnicul și păzitorul meu. Și cum îmi vestești tu mie zămislire de Prunc și naștere a Lui și, îndeobște, alăptare a Celui ce va fi născut?

33. Nu știi tu, oare, slujitorule al bunelor vestiri mai presus de fire, nu știi tu că Maria n-a fost crescută de bărbați și nici n-a trăit între copii de parte bărbătească? Cunoaște strălucirea fecioriei mele și nu-mi vorbi de zămislirea ce nu știe de bărbat! Cunoaște măreția curăției mele și nu-mi vorbi de luarea în pântece cea fără de nuntă! Cunoaște neprihănirea fecioriei mele și n-ai să-mi mai vorbești de nașterea cea în afară de fire! Cunoaște curăția mea cea neîntinată și să nu-mi mai grăiești de alăptarea cea de necrezut!

N-ai aflat tu, oare, că îndată după naștere am fost crescută în Sfânta Sfintelor, unde nu se află bărbat, în care nu intră nici unul dintre bărbați, în care nu se zărește nici urmă de bărbat?

Cunoaște sfințenia vieţuirii mele și nu-mi grăi mie de cele ce sunt gânduri trupești! Cunoaște înălțimea de curăție a vieţuirii mele și nu mă bănui de cele ce sunt obișnuite pentru mame!

Nu sunt unul și același lucru fecioria și căsătoria, o, îngere; nu este același lucru vieţuirea fără jugul căsniciei și viața în unire cu bărbatul; nu este același lucru curăția cea preasfântă și împreunarea dintre femeie și bărbat. Căci, dacă este un lucru hotărât că *cinstită este nunta și patul neîntinat* (Evr. 13, 4), după Legea lui Moise, cu cât mai mult nu va fi mai presus de acestea harul fecioriei! Între nuntă și pat, pe de o parte, și feciorie, pe de altă parte, e mare deosebirea și îndeobște ele nici nu se pot măsura. Cum vestești tu, dar, cele despre nuntă și pat, lăsând la o parte însemnele de cinstire ale fecioriei?

Pentru aceasta, mă înspăimânt eu de vestirea ta; pentru aceasta, mă tem eu de cuvântul pe care mi-l grăiești; pentru aceasta, nu primesc închinarea ta fără cercetare adâncă, fără examinare înțeleaptă, fără cumpănire dreaptă, ca nu cumva, crezând unor cuvinte de necrezut, să nu fiu și eu amăgită cu mintea și să calc pe urmele maicii mele, Eva, și să ajung pentru nenorociții oameni mijlocitoare a celor mai mari rele, și încă mijlocitoare a celor mai mari nenorociri.

Pentru aceasta, iarăși, zic: *Și cum va fi mie aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat*, și cum voi naște prunc, cum spui? Vestirea aceasta e de necrezut; cuvântul acesta e străin de legătura firească a cuvintelor și îndepărtat de înțelesul lor obișnuit. Nu voi primi niciodată acest cuvânt al tău, de nu-mi vei arăta tâlcul lui, căci fără un cuvânt de lămurire îndeobște, nu voi crede că se vor împlini cele spuse de tine. Așadar, dă-mi un cuvânt de lămurire al bune tale vestiri, și atunci voi crede spuselor tale. Căderea cea prăpăstioasă a Evei m-a înțelepțit și m-a făcut să fiu mai cu judecată; căci pe ea, care era încă fără nici o răutate, curată și nepărtașă la iscodirea gândurilor, a aruncat-o în prăpastie șoapta înșelătoare a șarpelui, începătorul răutății.

Numai crezând cuvintelor adevărate, așadar, n-am să ajung să fiu vreodată o a doua Evă.

34. Ascultând îngerul cele rostite de gura neprihănitei Fecioare, i-a răspuns, la rândul său, cu blândețe, lămurind cele ce nu se pot lămuri în chip firesc prin cele mai presus de fire, și îndepărtând-o astfel pe Preasfânta Fecioară de la iscodirea gândurilor și a judecăților dumnezeiești.

„Știu, o, Fecioară, și sunt încredințat că n-ai văzut vreodată pat de bărbat; văd neprihana fecioriei tale; privesc insuflarea dumnezeiască a cugetării tale; văd sfințenia ta cea

neatinsă; pricep curăția trupului și a sufletului tău, cu totul neîntinată. Știu că ai trăit și ai crescut în Sfânta Sfintelor și că de acolo ai sfințenia cea după trup și suflet. Știu că Iosif, cel care n-a avut urmă de dorință să-ți fie ție soț, a fost ales de Dumnezeu numai cu numele de soț, căci a stat lângă tine nu ca să fie tată Copilului, ci ca unul ce era iubit de Dumnezeu, spre a fi slujitor credincios al Celui născut din tine.

Pentru ce îmi spui tu, așadar, acum aceste lucruri alese? Eu îți voi spune cele ce sunt mai mari decât ele.

Tu îmi vorbești de cele firești și omenești; eu îți voi grăi de cele înalte și dumnezeiești. De ai fi cunoscut puterea cuvintelor mele, nu mi-ai fi înfățișat cele obișnuite ale femeilor, nu mi-ai fi adus în față aceste cuvinte de umilință, nu mi-ai fi vorbit stăruitor despre legile firii, în afara cărora femeile nu nasc niciodată.

Eu însumi știu ce este îndeobște omenesc, deși nu m-am născut om, după fire. Știu și eu că unirea dintre bărbat și femeie are, îndeobște, drept rod nașterea de prunci. Nu sunt necunoscător al acestor lucruri, cu toate că sunt neîncercat dinspre lucrarea lor; știu, adică, că una este firea netrupească, și alta alcătuirea firii trupurilor; și una este legea și viețuirea celor fără de trupuri, și alta este rânduiala trupurilor.

Lasă, însă, cele de jos și pământești și privește spre cele de sus și cerești; lasă cele fără de preț și cu totul neînsemnate, și uită-te cu mine la cele minunate și atât de preamărețe.

Nu-ți binevestesc astăzi nașterea unui prunc după legea firii, care vine pe lume din voie bărbătească și din poftă trupească (v. In 1, 13), ci îți vestesc ție nașterea Fiului, care e mai presus de fire și mai presus de ce este obișnuit.

35. Eu știu, o, Fecioară, că nici o fecioară n-a născut, însă tu vei naște, arătându-te Fecioară și rămânând Fecioară.

Mai știu că nici o femeie niciodată n-a născut fără unire cu bărbat, dar tu vei naște pe Fiul lui Dumnezeu, Cel care a prezis această naștere. Asupra ta n-a lucrat firea omenească, ca să-și poată ea împlini legile sale. Ci, Dumnezeu, Cel care a făurit firea și a rânduit legile ei, tot El poate, ori de câte ori voiește, să schimbe legile firii, pe care El Însuși, Creatorul, le-a hotărât. Dumnezeu este Cel care voiește aceasta, și cine s-ar împotrivi hotărârilor Lui? Toate femeile care din veac au ajuns mame, mai întâi s-au împreunat cu bărbați, dar tu, păstrându-te și rămânând fecioară, vei ajunge mamă din voia lui Dumnezeu. Pentru tine, Dumnezeu va arăta un alt chip de naștere de prunci, cu totul nou. La Dumnezeu nimic nu este cu neputință, și poate să facă tot ceea ce vrea. Iar voia Lui devine pe dată faptă, și nici una dintre creaturi nu-I poate înfrânge voia, pentru că El Însuși este Creatorul cel preaputernic al lor. Cum n-ar putea, dar, Dumnezeu o, Fecioară, Care pe toate le poate, să te facă și pe tine Maică? Aceasta dacă nu cumva ar crede cineva că El Însuși e supus acelor legi și îngrădiri și obiceiuri pe care tot El le-a rânduit mai înainte, și că El Însuși este rob legilor cărora El a hotărât ca oamenii să le fie robi!

Nu este însă dreaptă această judecată; nu este un răspuns al dreptei credințe. Nu este o mărturisire iubitoare de Dumnezeu să faci pe Dumnezeu sclavul legilor Sale și să spui că Dumnezeu voiește să fie supus rânduielilor date pentru sclavi.

Mă bucur văzând înțelepciunea ta; mă bucur gândind la cugetarea ta cuminte, chiar dacă te împotrivești la cele ce-ți grăiesc. Nu socotesc vorbele tale către mine grai al necredinței și nici nu văd spusele tale ca pe o lepădare a celor spuse de mine, că sunt răspunsuri din cercetare înțeleaptă și cu judecată, și din gândire căutătoare și cuminte.

36. Așadar, *vei lua în pântece,* precum am spus; dar, precum văd, ai și zămislit pe Acela de la care ți-am grăit: „Bucură-te!" și de la Care ți-am spus cuvânt aducător de bucurie.

Și vei naște Fiu, pe Cel care te-a creat pe tine, care nu erai, și Care a creat toată zidirea ce a fost mai înainte de tine. Căci toate s-au făcut prin Cuvântul Domnului. Iar tu, o, Fecioară, ai să naști Cuvântul lui Dumnezeu și Însuși Dumnezeu, nu lipsit de fire omenească, așa cum S-a născut din veșnicie din Tatăl, ci făcându-Se trup și Om, fără schimbare și fără amestecare, fără mutare și micșorare, fără a Se face altfel de cum este. Că Dumnezeu este cu totul nemărginit, după însăși firea Sa, fiindcă El este Creatorul cel preaputernic a toate, și pentru voi a pus El margini, iar nu pentru El!

Și vei naște pe Fiul cel veșnic al lui Dumnezeu, precum am spus, Fiul care este și Cuvântul Tatălui; și-L vei naște nu fără de trup, ci alcătuit din trup și sânge, având suflet înțelegător și nevăzut, dar cât de mult e văzut El, ca om, după fire! El este Cel ce Se pogoară peste tine, cea neîntinată, *ca ploaie peste lână* (Ps. 71, 6), luând trup din sângiurile tale fecioresti, și Însuși creându-Și sufletul, precum voiește, și pe acestea unindu-Și-le și legându-Și-le după ipostas, în persoana cea neîmpărțită a Unicului Fiu, Se va naște din tine, în chip minunat, păzindu-te pe tine Fecioară Născătoare, făcându-te pe tine Născătoare de Dumnezeu, neispitită de bărbat. Vei naște însă când se va împlini vremea de purtare a Fiului în pântecele tău. Voiește Iubitorul de oameni, voiește și în acest chip să Se facă pe Sine asemenea cu oamenii, ca întru toate să Se facă om, fără a înceta să fie Dumnezeu, însă fără să Se facă părtaș la păcat omenesc.

De acum înainte, dar, să nu-mi mai spui cele ce sunt proprii gândurilor omenești: *Dar cum va fie mie aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?*

37. După acestea, Preasfânta Fecioară, crezând fără de frică lui Gavriil, cu buze fără tremurare a răspuns și a zis: „O, vestitor al zămislirii celei minunate, și al însărcinării mele fecioresti, și al nașterii, cum să nu mă minunez de cuvintele tale? Cum să nu pun vorbele tale la inima mea? Că îmi spui fapte mai presus de fire, care, la oameni, nu s-au mai întâmplat până acum. Știu că Dumnezeu săvârșește toate câte voiește să le săvârșească. Însă cele ce mi le vestești prin cuvintele tale nu s-au întâmplat până azi.

Știu că uneori, câte o femeie stearpă, ca piatra de seacă, prin voia lui Dumnezeu a născut. Fecioară însă, cu cinstea neștirbită, care-și păstrează curăția chiar stând lângă bărbat, nu s-a întâmplat să nască până astăzi.

Știu că Sara, care petrecuse mulți ani ca stearpă, în cele din urmă a născut pe Isaac, pe când se vedea mergând spre bătrânețe, pe când aducea ca mărturie a înaintării sale în vârstă părul ei cel alb. Că Dumnezeu rânduise așa, și cu neputință era să nu se înfăptuiască. Știu că Rebeca era stearpă, iar mai apoi a născut deodată doi fii, pe Iacov și Esau, ieșiți dintr-un tată și o mamă stearpă cu adevărat.

Știu că și Anei i s-a dezlegat sterpiciunea, cea care își plângea nerodirea și se jeluia de uscăciunea pântecelui ei, lipsindu-se pentru aceasta de hrană și băutură, că nu mai putea să îndure durerea neputinței sale. Și cu lacrimi și plângere rugându-se la Dumnezeul tuturor, a născut pe Samuel, călcând peste legile sterpiciunii, că Dumnezeu a ascultat rugăciunile și cererea ei și, ca un Atotputernic, i le-a împlinit.

Iar între ele voi număra și pe maica mea, care, după ce multă vreme a fost stearpă, pentru rugăciunile ei m-a năs-

cut pe mine. Căci și ea purta numele Anei și dimpreună cu numele purta și sterpiciunea ei. Și această Ana, maica mea, rugând cu stăruință pe Dumnezeu, Cel ce e peste toate, și aducându-I multe cereri, a primit darul de a se face maică, și a și născut, fiindcă Dumnezeu a rânduit așa, desființând legile sterpiciunii.

Și pot să număr multe femei sterpe care au ajuns maici din rânduială dumnezeiască. Însă nu s-a auzit nicăieri, până azi, să nască o fecioară, cum zici tu c-ai venit să-mi spui.

38. Nu spun, dar, că nu cred rânduielilor lui Dumnezeu, că El Se arată săvârșitor a toate câte voiește să le facă. Mă minunez însă de puterea celor spuse și sunt înmărmurită de ceea ce este minunat, și nemaiauzit, și străin pentru auzul omenesc, și cercetez, pe bună dreptate, cum va fi aceasta și care e sfârșitul său. Pentru aceasta, răspunzând ție, n-am zis: «Nu-mi va fi mie aceasta – precum grăiești tu –, fiindcă eu nu știu de bărbat», ci am spus «Cum va fi asta – ca întrebându-te pe tine, – fiindcă eu nu știu de bărbat?» Și am întrebat, fiindcă nu s-a mai întâmplat vreodată și niciodată nu s-a mai văzut ca să nască o fecioară. Pentru aceasta, am căutat să aflu felul în care eu, Fecioară, voi fi Maică și voi naște Prunc, chiar fără să primesc sămânța nașterii de prunci.

Pentru aceasta, iarăși, zic și te întreb cu toată înțelepciunea: *Și cum va fi mie aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat?* Nu sunt acestea cuvinte de necredință, ci caut doar înțelegerea lămurită a lucrului.

Tâlcuiește-mi, dar, felul zămislirii, lămurește-mi pricina nașterii, și nu mă vei mai socoti pe mine necredincioasă cuvântului tău, ci cu totul supusă vorbelor tale, fiindcă este cu neputință să nu se împlinească ceea ce place lui Dumnezeu."

39. Iar Arhanghelul, crainicul bunelor vestiri, ascultând acestea de la cea care va fi cu adevărat Maica lui Dumnezeu și minunându-se de răspunsul și de înțelepciunea ei, a zis: „Foarte bine și foarte înțelept grăit-ai, o, Fecioară, Maica lui Dumnezeu! Că odinioară, femei sterpe mai înainte au ajuns în cele din urmă maici de fii, silindu-și firea, și au născut fii, călcând legea firii, milostivindu-Se și îndurându-Se de ele Dumnezeu, Ziditorul și Creatorul firii, căci unde voiește Dumnezeu, se biruiește rânduiala firii.

După cum acele femei, prin rânduiala lui Dumnezeu, au biruit legile firii și, dezlegându-se legăturile cele mari ale firii, și-au atras rod al pântecelui lor, tot așa și tu, cea odrăslită din Ana cea stearpă, care ai biruit firea celei ce te-a născut, Fecioară curată fiind și rămânând Fecioară, tot așa și tu, zic, vei naște Fiu, în chip minunat, fără sămânță și fără lucrare bărbătească, fiindcă Însuși Cel ce Se naște din tine poruncește aceasta. Căci El este și Stăpânul firii, ca Cel ce este Ziditorul și Proniatorul ei. El este Dumnezeul necuprins, de Se și naște din tine ca om. Că se cuvenea și era de trebuință ca El, Care S-a făcut Om din dragoste de om, spre răscumpărarea tuturor oamenilor, să Se înfățișeze ca Cel născut din Cea una Fecioară, făcându-Și întruparea cea mântuitoare și cunoscută de toți, din tine, cea lipsită de plăcere de nuntă și de unire cu bărbat.

40. Dar dacă lucrul acesta, că, adică, nici o fecioară curată și neprihănită n-a născut până azi, că nicicând nu s-a cunoscut vreo maică de fiu, fără sămânță bărbătească, umple de nedumerire și îndoială mintea ta, și cauți să afli când s-a mai întâmplat ca o fecioară să nască, atunci și eu te întreb și vreau să aflu: Când S-a mai întrupat Dumnezeu, sau când a mai primit El să fie om, sau când S-a mai

făcut Dumnezeu om, sau când a mai fost zămislit Dumnezeu fără sămânță bărbătească, sau când S-a mai lăsat Dumnezeu purtat în pântece, sau când Și-a mai arătat Dumnezeu nașterea trupească din femeie, sau când a mai supt Dumnezeu la sânurile femeiești, sau când a mai scos Dumnezeu scâncet de prunc, sau când a mai primit Dumnezeu creștere cu vârsta, sau când a mai viețuit Dumnezeu împreună cu noi, sau când a mai murit Dumnezeu pentru oameni, sau când a mai primit Dumnezeu țintuire pe cruce, sau când a mai fost străpuns Dumnezeu cu sulița în coastă, sau când S-a mai pogorât Dumnezeu în mormânt trei zile, sau când s-a mai văzut ca Dumnezeu să sufere unele ca acestea, ca să izbăvească pe om de toată suferința și să nimicească lovitura nimicitoare a morții, și să aducă iarăși chipul Său, omul, la vechea stare de nemurire și nestricăciune?

Dacă acestea, dar, nu s-au întâmplat niciodată, o, Fecioară, e pentru că erau păstrate pentru vremea de acum și de mai înainte prezise să se împlinească prin tine. Cum să fi născut o altă fecioară, mai înainte de tine – căci acest lucru ceri tu să-l afli de la mine, spre încredințare și chezășie că vei naște Prunc întru feciorie?

O, Fecioară, niciodată mai înainte de tine n-a născut vreo fecioară, și nici după tine nici o altă fecioară nu va naște; nici n-a mai fost vreo fecioară Maică a lui Dumnezeu, o, Fecioară, și nici după tine, cea una Maică a lui Dumnezeu, nu va mai fi. Căci tu singură Fecioară între femei ai să nești, și tu singură între femei vei purta numele de Maică a lui Dumnezeu. Căci o dată, acum, la sfârșitul veacurilor (v. Evr. 9, 26), Se va întrupa Fiul cel unul al lui Dumnezeu și Tatăl, și va arăta minunat Trupul Său cel luat din tine și numai din tine.

41. Iar că această făgăduință a lui Dumnezeu se cădea să fie împlinită doar prin tine singură, te voi încredința cu graiurile cele proorocești. Așadar, minunatul Isaia, văzând de mai înainte întruparea Cuvântului din tine, precum și zămislirea cea dumnezeiască și fără de sămânță bărbătească, și purtarea Lui în pântece fără dureri, și nașterea Lui cea de negrăit și alăptarea Lui cea de nespus, a grăit mai înainte, cu glas tare, așa: *Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel* (Is. 7, 14).

Vezi, preacurată și neîntinată Fecioară, cum Isaia a numit-o Fecioară, fără putința de tăgadă, pe cea care va naște pe Emanuel? Tu singură, numai tu ești Fecioara cea rânduită pentru aceasta, și nici o altă fecioară nu s-a mai văzut înainte de tine, și nici după tine nu se va mai vedea. Căci de Dumnezeu insuflatul proroc n-a zis: «Iată fecioarele în pântece vor lua și vor naște fii și vor chema numele lor Emanuel», ca să pot să-ți înfățișez și altă fecioară care va să nască. Unul este Emanuel pe Care tu ai să-L naști, o, Fecioară, și nu s-a mai născut alt Emanuel nici înainte și nici după acestea nu se va mai naște, ca să mai nască încă vreo altă fecioară vreun fiu în chip minunat. Tu singură ești, o, Fecioară, Născătoare dumnezeiască a Fiului, și n-a mai fost alta numită Maica lui Dumnezeu mai înainte de tine, și nici după tine alta nu va fi.

42. După dreptate și după cuviință, dar, am strigat către tine: *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!* Că numele ebraic de Emanuel, tâlcuit în greacă, înseamnă: «Cu noi este Dumnezeu». Dar când a mai fost Dumnezeu cu oamenii și când S-a numărat El cu voi, oamenii, decât doar acum, în ultimele clipe ale veacului, când El *sămânța lui Avraam a luat* (Evr. 2, 16) și Și-a luat trup din tine?

Numele Emanuel, tâlcuit, are îndoit înțeles: unul privește firea omenească, celălalt firea dumnezeiască, din care este alcătuit și cu care este cunoscut. Că fiind Dumnezeu desăvârșit mai înainte de veci, Domnul Hristos S-a făcut om desăvârșit, luându-Și firea omenească din tine, adăugându-Și-o pe aceasta, după ipostas, păzind, fără schimbare, însușirea firească a fiecărei firi și semnele doveditoare ființiale ale lor. Căci Cuvântul era Dumnezeu, deși El Și-a îmbrăcat aievea firea trupească; de asemenea, și trupul, înzestrat cu suflet, în mod rațional, trup pe care Și l-a luat din sângiurile tale preacurate și pe care l-a însuflețit cu duh de viață rațională, a rămas trup, înzestrat cu suflet rațional, deși se face cunoscut ca trup al Unicului Dumnezeu-Cuvântul, unit cu Dumnezeu-Cuvântul, după ipostas, unindu-se într-o unime neîmpărțită a unei Persoane și a unui Ipostas, fără ca unimea să schimbe cele unite și nici să ducă la o identitate de substanță sau ființă.

Păzind, dar, cu grijă Hristos însușirea fiecărei naturi și substanțe, Se arată însă lumii ca un singur Fiu și Hristos, nearătându-Și preferința pentru (mai mulți) fii și hristoși. Că Hristos, fiind Dumnezeu adevărat, Se va naște ca om adevărat, nearătând nimic din cele ce ar putea fi numite sau rostite ca neadevărate. Pentru aceasta va și fi El numit Emanuel, fiindcă El este și una, și alta, după adevăr, Același, Dumnezeu, necuprins, Același, om, după adevăr; El este și Dumnezeu adevărat, și om adevărat, după nașterea cea din veci din Tatăl, pe de altă parte, după nașterea cea trupească, în timp, din tine, Maică, pe de alta.

Așa a binevoit Hristos și așa I-a fost Lui plăcut să mântuiască firea omenească; El Însuși, Cel nedesertat, S-a pogorât pe Sine într-o astfel de deșertare, ca pe neamul omenesc cel deșertat în pământul stricăciunii să-l ridice iarăși

de la pământ și să-l facă părtaș la moștenirea bunătăților cerești, în locul desfătării celei din Rai de mai înainte.

43. Iar cum va fi aceasta, o, Fecioară de Dumnezeu primitoare, și cum se va face am să-ți spun și-ți voi grăi prin cuvinte, că pentru aceasta am venit la tine, să-ți spun: *Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema* (Lc. 1, 35).

Iată, ai acum răspunsul limpede, ai acum mărturisirea adevărată.

Duhul Sfânt Se va coborî peste tine, cea neîntinată, și mai curată te va face și-ți va da puterea de a rodi.

Te va umbri, însă *Puterea lui Dumnezeu* cea atotputernică, adică Cuvântul și Fiul lui Dumnezeu, Cel deoființă. El este și Mâna, și Brațul, și Puterea lui Dumnezeu și Tatăl, că prin Fiul toate le-a făcut și *toate prin El sunt așezate* (Col. 1, 17). El Își va face întruparea de netâlcuit din tine și Își va arăta zămislirea, cea fără sămânță bărbătească, din tine, și Își va lucra nașterea, cea nepătrunsă cu mintea, din tine.

44. *Pentru aceea și Sfântul care Se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema.*

Dacă, așadar, Cel ce Se va naște din tine, Fecioară, Născătoare de Dumnezeu, Se va numi Fiu al lui Dumnezeu, cum să nu se arate Fecioară cea care L-a născut? Aceasta este mărturie limpede și semn văzut, de nestrămutat, al Dumnezeirii Lui, a Celui care le stăpânește pe toate, și deopotrivă dovadă că tu, Fecioară neprihănită fiind, vei naște cu naștere negrăită, rămânând Fecioară și după nașterea cea nestricăcioasă. Căci, dacă Cel care Se va naște din tine este Dumnezeu, precum și este cu adevărat, și așa și este propovăduit, ce n-ar putea El să săvârșească din cele ce ar voi?

El este Dumnezeu, deși Se naște ca om, și este om, deși ca un Dumnezeu, și El te va păstra fecioară pe tine, care-L naști.

Și pentru aceasta, eu, Gavriil, am fost trimis la tine, Fecioară, ca să arăt prin însuși numele meu că Cel ce Se va naște din tine, Fecioară preacurată, este și Dumnezeu, și om. Căci numele Gavriil, tâlcuit și el, înseamnă «Dumnezeu» și «om». Că mulți îngeri sunt în cer, dar pe nici unul dintre aceștia n-a hotărât Dumnezeu să trimită, ci m-a trimis pe mine, unul dintre ei, cel arătat aici, cel numit Gavriil, ca prin cuvântul și prin numele meu să-ți arăt lămurit că Cel care Se va naște din tine este Dumnezeu și om, *Care ține toate cu cuvântul puterii Sale* (Evr. 11, 3), și, Sfânt fiind, va sfinți nașterea tuturor oamenilor, și Fiul Celui Preaînalt numindu-Se, îi va face fii ai Celui Preaînalt, prin har, pe cei ce cred în El.

De acum, Fecioară, crede cuvintelor mele, că ele se vor împlini desăvârșit. Că grăiesc ție cele adevărate, ca un trimis și vestitor al Adevărului ce sunt.

Și ca și mai mult să te încredințez de împlinirea spuselor mele, îți dau și un semn, neîndoielnic, ca să rămâi neclintită în credința ta: *Iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit și ea un fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință* (Lc. 1, 36). Și va fi aceasta o foarte mare dovadă pentru tine, că toate cuvintele mele binevestitoare, rostite către tine, cea preavrednică în toate de cinstit, vor ajunge cu adevărat la un sfârșit mântuitor pentru viața și răscumpărarea oamenilor. Căci la Dumnezeu este puterea ca și cea stearpă, care n-a mai născut, să nască, și cea Fecioară, care n-a fost nuntită, să nască.

Bucură-te, dar, Fecioară, tu, cea plină de dar și dumnezeiască, pentru cele hărăzite ție de Dumnezeu, Stăpânul

tuturor, că ai să naști pe Fiul lui Dumnezeu, Cel ce va fi bucurie pentru tot neamul omenesc!"

45. Iar Fecioara, Maica lui Dumnezeu, crezând îngerului și încredințată că cele grăite ei de Domnul se vor împlini deplin, blând și smerit și fecioresște răspunde, zicând: *Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău!* (Lc. 1, 38). Căci fiind Preacurata vrednică de a naște pe Hristos, Cel *blând și smerit cu inima* (Mt. 11, 29), se cădea să se îmbogățească și ea cu blândețea și smerenia Lui.

46. Iar după ce a primit cuvântul acesta de la Fecioara, Născătoarea de Dumnezeu, arhanghelul Gavriil s-a înălțat la cer, de unde fusese trimis către ea. Ea însă purta în pântece pe Dumnezeu, adică pe Hristos, Care-l trimisese, Care este proslăvit sus, împreună cu Tatăl, iar jos e ținut de ea, adică Se hrănește din ea, purtat fiind în pântecele Fecioarei. Căci atunci Cuvântul și Dumnezeu a venit la ea, și odată cu glasul îngerului s-a sălășluit în pântecele ei sfânt și S-a întrupat, luându-Și însă trup fără schimbare, luându-și trup din ea, care nu știa de bărbat, unindu-Și trupul cu Sine cu adevărat, înzestrat cu suflet rațional; și nu Și-a luat trup care să fi fost mai înainte, unirea aceasta fiind de netâlcuit. Căci acesta este trup tot pe atât, pe cât este trup al Cuvântului lui Dumnezeu; nu numai trup înzestrat cu suflet rațional, dar și trup al Cuvântului lui Dumnezeu. Și El a avut ipostas – ca Persoană dumnezeiască reală –, dar mai înainte de aceasta n-a avut alcătuire trupească (văzută).

N-a mai fost vreodată vreun trup al vreunui alt om, asemenea nouă, care să se fi unit cu Dumnezeu-Cuvântul și să alcătuiască o singură persoană. Hristos însă, având trup cu suflet rațional, trup luat din preacuratele sângiuri fecioresti ale neprihănitei Fecioare, a avut trupul acesta (cu suflet rațional) și trup al Cuvântului lui Dumnezeu.

Căci nu există nici un temei și nici o dovadă, cât de cât văzută, pentru cei ce vor să împartă pe Unul și Același Fiu și Hristos, în mod nelegiuit, în doi Fii și în doi Hristoși, ca să poată spune că trupul Cuvântului s-a arătat cândva prin sine însuși și că a avut ipostas al său, și după aceea S-a unit, cu o unire după fire, cu Cuvântul lui Dumnezeu. Căci cele care există fiecare în parte și sunt privite ca despărțite unele de altele nu-și primesc niciodată unirea cea după fire sau cea după ipostas. Dar, unde nu apare unire după fire, nu se face nici unire după ipostas, nu se arată nici ipostasul însuși, și nu se vestește unul și același ipostas, nedespărțit și totodată neîmpărțit, neprimindu-se nici o împărțire.

47. Dar, precum învățătura despre întruparea cea nedespărțită și neîmpărțită a Cuvântului se ferește de astfel de oameni fără de minte și-i scoate din rândul celor ce se hrănesc, în toate, cu dreapta credință – și aceștia sunt ai lui Nestorie, și ai lui Pavel, și ai lui Teodor, și tovarășii lor de luptă furioasă împotriva lui Dumnezeu –, tot așa, zic, dreapta învățătură de credință îi alungă afară din obștea dreptcredincioșilor și pe cei ce voiesc să amestece firile în Domnul Hristos și se silesc să facă din cele două firi una singură.

Potrivit nebuniei lor, nici Cuvântul, când S-a întrupat, nu S-a întrupat schimbându-Și firea Sa proprie în trup, dar nu Și-a schimbat nici trupul cel însuflețit și cu rațiune, pe care Și l-a luat din Fecioara de Dumnezeu Născătoare, în firea Sa cea dumnezeiască, și nici nu Și-a preschimbat-o pe cea dumnezeiască în substanță.

El a rămas neschimbat și mai presus de orice schimbare și ferit de orice amestecare, și, întrupându-Se, luând trup de aceeași ființă cu noi, S-a făcut Om cu adevărat, pentru noi.

A rămas însă și trupul neschimbat și în afara oricărei schimbări și amestecări. S-a unit cu Cuvântul, într-o alcătuire, și a alcătuit o unitate cu El, după ipostas, fără împărțire, ținând, pe de o parte, neschimbat ceea ce este de aceeași ființă cu noi și păstrând, fără nici o deosebire, asemănarea cu noi după fire, ființă și substanță, iar, pe de altă parte, n-a suferit nici o împărțire a Logosului și nici n-a suferit vreo tăietură sau separare a Lui; trupul folosește însă și însușirile proprii și speciale ale Cuvântului și, unindu-se cu El, într-un Ipostas, având o unitate după ipostas, el se arată totuși ca cel ce stă și rămâne în marginile proprii firii sale; pe de o parte, trupul lui Hristos face să se întrevadă o deosebire naturală față de Cuvânt, pe de altă parte, el nu cunoaște nici o deosebire de El după persoană, dar el, unindu-se cu Cuvântul, într-un singur Ipostas, el însuși unic și compus – căci el nu este simplu și necompus –, nu se unește într-o singură fire compusă. Căci aceasta aduce începutul amestecării și este temeiul schimbării nestatornice.

Așadar, precum Cuvântul întrupat îi doboară la pământ, zguduindu-i, pe cei care-L separă și-L împart în bucăți, tot așa El alungă din adunările sfinte pe cei care amestecă ambele firi ale Lui și predică o amestecare și o schimbare a lor. Aceștia sunt: severii, eutihienii și dioscurii, apolinariștii și polemonii și, mai înainte de aceștia, simonii, valentinienii, marcioniții, basilizii, cei ai lui Manes și menandrinii, și întreaga erezie, cu multe capete, a celor fără de cap – acefalii, care bântuie rău acum, și care duce război de obște împotriva dreptei credințe, dar niciodată nu duce războiul ce s-ar cuvenit să-l ducă chiar împotriva ei.

Așadar, aceste bune vestiri ale noastre, cu adevărat sfinte, ba chiar preasfinte, vrednice de auzul evlavios al credincioșilor, pe noi ne atrag cu plăcere, însă alungă de la

sărbătoarea Bunăvestirii lor pe cei numiți mai sus, pentru că aceștia cugetă în chip nelegiuit și vorbesc despre ele fără nici o credință.

48. Eu însă, cel mai mic, cel care m-am făcut astăzi vestitor al acestor fapte, strig cu glas tare, vestesc cu vorbe sigure și limpezi, și numai către voi, fiii credinței, cei care primiți cu credință cele spuse, numai vouă vă grăiesc zicând: *Bunavestire, Bunavestire, Bunavestire*!

Bunăvestire a Mântuitorului nostru, Bunăvestire a întrupării lui Dumnezeu pentru noi, Bunăvestire a venirii lui Dumnezeu la noi, Bunăvestire a lui Dumnezeu, Care Și-a luat trup de om din noi, Bunăvestire a lui Dumnezeu, Cel zămislit fără de sămânță bărbătească, Bunăvestire a lui Dumnezeu, purtat în pântecele fecioresc, Bunăvestire a lui Dumnezeu, Cel unit cu trupul fără schimbare, Bunăvestire prin care noi, cei alungați de Dumnezeu, ne înălțăm și ne îndumnezeim și ajungem dumnezei prin har!

Nu ne mai temem de-acum de stricăciune, nu ne mai temem de suferințe și dureri, nu mai tremurăm de frica morții, nu ne mai îngrozim de diavolul cel crud, nu mai suntem loviți din nebăgare de seamă de săgetările lui cele ascunse, nu ne mai temem de tiraniile lui cele văzute.

Toți ne arătăm ca dumnezei, toți avem chipuri dumnezeiești, toți suntem scriși în ceata celor din ceruri, toți suntem socotiți cetățeni ai Ierusalimului de sus. Căci, având acolo cetățenia noastră, acolo vom primi și făgăduințele, și ne vom sălășlui în locașurile cele de nespus.

49. Fraților, am venit astăzi să vă aducem Bunavestire a tuturor acestora, vouă, preaiubiților, fiindcă ea este început, și rădăcină, și temelie, și temei a toate câte vi le-am binevestit mai înainte. Căci, dintr-însele, precum știți, ne izvorăște belșug de bunătăți, precum țâșnește apa dintr-un

izvor și udă deodată tot pământul, și-l înveselește, și-l hrănește, și ne înalță la curțile cerești și ne arată acolo părtași ai sălașelor dumnezeiești și ai fericitelor daruri. Pentru aceasta, strig de multe ori, cu bucurie, cu un glas răsunător: *Bunavestire, Bunavestire, Bunavestire!*

Și la această Bunăvestire vă chem, și la ea vă îndemn, și am dorit fierbinte ca astăzi voi s-o prăznuiți. Căci de aici purcede mântuirea noastră; de aici se aprinde lumina libertății; de aici se naște înfierea noastră de către Dumnezeu; de aici începe chemarea noastră, din nou, la Dumnezeu; de aici Cuvântul și Dumnezeu Își începe lucrarea mântuirii, venind ca să ne mântuiască pe noi.

Bunavestire face începutul milostivirii lui Dumnezeu față de noi și tot ea arată începutul actului de putere dumnezeiască, care e îndumnezeirea noastră, decât care nu este nimic mai îmbucurător pentru oameni, decât care nimic nu este mai de cinste pentru pământeni, decât care nu este nimic mai plăcut pentru cei muritori.

Pentru aceasta, luând asupra Sa pământul fecioară, alcătuindu-Se pe Sine cu stare de om – ca și întâiul Adam de odinioară –, așază omenirii un al doilea început, înnoind vechimea celei dintâi și arătându-ne această omenire de-a doua neînvechită, având aceeași fire și aceeași stirpe, însă altul chipul vieții, neîntrecută după vrednicia și slava ei cea sfântă.

Omenirea dintâi, din pricina păcatului întâiului Adam, a fost osândită; cea de-a doua, prin Cel de-al doilea Adam, a fost izbăvită de rușine; cea dintâi, din pricina primului Adam, a fost despuiată de strălucirile dumnezeiești, cea de-a doua, prin Cel de-al doilea Adam, a fost zidită din nou și împodobită cu lumini cerești; cea dintâi, din pricina primului Adam, fiind din pământ, pământească, și cu înțe-

lepciune pământească (v. I Cor. 15, 47), a suferit jugul robiei, cea de-a doua, prin Cel de-al doilea Adam și Fiul Cel deoființă cu Dumnezeu, a dobândit vrednicia înfierii și într-atât s-a îmbogățit cu darul înfierii, că strigă cu glas mare către Dumnezeu: *Avva, Părinte!* (Rom. 8, 15).

50. Este, oare, fraților, Bunăvestirea noastră un lucru neînsemnat? E, oare, anunțarea ei un lucru de mic preț? E, oare, strălucirea Bunăvestirii noastre umilă și vrednică de lepădat? Sau nu cumva întrece ea orice strălucire, și-i mai presus de orice bucurie, și face să pălească orice frumusețe?

Pentru aceasta strig cu glas mare către voi, cei împreună părtași la sărbătoarea aceasta și toți de un cuget, și nu mă mai satur să tot strig: Bunavestire, Bunavestire, Bunavestire!

Îmi voi opri însă cuvântul, care vrea să alerge și-și ia avânt să alerge tot mai iute, tot mai mult, căci văd pe ascultători osteniți, chiar dacă nesăturați de ascultarea sfintelor bune vestiri ale noastre. Că duhul vă este osârduitor, dar trupul neputincios (v. Mt. 26, 41); vă stăpânește dorința de a vă îndestula cu cuvântul de învățătură, dar vă supune oboseala. Iar pofta după îndestularea cu cuvântul de învățătură, chiar dacă e cuvântul dumnezeiesc și mai presus de cele obișnuite, se face câteodată vrăjmaș celor ce ascultă, mai cu seamă celor ale căror urechi primesc cu silă cuvintele de învățătură.

Să prăznuim, așadar, cu sfințenie și cu înălțare de suflet sărbătoarea cea înaltă și sfântă a Bunei noastre Vestiri, și s-o cinstim cu vrednicie și cuviință, ca prin ea să dobândim, nebiruiți, bunătățile cele cerești, cărora o vedem că le este rădăcină, și izvor, și maică, în Hristos, Domnul nostru, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, fie slava, cinstea, puterea și mărirea, în vecii vecilor! Amin.

Cuprins

Studiu introductiv 5

SCRIERI DOGMATICE

Scrisoare sinodală către Serghie, Patriarhul Constantinopolului 25

SCRIERI AGHIOGRAFICE

Viața Sfintei Maria Egipteanca 83

SCRIERI PASTORALE

Cuvântarea a doua la Nașterea Domnului 117

Cuvânt la Întâmpinarea Domnului 139

Cuvântarea a cincea la sărbătoarea Sfintei Cruci 166

Cuvânt la Înălțarea cinstitei Cruci și la Sfânta Înviere 172

Cuvânt la arhangheli și îngeri și la celelalte cete ale puterilor cerești 179

Cuvânt la Sfinții Apostoli Petru și Pavel 190

Cuvânt la Sfântul Ioan Botezătorul 200

Cuvânt la Bunavestire 231